

Guty, listopad 1938r.

Dějiny knížetství Těšínského.

Napsal V. PRASEK.

Za pomoci české akademie

Prasek

V Opavě 1894.

Nákladem vlastním

KD II 1426

KD 1426

IV 236

Tiskem Adolfa Drechslera v Opavě.

JAN PRŮDA

K 229/98
15,00

Předmluva.

Těšínsko vzniklo nekonečným drobením vlastního Slezska; v jeho dějinách zrcadlí se dokonale slezské padělkování knížecích údělů, neboť jako nyní ku Těšínsku náleží i kus Ratiborska (Bohumínsko), tak udávaly se s ním právě kalleidoskopické proměny, poněvadž k němu dočasně, na dlouho na krátko, přilučovalo se pestrá řada knížecích údělů slezských: Osvětimsko, Zátorsko, Sevěřsko (nyní pod ruským panstvím), Bytomsko, Tošecko, Hlivicko, Olešnicko. Hlohovsko, Prudnicko, Střelínsko!

A Těšínsko stávalo na rozhraní říše česko-polské, mívalo též značné styky jak se sousedními knížetstvími slezskými, tak s českými zeměmi (Opavskem a Moravou), o čemž nejlépe svědčí ta okolnost, že kus Moravy (Místecko) asi na 200 let dostalo se ku Těšínsku, což tuto po prvé do dějin pojato jest.

Kdo na všechny tyto okolnosti pomyslí, kdo uváží, jak ohromně rozvětven jest obor dějepisectví českého, polského i slezského, pochopí snadno, že napsati jasné dějiny knížetství Těšínského jest úkolem velmi sice vděčným, ale tím těžším, že po úmrtí zasloužilého Kašperlíka v příčinách studia historického pro starší doby jest takorča úplně mrtvo. Proto utkvělo dějepisectví Těšínské na Biermannových dějinách před 31 lety vydaných.

Nevstupuji ovšem tímto spisem v hájemství sobě úplně cizí a s holýma rukama: ale neodvážuji se dále, než pokud pevně stanouti mohu na historické topografii t. j. až po rok 1433.

Novější dějiny Těšínské, hlavně dobu českou, jak zkrátka nazývám časy, kdy čeština na Těšínsku ovládla. z původních pramenů obšírně a prakticky objasnil dr. Sláma: dobu starší, latinsko-německou, odkázal odbornému prozkoumání. Tuto tedy dobu zvolil jsem si proto, že mohu vykořistiti svých výzkumův topografických, a též proto, že o téže době jedním ve spise paralelním o Opavsku (od r. 1318—1433). I byl bych milerád přibral ještě dobu od r. 1433—1450, abych podobně jako pro Opavsko objasnil velezajímavý zjev, kterak poznenáhlu na Těšínsku němčina ustupovala češtině, ale na to nedostačovaly moje původní pomůcky (regesta a opisy listin).

Konečně vidělo se mi potřebným, ve své Vlastivědě slezské uveřejniti již aspoň jeden spis, jednající o vlastním Slezsku, aby domácí čtenáři poznali, kterak se vlastní Slezsko odlučovalo od říše polské, až se konečně přiklonilo k říši české.

Kterak se práce má zdařila a zdali jsem vždy uhodil na pravou míru toho, co z obecných dějin českých, polských i slezských přibírat na osvětlení Těšínských, zůstávají šetrnému uznání znalečů.

Kulturní zjevy podmíněné zvláště právem polským neprobírám soustavně, nýbrž jen příležitostně, poněvadž tomu brání nedostatečnost listin Těšínska se týkajících.

Při tom drže se pořádku letopočetního dávám listinám samým mluvit, aby čtenář poznal povahu pramenů a též sledovati mohl, co z pramenů vyvodím.

Při práci této dostalo se mi ochotné podpory, předně od staričkého přítele mého dra. Weltzla, od ředitelství c. kr. universitní knihovny Krakovské, od správy státního archivu ve Vratislavi, od profesora Těšínského Landsfelda a jiných, začež tímto vzdávám své nejuctivější díky.

Co se týče díla Vlastivědy Slezské, zasahujícího v obory dějepisu tak různorodé a rozlehlé, nepotřebuji tajiti, že tyto dějiny Těšínska hlavně pro neobjasněné bouře předhusitské a husitské pozdržely vydání souběžné částky dějin Opavských. Podobněž Opava zastavila rychlejší postup topografie Opavské.

Nyní pak po vydání dějin Těšínských bude možná — dá-li Pán Bůh — rychle vydati dějiny Opavské od r. 1318—1433 a dokonati topografii Opavskou, poněvadž jsem se odhodlal Opavu z topografie vypustiti a dějinám Opavy věnovati zvláštní knihu.

Dáno v Opavě dne 9. dubna 1894.

Hranice a jméno Těšínska.

Těšínsko sousedí na západ s Moravou, na jih s Uhrami, na východ s Haličí (Osvětimskem), na sever s pruským Slezskem (Ratiborskem).

Jižní hranice nynějšího Těšínska jdou od vrchoviště řeky Ostravice po rozvodí balticko-dunajském až po horu Trojačku; východní hranice vedeme od Trojačky k Okruhlici na Skalku, z níž vyvívá řeka Bělá, která činí rozhraní až do řeky Visly; severní hranice jdou po Visle až do vtoku (Černého) Strumeně; od města Strumeně položíme si čáru do potoku Petrůvky, po němž dospějeme do Olzy a Odry; západní hranice jde po Odře a Ostravici vzhůru až k Uhrám.

Za dřívějších dob »Bohunčí« s městem Bohumínem a se všemi Pudlovem, Podlesím, Šunychlem a Kopytovem slušelo k Ratiborsku. Za to však kaštelanie Těšínská, sousedíc kdysi s Kozelskou až na Rybnicku, ještě po vzniku kaštelanie Ratiborské obsahovala vsi nyní pruské Uchylsko, Gořice, Laziska. Godov a Gorkovice.

Tolikéž na území Uherském vsi nynější Skalitá, Černé, Svrčnovce a Závodí slušely k Těšínsku, i vlekl se o ně spor do polovice 18. století.

Na Těšínsku rozloženém po 40 □ mílich čili po 228.232 ha. žije ve 213 místních a 256 katastrálních osadách 300.000 obyvatelů. Z přítomného lidu jest Polákův 177.403 = 60%, Čechů 73.879 = 25% a Němců 41.857 = 14%.

Když se založení a pojmenování Těšina připisuje synu báječného Leška, Těšimíru, a k roku 810 pokládá, měl náležeti ten rok vlastně již do dějin, poněvadž Těšínané l. 1860 tisící a padesátý rok založení města Těšina oslavili, jakož také na oslavu vydán jest »Pamiętnik z powodu 1050letniej uroczystości założenia miasta Cieszyna«. O téže příležitosti studénku pověstnou si upravili a dali na ni trojjazyčné nápisy:

»Roku 810 wiaropodobne założenie miasta Cieszyna przez trzech synów Leszka Illego Króla polskiego. Trzej bracia księżeta Bołko, Leszko i Cieszek zeszedli się po długiej wędrówce przy tym źródle i ciesząc się, zbudowali na pamiątkę miasto, które miano Cieszyn otrzymało.«

Lešek III. vyslal prý své syny, aby krajiny západní vyšetřili a k říši připojili. Tito 3 synové vypravivše se po různu sešli se náhodou u studénky v rozkošném údolí. A na památku toho potěšitelného shledání založili Těšín.

Byloby zbytečno rozepisovati se o báječnosti jak krále Leška tak o jeho 20 synech, kteréž vnuk Leškův Pompilius čili Popieł dal potom utratiti, pro kterýž zločin ho myši snědly; ale podotknouti lze, že Martin Bielski¹⁾ mezi 20 syny Leškovými žádného Těsimíra nejmenuje.

Že pak Těšín ani po Těsimírovi ani po Těškovi pojmenován nebyl, jest na snadě, neb Těsimír mohl založiti Těšimír, jako po Kazimírovi a Sandomírovi pojmenovány jsou osady Kazimír a Sudomír; a Těšek jistotně byl by po sobě osadu pojmenoval Těškov nebo Těškovice. jak svědčí osady toho jména na př. Těškovice na Opavsku.

¹⁾ Kronika świata. Kraków 1564.

Jméno Těšín jsouc přídavným bude se odvozovati od osobného čili křestného jmena Těch, Těcha, jako Levin, Bohumín, Jiskříčín vedeme od osobních jmen Leva, Bohun, Jiskřica.

Jméno jak pravíme křestné od kmene těch vedené jak u Čechů tak i u Poláků bylo velice rozšířeno. vyskytující se v nejrůznějších podobách: Se-těch, Vojtěch, Těch-o-slav, Těš-e-n (odtud místní jméno Těšnov), Těš-e-ta (Cessenta) atd. Znamená tedy Těšín tolik jako »Těchův díl«, »Těchův hrad«.¹⁾

Jsouť místní jména tvaru adjektivného trojí. Z nich ze všech staré jméno Dubovce jest nejpamátnější. Slovet ta osada l. 1305 »Dambouczal« t. j. Dąbów dział = Dubův díl.²⁾ Odjinud víme, že ku jmenům tvaru adjektivného dodávala se substantiva též jiná jako: háj, bor, most, břeh; vodka, poruba a p. Protož vyskytují se místní jména: Proboštov gay, Kresov bor, Skorogostov most, Vysoký břeh, Dąbowa vodka, Vitališova poramba. Časem pak odpadlo buď podstatné buď přídavné jméno, i mluví se nyní zkrátka: Kresov, Skorogostov, Břeh, Vodka, Poręba = Poruba, jakože i »Dąbow dział« potomně slul »Dąhow« a to prvé, než dostal jméno Dubovec.

Můžeme tedy říci, že přídavná jména Skočov, Holešov, Vratimov, Orlova jsou neúplná, jakož

¹⁾ Před některým rokem nalezl se člověk, který toto slovanské jméno z němčiny vykládal, řka, že jméno Diessen, Tetschen, Neu-titschein a Teschen znamenají »sídla Němcův.« Co do vědecké chatrnosti toho výkladu viz můj článek »Der Name Teschen« (42. Beitrag zur schles. Gesch. v Troppauer Zeitung); co do úmyslnosti toho výkladu časová choroba dala příčinu. aby se takovéto laciné a nekrvavé výpravy válečné do minulosti konaly. ²⁾ Jméno »Dambowdział« často se čte v albu studiosor. Cracov. tom. I.

naopak u Poruby nevíme, byla-li Sobkova. Jaškova či též Orlova. Vedle místních jmen přídavného tvaru v -ov, -ova vyskytují se dvě vzácná jiná též přídavná Semoraz a Chotěbuz, kteráž znamenají asi Semo-radův, Chotěbudův díl, háj, bor.

Třetí druh přídavných jest okončen v-in: Těšín, Bohunín¹⁾, Jiskřičín²⁾ a Muklín³⁾, znamenajících tolikéž Těchův, Bohunův, Jiskřicův, Muklův díl, hrad, bor, les. Náleží tedy Těšín i po stránce této mluvnické mezi osady starožitné.

Kdy založen Těšín byl, jest marná otázka, ale neodbytná proto, že Biermann⁴⁾ založení toho města i hradu pokládá do doby Boleslava Chrabrého (ok. 1000) na základě Boguchwałovy zprávy, že Boleslav říší svou takovými hrad y, jakým byl i Těšín, opevňoval. Věc sama byla by lhostejna, kdyby Biermann na této konjektuře nezakládal ještě vývod jiný řka: že po založení hradu Těšina český panovník Těšinu jakoby na odpor nucen byl založiti na Opavsku hrad H r a d e c. Vývod ten jest vratký, poněvadž listina o založení Hradce jest podvržena. Opak toho bude přirozenější, že hrad Těšín teprve potom byl založen, když se utvořilo v sousedství knížetství Olomucké (viz úvahu k r. 1054). Pokládáme tedy založení hradu Těšina v dobu 1054—1155 proto,

¹⁾ Možná že Bohu nín slul původně Bohu ň (píšeť se l. 1256 Bogun); tvar Bohu m in jest nesprávný, neboť zboží Bohumínského slulo po česku vždy »Bohu n či«. Naopak zase Nemodlím přejmenován na Nemodlín. ²⁾ Odvozuje se od Jiskřica; zůstane však nerozhodnuto, zdali je etymologovati od iskra = jiskra, či od staroslov. iskř. Viz to slovo u Miklosiče. ³⁾ Poněvadž tvar obdobný pro osadu Mōcheln »Mucolino« jest prokázán, právem klademe tvar Muklín za formu správnější než Muglín; nový tvar Muglinov má dvě přisvojovací koncovky: in i ov. ⁴⁾ Not. Blatt 1860.

že hrad Těšín rozhodně jest novější, než Kozlí, Brdo, Němčí, ale starším než Ratiboř, Tošek, Bytom, Mikulov. Osada pak Těšín, stojící při přirozené cestě, při řece, nenáleží do řady německých kolonií: »porub«, »lazův«, »lhot« a »jilovcův« (zejřův), protož lze její založení položiti do libovolné minulosti: ovšem ale třeba sledovati zbytky po dávných obyvatelích zejména proto, že s bezpečnou jistotou lze tvrditi: starý Těšín nerozkládal se, kde nynější Těšín stojí.

Dějepisný úvod.

Poněvadž první zmínka o Těšíně děje se roku 1155. odvážno by bylo opáčiti události dějinné sahající do mnohých set let nazpět: sáhati zpět až k Římanům, ku stěhování národů; chtíti dokazovati, že na Těšíně seděli napřed jacísi Silingové germanského původu a potom je dávati vytlačovati Slovanům od východu přistěhovalým.

Vždyť i doby bližší, jako na př. panování Samovo (623—658) zůstávají nám příliš zastřeny mhlou, než abychom v nich stanouti mohli pevně, hledíc k minulosti Těšínska.

S devátým stoletím nabýváme poněkud jasnějšího světla, i zdá se po souhlasném mínění historikův, že Těšínsko s jinými kraji polskými slušelo k říši Moravské a že od Moravy přišly první paprsky světla křesťanského do západních krajín polských, jak svědčí též slova životopisce sv. Metoděje:

»Byla i prorocká milost v něm, jakož jsou naplňovala se mnohá proroctví jeho, z nichž jedno nebo dvě povíme. Pohanský kníže mocný velmi, sedě na Visle, posmíval se křesťanům a jim příkoří činil. I poslav Metod k němu řekl: „Dobře by bylo, abys

se pokřtil, synu, o své vůli, ve své zemi, abys nebyl zajat a nuceně křtěn v cizí zemi a zapomněl na mě.⁴ Což se i stalo.«¹⁾

Biełowski vztahuje jméno Visla k starožitnému městu Vislici. po staropolsku Wisła jmenovanému. a Palacký²⁾ dokládá se toho místa ze životopisu sv. Metoděje, aby rozšíření říše Moravské až do krajů polských objasnil. Ano Maciejowski³⁾ o temných stopách slovanského biskupství v Krakově mluví.

Počátkem devátého století od Maďarů smetena jest říše Moravská, i uplynulo asi půl století, než Přemyslůvci v Čechách své panství upevňují až tamodtud panství své i na velikou část někdejší říše Moravské rozšířili.

I. Těšínsko pod říší českou (950 (?)—1054).

Kníže české **Boleslav I.** (935—967) přispěl vojskem svým, aby dne 10. srpna l. 955. Maďarům blíž Aušpurku při řece Lechu způsobena byla porážka a tím konec učiněn byl hrozným jich nájezdům, pojistil zajisté své panství jak v krajích uherských, tak polských. Že pak panství české sáhalo daleko do krajů polských až za Krakov, o tom není dnes pochybnosti: svědčí tomu i zprávy arabského obchodníka Ibrahim-lbn-Jakuba, kterýž mezi léty 950—970 procestoval slovanské kraje, an praví: »Slovanských knížat jest nyní čtvero: kníže Bulharské: Bvjslav. kníže Frágy (Prahy) i Čech

¹⁾ Život sv. Metoda v Pramenech českých I. 48. ²⁾ I. l. 158.

³⁾ Historia prawodatstw słowianskich II. vyd. II. 325.

i Krákva: i Mška (Meško) kníže severu: i Nakon na nejzazším západě Co se týče země Bvjslava. dálka její od města Frágy do města Krákva jest třínedelní cesty. A město Frága vystavěno jest od kamene a vápna. i jest nejbohatší z měst pro obchod svůj. Přicházejí tam z města Krákva Rusové a Slované se zbožím. Co se týče krajiny Mšky, tat největší jest z končin slovanských. Bohata jest obilím i masem i medem i pastvinami. I sousedí se Mškou na východ Rusové. na sever Brusové (Prusové). Sídla Brusův jsou u obklopujícího moře; mají svůj zvláštní jazyk.«¹⁾

A není též pochybnosti, že vážnost jména českého byla veliká. když Měčislav čili Mešek I., panovník polský. vyžádal si za manželku dceru »krále« českého Dobravku. která jej l. 966 za manžela pojala na podmínce, aby se dal pokřtiti. Se jmenem této kněžny loučí se účinné pokřtění polského národa.

Boleslav II. (967—999) přejal po otci říši daleko i do uherských krajů rozloženou po mnohých překážkách l. 973 vymohl pro svou říši biskupství Pražské. A poněvadž se toho vymohlo překonáním značného odporu kapituly i biskupa Řezenského. buď první biskup Dětmar, buď jeho nástupce sv. Vojtěch (982—997) postarali se o potvrzení toho biskupství a jeho hranic, jehož se jim skutečně dostalo v tato slova:

» Hranice stolice Pražské jsou tyto na půlnoc Slezané. Třebované, Bobrané a Dědošané až k rozhraní lesa. kdež počínají lesy Milčanů. Odtud na východ má tyto řeky za hranice: totiž Bug a Styr s hradem Krakovem a s krajem. jehož jméno jest Váh. se všemi krajinami k řečenému hradu náležejícími

¹⁾ Jireček v čas. česk. mus. 1878 509—26.

..... Potom s připojením hranic uherských* až po hory Tatry.¹⁾

Jakož pak hranice církevní obvyčejně se snášely s hranicemi politickými, nebude pochybnosti, že území nynějšího Těšínska náleželo k říši české a k biskupství Pražskému.

S touto rozlehlostí biskupství snášejí se úplně zprávy o působení druhého biskupa Pražského sv. Vojtěcha, an l. 984 na Slovesku pokřtil Geyzova syna Štěpána, potomního prvního krále uherského, a brzo potom na Krakovsku, zejména v Krakově, jak svědčí kaple sv. Vojtěcha. působil. O pobytu sv. Vojtěcha v Krakově činí se určité zprávy, ač lhostejno zůstane, pokládá-li Dluhoš pobyt jeho tamnější k r. 995; za to však pověsti, že týž světec l. 984 založil kostely v Opoli, Bytomi a Těšíně zůstanou neprokázány.²⁾

Svatý Vojtěch hledaje hojné práce na vinici Páně odebral se do Polské ku Boleslavovi Chrabrému, synu české kněžny Dobravky, načež l. 997. skončil mučnickou smrtí u pruských pohanů. Jeho tělo převezeno do Hnězda.³⁾ Jemu připisuje se staropolská válečná píseň »Boga rodzico«.

Boleslav II. na smrtelné posteli syna svého a dědice Boleslava III. Ryšavého důtklivě prý napomínal, aby spravedlností hleděl zachovati království, kteréž on »až po hory Tatry za Krakovem rozšířil«⁴⁾ ale napomenutí to bylo marno.

¹⁾ Kosmas II. 155—6; Dudík — Troppau. Srovnej u Roepella 639—641 věcnou úvahu v souhlasu s Naruszewiczem a Lelewelem. Odpory (viz Schles. Regesten I. 3) proti pravosti té listiny rozpadají se po objevení arabských zpráv v nivec.

²⁾ Kosmas I. 49. ³⁾ Život sv. Vojtěcha v pramenech českých I.

⁴⁾ Kosmas I. 49.

Když Boleslav III. řečený Ryšavý (999—1004) nastoupil, pro svou hrůzovládu nemohl odolati ani uherskému Štěpánovi ani polskému **Boleslavu Chrabrému**. Tento panovník ducha bystrého a podnikavého obořil se napřed na hrad Krakovský, kdež »zbil mečem všecky Čechy, které tam zastihl«, jak čteme u Kosmy¹⁾. Dalemil o tom praví: »Polené na Čechách v Polště všech tvrzí dobychu a, což tam Čech bylo, zbichu. Proto (Boleslav Ryšavý) polskou zem i vší českou ztratil.« Však nejen polskou zemi ztratil, nýbrž i Slovensko, jak svědčí polský kronikář Gallus²⁾, an Boleslava Chrabrého pochvaluje, že panství své rozšířil od Dunaje přes Tatry do moře baltického!

Jak bystrým panovníkem Boleslav Chrabrý byl, nad jiné svědčí úmysl jeho, založiti arcibiskupství polské v Hnězdně. Když totiž pobožný Otto III. l. 1000. připutoval ku hrobu sv. Vojtěcha do Hnězda, vyprosil u něho Boleslav svolení, aby pod arcibiskupství svěřené Radimovi, bratru sv. Vojtěcha, podřídili se biskupové Jan Vratislavský. Popo biskup Krakovský a Reinber biskup Kolobřežský a biskup Pozňanský.³⁾

Zpráva Thietmarova o založení arcibiskupství Hnězdeckého a biskupstev Vratislavského i Krakovského s dovolením císařovým sama o sobě nápadná obsahuje tolik pravdivého jádra: v Hnězdně jednalo se o ty věci, Otto III. úmysly Boleslavovy schvaloval a snad u stolice papežské i podporoval (a v zápiscích papežského komorníka zpomíná se episcopatu Uredicilatis⁴⁾, ale znamenité úmysly Boleslavovy se neuskutečnily až teprve za 50 let. Jakož totiž ani biskup Pozňanský nechtěl slyšeti o Hnězdeckém arcibiskupství,

¹⁾ I. 49. ²⁾ I. c. 6. 36. ³⁾ Reg. I. 5. = Regesten zur schles. Gesch. I. Theil. ⁴⁾ Reg. I. 5.

nýbrž pod Magdeburským zůstal, tak nelze uvěřiti, aby biskup Pražský a arcibiskup Mohučský byli neodporovali obmezení svých diecesí! Ostatek zůstanou jmena biskupů Vratislavského a Krakovského l. 1000 jmenovaná záhadna proto, že řada biskupů v obojím biskupství počíná teprve s rokem 1051, kdy nové hranice říše českopolské za nových poměrů politických biskupa Pražského a jeho metropolitu Mohučského nutkaly neodporovati zoužení biskupství Pražského.

Boleslav Chrabrý vítězně vtrhl do Čech, uvedl tam sice vyhnaného odtud knížete Boleslava Ryšavého, ale již l. 1003 sám přijat jest za pána českého. Chtěltě tento veliký panovník, proti říši německé postaviti velestát slovanský uznaný od stolice papežské, jehož církevní i politickou hlavou měla učiněna býti Praha.¹⁾

Však Jindřich král německý tyto úmysly překazil. Boleslava z Čech vypudil a přehajícího pronásledoval až do Poznaně. Tam mír učiněn: Boleslav podržel země před tím ukořistěné až na Čechy, načež v rok svůj úmrtí (1025) dal se korunovati na krále polského.

Za nekonečných bojů Boleslava Chrabrého s Čechy a Němci podobalo by se ku pravdě, že Těšínsko aspoň někdy stalo se bojištěm nebo průchodištěm vojsk, ale marně se ohlížíme po nějaké stopě. Přehledneme tedy aspoň místa všecka, k nimž se výpravy konaly:

Léta 990 bojováno o Němčí; 1000 Boleslav polský očekává Otu III. v Jilavě při řece Bobru blíže Šprotavy a provádí jej do Magdeburku; 1002 jedná se o Lužicko; 1003 Boleslav vpadl od severu do Čech; Jindřich II. vpadá do země Milčanů; 1004 Jindřich vypudil z Čech Boleslava a dobyl Budišína; 1005 od Magdeburku počíná německá

¹⁾ Dudík II. 63.

výprava do Polské, u Krosna přechází vojsko Odru, přichází do Meziříčí a vpadá do Poznaně; 1007 Boleslav vítězně vpadá do Magdeburku; 1009 od Budišína dobývá Mišně; 1010 Jindřichovo vojsko pustoší kraje Silensi a Diedesi až po (Dolní) Hlohov; týž 1012 opevňuje Lebus v Lužici; 1012 vojska německo-česká u Krosna přecházejí do Polské; 1017 císař s Čechy táhne na Hlohov a Němčí, kdež Boleslav drží se ve Vratislavi; 1018 v Budišíně se činí mír, Boleslav podržuje Lužici atd.

Z toho přehledu patrně vysvítá, že za té doby Těšínsko lidu prázdné, lesnaté a jakoby ve stínu svých hor daleko zůstávalo od ryku válečného i ruchu obchodního. jakož také obchodní cesta Pražsko-Krakovská jistotně nevedla Moravou a Těšínskem nýbrž Kladskem k Otmuchovu a Kozlí na Krakov.

Po smrti Boleslava Chrabrého za Meška II. (1025 do 1034) říše polská stenčována se dvou stran: Maďari urvali ji Slovensko, a Čechové za knížete Oldřicha (1012 do 1037) svých ztracených krajů zase dobývali. Po smrti Meškově nastal v Polské rozklad, vdova Meškova vyhnaná a syn její dán pod poručníky; pohanstvo se zdvihlo, kostely bořilo a kněží vyhánělo. Za těchto žalostných pro Polskou časů český panovník **Břetislav** (1037—1055) podnikal vítězné války do Polska: l. 1038 dobyl Slezska, l. 1039 obsadil Krakov a odtud pronikl až do Hnězdn, aby odtamtud odvezl ostatky sv. Vojtěcha do Prahy.

Takové vzrůstající moci české ulekl se Jindřich německý, vtrhl l. 1041 do Prahy, načež Břetislav vzdal se Polské, ale podržel Slezsko. Kterak Kazimír Obnovitel usiloval o zpátečné nabytí Slezska, vypravují nám letopisy německé k r. 1050: „Tehda obviněn jest Kazimír kníže polské, že mocí zabral krajinu danou od císaře českému knížeti. I přibyv (Kazimír) do králov-

ského sídla Goslaru ku císaři přísahou se očistil z obvinění: v čem byl nalezen vinen, to podle uznání císařova napravil, i dosáhnout milosti vrátil se domů.*

A Heriman vypravuje k témuž roku: »Císař na Kazimíra knížete polského, který odboj připravoval, výpravu strojí, avšak zdržen těžkou chorobou přijal knížete, an mír a smlouvu žádal.«¹⁾ Že se jednalo tuto o Slezsko, nelze pochybovati, poněvadž od Kosmy víme, že za prostředkováním Jindřicha III. učiněn mír l. 1054 na takových podmínkách, že Břetislav vzdá se Slezska za roční poplatek 500 hřiven stříbra a 30 hřiven zlata. Tím tedy přestává vlastní Slezsko býti příslušenstvím českým. Zajímavé jest, že nejstarší katalogy biskupův Vratislavských založení biskupství Vratislavského přisuzují knížeti Kazimírovi Obnoviteli a je k roku 1050 pokládají.²⁾

II. Těšínsko příslušenstvím polským. 1054—1163.

Veliký dosah úmluv Quedlinburských, vedle nichž Břetislav se vzdal Vratislavska (Slezska) za poplatek roční, jest z několika okolností patrný. Předně jako by kouzelným prutem vyčarována zjevují se nám na území polskému knížeti odstoupením dvě nová biskupství: Vratislavské a Krakovské. Za druhé zákony Břetislavovými o posloupnosti knížecího rodu Přemyslovců i o rozdělení Moravy na úděly pro mladší syny způsobena důležitá novota, že v bezprostředním sousedství zemí polských vzniklo knížetství Olomucké. A první údělné kníže Olomucké Vratislav

jakožto znamenitý organisator hned po dosednutí na vrchní stolec knížecí v Praze. l. 1063 založil biskupství Olomucké, sousedící s Vratislavským.

Není pochybnosti, že v Quedlinburce jednáno bylo i o hranice říše československé a vymáháno též u biskupa Pražského i jeho metropolitů Mohučského svolení. aby na území někdejšího biskupství Pražského bez odporů trvati mohla výš jmenovaná dvě biskupství. Však o tom nemáme zpráv. Zejména postrádáme úmluv o hranice československé. Přirozené hranice shledáváme od Čech počínaje hory Kladské směrem jiho-východním a dále po Jeseníkách až po horu Sněžku čili Praděd. Též jižní Těšínsko přirozeně omezeno jest Beskydami. Ale od Praděda až do Lysé hory takové hranice přirozené není, poněvadž Holasovsko (Opavsko), ač částečně hornaté, řekami Moravicí a hlavně Odrou zůstává k Olomucku otevřeno. A tuto otevřenou krajinu přirozeně ohraničovaly na východ řeky Ostravice a Odry téměř až ku městu Ratiboři. nad nímž vlévá se do Odry řeka Pštína, kteráž se obecně pokládá za severní rozhraní říše československé. I nelze upírati, že Holasovsko (Opavsko) jest jakoby do kraje polského pošunuto, což nyní tím více bije do očí, že rakouské úděly biskupství Vratislavského (Těšínsko a Frývaldovsko) jsou od sebe odtrženy.

Utvořením knížetství a biskupství Olomuckého nastaly nové poměry při hranicích polských, neb i kníže i biskup pečovali jistotně vydatněji, než který kaštelán o své území. Zdali tedy kníže Olomucké nebo biskup Olomucký někde hranice své na škodu polského území pošunuli, o tom nemáme žádných podstatných zpráv, ačkoli o malicherných pohraničních sporech bude zpomenuto. Hned po vzniku knížetství Olomuckého Bole-

¹⁾ Srovnej Kętrzyński v Zeitschrift f. Gesch. Schles. 1894 285. ²⁾ Kętrzyński l. c.

slav Smělý vede válečné výpravy směrem k Moravě a Moravané zase směrem ku Kozlí a Ratiboři; též obchodní cesty otvírají se od Moravy k severu, směrem ku Hlohovu a Kozlí. Proto asi v tyto časy panovníci polští pomýšleli na lepší opevnění svých hranic k Moravě, i klademe tedy založení hradu Těšina v tuto dobu.

Boleslav Smělý (1058—1079)

nastoupil za okolností sobě příznivých: Jindřich IV. v Němcích neměl kdy starati se o věci záhraničné, v Čechách i Uhrách trvaly rozbroje a z obou říší pod ochranu polskou utíkali se knížata Jaromír a Bela, vyvíjajíc Boleslava k útoku do Čech i do Uher.

O těchto výpravách máme málo zpráv určitých, kromě o porážce, kterou Boleslav I. 1061 utrpěl u Hradce blíže Opavy, kdež pro svou neopatrnost málem upadl do zajetí českého.¹⁾

Ačkoli pak Vratislav český sestru Boleslavovu Svatavu za manželku pojal, opětovaly se války česko-polské. — O upravení církevních poměrů zabýval se kníže Boleslav s legátem papežským I. 1075, ale pro příčiny nevysvětlené I. 1079 biskupa Krakovského Stanislava od oltáře vlastní rukou odveknuv sám smrtelnou mu zafal ránu, pro kterýž skutek ze země vyhnán jest.

Vladislav I. (Heřman) 1079—1102,

měl panování pokojné a mírné jak s církví tak s Čechy a Němci. Jen z Uher, kam se utekl byl vyhnáný jeho bratr Boleslav Smělý, měl se obávati Boleslavova syna

¹⁾ Roepell 190. Polský kronikář Gallus 99 praví o té porážce: *suae contumaciae non solum castrum (Gradec) non habuit, verum etiam Bohemorum insidias vix evasit.*

Měčislava, který skutečně Krakova dobyl, ale za krátko skončil (I. 1089).

Do jeho panování k r. 1086 spadá událost, která více asi rozčílila novější historiky, než Vladislava. Kníže totiž Jaromír, jsa biskupem Pražským, chtěje, aby biskupství Pražské přes celé Čechy i Moravu jedno zůstalo, nikoli rozděleno na biskupství Pražské a Olomucké¹⁾ vyžádal si u Jindřicha IV. potvrzení starého listu, hned prvnímu některému biskupovi o diecesi Pražskou vydaného i s vyčtením hranic až za Vratislav i za Krakov sahajících. (viz str. 15.) Jasný účel toho potvrzení a skutečně na čas zrušení biskupství Olomuckého²⁾ svědčí nejlépe, že Jaromír nechtěl se dotýkati ani biskupství Vratislavského ani Krakovského, tím méně možná mluvit o nějakém úskoku se strany české u Jindřicha IV. stejně s Jaromírem jako s Vladislavem polským spřáteleného.³⁾

Knížeti Vladislavovi I. 1093 vzešla válka s Břetislavem českým, kterýž vymáhaje neplacený roční poplatek byl vpadl do Slezska. Vladislav jsa doma zaneprázdněn takový za dvě léta (1000 hř. stříbra a 60 hř. zlata) platiti slíbil, načež Břetislav, synu Vladislavovu, Boleslavu Krivoustému. Kladsko v léno udělil. Tento Boleslav mnoho se zdržoval u strýce svého Břetislava v Čechách, jakož jemu právě Břetislav tohoto poplatku třetinu (1099) daroval.

Boleslav III. Krivoustý (1102—1138)

s bratrem svým nevlastním (nemanželským) Zbygněvem se potíraje ještě za života otcova, rozpadl se s ním při nastoupení svém tím více, nicméně konal hned válečné

¹⁾ Kosmas II. 115. ²⁾ Diz Dudík II. 315—7. ³⁾ Srovnej Roepell 636—41.

výpravy do Pomořan, Čech i Němec. Zvláště války českopolské rozzuřily se na novo: česká vojska vpadla 1103 do Slezska, načež Boleslav vtrhl vítězně do Moravy, později zase Moravané dobyli Kozlí a Ratiboře (1108). Sjezdem panovníků českého a polského učiněn těm bojům l. 1115 konec. A nebyly by se ty nájezdy již snad ani opakovaly, poněvadž Boleslav Krivoustý oslepiv i snad zavraždil bratra svého Zbygněva pro ten zločin činil nejen pokání, ale i jinak mír zachovával: než pro následnictví uherské tyto bratrovražedné války se tak rozzuřily, že česká vojska na př. l. 1133 vypálila Kozlí a do 300 vesnic v okolí poplenila. Na sjezdě konaném v Kladsku l. 1137 Soběslav český i Boleslav marnému tomu prolévání krve polské a české na vždy konec učinili. Boleslav pamatuje na utvrzení pořádku ve své říši vydal po příkladu českém zákon o starešinství, aby vždy nejstarší kníže byl vrchním pánem, sídle v Krakově. A tak nejstaršímu synu vykázal za úděl Krakovsko i Slezsko. Boleslavovi Mazovsko a Kujavsko, Meškovi Hnězdensko s Pomořany, Jindřichovi Sudomírsko; Kazimír, nejmladší syn, nedostal údělu.

Vladislav II. (1139—1142)

zahájil přežalostnou dobu říše polské, dobu bojův o nadvládu, bojů o hlavu polského panství, o Krakov! Žel bohu doba ta trvala dlouho, až do počátku 14. století!

Kníže Vladislav jsa sic dobromyslným pánem dával se prý voditi od pánovité své manželky Anežky, která manžela ponoukala, aby domáhal se samovlády, jakou vykonával jeho nebožtík otec a její bratr Kunrat za německého krále právě zvolený. Poslechnuv bohužel

této rady pobouřil proti sobě své bratry, kteří jej při řece Pilici porazili. Když však zebrav pomocná vojska pohanská chystal se obléhat Poznaň, arcibiskup Hnězdenský na Vladislava i jeho manželku pustil církevní klatbu. Poražen zachránil se útekem do Uher. Nevrátil se nikdy více do Polské, nicméně jest on praotcem Piastovcův slezských, jimž se říká Vladislavoviči. Jeho mladší bratr

Boleslav IV. Kadeřavý (1142—1173)

neobyčejně dlouho a takorba pravým divem udržel se na vrchním stolci knížecím, ale po celé své panování zápasil vlastně jen s vypuzeným bratrem a s Vladislavoviči! Vladislav totiž sešvakřen jsa s Kunratem nalezal podporu i u dvoru německého i u papežské stolice. Dvě výpravy z Němec učiněny na Boleslava, ale předce se udržel, ač se Frydrychovi I. pokoriti musil. Do panování Boleslava IV. spadají dvě vážné události Těšínska dotýkající: ustálení hranic diecese Vratislavské a první krok ku odloučení Slezska od říše polské.

Jižní hranice biskupství Vratislavského.

Pro které příčiny biskup Vratislavský Valter (1149 do 1169) vymáhal od papeže Hadriana IV. potvrzení svého obvodu biskupského i všech církevních statků a jaké, kde a s kým spory měl, nemůžeme pověděti, však bulla daná v Římě dne 23. dubna l. 1155, kterou Jeho Svatost knězi biskupovi vyhovuje, jest netoliko pro ohrazení toho biskupství důležitá, nýbrž zároveň křestným listem pro Těšín i celé Těšínsko. Onou bullou totiž ohraňuje i omezuje se biskupství Vratislavské vyjmenováním napřed všech krajů hradeckých, z nichž se skládalo, a to tímto pořádkem: Trecen, Tescín, Gra-

dice Golensicezke, Othemochow, Gradice Barda. Nemechi, Grandin. Gradice Ztrigoni, Zpini, Valan, Godinice, Szobolezke, Głagow, Milice atd.¹⁾

To tedy byla ona hlavní místa, od nichž se světská a vojenská správa zemská řídila, hrady a sídla kaštelánů, jimž panovník polský byl poručil veškeru administraci politickou, právní i vojenskou.

A čím důležitější věci jest věděti, od kterých hradů vycházela tato vláda, tím více nalezlo se těžkostí o výklad jednotlivých jmen, z nichž některých nelze již určit. My spokojíme se naznačiti výsledek rozmanitých učených rozprav tím, že vyjmenujeme župní hrady slezské týmž pořádkem, označující jména hradů zaniklých křížkem. Měli tedy panovníci polští Slezsko rozděleno na tyto kaštelanie:

†Trecen (hrad zaniklý mezi Olavou a Břehem), **Těšín**, **Kozlí**, Otmuchov, Brdo, Němčí, †Grandin. Strihom, Svidnice, Valan, †Godinice, †Soboleske, †Sezesko, Hlohov (Dolní), Miliče.²⁾

¹⁾ Reg. I. 37—9.

²⁾ O výklad této listiny stalo se mnoho pokusů, poněvadž mnoho někdejších hradů křížkem označených až do té chvíle zůstalo nevyzpytovaných. Nám se jedná především o určení jižních hranic biskupství Vratislavského, poněvadž běží o Těšínsko zjistiti, zdali sousedilo na západ tak s biskupstvím Olomuckým, jako na východ sousedilo s biskupstvím Krakovským. Proto běží o výklad slov »Gradice Golensicezke«. V té příčině pochybeno od jedněch vykladatelů, že si dlouho hlavy nelámali a zkrátka pověděli: »Gradice« jest Hradec u Opavy a »Golensicezke« jsou Holasovice, hlavní město Opavské. Udělali tedy jednak na Opavsku dva župní hrady (Jireček v Pam. arch. 1858 III. 20 a po něm D'Elvert), čehož nelze prokázati, jednak zkrátka Opavsko celé pro tuto dobu vtělili do biskupství Vratislavského.

Jižní tedy hranice biskupství Vratislavského a zároveň hranice říše českopolské označují nám hrady s příslušným jich územím: Těšín, Kozlí, Otmuchov a Brdo.

Tak učinil zejména A. Heinrich (Versuch einer Geschichte des Teschnischen 1828) a ještě více Hermann Neuling, kterýž pojednává o nejstarších kaštelaniích Slezských (Zeitschr. f. Gesch. Schles. X. 96—107) na mapě připojené celé Opavsko k biskupství Vratislavskému přikreslil. Proti tomu ozval se tamtéž Biermann. Nedostatek těchto výkladů spočívá na tom, že vykladatelé přehledli význam slova Gradice jakožto appellativa, zapominajíce že by měli také »Gradice Barda« a »Gradice Ztrigoni« rozvésti na dvojce hrady, kdežto slovo »gradice« nemá jiného významu leč jako když řekneme město Těšín, hrad Ostrava.

Ale právě proto, když slova »gradice« nečteme, bude nám nápadno, proč se nenapsalo jméno toho hradu tvarem substantivným, totiž »gradice **Golensizi**«, jakož čteme »gradice Barda«, gradice Ztrigoni«, nýbrž **adjektivným**, totiž »gradice **Golensicezke**«, což nám znamená »hradec **Holasický**«.

A tvar tento adjektivný přirozeně znamená totéž asi, jako když řekneme »ulice Těšínská«, neboť může ta ulice býti skutečně v Těšíně, ale zároveň to může býti ulice v Bílsku, Frýdku, Ratiboři, ano až v Opavě, kde skutečně ulice Těšínská proto tak nazvána jest, že leží tu stranu k Těšínu. Podobněž tedy může nám znamenati »gradice Golensicezke« buďto »hrad Golasici« (tedy Opavsko), buďto »hrad ku Holasicku (Opavsku) pohraniční.« Že pak »gradice Golensicezke« neznámá Holasicka, tedy že nepřislušelo Opavsko k diecesi Vratislavské, máme nejpádnější důvody z toho, že již před rokem 1155 náleželo k biskupství Olomuckému, neb l. 1107 biskupství Olomuckému kníže Olomucký vzdal pozemky při řece Osoblaze v újezdě Hlubčickém, tedy Osoblazsko a celé Hlubčicko slušelo k biskupství Olomuckému. A l. 1131 počítají se Hlubčice i Golasovice tota ku kostelům Olomuckému a Přerovskému. (Mor. I. 193, 206.)

Za těch okolností nemůžeme již jinak vykládati, leč že »gradice Golensicezke« znamená »hrad ku Holasicku sou-

Věc sama má veliký význam pro ocenění toho, čím ve 12. století byl hrad Těšín, an jest postaven do rovné řady s hrady takové minulosti dějinné, jakou měly hrady Brdo, Kozlí a Otmuchov.

Sousedilo tedy obhradí Těšínské s obhradím Kozelským a stýkalo se s ním na Rybnicku. jak svědčí listina níže uvedená k r. 1229, kdež se ku kapli Orlovské vzdávají desátky z podílů Kozelských příslušných ku kaštelanii Ratiborské okolo Rybníka.¹⁾

Těšínsko kaštelanii.

Ten jest náš první vítězek dějepisný, že Těšín l. 1155 byl hlavou kaštelanie čili župy. Všecka říše polská byla rozdělena na kaštelanie. Župana čili kaštelána nařizoval sám zeměpán, jemuž jedinému odpověden

sední. A který jest to hrad? Odpovídáme Kozlí! Neboť roku 1104 jmenuje se Kozlí hradem na hranici České, v naší listině na hranici Holasické a u Długoše l. 1250 na hranici Moravské. (Chron. Pol. 26, Sonnersberg II. 31) Není to tedy zcela nic neobyčejného u hradu Kozlí vytýkati, že jest při hranici, přirozeně, poněvadž se právě ku Kozlí nesly všechny výpravy se strany Moravské t. j. Holasické.

Tolikéž by bylo nápadno, proč se v listině takové válhy nejmenuje Kozlí hradu tak věhlasného. Ostatek naším výkladem nedáváme do listiny zcela nic nepřirozeného, anobrž zároveň odklízíme otázky ještě jiné, které by předce nemohly býti plané. Neboť kdyby l. 1155 Opavsko ku biskupství Vratislavskému bylo náleželo, bylo by mezi l. 1155 a 1245 k biskupství Olomuckému odpadlo. I vyskytovaly by se otázky: Proč odpadlo od biskupství? A poněvadž by to odpadnutí se bylo stalo v době tak nové, proč o tomto odpadnutí kraje tak značného nikdež a nikdež ani nejmenší zmínky se neděje, ani v Olomouci, ani ve Vratislavi, ani u papežské stolice, ani u panovníka českého, ani u polského, ani u markrabě moravského.

Přirozená věc, že hranice zemské byly i hranicemi církevními.

¹⁾ Kętrzyński, kodeks klasztoru Tynieckiego 19—20.

zůstával kaštelán za všecku svou vojenskou, politickou i soudní správu celé župy. I připisuje se již Boleslavu Chrabrému, že pro uhrazení nákladu na tuto kaštelanskou správu nařídil platiti daň z každého lánů, zvanou stráž čili »stroža«.¹⁾

Každá kaštelanie rozpadala se na sousedstva čili »opole«. Takové opole bylo jakoby svým okresem. takže několik dědin dohromady zvláštním úvazkem k sobě bylo poutáno. Opole celé, nikoli jednotlivci, bylo jistými dávkami i povinnostmi k hradu zavázáno. Na př. jednalo-li se o stavbu hradu kaštelanského, rozdělila se práce na opole. Ale největším břemenem pro opole byl »mír«. Za zachování míru a pokoje na svém území bylo kaštelánovi odpovědno opole: opole bdělo, aby na jeho území nebyl žádný domácí ani cizí člověk zabit, ochromen. okrvaven, oloupen, okraden; aby na něm se nezdržoval žádný palič ani jiný zločinec.

Jestli tělo zavražděného nebo utopence nalezeno bylo na poli, na cestě, a nevědělo-li se, kdo nešťastníka zabil, utopil, odpovídalo opole; opole mohlo vinu svěsti na dědinu některou; dědina mohla se očistiti ukázáním na některý rod, a rod mohl ukázati na jednoho vinníka, kterýž svou nevinu mohl prokázati soudem božím (viz níže). Nemohlo-li opole se očistiti, platilo pokutu samo a sice 50 hřiven za porušení »míru« zeměpánu, a za hlavu, jestli byl rytíř též 50 hřiven, jestli byl host 30 hřiven. Tato odpovědnost opole vztahovala se ale na všechny zločiny jiné v opoli spáchané, i byla největším břemenem zejména tehda, když se hosté a cizinci hojněji v zemi osazovali, i stala se nesnesitelnou. když knížata vsi klášterské a zejména nové kolonie německé od opole osvobozovali.²⁾

¹⁾ Boguchwał II. 25. ²⁾ Hube, prawo polskie w wieku 13 Warszawa 1874.

Soudy Boží čili ordalia. Od kaštelánů a od hradů kaštelanských vycházela též všechna správa soudní. i chceme pro nedostatek zpráv o Těšínském soudnictví upozorniti tuto na soudy Boží proto, že se často zpo-
míná hradské kaple Těšínské. V této kapli přecho-
vávaly se ony nástroje, které na podstoupení soudů
Božích byly potřebny: kotly, štíty, meče, kyje a železa.
Vykonyvaly se soudy Boží za hojných obřadů nábo-
ženských ve svatyních a za přítomnosti kněžstva.
Mínili se, že nevinnému sám Bůh nedá podlehnouti,
pročež v takových případech, kde obviněný má se z
viny očistiti přísahami 2, 3, 6, 7, 9, 12 svědků, takových
míti nemohl. zkoušela se nevina jeho buď železem, buď
soubojem, buď vodou.

Zkouška železem byla dvojí: buďto obviněný po
3 rozpálených do červenosti železech. položených na
zemi, kráčel bosýma nohama; buďto taková železa
v holé ruce na 3 kroky nosil. Prvé však kněz železa
svěcenou vodou pokropil, vykonav příslušnou modlitbu.
Těž bylo zvykem, že dva kněží nešťastníka kráčejícího
po železe provodili. Po vykonané zkoušce ruce i nohy
nešťastníkovy obloženy svěceným voskem; za tři dni
ohlížely se ruce i nohy; nalezeno-li tělo popáleno,
zůstal vinným i podstoupil trest na zločin vyměřený,
buďto že ho bili, že mu ruka usečena anebo že ho
oběsili. Souboj na meč a štít konal se známým
způsobem; jen že soupeřové měli hlavy popelem po-
sypány, aby krev řinoucí z ran jim nesplývala do očí.
Souboj na kyje byl podobný. Zkouška vodou byla
též dvojí; buďto nešťastníka do vody posvěcené na
rukou i nohách svázaného ponořovali (vynořil-li se
na vrch, byl vinen): buďto obžalovaný ruku až po loket
ponořoval do vroucí vody, aby ze dna vytáhl předmět

do kotla spuštěný.¹⁾ Takové soudy Boží vykonávaly se
na kaštelanských hradech; později se některým klášterům
z obdarování knížecího pouštělo toto právo, nazvané
zkrátka železo, kyj a štít, jak toho bude zmíněno.

III. Těšínsko částkou Opolska 1163—1282.

Když Vladislav II. I. 1159 ve vyhnanství zemřel,
synové jeho, Vladislavoviči: Boleslav, Mešek a Kunrat,
vrátili se do Polské, domáhajíce se otcovského údělu.
Vrchní kníže Boleslav Kadeřavý za prostředkováním
císařovým pustil jim I. 1163 Slezsko,²⁾ ale aby sobě
zabezpečil vrchní právo nad Slezskem, podržel sobě
některé hrady, z čehož se tím jistěji strhla válka, že
Vladislavoviči nevzdali se nároků na starešinství polské.
Nabyvše těch hradů opětně za pomoci císařovy³⁾ po-
dělili se Slezskem, tak, že Boleslav vzal Vratislavsko,
Opolsko a Hlohovsko, Mešek jen Ratiborsko s Těšín-
skem; Kunrat určený pro stav duchovní nedostal údělu.

Mešek I. 1163—1211.

Kníže Mešek zasahoval neobyčejně mnoho v zá-
ležitosti polské. Když totiž po smrti Boleslava IV. za

¹⁾ Hube, prawo polskie w 13. wieku 247—250. ²⁾ Jméno
Slezsko má původ od hory Slenzy u Vratislavě a cdnášelo se
původně jen ku Vratislavsku, ale přenášelo se časem
jednak na kraje dlouho potom ještě »polskými« jmenované,
tedy i na Opolsko a Těšínsko, jednak přeneseno za 17. století i na
kraje původně české (Opavsko i Kladsko). Etymologicky má se
psáti po polsku Ślask (= Śláz-sk), jak se na Těšínsku převahou
píše a jak se za 16. století v polských knihách bez označení měkkosti
»Ślask« správně psalo. Tvar Szlask autoritami Naruszewiczem,
Lindem a j. posvěcený v polských spisech ovládl, ač jest zvuko-
slovně tak odporný, jakoby se mluvilo: szlepy, szpiew místo
ślepy, śpiew. ³⁾ Roepell 363.

vrchního knížete Krakovského byl nastoupil Mešek Starý a za krátko (l. 1177) ustoupiti musil bratrovi svému Kazimírovi Spravedlivému (1177—1194) vyhnaný strýc Mešek u soujmenného svého bratrovce v Ratibori nalezl útulku.¹⁾ Ačkoli se dá mysliti, že Mešek Starý usiloval o dobytí vrchního knížetství, Kazimír Spravedlivý nič nezazlíval Meškovi Ratiborskému, že při dvoře svém chová odpůrce, nýbrž spravedlivě se zachoval ku tomuto svému bratrovi, když totiž Mešek se svým bratrem Kunratem na Vratislavského knížete Boleslava se obořil, až jej i ze země vyhnal. I smířil Kazimír 3 Vladislavoviče (1178—9) tak, že Boleslavovi Vratislavsko navrátil, Kunratovi za úděl vyměřil Hlohoysko, a Meškovi k Ratiborsku přidal Osvětimsko a Bytomsko.²⁾

Pro které příčiny Mešek Ratiborský o dobytí Krakova a vyhnání Kazimíra se pokusil, není objasněno, ale jisto jest, že Kazimír až do smrti zůstal vrchním pánem polským. — Když Kazimír zemřel, vyhnaný Mešek Starý tím jistěji očekával opětné zvolení své za knížete Krakovského, čím nedospělejší byli synové Kazimírovi, Lešek Bílý a Kunrat. Že ho nezvolili, pojistiv si pomoc Meška Ratiborského a Jaroslava Opolského, učinil l. 1195 válečnou výpravu na Krakov, ale u Jendřejova poražen byl prvé, než přibyla vojska pomocná těchto spojenců.³⁾ Přes tuto porážku Mešek Starý, arcíř na krátko (1200—1208), učiněn knížetem Krakovským. Jen přízni vrchního knížete tohoto Meška lze připisovati, že kníže Ratiborský ku svému dílu mohl l. 1201 přiloučiti Opolsko.

To se přihodilo takto: Kníže Jaroslav, pán Opolský a Nisský, jsa biskupem Vratislavským, při smrti své zemi Nisskou poručil kostelu a biskup-

¹⁾ Reg. I. 47. ²⁾ Reg. I. 48. ³⁾ Reg. I. 57—8.

ství Vratislavskému,¹⁾ a Opolsko zůstavil svému otci Boleslavovi; když ale Boleslav dne 7. prosince l. 1201 zemřel, zůstaviv své zboží synovi Jindřichovi I. Bradě zvanému, Mešek Ratiborský zabral pro sebe Opolsko.²⁾ Od té chvíle počíná se vlastně knížetství Opolské, rozložené na ohromném prostranství mezi knížetstvím Krakovským a mezi zbožím biskupství Vratislavského³⁾ a sousedící na celé čáře od města Cigenalsu počínaje až do uherských hranic s knížetstvím a biskupstvím Olomuckým čili markrabstvím Moravským, a sice řekami Prudníkem až do vstoku Osoblahy, Stradunou až do vstoku Miliče, potokem Miličem a Pštinou téměř⁴⁾ až do Odry, Odrou až do Ostravice a po Ostravici až do Uher.

Když l. 1202 Mešek Starý zemřel, Meškovi Opolskému, nejstaršímu to Vladislavoviči, náleželo prvenství polské; však o tom nikde není zprávy, co v té příčině podnikal. Tím usilovněji o vrchní knížetství Krakovské pracovali potomci Boleslava Krakovského. Ovšem nebylo panství polské za rozbrojů tehdejších lakavé, poněvadž jedni dosadili na stolec Krakovský Kazimírova syna Leška Bílého, druhí zase syna Meška Starého Vladislava III., příjmenem Leskonohého. Ale Vladislav brzo potom dán do klatby, načež v Krakově l. 1210 dosedl předce Lešek Bílý.

O tom, co kníže Mešek ve svém knížetství vykonal, máme jen pověsti. První zvěst Mikuláše Pola⁵⁾, že kníže Mešek jakési milence své l. 1211 vzdal Opavsko

¹⁾ Od té doby biskupové Vratislavští zasedají mezi knížaty Slezskými. ²⁾ Reg. I. 67. ³⁾ Hranici tu k Nissku si označíme přesněji čarou vedenou s Praděda na Cigenhals a Fridlant. ⁴⁾ Úzký pruh na levém břehu Odry od Bohumína až ku řece Pštině sloužil k Opolsku. ⁵⁾ Jahrbücher Breslaus I. 47.

v dědictví, jest na ty časy příliš romantická; její historická cena ničí se jménem Opavsko, jakého dlouho potom ještě neznali. Slutě tehda ten kraj Holasovskem a hospodařil v něm tehda markrabí Moravský Vladislav I.¹⁾

Podstatnější jsou poněkud pověsti jedna o založení kláštera Orlovského, ana zní: Kníže Mešek s chotí svou Ludmilou kdysi odpočíval po kratochvíli lovecké, když se nad nimi zdvihl orel, nesa v drápech ukořistěný lup. Orel lup upustil a polekaná od toho kněžna porodila lup. Orel lup upustil a polekaná od toho kněžna porodila na místě tom potomně Orlova nazvaném knížete Kazimíra.²⁾ Na památku tam potom knížecí manželé založili klášter. Druhou pověst zapsal Heinrich³⁾, že kníže Mešek na krátce před svou smrtí benediktinům z Tynce dal kostel Marianský v Těšíně, poněvadž tam chtěl mít svou knížecí hrobku. — Obě ty pověsti mají historický základ ten, že kněžna Ludmila jest zakladatelkou kláštera Rybnického, i bylo tedy snadno hádati, že tito knížecí manželé založili též Orlovský i Těšínský klášter. Oba knížecí manželé zemřeli téhož roku 1211.

¹⁾ Že Holasovsko čili Opavsko od r. 1155—1211 bylo zbožím českým. svědčí tyto zprávy: 1160 panovník český klášteru Hradišti potvrzuje 6. peníz ze cla Hradeckého, a l. 1185 křižovníkům sv. Jana vzdává Hrobníky nad Pštinou až po Hlubčice i Bohdanovice; l. 1185 knížata Olomucká klášteru Hradišti vzdali Oldřišov; 1105 kníže Olomucký Vladimír dluží v Opavě a 1198 témuž klášteru pouští druhý díl Oldřišova v kraji Holasovském; l. 1201 Přemysl Otakar I. král český a kníže Olomucký nařizuje, kolik desátku dávati z kraje Holasovského biskupovi Olomuckému. Hned potom knížetství Olomucké i s krajem Holasovským splynulo s markrabstvím Moravským, i panoval na Holasovsku od r. 1203—1222 markrabí Vladislav I. Srovnal mé dějiny Opavska; Reg. I. 103 a Biermann, Teschen 57.

²⁾ Vlastivěda Slezská I. 18. ³⁾ Gesch. von Teschen 47.

Kníže Kazimír (1211—1230)

nezasahoval tou měrou, jako Jindřich I. Vratislavský do záležitostí polských, pročez obrátíme pozornost ku věcem Opolským, z nichž nás nejvíce zajímají počátky německého práva a tím zároveň počátky kolonisace zvané německé, kteréž věci tak ohromnou změnu způsobily.

Byli to **hosti**, hlavně kupci, kteří osazující se na krátce na dlouho v městech a na předklášteřích docházeli u knížat ochrany, jakož jsme se již zmínili, jaké tresty uvalovaly se na »opole« pro zabitého hostě. Tytoosti knížata osvobozovali od soudu kaštelanského, tudíž jim nadávali vlastní pravo.¹⁾ Ve Slezsku l. 1214 hostům klášterským v Kostomlatech udělena jest první taková výsada²⁾, ale kníže Kazimír takovéž právo uštědřil hostům svým v Opoli a Ratiboři možná ještě dříve, neboť l. 1317 svému kaplanovi Šebestovi a jeho bratrovi pouští toto hostinské právo na jich ves Lesnici³⁾. Máme tu tedy první ves osazenu na vlastním právě, nepolském. Kníže učinil tak k radě biskupa Vratislavského Vavřince⁴⁾, a již r. 1222 témuž biskupovi dává vůli, aby na biskupském zboží Újezdě u Ratiboře osazovalosti z Němec anebo odjinud na německém právě. A jaké to **právo německé** jest, kníže Kazimír nám v listině o to vydané vypravuje: biskup má volno stavěti mlýny, loviti ryby, vyjímaje bobry⁵⁾; lidé biskupovi na obranu zemskou vytáhnou pod knížecím praporem; kdyby válka za hranice nastala, nebudou povinni táhnouti do pole, nýbrž postaví jen 3 ozbrojence posádkou na hrad kní-

¹⁾ Hube. prawo 13. w. 53—4. ²⁾ Sil. IV. 98. ³⁾ Reg. I. 115.

⁴⁾ Biskupoval od r. 1207—1233. ⁵⁾ Do té doby všechny vody, tudíž i lov ryb a bobrů náležely knížatům.

žecí; tíž lidé budou míti vlastního svého fojta čili soudce a z peněz pokutních za zločiny ať od Němců ať od Poláku spáchané $\frac{2}{3}$ zůstanou knížeti, $\frac{1}{3}$ případně fojtovi¹⁾. A biskup nemeškaje povolal si svého fojta z Nisy dobře obeznámeného, jak se osadnictví provozuje, a nařídil mu, aby Újezd učinil městečkem a aby toto městečko i ostatní vsi spravovaly se právem Německé Středy²⁾. A příkladu biskupova, neboť biskup Vavřinec na Nissku ohromně kolonisoval, následuje kníže sám, an německým osadníkům v Hoštětíně dává táž práva, jakých užívají Němci v Bělé (Zülz), zejména osvobozuje je též od »převodu« a »sledu«; do vojny za hranice nepotáhnou, budou míti vlastního fojta a jen tehda, když bude pře o hlavu, knížecí soudce s fojtem Bělským bude při rozeznávati.³⁾

Jakož jsme mluvili o hostech a cizincích, zpomeneme též **obchodníkův a cla**. Biskup totiž k žádosti knížete Kazimíra l. 1226 potvrdil sazby celní pro Olešno a Ševěr: prázdný vůz jedoucí z Moravy Olešnem do Kujavska kámen soli dá; na zpáteční cestě, veze-li sled, dá 30 slanečků; jiné vozy, cožkoli vezou a kolikoli koňů mají zapřažených, platí škot stříbra. Od otrokyně a otroka na prodej vedeného škot stříbra; tolikéž platí žid procházející, třeba ho na prodej nevedli; jezdcí a pěšáci cizí, kteří vezou (na koni) nebo nesou zboží, nech židé nech křesťané platí po 2 opolských penězích, domácí nic. Kněží, rytíři, posli a knížecí celníci neplatí nic.⁴⁾ Co se týče obchodních cest z Moravy byly té doby dvě: jedna od Hranic vedoucí na Hradec (s celníci), Opavu ke Kozlí; druhá z Olomouce na Bruntál, Krnov a Hlubčice směrem k Hornímu Hlohovu. Ale o cestě od Moravy k Těšínu není

¹⁾ Reg. I. 239—50. ²⁾ Reg. I. 140. ³⁾ Reg. I. 202. ⁴⁾ Reg. I. 293.

jiné zprávy leč nepřímé, že od Hranic odlučovala se cesta směrem k Jičínu.

Mezi **kláštery** v zemi Opolské drží první místo panenský v Rybníku. Tomuto klášteru biskup Vratislavský listy danými dne 25. a 27. května l. 1223 daroval desátky biskupské v tato slova:

»Ve jméno sv. Trojice. My Vavřinec z Boží Milosti biskup Vratislavský, známo činíme, že s radou Naší kapituly ke cti a slávě Boží pannám v Rybníku a k prosbě jasného knížete a pána Kazimíra, knížete Opolského, vzdáváme desátky své z vesnic kaštelanie Těšínské, kteréž jsou: Golesouo, Vizla, Yscrichino, Zamarchi, Nageuuizi, Suenchizi, podměstí, Zasere, Clechemuje, Radouiza, Punzo, Beleuisco, Ogrozona, Nouosa¹⁾, aby je na věky drželi. Z desátků dávaných z nových osad pouštíme jim polovičku. Též jim potvrzujeme svobodné desátky, kteréž jim vzdali dobrovolně páni a rytíři Vincenc a Přibyslav, Křižan a Jan, Jašo a Albert, Alexandr a Strezo, Sventoš . . . Všemír, Vratislav a Ğrimislav. Konečně potvrzujeme kostelu sv. Mikuláše v Těšíně výměnou za nějaké desátky 40 hrnců medu, které poukazujeme na Kozlí.«²⁾ — Stran biskupského desátku viz níže k r. 1312. Ze vsí výše uvedených osada Puncov dostala se klášteru Rybnickému celá. Když tudíž kníže Kazimír l. 1228 listem daným v Opoli klášter panenský z Rybníka do Božího domu čili do Čarnovašu přenášel, potvrdil pannám všecky statky, i Puncov, a osvobodil

¹⁾ Místa tuto pojmenovaná jsou: Holešov, Visla, Jiskřičín, na Jemnici? (u Frýdku), Světici snad Svatošůvka, podměstí Těšínské, Klečomě osada zaniklá blíže Krásné, Radovice díl Puncova, Puncov. Bělevicko, Ogrozená. Zasere a Novosa zůstanou nevysvětleny. Viz Věstník Mat. Op. č. 2. ²⁾ Sil. I. 1—2.

obyvatele těchto klášterních dědin: od zemského práva, aby ti lidé již nebyli souzeni na kaštelanském hradě, nýbrž buď před knížetem samým nebo před proboštem klášterským: že pokuty soudní zůstanou klášteru všecky. Též budou prázdni polského práva a osvobozeni od povinnosti, jež slovou: stan, stroža, pover, převod, bobrovníci, psare: nebudou pomáhati ku stavbě hradů: nepůjdou do vojny ze země, leč na zemskou obranu.¹⁾

Poněvadž Puncov jest první známou nám dědinou na Těšínsku, která byla zbavena **břemen polského práva**. zpomeneme, jaká to břemena polské právo ukládalo obyvatelům. podotýkajíc, že tíže polského práva začala se teprve tehda cítiti, jakmile některé osady některých povinností zemských byly zbaveny. Na př. čím více lidí bylo osvobozeno od vojny za hranice, tím více mužův bral se potom na vojnu z dědin neosvobozených. A jaké to výhody plynuly Puncovanům z jejich osvobození! Nepotřebovali státi před soudcem knížecím v Těšíně, nýbrž měli za soudce svého pána, probošta kláštera panenského; nikdo jich nesměl žalovati v Těšíně, nýbrž jen v Božím domě anebo před knížetem! Tehdejší kaštelán Těšínský Jan neměl jim co poroučeti, nemohl jich před svůj kaštelanský soud volati; přijel-li on nebo jeho úředníci do Puncova, nepotřebovali jemu dávatí »stanu« čili noclehu a příslušné k tomu zdarma večere; potřeboval-li kaštelán strážce do hradu, z Puncova nekonal nikdo »strože« aniž také sypal obilí na výživu strážce: bylo-li třeba hrady zemské opravovati nebo stavěti²⁾, Puncované seděli doma. Přijela-li knížecí

¹⁾ Sil. I. 3: Reg. 169. ²⁾ Léta 1228 kníže Kazimír podnikl velikou práci, že chtěl město Opole vyššími zdmi oběhnati. Tuto práci velikou světil svému palatinovi a v odměnu

družina, vojsko nebo úředníci kaštelánští, v Puncově nesměli bráti »povozu« (vozův a koňův), nesměli žádati »převodu« čili průvodcův a ukazovatelů cest. Přišli-li k Puncovu »bobrovníci« a »psari« t. j. lovci bobrův a zvěře, Puncované jim nepomáhali, jich neživili aniž psům loveckým pokrmu dávali. A byly ještě jiné povinnosti ze zřízení »opolského« plynoucí, že jich již nevykonávali: Puncované byli vyjati z »opole«. Byl-li kdo zabit, utopen na jich pozemcích, neodpovídala celá dědina, leda vrah sám, ale oni nebyli ani povinni vraha, lupiče, paliče hledati po jiných dědinách, poněvadž byli též jistotně osvobození od »sledu«.¹⁾

Benediktini v Orlově.

Temné pověsti jdou, že klášter benediktinský v Těšíně l. 1225 založen byl od mnichů z kláštera Tynce u Krakova. ale o kláštere Těšínském mluví se teprve 100 let později. Nicméně s jistotou lze za to míti, že kníže Kazimír okolo těch časů Orlovou vzdal zpomenutým benediktinům, poněvadž l. 1227 dne 7. prosince papež Řehoř vydal jim takové potvrzení: »Řehoř biskup, sluha sluhův, synům v Boze Otcí milým opatovi a konventu v Tynci pozdravení a apoštolské požehnání . . . Spravedlivým žádostem Vaším jsouce nakloněni

za to dal mu ves Nemodlim (později Falkenberg), též ves Čelad při pohraničné řece Brynici slezskopolské a konečně ves Zátor na Osvětimsku. O tu věc podepsáni byli kašteláni: Bytomský, Osvětimský, Kozelský, Ratiborský, Těšínský, Mikulovský a sice Ondřej, Verner, Načeslav, Jakub, Jan, Ondřej. (Rzyszczewski & Muczkowski cod. dipl. Pol. III. 13.)

¹⁾ Jména různých poplatkův, daní, povinností a robot z práva polského plynoucích jsou ještě: gród, głowa — zagłowne, narab, naraz, narok, odprawcowe, petina, podworne, powołowe, poradelne, rogowe, sep, vojna a j.

dědinu slove Orlova se vším právem a příslušenstvím, jak ji pokojně držíte, Vám i klášteru mocí apoštolskou potvrzujeme. Kdyby někdo proti tomu potvrzení jednal, věz že stihne jej hněv Boží a svatých apoštolů. Dáno v Lateraně.¹⁾ Druhý list daný 26. května r. 1229 zní: »Řehoř biskup, sluha sluhův, synům v Boze Otci milým Luitfridovi opatovi a všem bratrům kláštera Tyneckého potvrzujeme klášter s veškerým příslušenstvím, se všemi, kostely, desátky, brtmi, hospodami, myslivostí, lovením ryb: dědiny Orlova, Dubrawa, Koczobenz, Cierlitzko, větší Gorzice, Uchilsko, Ostrawa, Wierzbica, Zablocie, Zukow, †Lacbanty²⁾, Golkowice; dále desátky z podílů Kozelských³⁾ příslušných ku kaštelanií Ratiborské u Rybníka, kteréž důstojný bratr náš biskup Vratislavský Vavřinec s vůlí kapituly klášteru byl pustil; též dvě hospody a »trhové« v Bytomi. Kdyby se někdo opovážil klášteru majetek ciziti a kaziti po druhém a třetím napomenutí zbaven buď své hodnosti, nepřístupuj ke stolu Páně a po smrti propadni ustanovenému trestu. Dáno v Perusii.⁴⁾

Z listin vychází — ač druhá není jasná — že nejspíše klášter Tynecký, drže za majetek původně jen Orlovou a Dubravou, ve všech Chotěbuzi, Těrlicku, Ostravě, Vrbici, Záblatí a všech nyní pruských ale tehda ku kaštelanii Těšínské příslušných Gořicích, Uchylsku, Golkowicích a neznámých Lacbantech měl jen desátky a podací; ale zjevně jest, že měl v Orlově už tehda značné hospodářství; že se benediktini zabývali též včelařstvím

¹⁾ Kętrzyński, kodeks klasztoru Tyńieckiego 14. ²⁾ Lacbanty není Lutyně, jak Biermann, Regesta i Kętrzyński míní. Viz Věstník Mat. Op. čís. 2. ³⁾ Z té listiny máme důkaz, že kaštelanie Těšínská ještě l. 1228 byla větší než nynější Těšínsko a zároveň i druhý, že Ratiborská kaštelanie vznikla rozdělením Kozelské a Těšínské. ⁴⁾ Kętrzyński 19—20.

(brtmi); že měl hospodu a volný bez poplatků trh (»targowe«) v Bytomi. — Škůdcům kláštera hrozí se klatbou církevní: zbavením hodností, vyobcováním z církve a nepochováním na hřbitově.

Tím časem vlekl se tuhý spor o hranice biskupství Olomuckého a Vratislavského, takže papež Řehoř biskupovi Krakovskému a proboštům Pražskému a Krakovskému l. 1229 ten spor ukliditi rozkázal. Jednalo se o zboží na Prudnicku, jak svědčí poručenství Jana syna Žibotova, který s bratrem svým Domaslavem l. 1223 tak ujednal, že vsi Prudinu, Kresov, Tisovice, Hostom a Lubří jakožto nesporné poručil kostelům biskupství Vratislavského; o ostatních pak, které připadnou k Moravě, až hranice bude ustanovena mezi Polany a Moravany, nech bude nařízeno, jak bratr Domaslav nařídil.¹⁾ Škoda, že o těch sporech nemáme určitějších zpráv. Spory ty patrně vyřídily se tak, že řeka Prudník až do vtoku Osoblahy učiněna jest rozhraním.

Věci polské braly se neutěšeně. Vyhnáný kníže Vladislav Leskonohý nabýv zase krajův velkopolských místo aby Krakovskému Leškovi Bílému pomáhal v boji proti Uhrům a Rusům, se potíral se svým bratrovcem Vladislavem Odoničem, až Jindřich Vratislavský do těch sporů se vložil (1217); však za krátko rozdvojili se zase, i povolán opět Jindřich Vratislavský od Leška Bílého a od jeho bratra Kunrata Mazovského na pomoc, když se jednalo i o pokoření Svatopluka Pomořanského. Však u Nákla (1227) Lešek zavražděn a Jindřich sotva vyvázl. Úmrtí vrchního knížete Leška Bílého mělo veliké následky: německý řád usadil se v Prusku a o poručnictví

¹⁾ Viz Prudnicko v čas. Mat. Mor. 1893 a Dějiny Opavska 32.

nad Leškovým synem Boleslavem Stydlivým nastal rozkol mezi Jindřichem Vratislavským a mezi bratrem nebožtíkovým Kunratem. Jindřich sice urážal se v poručnictví v Krakově, ale Kunrat Mazovský ho zajal v kostele a odvedl do zajetí v Plocko (1228). Syn Jindřichův, Jindřich II., sbíral sice vojsko na osvobození otcovo, ale matka jeho, sv. Hedvika, vypravila se ku Kunratovi a vyprosila manžela svého ze zajetí, aby překazila krve prolévání. Tak opanoval Kunrat Mazovský v Polské, a Vladislav Leskonohý po třetí ze země vyhnaný usadil se v Ratiboři, kdež prý † l. 1232. Kníže Kazimír † 13. května 1229 a pochován v klášteře Božím domě. Zůstavil vdovu Violu, kněžnu Bulharskou, syny Meška i Vladislava a dceru Věnceslavu, kteráž stala se mniškou v klášteře Božím domě.¹⁾

Kněžna Viola (1230—1238),

vdova Kazimírova, počátečně sama se syny svými vládla, jak svědčí aspoň list l. 1230 daný, kterým se syny svými Meškem a Vladislavem na záduši za nebožtíka manžela odkazuje statky kláštera sv. Vincence ve Vratislavi.²⁾ Brzo potom jest poručníkem Jindřich Vratislavský, kterýž od Boleslava Stydlivého na pomoc povolán byv do Krakova proti Kunratovi Mazovskému, tohoto vypudil a sebe knížetem Krakovským i Sudomířským učinil (1232). Téhož roku Jindřich Vratislavský jakožto kníže Krakovské a poručník knížat Meška a Vladislava Opolského činí nadání kostelu v Měchově za přítomnosti kaštelánů Osvětimského, Mikulovského a Sevěřského Verneru, Ondřeje a Jaksy³⁾. Ale podobalo by se, jakoby kníže Jindřich byl usiloval o pokoření

¹⁾ Grotefend, Stammtaf. d. schles. Fürsten. ²⁾ Reg. I. 179.
³⁾ Reg. I. 190.

kněžny Violy a její synův, neboť ne nadarmo kněžna žádala a dostala ochrany u papeže v tato slova:

„Řehoř biskup . . . ctihodným arcibiskupovi Hnězdenskému, biskupům Vratislavskému a Olomuckému apoštolské požehnání. Přijavše sestru v Boze Otci milou Violu, vdovu knížete Opolského i její syny se všemi jich statky v ochranu, nařizujeme Vám, abyste ji od utiskování chránili.“¹⁾ — Že též Olomucký biskup ochráncem byl jmenován kněžně, možná, že se strany Moravské podobněž konaly se nějaké nájezdy do Opolska. A biskup Vratislavský kněžnu zajisté podporoval vydatně, poněvadž Viola uznávajíc tyto služby touž svobodu mu pustila pro ves Kluče, jaké se těšil biskupský Újezd.²⁾

Kníže Jindřich zatím stav se poručníkem též Boleslava Stydlivého a jsa mnoho zaneprázdněn v Polské s Vladislavem Odoničem obyčejně na cestách svých zpátečných z Krakova s kněžnou Violou jednal o věci Opolské: l. 1234 v Božím domě, l. 1236 v Grošovicích a naposledy l. 1238 v Bobrovníkách, kdež Viola jakožto kněžna na Kališi a Rudě se synem svým mladším Vladislavem kaštelánu Krakovskému dovoluje osaditi na německém právě Lubnice a Konařev, což dosvědčili kašteláni z Kališe, Rudy a Těšína: Ondřej, Broniš a Rupert.³⁾ L. 1238 kníže Jindřich s kaštelánem Osvětimským Vladimírem naposledy byl v Krakově; zastihla jej i Vladislava Odoniče smrt. Dědictví Jindřichovo přejal syn Jindřich II. Pobožný: Dolní Slezsko, Lebus, díl Velkopolska a Krakovsko; nebylo tedy mocnějšího knížete druhého v polské říši.

Současně nastoupil v Opolsku Mešek II., a jeho bratr Vladislav panoval s matkou na Kališi a Rudě.

¹⁾ Theiner, Mon. Polon. I 24, Mor. II. 259. ²⁾ Reg. I. 210.
³⁾ Reg. I. 201, čís. 582—3, 222.

Kníže Mešek II. (1238—1246)

měl již l. 1239 za manželku Juditu, dceru Kunrata Mazovského, což bylo příčinou, že mu bylo potom zasahovati v záležitosti polské.

Co do činnosti domácí vstoupil úplně v šlepěje otcovy a podporoval kolonizatorskou práci na prospěch biskupství Vratislavského, klášterů Lebuského a Vratislavského u sv. Vincence a posléze na prospěch křižovníků sv. Jana v Hrobníkách na Moravě.

Z hojných o to vydaných listin nadačních zpomeneme jen, že biskupovi Tomášovi pro Újezd, Hoštětín a Stinavu pouští knížecí regale na zlato, stříbro, kov a sůl.¹⁾ A kdež Lebuskému klášteru dovoluje kolonizovati i na Osvětimsku²⁾, však co do soudnictví zůstává sobě aspoň krevní viny.

Hlavní novoty za knížete Meška před nájezdem Tatarským zavedené jsou počátky hornictví, za druhé osazení křižovníků sv. Jana v zemi. Kníže Mešek přál tomu řádu takovou měrou, že posléze sám jest učiněn křižovníkem. Byliť Johanité již déle 60 let na Hrobníkách při samé hranici na Moravě (Opavsku) osazeni, i dostávalo se jim poznenáhlu ku jich komendě Hrobnické statkův na Opolsku: Jodlovnice a Tiškov (l. 1239 za přítomnosti kaštelána Jana Těšínského), Makova, Repce a Blatnice. A tyto statky jim osvobozeny byly na právě německém a ode všech břemen polských tak dokonale, že jim puštěno i hrdelní právo. A pro jich nejpřednější statek Makov, který řádu zůstal až do nejnovějších dob, kníže pustil jim i právo trhové, ovšem se zřetelem k jich zásluhám o chudinu, pro niž byli zřídili tuším špitál.³⁾

¹⁾ Reg. I. 244. ²⁾ Reg. 290. ³⁾ Reg. I. 299, 240, 242. Jiné zprávy o činnosti Meškově viz tamtéž 230, 227—8, 229, 234, 243.

Tataři.

Tatarský nájezd otřesl tak mocně Evropou, že neznáme druhého zjevu dějinného, aby tak mohutné a až do přítomnosti trvalé sledy byl pozůstavil hlavně v říši polské a české: po opustnutí krajův stala se kolonisace zvaná německá počátečně potřebou, potom ale hospodářským pravidlem. Z čehož vznikla úplná proměna rádu společenských, právních, hospodářských i národních. Opolsko, jak se zdá, tatarským nájezdem málo bylo dotknuto, proto jen na krátko o něm povíme.

Půl milionu jezdců Džingischan, vnuk Batův, vyvedl ze stepí záchvalinských l. 1237, a vládná vojsku surovou kázní vedl je od vítězství do vítězství. L. 1240 padl Kyjev, 13. března 1241 dobyto Sudoměř a hned též i Krakova. — Odtud vrhli se Tataři na Opolí, kdež se jim marně na odpor postavili tuším obě knížata Mešek a Vladislav.¹⁾ Od Opolí táhli do Dolního Slezska, kdež se jim Jindřich II. Vratislavský na odpor připravoval; matka jeho sv. Hedvika a Anna její snacha, dcera krále Václava českého, prchly do Krosna. Jindřich utkal se s Tatary na Dobrém poli u Lehnice, ale marný byl odpor proti přesile: dne 9. dubna zahynul i se statečným svým vojskem. Již blížil se král český, ale Tataři obrátili se směrem k Otmuchovu, tedy do Nisska, odkudž prorazili do Holasicka (Opavska) po cestě tuším obchodní od Nisy k Prudníku a Hlubčicím. Pobývše na Opavsku s týden zaměřili přes Hradec k Přerovu a Olomouci.

I zdá se tedy, když kníže Mešek již dne 8. května 1241 listem daným v Ratiboři potvrzuje Johanitům statky Makov, Repce, Blatnice a Tišky²⁾, že Opolsko a tím více Těšínsko bylo Tatarův celkem ušetřeno.

¹⁾ Roepell 468, Reg. I. k r. 1241. ²⁾ Reg. I. 254.

L. 1243 dne 15. října † sv. Hedvika.

Kníže téhož roku dlel na Kališi u matky své Violy a bratra Vladislava¹⁾, patrně proto, že se tchánem Kunratem měl důležité jednání, neboť téhož roku jest Kunrat knížetem Krakovským a potvrzuje klášteru ve Staniatkách též zboží na Osvětimsku: Zátor. Kęty (Liebenwerda) a Vítov na Sevěřsku²⁾. Zdálo by se, jakoby tu kníže Krakovské zasahoval v právomocnost knížete Opolského.

Téhož roku měl kníže Mešek jednání o vsi při hranici Moravské Sonov a Klyzino, že za ně dal klášteru Lebuskému 3 jiné³⁾. S touto možná věcí souviselo, že l. 1245 papež Inocenc na novo potvrdil hranice biskupství Vratislavského. Zajímavé jest, že se v listině potvrzovací jmenuje mnoho hradů nových, které po roce 1155 na jižní straně k Moravě vznikly.

Léta 1155 byly jen 3: Těšín, Kozlí a Otmuchov a 1245 jsou: Těšín, Ratiboř, Kozlí, Tošek, Opoli, Otmuchov. (Viz str. 26.)

Ke konci svého života kníže Mešek se svým tchánem Kunratem třetí tuším výpravu podnikl na Boleslava Krakovského: výprava ta za pomoci pohanských Litvinů a Jatvigův byla po vítězné bitvě u Zařiševa úspěšná, poněvadž Mešek s Kunratem vystavěli 3 tvrze: v Krakově, u Tynce a u Lelova. Přes to ale ostal Boleslav Stydlivý pánem⁴⁾. Dne 29. října l. 1246 v Kozlí činil kníže poslední vůli i poručil na záduší mnohé statky kostelům (Vratislavskému, Opolskému), klášterům Božímu domu a dominikánskému v Ratiboři (kde chce býti pochován), též německému řádu odkázal 100 hřiven. Zemi svou poroučí, zůstane-li manželka Judita bez-

¹⁾ Reg. I. 254. ²⁾ Reg. I. 29. ³⁾ Viz v hist. topogr. Opav. Klezín. ⁴⁾ Roepell 488—9. Reg. I. 284.

dětna. bratrovi Vladislavovi. Vdova Judita dostane hrad Tošek; kdyby vdovský stav proměnila, vezme 500 hřiven věna. Matka Viola dostane hrady Ratiboř a Těšín, ale nevezme prvoročního platu, který určen jest na dluhy a na chudinu.¹⁾

Vladislav 1247—1281.

Poněvadž kníže Mešek dne 29. října činil poručení, kníže Vladislav v panství Opolské uvázal se asi ke konci roku 1246, tedy jen několik dní před úmrtím markrabí Vladislava II., pána na Opavsku, kterýž skonal dne 3. ledna r. 1247. Z toho plyne samo, jak málo zasluhuje víry zpráva pokračovatele Kosmova²⁾, který vypravuje, že po smrti knížete Meška (o)polského páni zemané Opolští sobě za pána Vladislava II. byli zvolili, kteréhož po smrti Frydrycha Rakouského též stavové Rakouští za kníže byli přijali. — Ano kdyby věc skutečně pravdiva byla, ač omyl českého kronikáře stejnými jmény jest vysvětlitelný, volba ta byla marna. poněvadž Vladislav Moravsko-Opavský nemohl se uvázati v Opolsko. — Zprávu tedy o nabytí Opolska třeba zavrhnouti, ale jakož český kronikář českému Vladislavovi dává nabývati země polské. totiž Opolska: tak polští kronikáři a jich následníci polskému Vladislavovi dávají ztratiti českou zemi, Opavsko.

Obojí zprávy odporují skutečnosti³⁾, poněvadž jak předtím na Opavsku panovali Přemyslovci, a na Opolsku

¹⁾ Reg. I. 286. ²⁾ Pram. česk. II. 286.

³⁾ Poněvadž ale právě u polských kronikářů a jich následníků mínění o ztrátě Opavska se rozšířilo, jest povinností naší, vystopovati, proč se taková myšlenka ujeti mohla. Sestavíme-li si různé a na vzájem sobě odporné zprávy, nalezneme k tomu bludišti snadno klíč. Hejnye (Dokumentierte Gesch. d.

Piastovci, hned roku 1247 zeměpanská práva vykonává na Opavsku Přemysl Otakar II., an jedná o Opavu,

Bisthums Breslau 988) přiděluje knížeti Meškovi l. 1178 Ratiborsko a Opavsko; Pol praví, že kníže Mešek l. 1211 daroval Opavsko své milence; Boguchwał tvrdí, že Opavsko zabral král Přemysl Otakar; Dlugoš zase jednou hlásá, že již král Václav I. Opavsko zabral, po druhé klade Přemyslu Otakarovi do úst, že kníže Mešek Opolský jemu poručenstvím odkázal Opavsko, po třetí 1273 posílá Boleslava Krakovského do Opavy jednat o vydání Opavska, ale ponechává mu konečně Opavsko do dvaceti let, až se konečně na Opavsko — zapomene!! Ze zpráv tak odporných vysvítá jen, že kronikáři nevědí si rady s Opavskem a tudíž ani jich následníci: Heinrich Gesch. von Teschen a ve Volného Taschenbuchu 1829 str. 209; Roepell Gesch. Polens 1890 str. 521 a jiní. — Základ a původ toho zmatku učinil Boguchwał, který jsa nájezdu na Opavsko pamětníkem jistotně aspoň temně věděl, že výprava na Přemysla Otakara děje se pro zabrání nějakých zemí; i myslil nejspíše, když se na Opavsko výprava konala, že Přemysl Opavsko zabral; důvod takový ze souvěkých událostí polských byl na snadě. Ale nevěděl, komu Opavsko zabráno. — Boguchwał † asi 1254.

Druhý zmatek o Opavsko nastal r. 1337, když kníže Mikuláš Opavský připojil ku českému Opavsku polské knížetství Ratiborské. O toto Ratiborsko, že je Přemyslovec dědil po Piastovci po všech polských zemích strhla se nevole. A od té chvíle, co Mikuláš nabyl Ratiborska, počíná se Opavsko stavěti do jedné řady s knížetstvími polskými (slezskými), kterýž zmatek dovršil se tou okolností, že knížata Ratiborská, ač třeba nedrželi nic vlastního Opavska, psali se napořádě též knížaty Opavskými. Začalo se tedy věřiti, že Opavsko bylo též původně polským, Dlugoše pak musily v tom mínění utvrditi holé tituly knížat Ratiborských, jakož také nejlépe tomu to svědčí, že Vladislava Opolského jmenuje knížetem Ratiborským.

Novověcí spisovatelé, jako Roepell, Heinrich, vidouce Opavsko ku Slezsku počítáno, a nevědouce, kterak a po jakých a to několikastoletých sporech se Opavsko a sice teprvé

Bruntál a Úvalno;¹⁾ na Opolsku zase Vladislav o Reptov činí nadání.²⁾

Knížeti Vladislavovi nastalo důležité jednání rodu, když jeho švakrová Judita, chtějíc změnití stav vdovský, měla se vdávati za Jindřicha III. Vratislavského; i měl jí vyplatiti 500 hřiven. Za tou příčinou začal jednati s bratrem Juditiným Kazimírem knížetem Kujavským, že mu svůj kraj i hrad Rudu vydá v zástavu. Dříve však než se to stalo, obyvatelé toho hradu přivolali Poznaňského knížete Přemyslava, s nímž již prvé (1249) byl jednal na Kališi kníže Vladislav, a poddali se jemu. — Z toho vznikla válka o ten hrad, ale skončena 1251 tím způsobem, že Vladislav pojal za manželku Přemyslavovu sestru Ofku.³⁾ Touto svatbou stal se strýcem Vladislavovi Lokétkovi a Přemyslavu potomnímu králi polskému. Poněvadž matka Viola dne 7. září 1251 zemřela a švakrová Judita se vdala, dostal zase v držení Ratibor i Těšín. — Založil klášter cisteriacký »Vladislav« později Ruda jmenovaný.⁴⁾

Maje za souseda Přemysla Otakara II., tehda ještě markrabí Moravského, obracel jistotně častěji zraky své k Opavsku, neb již tehda na Osoblažsku rozvíjel svou činnost biskup Bruno Olomucký, an právě tam při hranici byl osadil své many, kteří nejen kolonisovali ale i o ochranu zboží biskupského proti zemi Opolské pečovali, zakládajíce hrady. Na př. Herbort s biskupem na spolek založil Fulštejn, a biskup sám hradbami i hradem opevnil si město své Osoblahu. Vynikajícími takovými many byli Herbort z Fulštejna a Helembort de Turri.

r. 1680 konečně překlono ku Slezsku, operovali s Opavskem jako s polskou zemí, čemuž se nesmíme diviti, když i Šafařík Těšínsku (!) dává odpadnouti od českých zemí l. 1279!

¹⁾ Viz dějiny Opavska. ²⁾ Reg. I. 288—9. ³⁾ Reg. I. 307; II. 4. ⁴⁾ Reg. II. 13.

Že již nebožtík bratr Vladislavův k hranici Moravské měl zřetel, zpomenují jsme, i byloby žádoucí zvěděti, jaké spory kníže Opolské měl s many biskupými. abychom vysvětlili příští události: než nelze nám nic jiného zaznamenati leč to, že biskup l. 1252 dne 29. září kapitole Olomucké zapsal ves pohraniční Radslavice, kterou třeba pokládati za spornou¹⁾ a od Opolska k Moravě přiloučenou. I lze na jisto za to míti, že u Vladislava trvaly nějaké kyselosti, pro které se účastnil

nájezdu na Opavsko l. 1253.

Příčinou toho nájezdu bylo, že Bela IV. král uherský s markrabím Přemyslem Otakarem II. o dědictví Babenberské se přeli: Přemysl Otakar stav se již knížetem Rakouským strojí se do Štýrska. které král uherský jemu byl zabral. Proto tedy sosenovány od krále uherského útoky na Přemysla s pěti stran. Do Olomucka vtrhli Plavec a do Opavska vpadnouti nařizeno bylo Boleslavovi Krakovskému, zeti, a Danielovi Haličskému, svaku krále Uherského.

O tomto nájezdě máme zprávu ruskou, která zní: »Král uherský poslal k Danielovi řka: „Příbuzný jsi mi a svat jsi, pomoz mi na Čechy a táhni na Opavu.“ Daniel slávy chtivý, an před ním ještě žádný ruský kníže s Čechy byl neválčil, poradil se s Boleslavem Krakovským, který neměl chuti. až ho manželka Kunka, dcera Belova přemluvila. I pojav Daniel syna svého Lva a od bratra Vasilka na pomoc tisícíka Jurju, spojil se s Boleslavem u Krakova. Když pak přišli ku řece Odře ku hradu Kozlí, k nim přijel kníže Opolské, Vladislav, syn Kazimírův, a připojil se. Od Kozlí táhnouce s jízdou a pěšími teprve u řeky Pštiny (asi u Tlusto-

¹⁾ Mor. III. 152—3.

most) učinili poradu vojenskou, kudy mají bojovati. Ale Vladislav. kníže Opolské, markrabí Přemyslův soused. ukládati počal o lešť, i dal knížeti Lvovi, který měl sám s většinou vojska výpravu učiniti, vůdce zradné. kdežto král Daniel s Boleslavem a vůdcem Jurjím i mnohým vojskem zůstal v táboře u Pštiny. Kníže Lev prohlédl brzo, že ho vůdcové klamou i neposlouchaje jich obrátil se k horám a plenil.

Konečně vypravil se Daniel s Boleslavem na Opavu sám. Když se blížili k městu. vytáhl z Opavy Ondřej s českým vojskem a šťastnou svedl bitvu, v níž porazil Poláky a Rusy, mnoho jich sbil, mnohé také odvedl do zajetí. Proto vzešel veliký strach na vojsko Danielovo. To pozoruje Daniel řekl k vojínům: »Proč žasnete? Nevěděli jste, že vojna bez padlých mrtvých nebývá? Nevěděli ste, že na muže bojovné vyšli jste, ne na ženy? A pak-li muž ubit jest na bitvě, jaký div? Jiní pak i doma umírají beze slávy; ti pak se slávou umřeli.« Těmi slovy dodav mužnosti lidem svým, obrátil vojsko na novo k Opavě. Vladislavovi Opolskému pak činil trpké výčitky: »Mně jsi učinil nepravdu a sama sebe jsi pohubil. By syn můj Lev i lidé moji zde byli všichni. to by byli zemi té velikou škodu způsobili, i město Opavu okamžikem by byli vzali: tak ale škodu jsi způsobil i synu mému i vojsku.«

Daniel byl by rád poslal pro syna Lva, ale neměl koho; vojsko pak nijakým způsobem nechtělo již na Opavu. I řekl jim: »Pak-li vy chcete pryč, však já chci ostati sám s malou družinou i dočkati vojů svých.« Uslyševše to Boleslav i jeho vojsko stanuli níže města při řece »Opavě«. Toho pak večera přišel Lev s voji svými nesa veliký plen. I učinil hned poradu, že na zejtrí přejdou řeku i obklíčí hradby a že požehou vše

vnější chrámy i ohrady i humna. — Když nastalo jitro, učinili tak. Boleslav pak nešel za řeku. nýbrž stál na horách (někde u Oldřišova), jen Vladislav šel. Daniel přibyl k první bráně, spálil okolí; když přibyl ke druhé bráně, Beneš s korouhví postavil se před bránu a bránil se statečně. pobíjeje mnohé, jiné pak zaháněje. Jakmile přišli ku třetí bráně, kázal Daniel ssedati s koňů a páliť okolí; však posádka vyběhši z města a pustivši se do Rusův, u samé brány jich mnoho pobila, aniž brány uzavřela. Král Daniel strádaje na oči neviděl brány otevřené, tudíž zmeškal dobu příhodnou dostati se do města. Nadarmo tasiv meč zastavoval svůj lid utíkající. Po nezdařeném obléhání Opavy nařídil synu svému Lvovi, aby vypálil a poplenil celé okolí Opavské. Na druhý pak den sebrali se táhnouce na hrad Násile, neboť tam bylo mnoho Rusův i Polákův zajato. Posádka Násilská, vidouc velké množství nepřátel, po učiněné smlouvě se vzdala, načež Daniel na Násilském hradě vztýčil svůj prapor, posádku («kladníky») pak propustil na svobodu.

Zatím uslyšel Daniel, že Beneš táhne na Hlubčice, pročež spojil se s Boleslavem i hnali se tam. Ale štěstí Danielovi zase nepřálo, neb Vladislav Opolský mu zase velmi zle učinil, že totiž byl vypálil všechny vsi v okolí Hlubčickém. Tak vojsko Danielovo nadarmo hledalo dřeva i slámy, aby mohlo zapáliti Hlubčice. Na večer radili se: «Kam půjdeme? Čili k Osoblaze, čili na Herbota (na Fulštejn), čili vrátíme se domů?» Zatím Herbort, biskupský podstolí, poslal Danielovi meč na znamení pokoření svého. A tak dohodnuvše se Daniel i Boleslav, když všecku zemi popálili, že dosti vykonali, i vrátili se přes Odru na Krakov, kdež Daniela čekali poslové papežští, nesouce mu korunu královskou. Daniel vrátil

se zemí Sudomířskou do Chelmu »se ctí a slávou«. »neboť nebyl nikterý kníže ruský bojoval v zemi české, velebil Boha i přečistou mateř i sv. Jana Zlatoustého.« Hůře než Rusové okolo Opavy, pustošili Plavci a král Bela okolo Olomouce.¹⁾

Tak nám s udáním příčin ohlašuje o té výpravě letopis Ipatěvský. Boguchwał suše zpomíná, že knížata Boleslav Krakovský a Vladislav Opolský i s Rusíny zemi Opavskou od krále Přemysla Otakara²⁾ zabranou ohněm a mečem zpustošili.³⁾ A Długoš suchou zprávu tu jen rozšířil řka: »Boleslav Krakovský, Vladislav Opolský a Ratiborský (!) těžko nesouce, že Opavsko Čechové a jich král nebožtík Václav byli zabrali, s knížaty ruskými (nejmenovanými) do země Opavské nepřátelsky vpadše ji všecku kořistěním, pálením a vražděním zpustošili. A když všecka města i dědiny vypálili, vedouce dobytek i lidi obojího pohlaví do zajetí do svých vlastí se bez úrazu navrátili.«⁴⁾ Zpráva Długošova patrně jest upřílišena, jinak by měl Roepell pravdu⁵⁾, že knížata polská »Moravu (Opavsko) na způsob tatarský zpustošili:« potvrzuje se však zpráva, že bylo ještě zvykem zajatce odváděti do otroctví, když sazby celní vykazovaly i poplatky z otroků, jak sme na stránce 36. ukázali.

Že Přemysl Otakar, byv s tolika stran napaden a jsa také zaměstnán v zemi úřadem královským po smrti svého otce téhož roku nastalé, nemohl vinníky hned potrestati, jak chtěl všechny, i Daniele, i Boleslava i Vladislava, rozumí se samo sebou.

Zatím tedy kníže Vladislav vykonal bohumilý

¹⁾ Viz Dějiny Opavska 51—4. ²⁾ Nebyl ještě králem. ³⁾ Bielowski mon. Polon. II. 537. ⁴⁾ Długoš, Lipsiae 1711, 735.

⁵⁾ Roepell, str. 521.

skutek, an v Bytomi kostel vystavěl a jej nadal knížecími platy z Bytomě a Olešna.¹⁾

Dne 8. května roku 1254 v Krakově za přítomnosti mnohých knížat a biskupův, též Vratislavského, prohlášen jest za svatého sv. Stanislav, za jehož přimluvou král Přemysl Otakar byl učinil šťastnou výpravu do Prus roku 1254.

Nájezd na Ratiborsko.

Když se král z té výpravy pospěšně k Vídni přes Opavu vracel, zůstaviv vojsko své na zpátečním pochodu jinému vůdci, přihodilo se prý, že zejména oddíl vojska Moravského ne pokojně ale zpupně si počínal v zemi Vladislavově, zvláště na Ratiborsku.

A to že bylo příčinou, aby kníže Vladislav stejnou se odplatil Moravanům, tudíž že zpusťl Opavsko. Domníváme se, že nebylo třeba druhého pustošení na Opavsku, nýbrž že dostačil první nájezd, aby král Přemysl Otakar nařídil to, co nám vypravuje Pešina, řka:

»Přemysl těžko nesa tento nájezd Vladislavův, ač s ním pro učiněná příkora chtěl přátelsky jednati, rozhněván na nejvýše nařídil biskupu Brunonovi, aby příležitostně Vladislavovi stejným splatil. Tento tedy na samém jaře²⁾ s vojskem vtrhl do země Vladislavovy a popleniv okolí Ratiborské posléze na město samo udeřil, jeho dobyl, je rozbořil a vypálil, an zatím Vladislav netroufaje si z hradu vyjiti aniž boj podstoupiti, posléze, aby nedošlo na nejhorší o mír smlouval a se též domluvil za 3000 hřiven, jež biskupovi dal.«³⁾

¹⁾ Reg. I. str. 192. ²⁾ Nondum plene aequinoctio temporis verni transacto. ³⁾ Pešina, Mars. Mor. 363. Co se tkne roku a dne, kdy se tato výprava stala, viz Weltzel, Ratibor 35 a Reg. I. 307 a II. 46.

Věc samá na tehdejší okolnosti časové není ne- možná, anobrž ku pravdě podobná i z té příčiny, že kníže Vladislav skutečně donucen byl biskupovi Brunonovi za křivdy spáchané náhradu poskytnouti v ceně asi 3000 hřiven čili postoupením 3 vesnic: Klezína, Tomnic a Šonova. A ta jest příčina, proč tento nájezd na Ratiboř ani k r. 1249, ani k r. 1251, nýbrž ku počátku buď r. 1254 buď r. 1255 pokládáme.

* * *

Biskup totiž listem daným v Olomouci dne 7. září 1255 svému podstolnímu Herbortovi z Fulštejna vzdává vesnice »v Polské položené«, Klezín o 50, Tomnice o 24 lánech, »kteréz v náhradu za škody a křivdy našemu kostelu učiněné urozeným pánem Vladislavem knížetem Opolským jsme dostali po uznání pánův k přátelskému jednání mezi námi ustanovených, jakož to ve smlouvě o to sepsané šíře jest vyloženo; vzdáváme ty vsi Herbortovi a jeho dědicům, poněvadž tyž neváhal do těch hrdel a statků kostel náš brániti a jemu proti výš jmenovanému pánu práv obhajovati.«¹⁾

Týmž způsobem, že druhému věrnému obhájci svému Helembertovi de Turri vzdal biskup třetí ves Šonov, bude níže zpomenuto.

Zatím král Přemysl strojí se na Boleslava Stydlivého do Krakova; však tomu Boleslav předešel, neb vypravil biskupa Prandotu ku králi nesoucího Přemyslovi v dar rameno z těla sv. Stanislava.

Proto král listem daným dne 11. října 1255 píše biskupovi Prandotovi:

¹⁾ Mor. III. 198—9.

«Nemůžeme popsati, kterak jsme za pomoci a na přímluvu sv. mučedníka Stanislava výpravu naši do Prus šťastně dokonali. I poněvadž tedy rameno z jeho sv. těla máme, kteréž nade všechny poklady ceníme, odpouštíme z plna srdce Polákům všechny urážky o nájezdy do našich zemí, zvláště do země Opavské. Prosíme však, aby všeci zajatci naši, kteří dotud v Polsku jsou, nám navraceni, a kteří na otroctví jsou, propuštěni, a kteří od Uhrů, Kumanů anebo Rusův ukoupeni jsou, aby za laciné výkupné na svobodu dáni byli . . .¹⁾»

Nelze pochybovati, že Vladislav, bezprostřední soused Přemysla Otakarův, jistotně pokoušel se též o smíření a přátelské dohodnutí. Za předběžného o to jednání pomýšlelo se zajisté též na věci, které by mohly na dále býti kamenem úrazu, zejména na to, že při Moravě zůstávaly vesnice vědomě od země Opolské odloučené, totiž Klezín, Šonov a Tomnice, a konečně i ves Radslavice, o níž lze jen hádati, že podobněž byla odpadla od Opolska. Byla to tedy záležitost velmi závažná, která vyžadovala přítomnosti samého krále na Opavsku, jakož také skutečně král byl položil k roku 1256 obecní sněm do Opavy.

Zdá se však, že podmínky míru mezi králem a Vladislavem byly již prvé ujednány, mezi nimiž byly tuším i ty, že biskup Bruno knížeti Opolskému vydá všechny vesnice do Opolské země příslušné! Doklad na to máme z listu v měsíci červnu od biskupa daného v Olomouci, kterým věrnému svému rytíři Helembertovi

¹⁾ Niemciewicz, zbiór pamiętników historycznych o dawnéj Polsce. W Warszawie 1822 I. 309—10 »wszystkie nasze urazy o najazdy ziem naszych szczególniej zaś Opawskiej z całego serca odpuszczamy Polakom.«

řečenému de Turri vzdává jiné statky »za ves Scenove v Polské položenou, kterou jsme od knížete Opolského za škody a křivdy nám způsobené pod jistými podmínkami v majetek trvalý byli dosáhli, a již jsme tobě za věrné služby, an jsi nám proti onomu knížeti statečně a mužně pomáhal, manským obyčejem byli propůjčili.«¹⁾

Nemůže býti pochybnosti, že podobným způsobem i vsi Klezín a Tomnice, a též kapitolní Radslavice touže dobou knížeti Opolskému byly navraceny; vždyť potomně vždycky při Opolsku zůstávají.

To se stalo před počtím sněmu obecního v Opavě. Na sněmě samém oč se jednalo, dle potomních účinkův snadno uhodneme.²⁾ Na sněmě tom jistotně učiněny též **úmluvy stran hranic Opolských a Moravských** (Opavských), ze kterýchž úmluv zachoval se nám bohužel jen úryvek, že se Otakar král český s Vladislavem Opolským smluvili o hranice Moravské a Opolské »aby mezi námi a jasným knížetem Vladislavem, nejmilejším bratrem naším, trval mír a pokoj o hranice, o něž mezi námi a ním a též mezi jasnými nás obou předky byl dávno spor takově, aby hranice tyto vedeny byly počnouc od hranic biskupství Vratislavského ode vsi Lípy (severně Cigenalsu) až po ves knížete Opolského Bogun a od té po Odře až po Grussene (Hrušov) a pak po řece Ostravě až do uherských hranic.«³⁾

Ačkoli ta listina jest neúplna, jsou hranice Moravsko-Opolské co se tkne Těšínska dokonale, co se tkne dalšího Opolska dosti přesně určeny, poněvadž známe pro tu dobu značnou řadu vesnic pohraničných

¹⁾ Mor. III. 209—211. ²⁾ Viz o tom mé dějiny Opavska 58—61. ³⁾ Emler II. 49.

Opolských: **Bogun** (Bohumín), Tvorkov, Kornice, Makov, Matějův keř, Dětmarov, Milič. Kazimír, Šenov, Tomnice, Klezín, Radslavice, Lubří, Tisovice, **Lípu**.¹⁾

Přesnost těchto hranic poznáme nejlépe, když si všimneme, že hranice biskupstev Olomucko-Vratislavského až do dnešní chvíle (vyjímaje Prudnicko²⁾) jsou zachovány.³⁾

Činnost Vladislavova ve vlastní zemi jest dosti značná a týče se osazování na německém právě, obdarování svobodami klášterů, biskupa a jiných osob: I. 1257 dovoluje Janušovi Pomniševce, a listem daným v Čeladi za přítomnosti Ruprechta kaštelána Těšínského Měchovskému klášteru Chárev a Bělobréze osaditi na německém právě.⁴⁾ Ruprecht kaštelán Těšínský a jeho syn Mikuláš kaštelán Opolský přítomni jsou též dne 14. dubna v Ratiboři, když kníže klášteru dominikanskému od něho a od † bratra založenému v Ratiboři pouští mlýn a povoluje 16 kamenů loje na světlo z fojtství Ratiborského.⁵⁾

Nad míru zajímavý jest list daný 21. října 1258

¹⁾ Na jedné z map ku 14. svazku codicis dipl. Siles. připojené jsou hranice biskupství Olomuckého příliš na sever až k této vsi Lípě posunuty, poněvadž bylo současně přehlednuto, že ves jižněji položená Ditmari villa patří k biskupství Vratislavskému. L. 1256 trvala ovšem jediná ves pohraničná Lípa i označovala silnice přes Lípu od Nisy ku potomnímu městu Prudníku vedoucí dosti přibližně hranici Opolsko-Moravskou. Ve skutečnosti třeba řeku Prudník za rozhraní pokládati, takže i ves Lípa, i ves Dětmarovice i ves Prudoš (Snellenwald) náležely k Opolsku.

²⁾ Viz můj článek Prudnicko v čas. Mat. Mor. 1891. ³⁾ Srv. Dějiny Opavska k témuž roku. ⁴⁾ Reg. II. 63—68. ⁵⁾ Reg. II. 74. Téhož nadání na 10 kamenů loje dostala magistra Margareta Božídomska. Reg. II. 84.

v Ratiboři, kterým za přítomnosti mnohých kaštelánů (též Ruprechta Těšínského a Vavřince Osvětimského) klášteru Vladislavi při řece Rudě osvobozuje všechny statky od práva svých kaštelánů, takže lidé klášterští jen před svou vrchností a před knížetem jen tehda, ač-li jim komorník dodá knížecí list, mohou býti žalováni. A soudce opatův v Stanici bude míti »štit, kyj, železo a vodu, aby lidé nemusili choditi na soudy Boží do hradu na očistu«.¹⁾ Neméně závažný jest list daný v Ratiboři za přítomnosti Martina kaplana Orlovského, kaštelána Ruprechta Těšínského a jeho syna Mikuláše, kterým mistryni benediktinskou v Staniátkách u Krakova osvobozuje od stavění 100 loket hradu Opolského, bera sobě v náhradu Nemodlim, a pouští ji za Čeď a Kety »Grocot«, ale dovoluje jí »Lenziny« a Zátor osaditi na německém právě.²⁾ Však nad jiné zůstane paměti-hodným list daný dne 30. listopadu r. 1260, kterým kníže Vladislav biskupovi Tomáši za postoupené dvě vesnice Zlotnice a Zlinice **městečko své Slavětice zba-vuje práva městského** (práva na trhy a právovárečnictví), poněvadž to bylo ku škodě městu biskupskému Újezdu, i činí Slavětice dědinou, ba nedovoluje ani aby tudy vedla veřejná silnice, že povede Újezdem.³⁾

Touto listinou vrhá se jasné světlo na dějiny Těšínské, poněvadž se týž osud potomně přihodil městečkům starým: Jamnici, Czule a Starému Bilsku, když se knížatům zalíbilo založiti nová města: Frýdek, Frýštát a Bílsko.

Jakož z listiny zpomenuté jsme ukázali, kterak přeložením **obchodní cesty** bylo možná rozkvět města

¹⁾ Sil. II. 1—3. Viz též str. 30. ²⁾ Reg. II. 90. ³⁾ Reg. II. 94—5.

některého pohubiti, pochopíme i důležitost obchodních cest. Veliká obchodní cesta Těšínskem z Moravy ku Krakovu vedoucí že již l. 1267 slynula, vybíhající z Těšínska tu, kde se Morávka do Ostravice vlévá, nepřímý máme doklad na to, ana na Moravské straně tehda již stávala Brunovova trhová ves Frideberg (Místek). ¹⁾

Městečko čili trhovou ves když biskup Bruno si založil při samé hranici zemské, jistotně byla základní podmínka pro jeho rozkvět, že trvala již obchodní cesta, která r. 1215 od Hranic do Jičina odbočovala, nyní pak prodloužená k Příboru a do Polské vedla. Druhý na to doklad bezpečný máme z obdarování knížete Boleslava Krakovského, jaké okolo těch částí učinil klášteru Velehradskému na Moravě, aby pro svou potřebu ročně voziti směl po dva »banky« čili 80 »balvanů« soli z Bochně.²⁾ A tak se otevřelo Těšínsko slavnému obchodu solnému: při veliké obchodní cestě této zkvétala města obchodem, ale nejednou potomně také zakoušela bídy od válečných průchodů. Ostatek možná jest, že trvalo již tehda také pohraničné městečko Jemnice (nynější Staré město u Frýdku), ač-li záhadné jméno l. 1223. zapsané: »Nageuuizi« smíme čísti: »na Gemnici«. (Viz str. 37.)

Ovšem ale zůstane nápadno, že do té doby knížata Opolská jakoby Těšínu byla vyhýbala, ač cesta od Těšina Starým městem u Frýštátu a Bohumínem vedla k Ratiboři, neboť nelze prokázati ani jediné knížecí listiny na Těšíně dané, leč bychom záhadný list dne 30. března daný, kterým Vladislav Těšínský (!) a Opolský Adamovi z Kokoř osvobozuje Adamovice a Břesovice, pokládali k této době, že svědek Rasycha (ne Kasycha) často se vyskytuje.³⁾

¹⁾ Mor. III. 304. ²⁾ Mor. V. 24, 50, ³⁾ Srv. Reg. 211.

Arcit máme vzácnou listinu jinou, na jejíž základě můžeme si důkladněji ohlednouti poměry Těšínské.

Orlová klášterem.

Léta 1268 dne 12. května: »Ve jméno Otce. Amen. My Vladislav z Boží milosti kníže Opolské známo činíme, že obdarování našich předkův slavné paměti, jakáž bratřím řádu sv. Benedikta byli učinili ku kapli v Orlové, kdež jim některé dědiny s veškerým příslušenstvím s požitky a svobodami byli pustili, milostivě obnovujeme: totižto sůl veskrze i s Da(m)brow-ou a všemi lukami, Chotebanz, Vrbici (Wirzbica), Záblaf; kromě soli hospodu s plným právem na třech vseh: Žukově (Szucowo), Těrličku (Sierliczko), Ostravě; a na vseh výš jmenovaných cožkoli bude příslušného buďto ku knížecímu dvoru nebo komukoli jinému, všecko přísežné slušeti bude kostelu výš jmenovanému. Tolikéž nech se nikdo neopovází z těch dědin koho žalovati na některém hradě, leč by jej žaloval před knížetem nebo před bratřimi toho řádu. A načkoli by ty lidi buď kníže odsoudil anebo oni sami, buďto na »třista« čili »šest gríven«, buďto na »dvánáct« nebo »patnáct«, s veškerým »pomocným« jmenování bratří věčně obdrží, užívající též lovení ryb i myslivosti. Nadto pro spasení duše své a odpuštění hříchův osvobozujeme výš jmenovaného opata a jeho bratří, kdykoli výpravu vojenskou v knížetství anebo ze země ven učiníme, aby na věčné časy prázdni byli dávek, daní, pomoci a služeb. A opat Orlovského kostela užívati bude týchž svobod církevních v našem Opolském knížetství, jakým se i opat Tynecký těší v knížetství Krakovském. Tolikéž aby každý domácí neb přespolní člověk, přijde-li v den Narození P Marie do

kláštera ať za pobožností, ať za obchodem, po třicet dní požíval plné svobody, aniž by ho kdo směl obtěžovati obstavováním anebo zajetím. Též i jiné svobody jim od předkův našich udělené potvrzujeme. Z toliko vymínujeme si, aby opat Tynecký opata a konvent zřídil v Orlové v klášteře důstojném. Ovšem pak velebný otec Tynecký podrží právo, klášter ten visitovati, bratry kárati, odesílati a ustanovovati. i opata — ať již bude zvolen v Tynci nebo v Orlové — potvrzovati nebo sesazovati. Tomu na potvrzení pečeti svou jsme tento list daný v Čeladi l. P. 1268 (předie-
idus Junii) ověřili za přítomností mladých knížat Meška, Kazimíra, Boleslava a Přemyslava, palatina Mročka, písaře Gotharda, Jana cudáře, Sulka kaštelána Chřanovského, Šimona ze Stinavy a bratří Heřmana i Oty, též bratří dominikánů Pavla lektora a jeho druha Damiana.¹⁾

Listina tato ohlašuje nám předně, že při benediktinském kostelíčku má zbudován býti klášter důstojný a že v tom klášteře bude sídleti opat s celým konventem a že na místo nepatrné kaple vznikne veliký kostel. A klášter ten bude v den narození Panny Marie a 30 dní potom **útočištěm čili asylem**²⁾ každému člověku jak cizímu tak domácímu, jak obchodníku tak zločinci, že jich po 30 dní nikdo nesmí obtěžovati, ani do vězení, ani do zajetí odváděti.

A klášter bude míti právo **sůl** prodávati a snad i sůl vyvařovati a na sůl dolovati; kromě toho bude míti hospody v Žukově, Těrličku a Ostravě.

Mnohem důležitější než právo na hospody, jest právo na sůl klášteru Orlovskému udělené. Listina jest sice dosti nějapně sestavena a těžko uhadnouti, co zna-

¹⁾ Kętrzyński 47—8: Reg. II. č. 1309. Viz též Weltzel Geschicht Ratibor. ²⁾ Viz Věstník Mat. Op. čís. 2.

menají slova: »sal per totum cum Dambrowa et pratis omnibus« atd., ale nepochybně bude. jak vykládá Wuttke,¹⁾ že kníže Vladislav klášteru minil vzdáti všecek ten solný kraj s Dúbravou a j. vsemi. A dokladů na to, že v okolí Orlovském jest krajina solná, neměli asi jiných, leč skutečnost, že ze země vyvírají slanice čili »solce«. Takových solců bylo ve Slezsku několik, i zponeneme předně osady Solce, od níž město Bělá německé jméno »Zülz« t. j. Solec dostala, pak místa u Karviné Solec (Solca) jmenovaného. Ze tou dobou činěny byly pokusy dolování na zlato, stříbro a jiné kovy, též na sůl, není pochybnosti, vždyť již l. 1241 biskup Vratislavský pro sebe vymohl u knížete Meška právo na desátky z nových takových bání, zejména také ze solců (fontes salis). — Nech ostatek ta věc jest, jaká-koli, tolik bude nepochybně, že v okolí Orlovském konaly se pokusy vyvařováním soli a že snad kníže od klášterníků očekával hojnější úspěch z výroby solní. Pomníme-li však na to, že několik let později též kníže ves Lubno i s okolím vzdává jinému klášteru, sobě však zůstává regale na zlato, sůl a stříbro (viz níže), mimovolně nám přichází na mysl, že solce v okolí Orlovském již tehda nevydávaly tolik kořisti, aby si kníže byl zůstavil právo těžiti z nich. I zdá se, že snad za starých časů, kdy nebylo nouze o dřevo, ze solců v okolí Orlovském vydatněji kořistili; poněvadž ale na to se nám nedostává zpráv, bude příhodno, na tomto místě zpoznamenati pokusův pozdějších, z nichž nejlépe poznáme sílu a vydatnost solců v dobách minulých.²⁾

¹⁾ Die Salzerschließungsversuche in Schlesien, Zeitschrift f. Gesch. Schles. XXVIII. 104.

²⁾ Zásluha o obnovení ruchu hornického ve Slezsku přispuje se knížeti Zembickému Jindřichovi, synu krále Jiříka

Mnohem zajímavější jest, že klášterští poddaní v Dúbravě, ve Vrbici, Záblatí a jinde úplně se osvobozují **od práva hradského**; nikoho nesmí nikdo na hradě nebo jinde leč před knížetem nebo před opatem žalovati! Budou míti takové svobody, jaké měli již Puncované, ba na vojnu ani v zemi ani ze země ven nepotřebují choditi!

Při tom při všem listina ta poskytuje nám možnost, hlouběji nahlédnouti v **právo polské** po stránce trestní, neboť nic jiného nám právní pořádky tak živo na oči nestaví, jako stupnice pokut na zločiny a přestupky určená. Nejvyšší pokuta jest »sedmdesáte« rozuměj hřiven peněz, nejnižší »tři sta«.

»Sedmdesáte platil, kdo kobyly ukradl z knížecího stáda; kdo ukradl něco z knížecí komory; za loupež; za požár: kdo přivedl do »opole« loupežníka, paliče, vraha a násilníka; kdo nepiloval knížecích bobrův a sokolův. »Padesáte«, kdo kradl ze zámku, pivnice nebo kuchyně knížecí, kdo porušil »ruku panskou« čili mír v opoli a na veřejných cestách; za vraždu v opoli spáchanou; kdo ženě učinil násilí. »Třicáte« platilo

Poděbradského, a jeho potomkům, pak králi Ferdinandovi I. Z knížat Těšínských před r. 1528 kníže Kazimír a po něm knížecí poručník Jan z Pernštejna a kníže Václav usilovali o vykořistění solců na Těšínsku, jak svědčí nejedny listy. Však máme na to určité zprávy, kterak okolo roku 1540 mistr Lembach do Orlové vyslán byl, aby tamnější solec upravil. V Orlové nedaleko krémy prýštila se studně solná z dutého pně, ale nebylo jí prý možná upravit tak, aby se pramen solný oddělil od divoké vody. — Později licenciát Daniel Stange z Berytova o touž věc se pokoušel. A l. 1567 kníže Frydrych Kazimír ves Solec pustil měšťanu Nisskému Jiříkovi Schroeterovi, aby svobodně sůl tam vyvařenou beze cla směl prodávati a vyvážeti. Ale vše na darmo: Schroeter prodal svůj majetek již l. 1574. Viz o té zajímavé věci Wuttkův článek výš citovaný.

opole, když na okřik napadeného, loupeného nebo znásilněného nepřišli sousedé na pomoc; za krádež. »Patnácte« platilo se za »hlavu« čili vraždu menší než v opoli spáchanou: když kmet zabil nového rytíře: když šlechtic šlechtice zabil. »Dvanácte« platí se za krádež v domě cizím ať u sedláka ať u rytíře: za krádež včel v brtech i »šniatach«. V Hlohově bylo dvanácte na každou krádež. »Šesti« platil, kdo kradl seno ve vázankách z kupy: kdo požaté obilí svezl, neoznámv desátníkovi čili sběrateli biskupského, klášterského nebo panského desátku; svezl-li obilí před obnovou — tedy aby se mu nezkazilo — neplatil šesti, nýbrž »trista«. Kdo neoznámv majiteli o ulítlých včelách, platí šesti a k tomu dá 4 úle včel. Tři hřivny platil za hlavu kmet, když kmeta zabil. Jednu hřivnu platilo se, když majetník majetníka vybil. »Trista« jest pokuta neurčitá, znamenající prý 300 kruchův soli. Nejnižší pokuta tato vybírala se dle okolností vinníkových, co na něm se dostalo: 12 grošů, 4 škoty, 3 groše, kvarta denarův anebo i tolikéž slepic. Poněvadž ohromné ony pokuty 70, 60, 50, 30 hřiven u mnohých lidí byly nedostizitelné, trestali se vinníci tělesně: oběšením, usečením ruky atd. U menších provinění, na něž byla pokuta vyměřena na šest, pět, tři, jednu hřivnu, málokdy se u chudších lidí dosáhlo pokut původních, protož sluly všechny tyto pokuty nejnižší zkrátka »trista« čili »šest hřiven«. ¹⁾ Hledíc tedy k stupnici pokut pro Orlovský klášter vyměřených, pozorujeme předně, že opat a jeho bratři měli právo souditi své poddané pro krevné viny (vraždu, zabití, ochromení), začez brali »patnácte«: pro krádež a loupež, začez brali dvanácte,

¹⁾ Hube, prawo polskie w 13. a 14. wieku, na různých místech.

i za všechny ostatní menší krádeže i přestupky, za něž byly vyměřeny pokuty. peněžité nejnížší, totiž »šest gríven« čili »trista«. Všecky tyto pokuty zůstaly klášteru i s oněmi útratami soudními, kteréž slují »pomocné«¹⁾ a přísazné (przysiężne), které platil ten, kdo se přísahou očistil. Práva štítu, kyje, železa a vody čili soudův Božích nedostali. Ale poněvadž se nemluví již o nejvyšších pokutách, zejména ne o padesáti, zřetelno jest, že vsi klášterské osvobozeny byly úplně od břemen opolských (viz str. 29).

Kníže Vladislav více než který jiný kníže pečuje o zakládání a zvelebení měst: l. 1272 dává si za statek Štěrny postoupiti dědičný statek Žáry, který chce učiniti městem: l. 1275 měšťanům H.-Hlohovským dovoluje, voliti ze sebe 12 radních pánů přísazných; pouští městu výroční trh, naňž obyvatelé po 6 let jezdití mohou bezplatně, po šesti letech budou platiti takové trhové, jaké se dává o sv. Havlu v Ratiboři.²⁾ Ano i Kętám na Osvětimsku dává fojta, který bude míti 6. lán svobodný, mlýn, rybníky, jatky, lávky pekařské, třetí peníz z pokut — na právě Lemberském. A fojt Arnold a jeho bratří město Kęty (1277) teprve zakládají: budou míti pastvu, 6 lávek soukenických, lázně, o míli nebude žádné hospody. Do osazení toho města budou míti šestiletou lhotu, po jejíž uplynutí bude se z lánu platiti po 1/2 hřivně a 6 měricích trojiho ospu.³⁾ — Možná-li tu mysliti, aby kníže Vladislav, an na vzdáleném Osvětimsku zakládá město, nevěnoval téže péče blízkému Těšínsku? Kdy nabyt Těšin, kdy Frýštát, kdy Bilsko městských práv?

Co do věcí obecných dotkneme napřed českých.

¹⁾ Viz Hube, prawo 13. w. 251. ²⁾ Reg. II. 194, 217. ³⁾ Bartoszewicz cod. dipl. Pol. III. 114.

král Přemysl Otakar připravoval se na válku s Uhry a jinými nepřáteli, hledal i pomoci u knížat polských. Divná jest ale zpráva o sjezdě knížete Boleslava Krakovského s králem Přemyslem Otakarem v Opavě¹⁾ k roku 1273 položená, a ještě podivnější účel toho jednání: »Sjechali se do Opavy . . . uhodit o knížetství Opavské, neb český král povídal, že Opavsko jemu zapšáno bylo poručenstvím knížete Měčislava²⁾ Opolského: a polské kníže povídal, že ten kraj vždy ku Polsce přísluší právem přirozeným, nemohl ho můj bratr, kníže Opolské, žádným právem od země Opolské oddaliti. Než rozjeli se davše sekvestrovi do 20 let v držení ten kraj«.³⁾

Proč kníže Krakovské jedná o domnělé zboží Opolské, proč nejedná o ně Vladislav? A bylo-li jaké jednání v Opavě, mělo zajisté jiný účel, neboť Boleslav Krakovský měl starosti vážnější s biskupem Pavlem Krakovským, jež byl dal zajati v Serazi a tam chovati. Vždyť proto dán byv do klatby Boleslav draze se vykoupil z klatby, a předce biskup Pavel mu toho vězení nezapomenul. S jinými nespokojenci místo následníka Leška Černého na stolec Krakovský dosaditi chtěl Vladislav Opolského. A tento se tomu úmyslu naklonil snad proto, praví Roepell, že Boleslav s králem českým nějaké smlouvy byl učinil. Vladislav poražen jest l. 1273 dne 12. července od Leška Černého u Bogutína, začez Boleslav Krakovský, Lešek Serazský, Boleslav Velkopolský a Kunrat Mazovský potrestali Vladislava nájezdem až do Opole a Kozlí.⁴⁾

L. 1278 bojoval král český s Rudolfem Habs-

¹⁾ Pertz, XIX. 618 Annales Polonor. ²⁾ Že Mešek Opolsko poručil svému bratrovi Vladislavovi, viz str. 46. ³⁾ Martina Bielského kronika k r. 1273. ⁴⁾ Roepell 533.

purským. české země zabrány, jen Opavsko určeno pro královnu Kunhutu. Za bezkráloví nastaly zmatky, nastaly nájezdy. Biskup Bruno sedí v zimě na Moravské Ostravě patrně proto, že chce zachrániti své statky biskupské. Nepořádky na Opavsku znepokojují i Vladislava Opolského, i čeká toužebně, až přijede královna do Opavska. Přijela, načež s ní jedná Vladislav o upokojení vzájemných útoků z Opavska do Opolska i opačně činěných.¹⁾

V Polské nastaly též změny: Boleslav Krakovský † 1279, zemřel i Boleslav Velkopolský, a Lešek Černý jest vrchním knížetem Krakovským. Podobalo by se, že Vladislav vkládá se do věcí polských, neb Daniel s Litvíný a Jatvígy učinil nájezd až na Ratiboř.²⁾

Teprve ke konci svého života kníže Vladislav zpo-
míná na Těšínsko:

»Ve jméno Otce. My Vladislav z Boží Milosti kníže Opolské s vůlí naší milé manželky Ofky a synů svých nábožnému bratru Kunratovi a jeho bratřím zákona premonstratského sv. Augustina vzdáváme 100 franských lánů při vsi řečené Lubná, blíže hranic Mořavských a při řekách Ostravě i Sitině,³⁾ aby tam klášter založili a to pole osadili, majíce tam hospody a fojství svobodné. Zůstavujeme však sobě zlato, sůl a stříbro. Tomu na svědomí přitiskujeme pečel za přítomnosti Arnolda písaře, hraběte Jindřicha, podkomořího Těšínského a j.«⁴⁾

Věc zůstala na papíře, neb kněžna Ofka zemřela 15. února a kníže dne 13. listopadu 1281.

Kníže zůstavil 4 syny: Meška, Kazimíra, Bole-

¹⁾ Viz mé dějiny Opavska 84. ²⁾ Weltzel, Ratibor; Reg. II. 254.

³⁾ Stran toho jména viz Parmův soupis ve Věstníku Mat. Op. č. 4.

⁴⁾ Mor. IV. 244—5.

slava a Přemyslava, kteříž se zbožím otcovským podělili. Nejdrívě zjevuje se Kazimír knížetem Bytomským.¹⁾ po něm Boleslav Opolským. Nejstarší bratr Mešek a Přemyslav nejmladší počátečně drželi svou polovinu Opolska (Ratiborsko, Těšínsko, Osvětimsko) na spolek.

IV. Ratiborsko, Těšínsko a Osvětimsko za Meška a Přemyslava 1282—1290.

Ku pravdě podobno jest, že ještě za života otcova synové se dohodli o podělení své otčizny, i bylo pro nejmladšího bratra Přemyslava původně určeno Osvětimsko, poněvadž se knížetem Osvětimským píše. Zatím zůstával ještě po nějakou dobu s nejstarším svým bratrem Meškem²⁾ na polovině Opolska jim oběma připadlé v nedíllosti. Pořádkem letopočetným známe tyto listiny od nich vydané:

¹⁾ Posloupnost knížat Bytomských:
Kazimír † 1312

Boleslav 1289-1297	Vladislav na Kozlí † po 1351	Semovit na Bytomi, Hlivicích (1311-1342)	Mešek, převor sv.-Janský v Uhrách 1313-1322	Jiří 1313-1327	Maria † 1315 m. Karel Robert, král Uherský
-----------------------	------------------------------------	---	--	-------------------	---

Kazimír na Kozlí † před 1349	Boleslav na Bytomi † 1355	Ofka † ok. 1376 m. Kunatl. Olešnický	Beata † po 1374 Třebeňská † 1362	Anežka abatyše † 1362	Kateřina jeptiška v Tře- beni † po 1377	Elenca domini- kána v Ratiboři
---------------------------------------	---------------------------------	---	---	-----------------------------	---	---

Eliška 1360 za Přemka Těšínského	Ofka † 1411 1. m. Václav Nemodlinský 2. m. Bolek III. Zembický	Bolka abatyše Třebeňská † před 1428.
---	--	--

²⁾ Nápadna jest listina, kterou Mešek I. 1266 samostatně vydává jakožto dux Opoliensis. Sil. II. 9.

L. 1283 dne 4. dubna v Ratiborí Mešek Ratiborský a Přemyslav Osvětimský¹⁾ dávají dobrou vůli, aby Štěpán Zbronovič s klášterem Rudským směl vyměnití za ves Sirdnici dědinu Hoštice. Svědky jsou Vloceisbor dvorský sudí knížete Ratiborského, Ješek z Kornic podkomoří Těšínský a j. L. 1284. Přemysl kníže Opolské a pán Osvětimský listem daným v Ratiborí klášteru Mogylskému za 6 lánů ve Spytkovicích dal 16 franských lesa u Lačan na osazení na německém právě. Svědky: Brenzco kaštelán, Jašek z Kornic s bratrem Přibyslavem a j.²⁾

Téhož roku dne 7. ledna rozeznán ve Vratislavi v konsistoři biskupské zajímavý spor o desátek na Těšínsku: »Ve jméno Páně. Známo činíme, že před námi Vavřincem oficiálem Vratislavským vyřízen byl spor mezi knězem Dominikem proboštem Božího domu a Bartolomějem kaplanem hradským v Těšíně. Jakož si ztěžoval výš psaný probošt do kněze Bartoloměje, že drží mu bez boha a bez práva desátky ze vsi † Cleczomie, Pulchra villa (Krásné) a z podhradí města Těšína, jež prvé byl držel klášter (Rybnický do Božího domu přenešený), odpověděl kněz Bartoloměj, že on a jeho předkové zpomenuté desátky po 40 let drželi vyjma desátky ze vsi Pulchra villa, kterých nikdy nedrželi a on též nedrží, ovšem ale konečně se přiznal, že bez práva drží desátky z Cleczomie a Pulchra villa a jich se zříká ve prospěch Božího domu. Ujednáno za přítomnosti farářů Frydrycha ze Stinavy a Jana z Cirmin.«³⁾ Z této listiny vychází na jevo, že panny někdy Rybnické nyní Božídorské desátek na předměstí Těšínském a na Kleczomi⁴⁾ déle než 60 let držely a že ještě přibyla

¹⁾ Hospencin. ²⁾ Reg. III. 29. 34. ³⁾ Sil. I. 16—7. ⁴⁾ L. 1223 slove ta ves Clechemuje.

nová ves Pulchra villa (Krásná) asi l. 1224 založená. Kdež konsistoř l. 1284 ještě pokojně sídlila ve Vratislavi, však ode dne 13. dubna 1285 sídlí

biskup Tomáš v Ratiborí.

Uvedli jsme příklady, kterak knížata na biskupy Krakovské (Stanislava a Pavla) násilím sáhali. Podobněž učinili Jindřich Vratislavský biskupovi Tomášovi. Bylo ovšem příčin několik a hlavně ta, že si sobil desátky i statky biskupské. Mezi jinými věcmi jednalo se i o hrad Edelštejn biskupovi od Mikuláše Opavského v zástavu daný, že jej kníže Jindřich biskupovi vyrval. Nebudeme toho sporu široko vypisovati, kterak se biskup knízat Mikuláše Opavského i Kazimíra Bytomského doprošuje o pomoc, kterakby nabyl zase hradu Edelštejna, Otmuchova a j. Ostatek již arcibiskup Hnězdenský byl dal Jindřicha IV. do klatby, že statky Leška Krakovského zpustošil v dobu, kdy se tento na křižáckou výpravu chystal, a že peníze na křižáckou výpravu sebrané mnichům odebral. Ale Jindřich IV. nedbal, až konečně sám papež Honorius biskupům Poznaňskému a Vladislavskému nařídil, Jindřicha a jeho země dáti do klatby a tuto klatbu v neděli a svátek dávati vyzváněním, slavnostním osvětlením v kostele vyhlašovati. Vyskytli se ovšem faráři, že se podle toho nezachovali a službami Božími a svátostmi lidu (v zemích Jindřichových) předce přisluhovali: pročež takové neposlušné kněží biskup Tomáš klel a s úradů skládal. Jedna taková klatba l. 1286 vydána jest v Ratiborí za svědectví Oldřicha převora dominikanského, kněze Tyla faráře ze Semoraze a j.¹⁾

¹⁾ Reg. III. 80.

Zatím tedy biskup Tomáš dlí v Ratiboři, nepochybně v klášteře dominikánském, o činnosti knížat samých málo slyšíme. Uvedeme jen důležitější věci.¹⁾

Dne 7. května 1285 obě knížata jakožto páni na Ratiboři město Ratiboř za nejvyšší soudní stolicí práva flamského ustanovují, od kteréhož práva nebude odvolání ani ku knížeti. nýbrž v těžkých případech kníže za druhou instanci vyvolí 5 fojtův²⁾ z okolí, aby spor ten rozhodli.³⁾

Podivný jest list knížete Meškův v Rybníku za svědectví Přemyslava Osvětimského 23. března 1287 daný, kdež pečef Přemyslavova má nápis . S . PMZLAI . DI . GR . DUC . RATHIBORIENSIS; patrně tedy i kníže Mešek psal se knížetem Ratiborským.

Pobyt biskupa Tomáše v Ratiboři uváděl v nebezpečení sama knížata, neboť rozhvěvaný a církevně kletý Jindřich, který neušetřil ani vrchního knížete Leška, dne 18. dubna 1287 jim pohrozil válkou. Knížata Ratiborská neulekli se té hrozby, nýbrž věrně zůstali po straně svého hostě a připravovali se na vojnu. A kníže Jindřich v říjnu stal již v Matějovém Kři, přicházejí patrně od Nisska, kdež měl hrady biskupovy osazený. V měsíci lednu oblehán již Ratiboř. I vida biskup Tomáš stísněnost města i obou knížat, vyšel s velebnou svátostí a s procestvím do tábora Jindřichova do Staré vsi, kdež kníže Jindřich pohnut do slzí přistoupil k jednání přátelskému a ku smíření.⁴⁾ Ze vděč-

¹⁾ Ze 1. 1285 hrabě Adam 60 franských lánů lesa sobě od knížete Osvětimského Přemysla darovaného, blíže Osvětima, dal Miloškovi na kolonizování na německém právě a na 16iletou lhotu, víme jen z listu záhadného Reg. III. 69. ²⁾ Na Těšínsku potomně velmi oblíbeno bylo, volati k rozeznání těžkých sporů »tři práva«, jimž se říkalo též »nepodezřelé právo«. Věstník Mat. Op. č. 2. ³⁾ Stenzl Urk. 402. ⁴⁾ Viz o tom více Weltzel, Ratibor 517.

nosti za pohotinství sobě v Ratiboři od knížete Vladislava (!) poskytnuté biskup Tomáš založil prý 3 kanovnícká místa u dominikánů, pustiv na to desátky i z Těšínska.¹⁾

* * *

L. 1288 obě knížata Ratiborská pustili dva mlýny knížecí v Ratiboři při Odře tu stranu k Těšínu pod plat 1 hřivny, nevymínivše si ani, aby se v nich mlelo pro knížecí komoru; a klášteru v Božím domě potvrdili výsady za svědectví Paška Warmundi, který se po druhé píše Varmuntovič, osoby to pro Těšínsko důležité.²⁾

Téhož roku dne 30. září zemřel Lešek Černý Krakovský. Měl dosednouti na stolec mladší bratr nebožtíkův Vladislav Lokétek, ale Krakované a Sudomírané rozhodli se pro Boleslava Mazovského a jemu Krakov otevřeli. Než Němci v Krakově a jinde osedlí chtěli Jindřicha Vratislavského,³⁾ který také přibyl ku Krakovu, jeho zradou Sulka z Meziříčí se zmocnil, načež Jindřich město Věličku osadil na franském právě. Když za Jindřichem vracela se vojska pomocná ze Slezska. Boleslav a Lokétek je dokonale potřešli. Jindřich přibyl s novým vojskem a Lokétko z Krakova opět vyhnal. V odvetu za to nejspíše Rusíni plenili až u Ratiboře. Jindřichova panování v Krakově nebylo na dlouze, neb zemřel 1290. Po něm nenásledoval Vladislav Lokétek, nýbrž Přemyslav Velkopolský. Byli tedy zase tři nápadníci trůnu Krakovského, i poněvadž se tyto soupeřové na vzájem potírali, nastaly z těchto rozbrojů žalostné poměry. — Zdá se však, že se při dvoře českého krále Václava II. na

¹⁾ Reg. III. 108. ²⁾ Reg. III. 121. ³⁾ Roepell 543.

získání Krakovska pomýšlelo, neb nápadno jest, že dva měsíce po úmrtí knížete Leška Černého, dne 10. ledna 1289, kníže Kazimír Bytomský s vůlí synů svých Boleslava a Vladislava knížetství své jakožto první slezské kníže králi českému podává a zase v léno přijímá.¹⁾ Ač se o knížatech Ratiborských podobného nic nezpomíná, však brzo potom s nimi o poddání koruně české bude jednáno.

Kníže Přemyslav dne 9. srpna l. 1290, jsa již knížetem Ratiborským, vydáním listu o mlýn v Ratibor koná první akt zeměpanský.²⁾

¹⁾ Reg. III. 123. ²⁾ Reg. III. 144.

Posloupnost knížat Ratiborských:

Vladislav Opolský † 1281/2.

Mešek	Kazimír	Bosleslav	Přemyslav
kníže Těšínsko-Osvětimský	Bytomský	Opolský	Ratiborský † 1306

Lešek	Ofka	Anna † ok. 1340	Konstance
posled. Piastovec † 1336	mniška † 1359	m. Mikuláš II.	Opavský, Přemyslovec.

Hanuš I.	Mikuláš, Václav, Přemek
zdedil celou mateřinu Ratiborsko	zdedili 3/4 otčizny, Opavska
a 1/4 otčizny † po 1379	

Hanuš II. † 1424	Mikuláš † ok. 1406	Marketa
		m. Přemysl Osvětimský

Mikuláš na Krnově † 1451	Václav † 1456	Marketa
--------------------------	---------------	---------

1. Hanuš † 1483, 2. Václav	1. m. Kazimír Osvětimský
† 1479, 3. Barbora Krnov-	2. m. Semovit Mazovský

ská m. Hanuš Osvětimský, Hanuš III. Kateřina	Helena	Anna
4. Machna m. Kázek Osvě-	† ok. 1493	† po 1478
timský	† po 1478	† po 1478

Mikuláš	Hanuš	Vařentin	Machna
† 1506	† po 1506	poslední Přemyslovec	
		Slezský † 13 září 1521	

O knížeti Meškovi jakožto knížeti Ratiborském máme ještě dvě zprávy, kdež l. 1289 a 10 května 1290 za svědectví Přemyslava a Paška Warmundi klášteru Božidomskému dává 10 franských lánů v lese zvaném Vitališova Poraba, a hraběti Vladislavovi povoluje prodati Ješkovi, synovi Ondřeje Prosy, statek »Pischycz«.¹⁾

V. Těšínsko a Osvětimsko.

Mešek 1290—1314—.

Pro které příčiny kníže Mešek přejal za úděl Těšínsko a Osvětimsko, nelze pověděti, ač možná se zretelem ku svým dvěma synům dospělým toho dílu si přál, aby se potomně měli čím pohodlně podělit. Čtvrtina rozdělené země Opolské jemu připadlá rozkládala se asi na 85 □ milích podobajíc se kosodelniku, jehož stranami na západ byla řeka Ostravice a Odra, na východ řeka Skavinka, na jih hory Beskydy a Karpaty, na sever řeka Visla od Skavinky počínajíc až po Strumeň, od Strumene čára směrem k Bohuminu položená až po Olzu. Na jih sousedilo s Uhrami, na západ s Moravou.²⁾ na sever s Ratiborskem a Krakovskem, od něhož též na východ dělila je řeka Skavinka. — Dostí značné území toto bylo již přirozeně ve dva stejné ko: otčverce roztrženo, poněvadž Osvětimsko řekami Bělou, Vislou, Skavinkou a Karpatami omezené slušelo ku biskupství Krakovskému, kdež Těšínsko náleželo pod biskupství Vratislavské.

Doposud pro nedostatek zpráv málo jsme mohli vypravovati o Těšínsku, jakoby tu žádného kolonisač-

¹⁾ Sil. I 19. Reg. III. 131, 135. »Pischycz« není Pišť na Opavsku jak v Reg. psáno. ²⁾ Jen dvě vesnice Hrušov a Vrbice při Odře sousedily s potomním knížetstvím Opavským.

ního ruchu nebylo, však za knížete Meška stal se ohromný obrat, jehož výsledek nám dá na um, že země Těšínská nad tohoto knížete neměla potom žádného většího panovníka.

Osvětimskem sousedil Mešek s vrchním knížetem Krakovským, i nemohl pokojně hleděti k tomu, co se v Krakově děje. Zpomenuli jsme již, že dne 23. července 1290 byl zemřel kníže Jindřich IV., kterýž po minutím Vladislava Lokétka prvenství polské byl poručil Přemyslavovi Velkopolskému. Ten dobyl Krakova okolo dne 6. září i nastal od té chvíle tuhý zápas o vrchní panství s Lokátkem, nemluvíc o třetím nápadníkovi Boleslavovi Mazovském. Za těchto okolností vdova Leška Černého Grifina, sestra české královny Kunhuty, povzbuzována měšťanstvem a šlechtou přimlouvala se, aby vlády polské ujal se její vnuk král český Václav II. Nebyly to nezávažné příčiny. pro něž i domácí šlechta odvracovala se od svých přirozených knížat. Ještě téhož roku vypravili se poslové od Grifiny i od šlechty do Prahy, podávajíce Václavovi panství polské.¹⁾

Král Václav přijal nabídku a hned počátkem roku 1291 vypravil se do Olomouce a do Opavy za takovým zřejmým jednáním, aby sobě naklonil knížata sousedící s Krakovskem, zejména tedy knížata na 4 údělech Opolských sedící. Jaká tu jednání předcházela, poznáme nejlépe ze zápisů v Olomouci dne 17. ledna 1291 učiněných, kterými se Mešek kníže Těšínské a Boleslav Opolský za přítomnosti svého třetího bratra Kazimíra Bytomského králi českému zapsali v tato slova:

„My Mešek a Boleslav knížata Opolská, známo činíme, že před nejjasnějším pánem Václavem, králem

¹⁾ Roepell 544—8.

českým i markrabím moravským, jsme dobrovolně slíbili, panu králi bezelstně pomáhati proti kterémukoli knížeti kdykoli a kolikrátekoli od něho buď společně buď každý zvláště budeme za to požádáni, a to takově: když se týž pan král osobně na některou výpravu vydá, že tehda buď my oba buď jeden z nás — byl-liby druhý zaneprázdněn — přiberouce obapolná vojska osobně s ním potáhneme. Kdyby král sám se nevypravoval osobně, nýbrž na místě svém jen svého hejmana vyslal, tehda ani my nebudeme povinni vytáhnouti, nýbrž vypravíme toliko své lidi, lečby nás král k takové výpravě vyzval. Při tom zvláště podotýkáme, když se nám udá, panu králi do Čech, do Moravy, do Polské, do Slezska, na Krakov a do slovanských zemí pomáhati, že nám pan král žádného žoldu platiti nebude povinen. Kdyby se však výprava konala do Uher anebo do Němec, tehda povinen bude pan král nám peněžitou pomoc dávat, jak to po každé 2 páni od krále a dva od nás vydaní ustanoví. Nadto slibujeme, pana krále i jeho vojsko do svých hradů a tvrzí vpouštěti. Což vše věrně zdržeti přísahou na kříži jsme slíbili. Naproti tomu pan král slibuje, nás ochraňovati od jakéhokoli obtěžování a nás vůbec na všem zastávati . . . Svědkové toho jednání: biskupové Arnold Babenberský a Dětrich Olomucký, knížata Kazimír Bytomský a Mikuláš Opavský a j.¹⁾

Z Olomouce vypravil se král do Brna, kdež 7. února Jindřichovi z Vošova, purkrabímu hradu Skala jinak Steyn řečeného a položeného v knížetství Krakovském, hrad ten též hrad Nový u Slavkova a jiné hrady, kteréž držel po někdy knížeti Vratislavském Jindřichovi, odevzdává v manské držení.²⁾

¹⁾ Emler reg II. 658—9. ²⁾ Emler II. 659—60.

Tímto tedy skutkem král Václav své panství na Krakovsku začal sobě uvazovati.

Kníže Mešek po těch námluvách Olomuckých vrátil se do své země, neb 31. ledna 1291 vydává list v Těšíně:

»Ve jméno Páně. Amen. Věztež všichni, že my Messko z Boží Milosti kníže Těšínský a pán na Osvětimě, zároveň se syny svými Vladkem a Kazimírem za věrné služby, které nám prokazoval Bogusius, jemu vzdali jsme 10 franských lánů blíže města Těšina, kteréž byl řádně koupil od našeho minemistra (celníka) Frittona, v dědictví, aby on a jeho potomci tím činili, jak se jim nejlépe bude viděti, buďto prodati a darovati, buďto vyměnit. Kromě toho svolujeme, aby pan Boguš oba břehy Olzy na svém statku svobodně držel, mlýny stavěl, ryby lovil a na svých lánech volně lovil zvěř. Osadníky pak, které na těch lánech osadí, všech poplatků, břemen a služeb činíme svobodny a prázdný takové, aby nijakým úředníkem naším ani navštěvování ani k soudu hnání býti nemohli, aniž aby před žádným soudcem naším dvorským nebo hradským neodpovídali ani za věci veliké ani za věci malé. Také soudci městští, ani krajsí jich souditi nemají, nýbrž jich pán dědičný. Svědkové: Mikuláš řečený Laysygnat kaštelán Osvětimský, Vojtěch podkomoří Těšínský, Ješek řečený z Kornic, Ješek z Benkovic číšník dvoru našeho. Lampert a Praesing, měšťané z Těšina.«¹⁾

Převzácná tato listina oznamuje nám vznik a počátek panské vsi Bohušovic, jejíž zakladatelem jest osoba stavu rytířského, totiž »pan Boguš.« Tento »pán« může na svém statku osadu založiti, a osadníci

¹⁾ Kašperlík Schrift hist.-st. Sect. XII. 164.

dostanou takové svobody, jako klášterské dědiny: nesmí žádný knížecí úředník jich navštěvovati. j. Bohušované nepotřebují dávati »stanu« čili »noclehu«, nepotřebují knížecím služebníkům a úředníkům dávati ani stravy (»narābu« čili nárezu).

A nejdůležitější věcí jest, že Bohušovany souditi pro veliké malé i věci náleží pánovi. A jakož také tuto po prvé se zpomíná města Těšina i měšťanu, poznáváme, kterak se soudnictví již rozvětvilo.

Zpomíná se totiž soudce dvorského, hradského i krajského. Trvalo tedy právo dvorské, právo hradské, zbytek to starého soudu kaštelanského, a právo krajské čili zemské. Kromě toho měli měšťané své městské právo a vrchnosti (kláštery Božidomské, Orlovský a pan Boguš) měly též právo panské čili jak se později říkalo patrimonialní.

Poněvadž nemáme dostatek dokladů, naznačíme jen všeobecně působnost jednotlivých soudů: měšťan náležel pod městské právo; lidé z dědin panských i klášterských náleželi pod právo svých pánů; lidé z dědin knížecích pod soudce hradského; šlechtici před právo krajské čili zemské. Před soud dvorský čili knížecí náležely hlavně všechny případy, kde se kdo odvolal ku knížeti.

Knížecí dědinou té doby byl nepochybně Holešov, kterémuž kníže Mešek se syny svými Vlodkem a Kazimírem prodali svůj knížecí les ku vsi a statku Holešovu příslušný s takovou podmínkou, že knížata si zůstavují právo bráti z něho dřevo na stavbu, a ponechávajíce sobě tuším i lov.¹⁾

Na listině dne 31. ledna 1291 vydané podepsán jest též kaštelán Osvětimský, který jistotně ne bez

¹⁾ Vidimus z r. 1417 sdělil inspektor p. Terlitza.

příčiny dlel při dvoře knížecím, neboť bylo třeba jeho poučiti o tom, co se připravuje; jaké smlouvy kníže byl učinil s králem českým. Král český jsa doma zaměstnan nemohl se vydati na výpravu polskou osobně, nýbrž poslal s vojskem českým biskupa Pražského Dobeše. Nevíme, kdy se ta výprava podnikla, ale již dne 10. dubna 1291 král Václav píše se knížetem Krakovským a Sudomířským.¹⁾ Ačkoli tedy kníže Mešek nebyl povinen se svým vojskem pomocným z Těšínska a Osvětimska osobně vypraviti se ku Krakovu, shledáváme jej předce dne 3. září v Osvětimě, jak svědčí list, kterýmž kníže Mešek **Osvětim učinil hlavou** celého kraje:

»Ve jméno Páně. My Mešek z Boží Milosti kníže Opolské a pán Těšínský vyznáváme, že jsme s radou našich pánů a rytířů ustanovili, aby kdekoli rozepře právní vznikne v našem kraji Osvětimském, kterážby pro zapletenost svou těžko rozeznána býti mohla, nikdež jinde leč v městě Osvětimi souzena a konečně rozeznávána nebyla. A to jsme proto ustanovili, poněvadž to město bude hlavou celého kraje. A nález, který přisešní kmeti téhož města učiní, bez odporu zůstane právoplatný. A pro lepší zvelebení toho města, povolujeme mu sklad soli a olova, kterýž obecně »niderloge« slove, s takovými výsadami, jaké mají jiná města; kromě toho to město bude míti právo, cenu olova²⁾ určovati. Tolikéž pouštíme městu hřivnu stříbra, která se dosud dávala a vybírala od vozův solných, a dáváme městu na prospěch dvě louky, jednu, která jest mezi mostem přes Solu vedoucím a mezi druhým mostem, druhou pod hradem Menkou (?). Dáno u města Osvětima³⁾ a psáno

¹⁾ Emler II. ²⁾ Které se dováželo z Olskuše. ³⁾ III. non. sept.

rukou našeho kaplana Vojtěcha za přítomnosti hraběte Semiana našeho dvorského soudce, Zbigněva (?) našeho korouhevníka, Hrematy (?) našeho rytíře.¹⁾

Značný dosah a význam té listiny jest očividný: jako již léta 1286 Ratiboř učiněn nejvyšším soudním dvorem, tak nepochybně před rokem již 1291 Těšin se stal hlavou ve věcech právních pro Těšínsko, nyní pak i Osvětimu dostalo se téhož nadání, takže od této chvíle v knížetství Meškově dvě appellační práva rozeznávati třeba. Tímto skutkem Osvětimsko, byvši již před tím kaštelanů, podrželo na dále svou historickou individualitu za nových okolností. Máme ovšem doposud příliš málo starších zpráv o tomto kraji, z nichž bychom mohli dokázati, poněvadž s vůlí a vědomím šlechty Osvětim se stal nejvyšším soudním dvorem, že i šlechta v příčinách závažných uznávala právo městské, obmezujíc své vlastní právo, kteréž jí souzením poddaných příslušelo.

Brzo potom vesnice knížetství Těšínského **přifařena k Bohuminu**, jak svědčí list daný dne 29. prosince l. 1291:

»Na vědomost dáváme tímto listem, kdož jej uzří neb čísti slyšeti budou, že my Jan z Boží Milosti opat Orlovský s vůlí a radou důstojného otce opata Tyneckého a našich spolubratří povolili jsme, aby dědina Vrbice (Wierzbitz) i její obyvatelé pro lepší pohodlí ku kostelu blahosl. P. Marie v Bohumíně (Oderberg) právem církevním náleželi, tudíž tam svátostmi obsluhování a tamtéž pochovávaní byli, činíce knězi Lampertovi Janovu, nynějšímu toho kostela rektoru, i jeho potomkům poslušenství. Čemuž na potvrzení dali

¹⁾ Dle Temple v Notbl. 1869 str. 66., kdež jest latinský text té listiny nedokonalý.

jsme na tento list přidávati pečeti pana opata Tyneckého, naši a pečeť našeho převora Šimona. Dáno v Orlové léta Páně 1292 IV. cal. Jan.¹⁾

Toto přifaření samo o sobě, jsouc vzácným pro tu dobu příkladem, má pro nás ještě jinou zajímavost, že Vrbice, ač slušela do knížetství Těšínského přifařením do Bohumína záležejícího v knížetství Ratiborském, od archipresbyterátu Těšínského přešla v archipresbyterát Ratiborský.

Roku následujícího 1292 ke králi Václavovi do Prahy přibyli kněžna Grifina a též správce zemí polských, biskup Dobeš, aby mu učinili zprávu, že třeba posádce české v Polště posily, ješto ji odevšad svírají Přemyslav Poznaňský i Vladislav Lokétek.

Proto tedy král obeslav Otu Braniborského i knížata bratry Opolské položil jim den okolo sv. Vavřince v měsíci srpnu, kdy se mají sejiti do města Opole.

»Bylo na zejtrí po sv. Vavřinci. když král Václav vypraviv se z Prahy přibyl do knížetství Opolského, provázen Otou markrabím Brandeburským. Strojily se veliké slavnosti. Tam přibyli ku královským slavnostem knížata Opolský, Ratiborský, Bytomský i Těšínský, čtyři vlastní bratři, kteří knížetství svá králi vzdali a zase přijali v léno, dobrovolně věrnost slibující.«²⁾

Titu knížata provodili krále nepochybně všichni ku Krakovu. Král pobyl v Krakově po několik neděl, načež rozděliv své vojsko, jedno oddělení vypravil do Sudomírka, s druhým táhl sám na mocný hrad Seraz, v němž se byl uzavřel odpůrce jeho Vladislav Lokétek. Dne 28. září svedena bitva, v níž rozhodnuto o Serazu i o Vladislavu. Kníže Vladislav upadnuv i s bratrem

¹⁾ Kętrzyński 76. ²⁾ Kron. Zbraslavská v pram. česk. IV. 54 a tíž 358.

svým do zajetí, přijal krále českého za pána i vzdal se všech nárokův na Krakovsko i Sudomírsko za přítomnosti Boleslava Mazovského, Boleslava Opolského, Kazimíra Bytomského a Mikuláše Opavského.¹⁾

Na Krakově zůstal potomně král až do zimy. O jeho působení tamnějším svědčí opevňování Krakova a založení nového města Sądce.

Kníže Mešek dlel té doby současně s králem na Osvětimě, jak svědčí list vydaný dne 10. listopadu v Osvětimě.

Tímto listem Mešek, kníže Těšínský, za věrné služby jemu samému a též jeho zemřelému otci knížeti Vladislavovi od kaplana Arnolda konané tomuto Arnoldovi a jeho bratrům Rudigerovi a Petrovi vzdal knížecí statek ~~Zátor~~, aby jej osadil na právě města Těšina, kteréž město jest osazeno »jure Lemboriensi« čili na právě slezského Lvova (Löwenberg). Svědkové toho daní byli: Verner palatin, Mikuláš kaštelán Osvětimský, Pašek Varmuntovič (Warmunthowicz) a j.²⁾ Z této listiny poznáváme, že město Těšin svým právem stalo se vzorným v zemi knížete Meškově.

* * *

Pro několik let následujících na zprávy chudých můžeme zaznamenati, že l. 1293 kníže Přemyslav Ratiborský držitelí statku pohraničného Pavlovič Vojanovi přidává druhých 50 franských lánů mezi všemi Bzím

¹⁾ Emler III. 584—5. Jestliže Długoš a jiní kronikáři polští vykládají o porážce krále Václava u Seraze, Palacký II. 1. 269 a v Radhošti II. 471—486 dokázal, kým byla kronika falšována, z níž čerpal Długoš. ²⁾ Reg. III. 179. — Úplného opisu důležitých této listiny někdy v Krakově chovaného nemohl jsem dostati.

čili Goldmansdorfem a Golasovicemi až po potok »Czorny strumień.«¹⁾ Dle této zprávy by se podobalo, jakoby Zbytkov nebyl slušel k Těšínsku, když se panu Vojanovi daly pozemky až po potok Strumeň.

O knížeti Meškovi lze pověděti, že měl nějaké roztržky s knížaty Hlohovskými a Vratislavskými, které v prosinci l. 1294 jsou urovnány.²⁾

V Polské sběhla se událost neobyčejného významu, že kníže Přemyslav nad Vladislava Lokétka a jiné soupeře se vyšinuv se svolením papežským dne 26. července 1295 od arcibiskupa Hnězdenského dal se korunovati na krále polského. Byl to veliký čin: rozdvojeným knížatům polským dáno heslo důležité, které nezůstalo bez účinků. Přemysl korunován za přítomnosti všech biskupů ano i biskupa Krakovského Jana Muškaty, ač předce Krakovsko zůstávalo v držení krále českého. Král Václav odporoval tomu korunování, poukazuje na to, že nejvyšší moc v Polské loučila se vždy ku Krakovu;³⁾ přitom bedlivěji nepochybně staral se o své polské knížetství, jak svědčí aspoň to, že svého maršálka knížete Nikuláše Opavského učinil hejtmánem v Krakově. Král jakožto kníže Krakovské a Sudomírské klášteru Velehradu l. 1295 potvrdil nadání svého předchůdce Boleslava Stydlivého na 80 balvanů soli z Bochně, kterýž list l. 1296 palatin a kašteláni Krakovský i Sudomírský vidimovali.⁴⁾ Věc sama má svou váhu pro solný obchod Těšínskem na Moravu provozovaný. Ostatek zůstaly poměry co se týče Krakovska a Těšínska i na dále nezměněny a pokojny. Strastné časy však nastaly v ostatních zemích polských, když dne 6. února 1296 zavražděn byl Přemyslav král

¹⁾ Reg. III. 194. ²⁾ Sommersberg I. 891. ³⁾ Roepell 555—6. ⁴⁾ Mor. V. 24—50.

polský, zůstaviv jen dceru Rejčku; naskytlo se ihned několik dědiců koruny polské: Vladislav Lokétek, kníže Kujavské a Serazské a Jindřich Hlohovský. Za těch zmatků učinil se Lešek, syn Zemomysla Kujavského, knížetem Pomořanským. Za největších rozbrojův tehdejších v Polské kníže Mešek pokojně pečuje o zachování svých **hranic zemských k Moravě**, jak svědčí tento list dne 2. srpna 1297 v Ostravě vydaný:

»Ve jméno Páně. Amen. . . . My Meško z Boží Milosti kníže Těšínské a pán Osvětimský známo činíme: Jakož dlouho již jest spor mezi námi a důstojným v Kristu Otcem Dětrichem z Boží Milosti biskupem Olomuckým proto, že řeka Ostrava, kteráž měla býti hranicí mezi Polskou a Moravou, ne vždy jedním tokem teče, nýbrž někdy pozemky do Polské, jindy zase pozemky k Moravě příslušné urývá: protož pro uvarování dalších sporů smluvili jsme se za prostředkováním našeho jasného bratra Boleslava, knížete Opolského, takově, aby počínaje tam, kde pod Landekem teče Odra, tato až do míst, kde do ní vtéká Ostrava, potom pak Ostrava sama až do Uherských hranic, jak ty řeky nyní tekou, byly rozhraním. A kdeby se řeka Ostrava rozdělovala, aby větší proud čili samice byl pokládán za hranici. Ale však, aby potomně nové spory nenastaly, kdyby Ostrava zase tok svůj změnila, smluvili jsme se, že po straně Moravské při řece Ostravě pan biskup Olomucký dá nádělati hranečníků čili kopců,¹⁾ a tolikéž my po břehu

¹⁾ Hranice označovaly se sypáním kopců, do nichž v pozdější době zakopováno věci nehnitelné jako uhlí a sklo. — Označovali též hranice zařezáváním znaků do stromů. Hraničné spory souditi náleželo knížeti, i volání k tomu svědci (obyčejně starší lidé). Hranice se obcházely; jednalo-li se o vyměření většího území, objížděly se, odtud jméno Újezd. Srovnej co píše Hube, prawo polskie w 13. wieku na str. 105—6.

našem Polském. Kdyby tudíž přístě řeka Ostrava buď na straně Moravské buď na straně Polské co určala, hranice se bude čítati ne dle toku vody, nýbrž dle hranečních kopců. Však jediné to se vyjímá, poněvadž u Hrabova a Paskova a tam všude naproti statkům Barutovým některá pole a lesy biskupství Olomuckého leží, kteréž kdysi po straně Moravské ležely, aby tato pole i les při biskupství zůstaly, tudíž aby zpomenuuté kopce ne podél nyníějšího řečiště nýbrž tam, kde ještě staré řečiště jest viditelno, postaveny byly. — Rybolov pak na břehu Polském, beze zřetele k hranicím, zůstane nám, kdežto na břehu Moravském panu biskupovi. Tomu na svědomí přivěsili jsme svou a bratra našeho Boleslava pečeti za přítomnosti: Vojtěcha podkomořího Těšínského, Mikuláše kaštelána Osvětimského, Jana kaštelána Těšínského, Heřmana řečeného Speher kaštelána Ostravského, Svessona korouhevníka našeho, Jaška řečeného z Kornic, Vladimíra řečeného Kača podsudího našeho, Borka soudce knížecího dvoru Opolského, Jindřicha řečeného Mikulec, Bluda řečeného de Hycin, Ondřeje řečeného Brusa, Sobka řečeného Štřela, a Bořuty paniců knížete Opolského. Dáno v Ostravě l. P. 1297.¹⁾

V též rozum vydán druhý list od kněze biskupa Dětricha podepsaný od jiných svědků.²⁾

Listina ta má překvapující ještě jiný význam, že se svědkové na ní zapsaní nám předvádějí jakožto zakladatelé a majetníci nových osad. Jen si všimněme, že v obhradí hradu Ostravy, kde vládl kaštelán Heřman, shledáme za krátko ves Heřmanice; podsudí Vladimír s divným příjmenem Kača vnucuje se nám za původce Kačic, Blud z Jičina za

¹⁾ III. Nonas Aug. ²⁾ Cod. dipl. Mor. V. 72—76.

zakladatele Bludovic; Ondřej řečený Brus za jmenodárce Brusovic; Sobek čili Soběš za kolonizatora Soběšovic.¹⁾ Přitom jest ještě jiná věc uvážení hodná, která nás naprosto utvrzuje v té myšlence, že kníže Mešek svým dvořanům a přátelům uděloval hojně výsluhy na kolonisování, neboť korouhevník spolupodepsaný »Svesso« objeví se nám za krátko pánem na Hradišti u Skočova a na jedné Lešné. A dvořan prvé mnoho zpomínaný Pašek Varmuntovič jest pánem na jedněch Kunčicích (u Žibřidovic) i na Lazech a kromě toho osada »Warmunthowici« hlásí se k němu jakožto zakladateli. — Dozvíme se také, že vladař knížecí jest pánem na Hůrkách.²⁾ Posléze i zaniklý Barutov že založen byl od onoho »pána Baruta« v listině zpomenuého, kdože by chtěl pochybovati? Kdo ten pan Barut byl, vyložíme níže.

Kromě této kořisti osadnické, plyne nám z této listiny ještě jiná vědomost závažná: kníže Mešek pojistil své hranice hradem Ostravským, poněvadž tudy na straně české stály dva hrady, jeden v Mor. Ostravě, druhý na levém břehu Oderském »Landek«. Vybíhalať pod hradem Polsko-Ostravským obchodní cesta z Těšínska k Mor. Ostravě a u Přívozu vbíhala pod Landekem na území Opavské k Opavě. A jakož jedna obchodní cesta na svém výběžku ze země jest hradem chráněna, kterak netřeba domysleti, že také druhá veliká obchodní cesta z Těšínska vybíhající na Moravu tam, kde Morávka vtéká do Ostravice, byla taktéž chráněna? A skutečně u výběžku té cesty na Moravu za několik let (okolo 1305) shledáme osadu Jamnici (Staré město u Frýdku) a o něco později (1327) i tvrz (munitionem)!

¹⁾ Listinný tvar »Soběšovice« proměněn časem na Šobišovice a Šebišovice. ²⁾ Gurkii villa włodarii.

Pro dvě léta nemáme ani o Těšínsku ani o knížeti Meškovi zpráv, až se mu naskytla potřeba krále českého provoditi ke korunovací do Hnězdná. — Věci totiž polské braly se pro Ladislava Lokétka tak nepříznivě, že vida nezbytí, zápisem daným dne 23. srpna l. 1299 zavázal se od krále českého své země přijati v léno. Že jednak této smlouvy nedodržel Lokétek a jednak že královi poselstvo polské nabízelo království polské a dceru královskou Rejčku k manželství, vypravil se Václav do Polska, napřed ku Kališi, načež v Hnězdně l. 1300 (asi v červenci nebo v srpnu) po zasnoubení s princeznou Rejčkou korunován jest na krále polského. Všichni knížata polská, vyjma jediného Lokétka ušlého do ciziny, a též knížata Opolský a Těšínský¹⁾ holdovali jemu. — Nově zasnoubenou nevěstu Rejčku dal král tetě své kněžně Grifině na vychování, kázav ji do Prahy zvésti. Než ze země vyjel, poručil správu království polského Hynkovi z Dubé jakožto svému náměstkovi a hejtmánům tomu podrízeným Mikuláši řečenému Opavskému, Tasovi z Wiesenberku. Oldřichovi z Boskovic a jiným.

Jak přirozeno. polští dějepisci zpomínají s trpkostí vlády cizince Václava, avšak známo jest, že král Václav nebažil po koruně polské, vždyť roku 1301 i Uhři po smrti posledního Arpadovce Ondřeje III. dobrovolně nabízeli mu korunu uherskou, které on pro sebe nepřijal, nýbrž navrhl jim za krále syna svého Václava III. zasnoubeného již s dědičkou uherskou Eliškou. I korunován skutečně Václav III. za krále uherského. Byly to tedy okolnosti vážné, pro které poselstvo polské králi českému jakožto knížeti Krakovskému korunu polskou dobrovolně, nepřinuceno nabídlo. Proto děje-

¹⁾ Pram. česk. IV. 364.

pisec Caro¹⁾ tento obrat dějin za šťastný pokládá, že v polské zemi zaveden byl pořádek.

Jakkoli máme důkazy nezvratné, že Mešek zemi svou zveleboval neustále, máme bohužel o jeho činnosti na Těšínsku samém méně zpráv listinných, než o Osvětimsku, tudíž obrátíme zřetel zase tam.

»Ve jméno Páně . . . My Mešek z Boží milosti kníže Těšínské a pán Osvětimský vyznáváme, že s vůlí svých synů, Vladka a Kazimíra, uvažující chudobu kláštera cisteriackého Mogyly, na záduší za předky a nebožku manželku vzdáváme těm bratřím les mezi Lačany, Zajačem a Bachovicemi se všemi požitky, dávající jim právo, aby jej na německém právě osadili. Též jim udělujeme obzvláštní milost, že obyvatelé toho lesa osvobozujeme ode všech platův, služeb a povozův a břemen, aby nebyli před nijaký jiný soud voláni. A bude-li třeba koho z nich žalovati z krádeže, okrvavení, vraždy, ochromení: toliko oni bratři anebo správce jich vsi (villicus) je souditi mají. Tomu na potvrzení naši pečeť. Dáno v Těšíně l. 1302.«²⁾

Témuž klášteru týž kníže za týmž úmyslem a za týmž podmínkami vzdává dne 7. prosince l. 1304 les mezi Lačany a cestou, která vede do Vozník, Bachovic a Spitkovic, dodávaje, že obyvatelé toho lesa osvobozuje od služeb a dávek od »stanu«, od »strože«, od »povozu«, od jalovice, ovce, volův i od jiných dávek a služeb.³⁾ Žalování nesmějí býti tito poddaní ani u kaštelánů, ani u palatinů, ani u soudcův jiných a jich úředníků. A kdyby se přihodilo pohnati koho před knížetem, nepotřebují se postaviti leč byvše

¹⁾ Geschichte Polens II. 1305—1386. ²⁾ Temple, Notizblatt 1884 80, kdež širší zprávy jsou též o dominikánském klášteře Osvětimském. ³⁾ exactionibus, angariis et perangariis.

pozváni cedulí spečetěnou prstenem knížecím. Za přítomnosti Heřmana kaštelána Osvětimského, Sobka soudce dvoru knížecího, Předbora, Svešona pod-podstolího, Martina faráře Osvětimského, Jana vladáře Osvětimského. Dáno v »Wswencim« VII. id. dec.¹⁾

Touže dobou kníže Mešek na Osvětimsku s vědomím syna svého Vladislava půl vsi »Schygodu« čili »Schottenhovu« vzdal nějakému Škotovi Velikému, aby z ní jedním brancem sloužil obyčejem manským.²⁾

Svatba kněžny Violy.

Že otec Václav II. i syn jeho Václav III. beze schválení papežské stolice dosáhli korun polské i uherské, bylo příčinou, aby nastaly z toho tím jistěji zápletky, že Vladislav Lokétek dlící v cizině vykořisťoval ve svůj prospěch proudů českému králi i králeviči nepřiznivých. Král Václav II. do klatby daný těžko se potýkal s nepřátely na všech stranách; a když 21. června l. 1305 zemřel, 16iletý dědic koruny české vzdal se též koruny uherské i zasnoubené již uherské princezny Elišky.

A současně, kdy vydával klenoty uherské dne 5. října l. 1305 v městě Brně, slavil svatbu s Violou dcerou knížete Těšínského, slavil svatbu, kdy po smrti otcově proti českým posádkám v Polské zdvihán lid do boje.

Nemáme nijakých o tom zpráv, jaké předběžné přípravy a námluvy se konaly k tomuto svatebnímu veselí. Za to tím více letopisci obdivovali se takovému

¹⁾ Temple, Notizblatt 1884, 86. ²⁾ Dle listu knížete Vladislava daného 1317; viz Zbiór diplomów klasztoru Mogilskiego II. 38—9 a Temple, Notizblatt 1881, 4.

skutku, že král tak mocný bere si k manželství dceru nepatrného knížete.

Petr Žitavský píše o tom: »L. 1306 dne 5. října král Václav pojal k manželství Violu, dceru Meška Těšínského. Tuto dívku změněným jmenem nazývali Alžbětou. Této však kněžny, dcery chudého knížete, tento slavný a přemocný král nijak byl by za manželku nebral, kdyby od lidí úmyslně a klamně k tomu nebyl naveden. Postaral se o to prohnaná zlomyslnost několik pánů šlechticů, aby král již tak mocný příbuzenstvem nestal se ještě mocnějším a tak odbojně šlechtice krotiti nemohl.«¹⁾

Nebudeme po tom pátrati, proč král Václav volil kněžnu chudou. Bude třeba v tom více uvažovati mladistvý věk králův, kterýž jistotně dal se vésti více svou náklonností ku krásné princezně, než politickými úvahami, jaký prospěch mu přijde se strany tchánovy, až ovšem kníže Mešek tehda byl vynikajícím náčelníkem Piastů slezských Čechům nakloněných.

Pět dní po svatbě nepochybně s manželkou svou zavítal do Bruntále na Opavsko. Zda-li se ubíral navštívit svého tchána do Těšína či sestru svou Marketu provdanou za Boleslava knížete Lehnického, nevíme. Ale docházely ho zprávy z Polské smutné. Jeho hejtman v Kališi, Oldřich z Boskovic, žaloval, že jest od Litvínů sevřen. Protož král z Bruntále vypravil ku velmistroví německého řádu kněze téhož řádu, aby velmistr Oldřichovi přispěl na pomoc. V měsíci listopadu jest již král v Praze, ale z Polska náměstkové královští, Mikuláš Opavský z Krakovska, Jindřich z Lipé z Velikého Polska a j., žádati nepřestávali pomoci branné. — Konečně i sněm český nařídil obecnou hotovost. Dáno tedy vyhlá-

¹⁾ Prameny dějin českých IV. 103.

šení, aby všecka branná moc shromáždila se u Olomouce.

Má ta věc neobyčejný dosah pro Těšínsko, když vojsko české mělo se shromáždit u Olomouce, neboť vyplývá z toho zřetelný úmysl, vojsko to vésti ku Krakovu Těšínskem, tedy nejbližší cestou. Jest to tedy první zjevný doklad, že obchodní cesta z Moravy na Těšín vedoucí stala se obyčejnou a oblíbenou.

A král Václav III., chtěje se vojsku svému postavit v čelo, přibyl do Olomouce počátkem měsíce srpna, avšak dne 4. srpna zemřel úkladnou vraždou.

Česká říše octla se na kraji propasti, Polsko Čechám ztraceno, úvahy s knížaty slezskými přes opačné tvrzení Veitmilovo na delší dobu popřetrhány. A bezprostřední účinek smrti královny byl ten, že královští náměstkové z Polské domů se vraceli; mezi nimi i kníže Mikuláš Opavský, aby se na krátko uvázal v zemi Opavskou, v níž měl již za nebožtíka otce svého Přemysla Otakara nějaké úděly na své výchování.

S vyměněním královského rodu Přemyslovců (neb knížecí rod zpomenuť Mikulášem kvetl dále) nastaly pro Vladislava Lokétka tak často a trpce zkoušeného doby příznivější, poněvadž za dlouhých zmatků o posloupnost v říši české mohl tím pevněji a těsněji moc svou ustalovati a upevňovati, když mu l. 1309 i mocný soupeř o trůn polský, Jindřich Hlohovský, zemřel. S Jindřichem Hlohovským byla takoruka úplně vyhasla ta jiskra a myšlénka, že Piastovci ve Slezsku mají rovněž nároky na prvenství polské i na vrchní stolec Krakovský. Pravíme, že takoruka uhasla ta jiskra polská, neboť budeme toho zpomínati, kterak asi

na $\frac{3}{4}$ století ještě ta jiskra jakéhosi vědomí polského občas prokmitala.

* * *

Kníže Mešek dočkal se jedním rokem i úmrtí svého královského zetě i ovdovění své dcery Violy, ale dočkal se též smrti svého nejmladšího bratra **Přemyslava Ratiborského**. Nastala tedy Meškovi též poručnická starost o nezletilého dědice Ratiborského Leška.

A tak mimovolně zpomenouti třeba nám některých věcí Ratiborských.

Tak listem daným dne 16. července l. 1305 Václav z Marklovic a jeho bratr Stanislav též z Marklovic vyznávají, že jakož on Václav od Ondřeje z Tvorkova, hejtmána Kladského, a od Miloty též z Tvorkova, bratrovce páně Ondřejova, byl půjčil 30 hřiven grošů Pražských čísla polského a na ten dluh jim byl zastavil svůj mlýn v Uchylsku (?) (Awchla), že zpomenuť peníze, jakmile mu v čas budou vypověděny, panu Ondřejovi a panu Milotovi položí. Kdyby těch peněz ani Václav ani jeho bratr Stanislav nepoložili, tehda bez odporu že se dvěma pacholky a se dvěma koňmi vlehnu do ctné hospody v Bohumíně, kam jim bude ukázáno.¹⁾

Jakkoli tehda Bohumín ku Těšínsku nenáležel, záhodno bude upozorniti jednak na osobu pana Ondřeje z Tvorkova, jehož potomci nabyli statků na Těšínsku, jednak podotknouti, že **české peníze** jako jinde za hranicemi českými, též na Ratiborsku i Těšínsku staly se bernými, takže se na groše české počítalo. Jen že se kopa česká, moravská i polská různily: na kopu čili hřivnu stříbra českou bylo 60, na moravskou 64, na

¹⁾ Der gegabin ist czu Odirberg am suntag vor synt Marie Magdalena. Sil. II. 24—5.

polskou 48 grošů. Neméně závažná jest první zmínka o **ležení** čili eksekuci pro dluhy. Toto divné zřízení jeví se nám ještě nevyvinuto, poněvadž dlužník sám se svým bratrem na svou čest slibuje, že kdyby neplatil, sama sebe uzavře do vazby — v hospodě, kdež hospodář na škodu a na útraty dlužníkovy živiti bude do zaplacení dluhu 2 osoby a 2 koně. Později rukojmiové za dlužníka a sice na dlužníkovu škodu povinni byli ležeti.¹⁾

Za poručíkování Meškova téhož dne 22 ledna 1307 vydány 2 listy knížete Leška Ratiborského, jeden, kterým za svědkův z Těšínska: Mikuláše kaštelána Osvětimského, Vojtěcha podkomořího knížete Meška a Heřmana Spera kaštelána Ostravského, potvrzuje pannám domínkám v Ratiboři vesnici Otici in »Gola«,²⁾ druhý, kterým Lešek s vůlí strýce svého a za přítomnosti týchž svědků a též Jana Gutha rektora z Dětmovic (Dittmar villa) týmž pannám uděluje svobody.³⁾

* * *

Od poslední zprávy o knížeti Meškovi máme větší než pětiletou mezeru, až teprve zase dne 3. června 1312 v městě Bělsku vydává list — **a to první německý** nám známý — jehož krátký obsah tento jest:

»Ve jméno Páně My Mešek z Boží Milosti kníže Těšínské a pán Osvětimský, vzhledajice na chudobu našich věrných měšťanů v Bělsku (Belitz), jakou pro nedostatek dřeva mají, vzdáváme jim nemýtný les u Nikelsdorfu (Mikušovic) všecek až po hranice dědiny Kamenice, aby jej drželi svobodně, bezplatně,

¹⁾ O této velezajímavé věci viz v Brandlově glossáři článek »ležení« a můj článek »Ležáci« v Koledě. ²⁾ Reg IV. 103. ³⁾ Sil. II. 120—1.

nekonajice žádných služeb nám náležitých, za věčné dědictví. Tomu na potvrzení naši pečel přivěsiti jsme kázali. Dáno v Bělsku¹⁾

Posléze l. 1314 Mešek kníže Těšínské a pán Osvětimský osobě neznámé vzdal a ode všech platů i robot osvobodil pozemek v Babicích u Osvětima.²⁾

Jestli jsme doposud o knížeti Meškovi na základě nehojných zpráv přímých celkem nemnoho vypravovati mohli, však nepřímé zprávy stavějí nám tohoto prvního knížete Těšínského do světla velmi jasného, jak další úvahy objeví.

Biskupské desátky.

Bylo již zpomenuto, kterak biskupové Vratislavští domáhali se desátek z nových osad a kterak si vymíňovali desátky též z bání na zlato, stříbro i na sůl. Rovněž bylo častěji podotčeno, že biskupové své desátky odpouštěli klášterům t. j. že dovolovali, aby je kláštery obdarované vybíraly pro sebe, jak jsme se toho o kláštere Orlovském dočetli. Ano i toho jsme zpomenuli, že o desátky, komu je dáváti, vznikaly spory. — I poněvadž příjmy biskupův Vratislavských za starších dob záležely na značném díle na desátech, a vybírání takových z celé diecese působilo nejedny neznáze, biskup Jindřich I, řečený z Vrba, jistotně měl dobrý úmysl hospodářský, když okolo r. 1302—1315 nařídil, aby se učinil seznam veškerých desátek z celé diecese, kolik z každé vesnice buď na snopích, buď na sypaném obilí, buď na penězích vychází desátek a z kolika lánů se takový dáváti má. V té příčině učiněno nařízení arcibiskupské.

¹⁾ Kašperlik, Schriften der hist.-stat. Section XII. 166.
²⁾ Temple, Notizenblatt 1864 a encyklopedya do krajoznaństwa Galicyi II. 71.

jáhnům, aby další opatřili. Arcijáhen tedy Opolský poručil svým podržným arcikněžům, aby takové seznamy založili. Těšínský arcikněž Opolskému arcijáhnovi podržený, jehož jména neznáme, podal pak zprávu o svém arcikněžství v tato slova:

»Nížepsané dědiny v zemi knížete Těšínského platí podobněž (jako vesnice okolo Žárův a Vladislavě jen) po 4 škotech z lánů:

Freienstad (a) Raj; † Bertholdi villa, ve kteréž má býti 45 lánů; Marklovice, kdež má býti 30 lánů; Siffridi villa, kdež má býti 40 lánů; Cunczindorf Pasconis, kdež má býti 29 lánů; Cunczindorf principis, kdež má býti 40 lánů; Goschegowitz, kdež má býti 20 lánů; Hesleth, kdež má býti 20 lánů; Goschegowitz, kdež má býti 20 lánů; Dambouczal; Prochna; Zengilow; Ochabe; Semoraz, kdež má býti 20 lánů, z nichž 6 od starodávna ke kostelu náleží; Rudgeri villa, teprve se les na tu ves mýti; Pogorz; Roztropice; Gylownita; Gessenita, kdež má býti 13 lánů platných; Mezisrozha, kdež má býti 40 lánů platných; Chothowitz theutonicum platí orty; Chothowitz polonicum platí desátek způsobem polským v ceně 1½ hřivny; Bertoltowitz; Muthindorf; Kemnitz; Javorse; Grodische villa Suessonis; Gorkii villa wlodarii; Lipowetz; Mansanczowicz; Ustrona; Cyssownica, Lessna principis se 20 lány; Lessna Suessonis; Wandrina; Conka; Gutha; Ulricivilla; Ropiza; Trezhes; Gnoynik; Tessinowitz; apud Sobesonem; Domaslawitz utrumque; † Rudgeri villa; Scalicza; Jamnitha; † Warmunthowitz; in der Holzmul; Sedlicz; Wenceslaowitz; Sonow;

Bertoltowitz; Radwanowitz; Lazy villa Pacconis; Bruschowitz; Dobroczemica; † Baruthow de Baruth Gracia; Cunczindorf; Wrothimow; Muglin; Grussow; Hermanni villa; Petirsvalde; Sucha utrumque; Carvina má 12 lánů; Dithmari villa, kdež jest 30 lánů; † Cula, kdež jest 40 lánů, z nichž mnozí z Orlové 17 lánů od starodávna drží, ostatní však lány sluší k stolu biskupovu; Chalambyci se šesti lány; Richinvalde se 41 lány; Luthina se 72 lány; Creshim se šesti lány.¹⁾

Listina tato nad míru i obyčej vzácná bude předmětem mnohostranných úvah našich, protož pokládáme za potřebno, o ní uvažovati především po stránce topografické, poněvadž mnohých míst v ní jmenovaných nelze té chvíle určití, kdeby byla stávala. Aby pak věc byla zřetelnější, opáčíme na novo jména výš uvedená a to tak, aby záhadné osady každému byly učiněny nápadny, zejména ty, jež označujeme křížkem: Frýštát a Ráj, † **Bertholdi villa**; Marklovice jedny; Žibřidovice jedny; Kunčice Paškovy čili Malé; Kunčice knížecí čili Veliké;²⁾ Kostkovice čili Kozákovice čili Kojkovice?; Hazlach; Kostkovice čili Kozákovice čili Kojkovice?; Dąbowdział = Dąbow = Dubovec (Viz str. 11); Pruchná; Děhylov; Ochaby; Semoraz; Rudice tehda se teprve zakládala; Pogoř; Roztropice; Jilovnica; Jesenica; Meziříčí; Chotovice čili Čechovice? německé; Chotovice čili Čechovice? polské; Komorovice = Batzdorf; Muthindorf = druhé Komorovice; Kamenice; Javoři; Grodiště ves

¹⁾ Liber fundat. episcop. Vratisl. in Cod. dipl. Sil. 14.

²⁾ Ten rozdíl činíme podle počtu lánů, ješto v Paškových bylo jen 29, v knížecích 40.

Sventošova:¹⁾ Gůrky ves vladářova: Lipovec; Mazanovice, Ustroň; Tisovnica; Lešná knížecí nyní Dolní; Lešná Sventošova, nyní Horní; Vědryně; Konská; Gutý; Oldřichovice; Ropica; Trátně; Hnojník; Tešínovice; Soběšovice;²⁾ Domaslavice oboje t. j. Horní a Dolní; † **Rudgeri villa**; Skalica; Jamnica nyní Staré město u Frýdku;³⁾ † **Varmuntovice**;⁴⁾ † **in der Holzmul**;⁵⁾ Sedliště; Věclavovice chybně zvané Venclovice; Šonov; Bartovice; Radvanice;⁶⁾ Lazy osada Paškova;⁷⁾ Brusovice; Dobrá Zemica nyní Dobrá; † **Barutov** od desátků osvobozený; Kunčice Velké u Ostravy;⁸⁾ **Vratimov**; Muklín;⁹⁾ Hrušov; Heřmanice; Petřvald; Suchá Horní a Dolní; Karviná;¹⁰⁾ Dětmárovice; † **Cula** jest patrně Staré město u Frýštátu; Chalubice čili Kalembe; Rychvald; Lutyně;¹¹⁾ † **Creshim** Skřečoná?

¹⁾ My čteme na odpor Cod. dipl. Sil. 14 místo »villa Snessonis« — villa Suessionis t. j. Sventošonis; tudíž připouštíme možnost že Hradiště Sventošovo mohlo býti dědinou zvanou nyní Svatošůvkou. ²⁾ My čteme místo: »apud Sobonem« — apud Sobesonem t. j. Soběšovice, ze kteréhož tvaru učinilo se potom Šobišovice a účinkem němčiny Schöbischowitz. ³⁾ My čteme na odpor vykladatelům v cod. dipl. Sil. 14 Jamnitha místo Jan nutha. Viz Věstník Mat. Op. čís. 3. ⁴⁾ Jméno toto Paškem Varmuntovičem dosti ověřené hledali jsme v počeštěném tvaru »Moudrého« Lhota, jak Horní Lhota u Frýdku slula, poněvadž název »Wahrmund« značí totéž co »Moudrý«. ⁵⁾ Byla patrně původně jen pila, postavená nejspíše při řece Morávce. ⁶⁾ Nyní slují zkráceně Radvanice. ⁷⁾ Patrně osada téhož pána Paška Varmuntoviče, jemuž náležely jedny Kunčice a též zapomenuté Varmuntovice. ⁸⁾ Malé Kunčice též u Ostravy vznikly později. ⁹⁾ Nynější tvar Muglinov má dvě přisvojovací koncovky, jak jsme již zmínili. ¹⁰⁾ Nebyla ještě kolonizována. ¹¹⁾ Netrvalo ještě Německé Lutyně.

Co se tkne biskupských **desátků**, již v holém nápisu označeno jest, že Těšínsko platilo nejméně desátků, totiž jen po čtyřech škotech čili po $\frac{2}{3}$ ortu peněz z lánu! A tato okolnost sama o sobě svědčí, když taková úleva desátková Těšínsku se poskytovala, že Těšínsko bylo v plném proudu kolonizačním. A nehotovost poměrů v knížetství Těšínském zřetelněji ještě bije do očí, všimneme-li se té maličkosti, že velmi nepatrný jest počet oněch osad, u nichž také udáno jest, z kolika lánů desátek dávati náleží.

Abychom dosah úlevy desátkové lépe poznali, připomeneme si též, že pravý desátek polským způsobem dával se na snopích. Proto neměl nikdo obilí s pole svázeti, dokud desátník čili výběrčí desátku příslušné částky nevzal. Obtíže takového vybírání desátku byla sedlákovi samému záhubna, poněvadž nesměl obilí za pohody svázeti, nýbrž odkázán zůstal na pohodlí desátníkovu. Svezl-li tedy obilí, podlehal trestu; učinil-li tak za obměny měsíčné, trestán jest mírnější pokutou, viz str. 65. Slovem: kde se desátek vybíral způsobem polským, sedlákovi často s desátkem zkazila se celá úroda. Však na Těšínsku jediné Chotovice čili Čechovice polské desátek dávaly »more polonico«, jak to bylo zvykem též v okolí Rybníka, Žárův a Vladislavě.

S příchodem nových osadníkův z ciziny, kteří požívali různých svobod, stala se i vybíráním desátku změna, neb usilovalo se o to, aby desátek nedával se na snopích a na poli, nýbrž podle mnohosti lánů, z každého lána po jednom maldru (maldrata) obilí sypaného. A když i to zejména starším osadám německým bylo mnoho, slevilo se jim na $\frac{1}{4}$ maldru čili na 3 měrice z lánu. Takový desátek sypaný na maldry

dávaly vesnice z okolí Ratiborského, a sypaly jej obyčejně trojím obilím (žítem, rží a ovsem), někdy čtvřím, totiž též ječmenem a hrachem. Poněvadž ale novým osadníkům bylo třeba les teprve rubati a mýti, nechťeli tito osadníci z takových novin, z nichž se před tím předce žádného desátku nedávalo, též nic platiti. Protož nastaly z toho nové znamenité spory, kteréž konečně v ten způsob urovnány jsou, že stanoven nový způsob desátku, po ortu peněz z jednoho lánů. Takový desátek platily na Těšínsku jediné Chotovice čili Čechovice německé, kdežto Rudice, poněvadž se na její založení les teprve mýtil, neplatila žádného desátku.

A ještě méně než pro osady v nově zakládané, totiž místo celého ortu, platily vesnice na Těšínsku, jen po $\frac{2}{3}$ ortu čili po 4 škotech.

Desátku biskupského obyčejně neplatily svobodné lány rychtářovy a lány příslušné kostelům. Na př. 6 lánů kostelu v Semorazi náležitých ode dávna neplatilo desátků. Podobně i kláštery měly pozemky toho desátku prázdné, na př. ve vesnici † Cula biskup bral desátky z 23., klášter Orlovský ze 17. lánů. Rozeznávaly se totiž desátky ku stolu biskupovu a desátky kapitule náležitě. Biskupovi samému, nikoli kapitule, patřily desátky z vesnic v nově založených.

Byla-li která vesnice od desátků osvobozena, slulo toto osvobození »gratia«. Takovou vsí byl zaniklý Barutov; ovšem zdá se, že pán té vsi sám to způsobil jinou náhradou, aby dostal osvobození; tak aspoň rozumíme slovům »de Barut gratia«.

Ostatek šlechta na velikém díle dovedla toho, aby desátků neplatila; pročež třeba za to míti, když v některých vesnicích málo lánů desátkem poplatných se vy-

skytuje, na př. 6 Chalubicích, že ostatní větší část té osady, jsouc panskou, nic neplatila. — Konečně nelze přehlednouti, když tolik osad se naskytuje aniž by bylo udáno, kolik v nich jest lánů, že se týkalo buď osad nových, buď takových, které dotud placení desátku se vymykaly.¹⁾

Podotknouti třeba, že Bohumín náležel tehda ku archipresbyterátu Ratiborskému, i platil »Odirbergh« ze 13 lánů desátek. Tolikéž vsi někdy ku kaštelanii Těšínské náležité jako Uchylsko, Gořice sloužely již i církevně k Ratiborsku.

Kterakým způsobem dávaly se **desátky klášterům**, zdali způsobem polským či sypáním obilím aneb na penězích, může nám býti lhostejno, ale jisto jest, když ty které vsi zůstávaly prosty biskupského desátku, že nebyly ještě osvobozeny od desátku vůbec, nýbrž že takový vybíral klášter na svůj užitek. Přehledneme-li tedy též osady od desátku biskupského osvobozené, bude jich slušná řada. Klášter Božídomský počínaje l. 1223 bral desátky z Holešova, Visly, Jiskřičina, Zámrsku, Na jemnici (?), ze † Sventic, z předměstí Těšínského, z † Klečomě, z Krásné, z Radovic, z Puncova, Bělovicka, Ogrozoné a z osad neurčitelných Zasere i Novosa.

Orlovský zase klášter měl své desátky na vseh Orlové, Dombrové, Chotěbuzi, Těřličku, Ostravě, Vrbici, Záblatí, † Lacbantech a † Cule.

Tímto bychom měli pojmenovány 'takořka všechny osady na Těšínsku tehda trvajíc.

¹⁾ Srovnej Markgrafův a Schultův úvod k liber fund. episcop. Vrat. v cod. Sil. XIV.

Kolonisace za knížete Meška.

Přehledneme-li, kterak kolonisace na Těšínsku za knížete Meška pokročila, neb k Osvětimsku nemáme zřetele, třeba nám směle vyznati, že výsledek jest veliký.

Předně nelze pochybovati, že Těšín sám za něho rozmnožen byl novými osadníky. Však město Bílsko že teprve za knížete Meška nedaleko Starého Bílska bylo v nově vystavěno, nebude třeba pochybovati. Podobněž také Frýštát že počátek vzal za panování Meškova, jest jisto.

Hledíc ku seznamu výš otištěnému přehledneme napřed osady nové, které vznikly vedle starých, ale jména nového nedostaly. Tak jest osada Chotovice čili Čechovice »theutonicum« dědinou novou, kdežto Chotovice čili Čechovice polonicum osadou starší. Podobněž budeme jedny »Goschegowitze«, Lešnou Sventošovu, jedny Domaslavice a jednu Suchou budeme pokládati za vsi nové. Mezi nové vsi náležejí též Lazy Paškovy.

Původu nového jsou dále osady pojmenované sice německými jmeny ale slovanskou koncovkou: Marklovice, Bertoltovice (Batzdorf), † Varmuntovice, Šonov, Bertoltovice (Bartovice) a snad též † Barutov.

Jména latinská svědčí tolikéž novotě: Rudgeri villa (Rudice), † Bertholdi villa, Siffridi villa (Žibřidovice), Ulrici villa (Oldřichovice), † Rudgeri villa (blíže Frýdku), Hermannii villa (Heřmanice), Dithmari villa (Dětmarovice).

Osady jména německého vznikly již za značného vlivu německého, i mohli bychom je považovati za osady nejnovější: Freinstad, Cunczindorf Paškův, Cun-

czindorf knížecí, Muthindorf, † Holzmul, Cunczindorf (u Ostravy), Petirswalde a Richinwalde.

Přibereme-li ještě k těm vsi dříve již jmenované ale do seznamu nepojaté na př. Bogušovice a Niklasdorff, dostaneme číslo poměrně ohromné asi 30 nových osad, takže směle můžeme pověděti o knížeti Meškovi, že rozmnožil počet osad a tím i počet obyvatelstva asi o celou třetinu!

Mnohém důležitější otázka jest, ve která místa hlavní síla kolonisace se nesla. I jest zřetelno, že v okolí Bílském osadnictví jest teprve v počátcích; za to však většinu osad nových shledáváme na západním pruhu tu stranu k Moravě a na severu tu stranu k Ratiborsku. Kolonisace na severním pruhu při počátku 14. století ještě není dokonána: postrádáme tam druhé Lutyně totiž německé, druhých Marklovic, druhých Žibřidovic, Petrovic; Dubovec nemá ještě německého jména Baumgarten atd. Za to však pruh západní poměrně nejvíce jest již zalidněn, ač později teprve bude se mluviti o založení města Frýdku, Malých Kunčic u Ostravy, Albrechtic, o vzniku, Arnoldisdorfu u Karvině atd. I obrátíme pozornost k Těšínskému

národopisu na počátku 14. století.

Co se tkne přítomnosti německého obyvatelstva, již holá jména německá osad, jak jsme je vypočetli, nad jiný důkaz zřejmě svědčí, že bez německého lidu nebylo. A vážnost toho lidu byla značná, neboť páni z Marklovic již leta 1305 vydávají list po německu sepsaný. A kníže Mešek sám, jakkoli převahou listy latinské vydával ze své kanceláře, též již l. 1312 první německý list vydal. Potomně však ovládla při knížecí

kanceláři němčina takovou měrou, že do r. 1442, kdy z téže kanceláře vyšel první nám známý list český, tak říkajíc jen tehda se psalo latinsky, když se jednalo s osobami duchovními. Němčinu ovšem neslo i podporovalo právo německé a vůbec zřízení městské i fojtové. Proto nebudeme se o německém obyvatelstvu rozepisovati zvláště. Mnohém vážnější otázka jest, žilo-li jaké obyvatelstvo české na Těšínsku.

Bylo pronešeno mínění, že tehda, když se ustanovovaly hranice říše česko-polské, přesně nedbalo se o národnost, že tudíž nepochybně a zvláště na Frýdecku lid český sedí ode dávna čili autochtonně. Ale takovou věc třeba prokázati pomůckou jediné možnou, místními a osobními jmeny. I přihledneme napřed ku příznakům **řeči polské**. Z těch příznaků nabudeme přesvědčení, že na Těšínsku lid polský měl rozhodně převahu, jak to i nyní jest.¹⁾

Přihledneme-li, jak daleko na západ různé a ne-

¹⁾ **Nosovky** tvrdé máme na těchto jménech: Da(m)-browa 1268, † Lacbanty 1268; Dambowdzial 1300; Kocobenz 1239, Chotebanz; 1268 Wandrina 1300; Chalambyci 1300.

Nosovky měkké: † Suenchizi 1223; Swentossius 1223, Suesso = Swentsso 1297; Zengilow 1300.

Hláska r: Zamarschi 1223; Karvina 1309; Wierzbica 1229, Wirbicza 1235, Wirzbica 1268, Wierzbitz 1291.

Hláska a = o: Ogrozona 1223, Zablocie 1229; Ustrona 1300, Wrothimow 1300, Gorkii villa wlodarii, Wlodko.

Hláska o = e: Ogrozona 1223, Czorny Strumień.

Hláska dz: Zengilow 1300, Ogrozona 1223.

Hláska é = f: Suenchizi 1223, Cessin 1280, Cysownita 1300, Trezhez 1300, Cierliczko 1229.

Hláska g: Ogrozona, Golesou 1222, Bogun 1256, Grussene 1256, Grussow 1300, Gnoynik 1300, Pogors 1300, Gorkii 1300, Guthi 1300, Grodishe 1300; Grimislaw 1223, Zigota 1316 atd.

K Muglínu z příčin výše str. 12 uvedených nehledíme.

popěratelné znaky polské sledovati lze, podíváme, že čára vedena od Hnojníka na Hradiště a Těrličko, odtud na Chotěbuz, od Chotěbuze na Karvinou a Doubravu, Doubravy na Záblatí a Hrušov ohraničuje nám pruh země tak pravidelný, že mimovolně vnucuje se nám myšlenka, pokládati tento pruh země za pohraničný les, tudíž asi do druhé polovice 13. století za úplně neobydlený, vyjma prokázané osady pohraničné Ostravu a Lubno, neb trvání Vratimova a Jemnice pro 13. století přesně dokázati nelze.

A prázdnotu obyvatelstva v tomto pruhu nejlépe dokážeme hojným počtem osad nepopěratelně nových a teprve za knížete Meška vzniklých: † Rudgeri villa, † Barutov, in der Holzmul, Sonov, Varmuntovitz, Bertoltovitz, Lazy, Cunczendorf, Hermannii villa, Petirswalde, Richinwalde, jednou Suchou, jedněmi Domaslavicemi. K nim přibýly brzo potom Arnoldisdorf a Albrichtisdorf. Kromě těch zpomenuli jsme již jakožto nepochybně nových osad: Soběšovic, Brusovic, Bludovic. Posléze třeba k nim počítati osadu s nepolským jmenem Venceslaowitz i snad Radvanowitz.

Přehledneme-li zbývající ještě osady té doby trávající Skalica, Jamnica, Dobrozemica, Sedlicz (Sedlště) a snad též Radvanice, nespátříme na nich na všech různého přesného příznaku polského vyjma jmenovaný již Vrothimov.

A poněvadž v tom pruhu v tak hojných osadách nových třeba obyvatelstvo spíše cizí než polské hledati, položíme si otázku:

Jaké národnosti byli osadníci?

Tato otázka pro poznání pozdějších poměrů národopisných na Těšínsku — hlavně ale pro vypátrání

příčin, proč na západě kolonisté němečtí, po nichž tak hojně sledy spatřujeme v místních jmenech německých dotud trvajících,¹⁾ se neudrželi, jako na východním Bílsku, jest tak závažná, že jí pominouti nesmí žádný dějepisec.

Odkud kolonisté vůbec na Těšínsko se nastěhovali, nelze přesně určit dle krajin, ale ovšem nepochybně jest, že převahou přišli ze západu, ačkoli zdá se, že něco lidu přišlo i z Uher. Mezi kolonisty byli různí živlové na př. Frankové i Flámové, neboť počítalo se na franské lány, a právo flámské bylo původně pravodatným na Ratiborsku. (Flámové tuším kolonisovali vodnaté krajiny jako Dětmarovice, Marklovice a j.) Však přitom při všem nepochybně jisto jest, že mezi osadníky byli též Slované. Též v první úřední zprávě o národnostech na Těšínsku, v řádu cechu pekařského v Těšíně, k řemeslu tomu nepřipouštějí se Poláci, Češi a Slováci.²⁾ Avšak pro nás zůstane věcí pevnou a jistou, že mezi kolonisty byli i **Srbové z Lužice**.

Co se týče lužických Srbův, víme jakož kdysi Lužici od Slezska dělila řeka Bobr, že krajiny po levém břehu řeky Bobru byly osazeny od Srbů. Stýkal se tedy živěl srbský se živlem polským při řece Bobru v městech Boleslavci, Záhani a Krosně. I nebyloby divu, kdybychom v těchto pohraničních krajích našli osadu s přívlastkem »vendická« = »Wendisch«. Takové na mapě Wielandově jsme tam sice nenalezli, ale v Příbuzsku do Lužice posunutém nedaleko měst Moskvy a Příbuze — při řece Nise — shledáváme osadu »Wendischmostau«. Tím nápadnější věcí zůstane, že daleko na východ od Bole-

¹⁾ Oderberg, Šunychl, Rychvald, Petřvald, Albersdorf, Freistadt, Šonov, Friedek a j. ²⁾ Viz můj spis »K dějinám řemesel ve Slezsku« 42.

slavce až blízko ruské nyní Boleslavě, totiž u města Namyslova, vyskytují se osady: **Wendisch**, **Polnisch** a **Deutsch Marchwitz**, kteréž po polsku slují: **Woldrzykowski**, **Polski** a **Niemiecki Szmarków**.

Jakkoli ale ovšem jinak věc neobyčejná jest, aby ve Slezsku osady se označovaly přívlastkem »vendická«, poněvadž na sta příkladů jest, že se rozeznávají osady jen polské a německé: polská a německá Lutyně, Chotovici čili Čechovice polonicum a theuthonicum; polské a německé Komorovice; polská a německá Visla, polský a německý Světov atd.: tak nesmíme podceňovati názvu »Wendisch« Ostra, jaký shledáváme i na Těšínsku. Léta totiž 1380 kníže Přemek za fojstství Těšínské dal »das Hauß zur Wendischen Ostra« a l. 1389 týž kníže potvrdil smlouvu o peníze mezi Pavlem »von der Wendischen Ostra« a farářem Rychvaldským učiněnou.¹⁾ Jakmile máme prokázáno, že v ostatním Slezsku na západ od Vratislavě při samých hranicích nynějších ruských vyskytuje se Wendisch Marchwitz, nemůžeme jinak leč věřiti, že též v okolí Polské Ostravy skutečně žila značná přísada lidu srbského, když Ostrava nyní řečená Polská na rozdíl od Ostravy Moravské t. j. tehda německé, dostala přívlastek »vendické«. Jinak oné anomalie vysvětliti nelze. Bude ovšem těžko prokázati, proč a kdo přivedl Lužičany na Těšínsko, ale poukázati smíme k tomu, že pan Ondřej z Tvorkova jsa hejtnanem na Kladsku — tedy nedaleko Lužice — ukoupil se na Bohumínsku a brzo potom na Těšínsku.

Co se týče **osadníků českých**, není pochybnosti.

¹⁾ Stark.

že Češi kolonisovali tak jako Němci, a že kolonisovali jak ve Slezsku ostatním, čemuž svědčí porůzné názvy »villae Bohemorum«¹⁾ tak i na Těšínsku, kdež ves Čechovice původ český ohlašuje. — A nemluví ani o hojných zbězích a vyhnancích, kteří ze západních krajů českých z Moravy a Opavska²⁾ přicházeli, zřetelné na to stopy máme, že osadníci přicházeli též z českých krajů. Předně shledali jsme mezi svědky o hranice l. 1297 zapsanými pana Bluda z Jičína,³⁾ o němž ne bez důvodu hádáme, že jest zakladatelem vsi Bludovic. A založení vsi † Barutova připisujeme »pánu Barutovi« v té listině zpomínanému, o němž víme, že slul Žibřid Barut a že držel způsobem zástavním zboží Landecké s Hlučínem na Opavsku. I možná dosti, že týž pán »Žibřid Barut« založil i Žibřidovice, jakož o panu Paškovi Varmuntoviči věrojatně hádati lze, že Lazy i † Varmuntovice založil. — A že kníže od svého díla kolonisačního nevyučoval pánů ze sousední Moravy (Jičínského Bluda) a ze sousedního Opavska (Landeckého Žibřida Baruta), jest tím pocho-pitelnějším, povážíme-li, že také nějaký Heřman »z Muglic« t. j. z Mohelnice (u Olomouce) osedlým byl v Hrušově.⁴⁾

A jména osad Venceslaowitz i »Woycichsdorffu« (později zpomínané) ukazují spíše k zakladatelům Čechům než Polákům.

Konečně i to na váhu padá, že obyvatelstvo do měst nových — podle svobodné pohyblivosti městského lidu vůbec — přibývali mohlo hlavně od západu. Na

¹⁾ Jednu českou ves máme v Nissku, druhou na Grodkovsku.

²⁾ Že Opavsko bylo českým, viz můj spis Čestina na Opavsku.

³⁾ Viz o něm Beckův spis Neutitschein. ⁴⁾ Od něho l. 1332 fojt Hrušovský koupil nějaké pozemky, jak toho níže bude dotčeno.

př. do Frýštátu, hledíme-li jen ku cestě obchodní, přibývali mohli řemeslníci ze starších měst Mor. Ostravy, z Hlučína a z Opavy. Pro podobný proud do Krakova a Těšínska uvedeme na svém místě doklady.

Přihledneme-li k dokladům **mluvnickým**, kteréž svědčiti mohou přítomnosti Čechův, kromě výš uvedených jmen Čechovic, Wenceslaowitz a Woycichsdorffu (a dvořanem knížecím byl Vojtěch někdy Albert jmenovaný), mohli bychom ukázati k českému tvaru »Dubrawa« l. 1229, ale více váhy na to klademe, že se osady nyní Roj a Domaslovice jmenované píší Raj a Domaslovice. Nad jiné závažným jmenem jsou Bludovice, Moravanu Bludovi jakožto zakladateli připisované. Píší se napořád Bluda = Blaude (1335, 1388, 1447) a Bludovice, ano i šlechtický rod po nich slove »Bludovský« z Kornic (naproti Gureckým z Kornic, Golkovským, Pogorským a j.) Tvar Błędowice jest tak neobyčejný, že jsme jej doposud našli jen v jedné jediné listině české z r. 1738.¹⁾

Ani jméno Brusovice, nyní obecně i u polského lidu Bruzovice zvané, že se nehodí do zvukosloví polského, nejlepším dokladem máme na seznamu halře sv.-Peterského na rok 1447, kdež sice Bludovice píší se Bluda, ale Brusovice Bransowicz.²⁾ A když jméno osady poprvé »Gnoyník« jmenované až do dnešní doby udrželo se v německých ústech tvarem »Hnojnik«. není to náhoda, nýbrž výsledek historický: Němci přijali formu takovou, jakou převahou slyšeli od lidu v okolí Hnojníka osedlého.³⁾

¹⁾ V opisu jedné latinské listiny z r. 1425 píše se »Nicolaus de Blandowicz«, ač-li nemá Blandowicz čteno býti. ²⁾ Markgraf, Rechnung über den Peterspfennig im Archidiaconate Oppeln 1447. Breslau 1892. ³⁾ Mohli bychom i jméno osady novější sice,

Konečně chceme ještě poukázat na věc, která se dosud neoceňovala od dějepisců, na proměnu místních jmen v ústech cizích. Když se slovanská jmena Kamenice, Jamnice, »Bělště« (lokál ku nominativu Bílsko), Těšín, Uswieczim a j. proměnila na tvary Kemnitz, Jemnitz, Belitz, Teschen, Auschwitz, netřeba mnoho hádati, že všechny tyto proměny (pomníme-li jen na německá slova: that—thätig, hūs—haus) udály se v německých ústech. Ale jinak se věc má, když Muklín a Boguň (Bohuň) stal se Muklinovem, Bohuňínem (Boguminem). Taková proměna stala se ve slovanských ústech, ale různých. Jednorodý lid, který Těšín, Jiskřičín, Semoraz nepojmenoval na Těšinov, Jiskřičínov a na Semorazin, nebylby nikdy Muklína čili Muglína a Boguně učinil Muglinovem a Bogumínem. — I pravíme: tyto změny zřetelně svědčí, že blíže Bohumína i Muglinova silně stýkaly se živel český a polský, a pokud se týče srbský.

VI. Těšínsko.

Kazimír I. 1316—1358.

Při své smrti kníže Mešek byl zůstavil syny dospělě Vladka a Kazimíra, jimž k vůli, jak jsme to na svém místě podotkli, přejal byl za svůj úděl Těšínsko zvané Pržno uvéstí proto, že to místo několik set let před založením vsi Pržna slulo jistotně též tak, ale odchýlili bychom se od svého úkolu; nicméně podotknouti můžeme, že tento tak český tvar i nynějším polským ústům jest nepřístupný. Jestliže v úředním seznamě míst Slezských to jméno pokřtěno na »Przono« (prono) — a prof. Charwot činí totéž — jest to po našem vědění pravé monstrum, neb staroslovanské przga, przina po česku může slouiti prha, pržina (tedy i Pržno), ale po polsku pierzga, tedy snad Pierzż-no = Pierzno, nikoli Przono.

a Osvětimsko, aby se měli čím pohodlně podělit. Vladěk za úděl přijal — nepochybně losem — Osvětimsko, Kazimír dostal Těšínsko. Jakkoli Osvětimsko po vymření potomků Vladkových¹⁾ zase, ovšem jen na krátko, připadlo ku Těšínsku, třeba upozorniti na to, že Osvětimsko, ač bývalo částkou Slezska, svým církevním příslušenstvím ku Krakovskému biskupství k říši polské těsněji napotom zůstalo uvázáno, než Těšínsko, jak to i dějiny potvrzují.

Sestra obou knížat, králová vdova Viola, l. 1316²⁾ provdala se za českého velmože Petra z Rožmberka, jemuz kromě velikých statků v Čechách náleželo i Prudnicko na Opavsku. Svatbě kněžny Violy připisuje se význam politický, že pán Petr, vzdav se zasnoubené již sobě před tím dcery Jindřicha z Lípy, proto právě naklonil sobě přízeň krále českého Jana.³⁾ Však brzo potom zemřela Viola, a sice l. 1317.⁴⁾

Kníže Kazimír zahájil svou činnost panovnickou listem daným v Bílsku dne 14. března l. 1316:⁴⁾

¹⁾ Posloupnost Vladkovičů Osvětimských:
Vladek Osvětimský † po 1321
m. Eufrosina

Hanuš I. 1321 školastik Krakovský † ok. 1370	N. N.
m. Hedvika, dc. Ludvika Břežského † po 1376	jeptiška v Ratiboři
Hanuš II. † 1405	N. N. † před 1384
m. Hedvika † po 1407	m. Salome
	Kateřina Anna † 1440
	m. Půta z Častolovic

²⁾ Pram. české IV. 230, 382, 471. ³⁾ Dle Grotefenda; Palacký udává 1318.

⁴⁾ Osvětimsko. Temple, táhna se k témuž listu vyvodí, že Vladěk též již dne 14. března l. 1316 byl pánem na Osvětimsku. Není ovšem pochybnosti, že do tohoto dne již bratrský rozdíl byl proveden, avšak první listinu Vladislav Osvětimský vydal 1317 dne 31. března v Osvětimě, kterou sluhovi svému Hankovi

•Ve jméno Páně. My Kazimír z Boží Milosti kníže Těšínský vyznáváme, kterak jsme seznali, že měšťané z Prandolina s vůlí manželky své Eufrosiny vzdává půl vsi »Schygod« čili Schottenhov nad řekou Otuskou, kteréž dědiny hranice se táhnou až po potok »Zchirizynu« u vsi Vitanovic; druhou pak polovinu, kterou kníže Mešek s vůlí naší právem manským někdy byl pustil Škotovi velikému a již Hanko byl koupil od tohoto Škota, Hanko držeti má takovým způsobem, že z celé vsi bude sloužiti jedním brancem (Zbiór diplomów klasztoru Mogilskiego II. 38—9; Temple, Notizblatt 1881, 4). O knížeti Vladkovi Osvětimském máme takorba jen tuto jedinou zprávu, takže neznáme ani den jeho úmrtí. A tak l. 1324 dne 24. května již jeho syn, kníže Hanuš I., s matkou svou Eufrosinu vykonává zeměpanská práva (Rychlik, księstwa Oświęcimskie i Zatorskie 16). Týž kníže Hanuš l. 1327 vzdal všecko své knížetství králi Janovi a přijal v léno koruny české, a sice: hrad Osvětim, města Osvětim a Zátor a městečka: Kęty, Żivec, Vadovice a Spitkovic (Emler III. 502). Kníže Hanuš I. značně se přiklonil ku Krakovu, jakž tomu svědčí i ta okolnost, že přijal na sebe (již 1332) úřad školastika Krakovského. Vřak úřadem tím způsobil sobě i synu značné nesnáze. Kníže Hanuš II. nastoupil po otci svém asi l. 1370, i sdělil po otci netoliko spory s papežskou stolicí o zboží kláštera Jędrzejowa ale i o zaplacení dluhů, kterých Hanuš I. jakožto školastik nadělal (Sil. II. 33; Notizblatt 1886, 60; Theiner, Monumenta I. L. 1391 den Božího Těla v Osvětimě kníže Hanuš městu Libewerdě (Kętám) uděluje táž práva, jaká má město hlavní (»metropolitana«) Usswiencim; zvláště pouští měřšanům »burgwald«, z něhož nebudou sypati lesního ovsa, mohouce z něho až po starou cestu Bělskou trávu bráti (graze-wejde); též jim pouští výhon na pastvu; osvobozuje jim od cla zboží na trh vezené a odpouští jim poplatky stolní do komory knížecí dáváne (Temple, Notizblatt 1881, 60). Dne 20. září 1396 zapsal své manželce, též Hedvice, 500 hřiven grořův Pražských na měste Zátorě, hradě Volku a vřech Spitkovicích, Přetiřově a Převoze (Grünhagen & Markgraf, Lezensurkunden II. 578). Brzo potom měřřané Zátorřti kněžně Hedvice holdovali (Tamtéž 579). A l. 1400 dne 13. května král Václav listem daným v Praze kněžně Hedvice potvrdil to věno a sice na tvrzi Volku, na městech Newenstat, Frawenstat, na městečku »Trzewogecz«

Bilřti (Belycenses) 4 lány blíž města položené za pastvu dědičně držeti měli a půl lánu s vesničany z dědiny Belytz na týchž pastvách na cestu veřejnou u Nařeho nejmilejšiho Otce zakoupili; i chtějíce, aby to město na všem dobře prospívalo, zpomenuté 4 lány a onen půl zvaném, na vřech Spitkovicích, Bratmansdorřě, Keymandorřě, Geralsdorřě, Peterswalde, Flassnici, Hartmansdorřě, Podolecie, Beigelsdorřě, Bachovicích, Jaresswiczích, Tlučanech. Zabřicích, Zakřově a Zořově. Poručníkem toho věna učiněn kníže Přemek Těšínský. (Lezensurk. II. 579—80.) O sporech Hanušových s bratránky Těšínskými viz Notizenblatt 1886, 66. Když kníže Hanuš r. 1405 zemřel, král Václav knížeti Přemkovi, jemuž nápad Osvětimský již l. 1372 byl slíbil, skutečně dne 22. února l. 1407 potvrdil. — Připomenouti lze, an výř psaný list obsahuje hojno jmen německých, že i města Zátor, Kęty, Vadovice slula Newenstadt, Liebwerde. Frauenstadt, jakož také do dneřka ještě Živec Seybusch slove: jak hojná na Osvětimsku byla kolonisace německá. Dnes ovřem až na ostrov kolonistů německých Bilsko-Bialský s osadníky německými vytratila se i jmena německá, zejména též název »Auschwitz« pro Osvětim. Gątkowski správně dovodí, že účinkem němčiny y proměněn Oświęcim na »Usswinczim« a Auschwitz. Temple mu odporuje, řka, že se tak stalo účinkem čeřtiny! Netřeba tuřim dokazovati, že německým zvukoslovím snadno vyvedeme z tvaru uschwinczim-auschwincz-auschwitz (jako z Utěchovic na Opavsku Auchwitz), pročež nebudeme takové změny připisovati čeřským úřtům, neboť, jakby nás zajímaly stopy také čeřské kolonisace na Osvětimsku, tož čeřřina jakožto diplomatická řeč porůžnu zjevuje se nám na listinách Osvětimska dotýkajících teprve okolo r. 1480 (Viz Cod. Sil. VI. Heck, archiwa miejskie księstw Oświęcimskiego i Zatorskiego 35). Odkazujeme ostatek k hojně literatuře o Osvětimsku: Gątkowski, rys dziejów księstwa Oświęcimskiego i Zatorskiego, Lwów 1867; Rychlik, księstwa Oświęcimskie i Zatorskie, Tarnów 1889; Tomkowicz, słowo o księstwach Oświęcimskim i Zatorskiem, Lwów 1874; Rudolf Temple v Notizenblattu hist.-stat. sekce Brněnské; Biermann, Zur Geschichte d. H. Zator u. Auschwitz v. Sitzgsber. d. k. Akad. Wien XL 605; Heck, archiwum miejskie w Wadowicach a archiwa miejskie Ořw. Zat. 1889, 1891.

jim potvrzujeme. aby je dědičně a na věky drželi. A na těchto láněch budou moci domy nebo zahrady poplatné, kolik se jim bude líbiti, osazovati. Tomu na potvrzení pečeti naši jsme přivěsili. Přitom jsou byli věrní naši milí Vincenc z Tošnovic (Thusnowitz), Petr z Kyčic, rytíři; Sobek řečený Kornic, Žigota z Benkovic, Grimslav a Mesperek (?). Datum Belytz 1316. prid. id. Mart.¹⁾

Druhým listem daným dne 1. května měšťanu Bílskému Petrovi Pinteierovi vzdává dva svobodné lány ve vsi Bílsku.²⁾

Z prvního listu vychází na jevo znamenitá novota: osazování »zahradníků«. Doposud rolníci osazovali na značnějších pozemcích. Na př. založil pan Boguš vesnici Bohušovice na pozemku 10 franských lánů. Hledíc k přítomnosti osazeno jest v Bohušovicích 7 sedláků, z nichž každý má po 30½ jitrech, a 22 domkářů, kterým náleží po 2 jitrech pole.³⁾ Úhrnem byloby tedy v Bohušovicích asi 250 jiter pole, takže bychom dělic desíti dostali lán asi o 25 jitrech. Lány ovšem byly rozdílné: o 30, o 36, o 40, o 50 jitrech pole.⁴⁾

Jakož ale Bílsané, majíce jen 4½ lánu, tedy — počítajíc po 30 jitrech na lán — asi jen 135 jiter pole, na tomto malém pozemku směli osaditi zahradníkův, kolik chtěli: zjevně bude, že tehda ještě nevyměřovali jim nepatrných částek po 2, 3, 4 jitrech, nýbrž nejspíše po 7 nebo 8 jitrech tak, aby 4 zahradníci rovnali se jednomu sedlákovi. I poněvadž název »zahradník« svědčí nezvratně, že osadník tak jmenovaný

¹⁾ Kašperlík, Schrift. d. hist.-stat. Sect. XII. 167. ²⁾ Biermann, 136. ³⁾ Sdělit Tagliaferro. ⁴⁾ Srovnej Meitzen, Urkunden zur Gesch. der ländlichen Verhältnisse in den schles. Dörfern in cod. Sil. IV.

měl svůj domek uprostřed svého pozemku plotem ohraničeného, vidí se příhodno, upozorniti na zvláštnost, že na Těšínsku převládají vesnice roztroušené, poněvadž jednotlivé statky, každý prostřed svého pozemku, daleko od sebe stojí.

* * *

Poněvadž o činnosti Kazimírově pro několik let nemáme zpráv, zařadíme tuto některé věci obecné. V sousedství nejbližším, na Moravě, vzniklo knížetství Opavské, an král Jan I. 1318 kraj Opavský oddělil od Moravy vzdal jej knížeti Mikulášovi II. v léno koruny české. Poněvadž tato věc má neobyčejnou váhu pro Těšínsko i pro knížetství slezská, třeba důrazně vytknouti, že knížetství Opavského před r. 1318 nebylo, ačkoli otec Mikuláše II. a syn krále Přemysla Otakara II., Mikuláš I., psal se »dux Opaviae.« Vždyť způsob, kterak tu zemi a sice jen dočasně držel, svědčí nejlépe, že králové čeští Václav II., Václav III. a Jan, nijakého knížetství Opavského neuznávali.¹⁾

V Polské po smrti Václava III. Vladislav Lokétek pokojně mohl upevňovati své panství, a po smrti Jindřicha Hlohovského usiloval o korunování na krále polského. Ale narazil na odpor se strany krále Jana, který se dotud a ještě dlouho potom psal králem polským. Nicméně na základě bully dané 20. ledna l. 1320 dav se korunovati, obracel zřetel ku věcem slezským.

Jest věcí přirozenou, že český král Jan od koru-

¹⁾ Viz o tom mé dějiny Opavska. Vzniklo tedy knížetství Opavské málem o 40 a pokud se týče o 30 let později, než Opolsko se rozpadlo na knížetství Bytomské, Opolské, Ratiborské a Těšínsko-Osvětimské. Proto dopouštějí se anachronismu oni dějepisci na př. Lepkowski, obraz dziejów Szląska, Budyszyn 1849, kteří knížetství Opavské mezi slezská knížetství a pro staré doby zařadují.

novace Vladislava Lokétky začal si bedlivě všimati věcí slezských, avšak neumíme pověděti, co v té příčině ze strany české od r. 1320—1326 bylo vykonáno. A rovněž zdá se nám věcí přirozenou, že též Vladislav Lokétek nezanedbával Slezska od říše polské odloučeného. Těžko ovšem pověděti, kterak se za poměrů právních, národních i kulturních naprosto proměněných pokusy diplomacie polské ve Slezsku dařily, avšak nevidí se nám ve zprávě Starkově k r. 1327. že knížata slezská »proto od koruny polské odpadla, že Poláci na odpor svým stanovám Vladislava za krále byli zvolili«¹⁾ hledati vlastní a pravé příčiny skutečného odklonění od říše polské, ačkoliv i Dlugoš celkem podobné příčiny nechuti knížat slezských k říši polské uvádí.

* * *

O činnosti knížete Kazimíra podává nám Stark²⁾ zvěst, že l. 1321 ves Vilamovice na panství Skočovském vzdal Vlostiborovi z Bitkova (Biccow). Závažnější jest listina druhá:

»My Kazimír z Boží Milosti kníže Těšínské známo činíme, že Martinovi fojtu našeho města Těšína za věrné služby půl druhá lánů osvobozeného od platu »ungelt«³⁾ i od jakýchkoli služeb ve vsi, která Bobersdorf slove, vzdáváme, aby tím činiti mohl, jakby se mu nejlépe líbilo. Tomu na potvrzení za svědectví Vojtěcha,

¹⁾ »fallen von der Crone Polen ab von der wegen, daß sie wider ihre Statuta Vladislaum Loeticum zum Könige in Polen erwehlet«.

²⁾ Kurtz Verzeichnuss von dem Stammling und Herkommen der Hertzoge zu Teschen. Ověřená kopie z Vratislavě v arch. Mat. Opavské. ³⁾ »Ungelt« slove poplatek rozmanitý, ze cla, z mýta, z piva, z vína, ze soli, ze suken, z věcí kupeckých atd. Co by tuto bylo míněno, nelze určit, protož jen slova listiny tu pokládáme: »omni solutione videlicet angariae quod ungelt dicitur et praecariae servitio quolibet exceptum.«

našeho komorníka, rytíře Vincence, rytíře Žigoty z Třenkovic (de Temkowicz), Sobka z Kornic, Pelhřima a j. list náš jsme dali spečetiti. Dáno v Těšině l. 1322 dne 1. srpna.«¹⁾

List tento má značný význam pro poměry agrární na Těšínsku. že totiž v Bobru utvořeno jest **volenství**. Poznali jsme již jedno takové volenství ve Starém Bělsku. kdež týž kníže Petrovi Pinteierovi měšťanu Bělskému byl pustil dva svobodné lány. Poněvadž tato věc pro Těšínsko má neobyčejnou důležitost, ano takových volenstev se od knížete Kazimíra počínaje veliké množství a zejména na Frýdecku utvořilo, vidí se nám upozorniti na tento bezrobotý a svobodný stav selský. Takový reprezentovali předně měšťané,²⁾ pokud drželi své pozemky; za druhé dědiční fojti, o nichž dále bude řeč; konečně některým nevolným a robotným sedlákům statky jich od břemen a robot osvobozovány a pouštěny pod plat a za dědičné. Neobyčejně veliký počet volenstev byl v Bruzovicích, nejméně 8, tudíž zdá se, že snad již za knížete Kazimíra l. selské statky se svobodily. Pro porozumění té věci a pro příklad položíme pozdější list pod čarou.³⁾

¹⁾ Inserováno v listě knížete Přemka 1449 — podal prof. Landsfeld. ²⁾ Rozumí se knížecích měst.

³⁾ »My Václav z Boží Milosti kníže Těšínské vyznáváme . . . že sme vysadili v pravé dědictví věčně na plat Václava služebníka našeho z Bruzovic s tou rolí, jakož příležitosti od solvarku, a k tomu tu půsč Rogatovskou —, aby z toho na každý rok dával nám a potomkům našim hřivnu platu, 4 kury a kopu vajec . . . A také on a jeho potomci postupovali mají pastušého farářů a šarvaka jako jiní sousedé, mohouce to dědictví prodati, zadati, zaměnit i tím učiniti, jak svým vlastním. — Tomu na potvrzení naše pečef. Jenž dán a psán v Těšině v neděli po sv. Petru a Pavlu l. 1458. Přitom jsou byli: slovatný panoše Francek z Smi-

K roku 1324 pokládaly se doposud dvě zprávy, nájezd totiž Litvinů do Těšínska a svatba knížete Kazimíra s Ofkou, dcerou Trojdena knížete Mazovského. O obojím poučuje nás list papeže Jana:

»Jan biskup . . . Milému synu Kazimíru, knížeti Těšínskému, a milé v Kristu dceři Ofce, manželce jeho, pozdravení . . . Jakož nám přednešeno bylo, že mezi Tebou Kazimíre a mezi milým v Kristu synem Trojdenem, knížetem Mazovským, otcem Tvým, dcero Ofko, bylo umluveno, žebyš Ty Kazimíre s knížetem Mazovským lépe mohl odolati útokům Litvinů, kteří do Tvé země vpádají a lid křesťanský odvádějí, kdybyste manželským svazkem přátelství své utvrdili, ačkoli Ty Kazimíre a ty Ofko v 3. a 4. stupni spříznění jste: pročez, poněvadž by takové manželství obstáti nemohlo bez dispense, k prosbě jiných Vám takovou dispens udělujeme.«¹⁾

Nelze věriti, aby kníže Kazimír se teprvé r. 1324 byl ženil, poněvadž jednak po zemřelém jeho bratru Vladkovi Osvětimském panoval tehda již dospělý syn, jednak proto, že brzo potom při českém dvoře zjevuje se dospělý již Vladislav syn knížete Kazimírův. Proto hledíc i k potomstvu dosti hojnému míníme, že Ofka byla již druhá manželka.

Král Jan nabývá Slezska.

Pověděli jsme již na str. 116., kterak nelze vystopovati, jaké drobné rozněty a popudy se strany české

lovic, náš starosta Těšínský, Václav z Doloplaz, Machný z Těřlička, kněz Jan z Suhej, Jan Sadecz z Olbrachtic, Stanislav Abraham z Bytomě, náš písař.« (Podal Ondřej Onderek. Viz též Věstník. Matice Opavské č. 4.)

¹⁾ Theiner Mon. I. 200.

i polské po vykonaném korunování Vladislava Lokétka na krále polského po 6 let předcházely, než král Jan zdánlivě jakoby z čista jasna umyslí si, výpravu nastrojiti do království polského. Avšak přirozenou věcí vidí se nám býti, že král Jan, jakmile se k takovému kroku odhodlal, nemohl jinak, leč knížatům slezským, jejichž předkové se byli dřívějším králům českým manželskými sliby zavázali, dáti takové úvazky na novo zapisovati, tudíž úvazky po smrti krále Václava III. popřetrhané na novo naprādati a navazovati. U knížat »Opolských« jednalo se jen o obnovení starých svazků, u jiných knížat slezských, kteří doposud v žádné úvazky s říší českou nebyli vešli, běželo o volbu, chtějí-li se rozhodnouti pro říši polskou či českou. I nelze v té příčině podceňovati změněných poměrů národních.

Král Jan vytrhnuv se svým vojskem přibyl v měsíci únoru l. 1327 do města Opavy, kamž mu v ústřety přijeli knížata Kazimír Těšínský, Bolek Opolsko-Ne-modlínský, Vladislav Kozelský a Lešek Ratiborský a j., aby jemu poddali sebe i své země. Kníže Kazimír učinil tak listem daným v Opavě dne 18. února v tato slova:

»My Kazimír z Boží Milosti kníže Těšínské vyznáváme, že jsme knížetem a manem velkomožného pána Jana českého a polského krále a že jsme od něho na zemi naši Těšínskou s městy a hrady, totiž na Těšín město a hrad, Freyenstat a Belitz města, na Zchotsow a Jemnicz městečka s tvrzemi a na hrad Ostravu i na všecky vsi i lidi, což dnes našeho jest nebo přístě bude, léno přijali, abychom zemi svou drželi manským právem a to takově, aby ji potomci naši, kdykoli bude uprázdněna, od králův českých přijímali, zachovávající povinnou manskou věrnost.«¹⁾

¹⁾ Emler III. 498.

Téhož dne v táž slova vzdali se též: Bolek kníže Opolsko-Nemodlinský s městy Nemodlinem, Hlohovem Horním, Bělou, Střelcemi městečkem s tvrzí a Prudinou tvrzí. Vladislav Kozelský s městy Kozlím, Bytomí, Piskovicemi a s hrady Toškem a Slavětínem: Lešek Ratiborský s městy a hradem Ratibořem, Kozlím, Žáry a Pštinou i Hlivicemi, i hrad Rybník s městečkem.¹⁾ Král, nemeškaje v Opavě, táhl k Ratiboři a na Bytom, kdež jemu Hanuš Osvětimský poddal svá města i hrady: Osvětim s hradem, Zátor město, Kęty, Żivec, Vadovice a Spitkovice městečka.²⁾

Tamže v Bytomi král Jan vydal ratifikaci listu lenního knížeti Těšínskému Kazimírovi, že jej bere pod zvláštní ochranu, dodávaje i tu obzvláštní milost, kdyby jasné kníže Hanuš anebo jeho potomci bez dědiců zemřeli, aby Osvětimsko potom na knížete Kazimíra a jeho potomky spadlo.³⁾

Listy námi uvedené mají velikou důležitost, co se týče názvu civitates a oppida, neboť stavějí nám na um, že »civitates« slovou města na německém již právě osazená, oppida pak, že jsou městečka na slovanském právě trávající čili trhové vsi. (Viz Věstník Mat. Op. čís. 2.)

Dle toho tedy máme na Těšínsku města tato: Těšín, Bilsko a Frýštát; Skočov a Jamnica (nyní Staré město u Frýdku) jsou toliko městečka s tvrzemi.⁴⁾

Vojsko krále Jana postupovalo zatím od Bytomě dále ku Krakovu; avšak přibýlo poselstvo krále uherského Roberta, dávajíc králi českému na rozum, žeby král uherský svého tchána Vladislava Lokétka opustiti nemohl. Naproti tomu nabízeny Janovi jiné výhody,

¹⁾ Emler III. 498—501. ²⁾ Tamtéž 502. ³⁾ Emler 502. ⁴⁾ Stran městečka Jamnice, že je Biermann, Kašperlík i jiní vykládali na Jablunkov, odkazují ku svému článku »Nový důkaz, že Jamnice jest Staré město u Frýdku« ve Věstníku Mat. Op. čís. 3.)

takže král český vrátil se do Prahy. Téhož roku poddali se královi Janovi i knížata Vratislavská. Dvě léta později učinil král Jan výpravu do Prus, kterou si pojistil značně moci v severních krajích polských a podrobení Slezska dokonat; zejména poddali se mu dne 29. dubna l. 1329 a dne 9. května knížata Stinavský, Hlohovsko-Záhaňský, Lehnický a Olešnický.¹⁾

* * *

O Těšínsku samém málo slyšíme. Kromě potvrzovací listiny dané r. 1328 (vigilia epiphanie¹⁾, kterou schvaluje kníže dohodnutí mezi Vitkoničem farářem v Lipníku a panem Sobkem z Kornic o ves Kamenici,²⁾ jsou především listy o **fojtství** Karvinské a Hrušovské uvážení hodny.

»Ve jméno Páně. My Kazimír z Boží Milosti kníže Těšínské potvrzujeme a schvalujeme, že Jan Šoltys z Karviné, řečené po německu Arnoldisdorf, s radou svých bratří a sester opatrnému Jindřichovi ze »Stubnize« a jeho potomkům prodal fojtství své se svým příslušenstvím, totižto 52 hony se všemi užitky a požitky; k tomu svobodný mlýn na dvoje složení, též s obou stran vodu na šíř v půl provazce. Též kus svobodného pole na 240 kroků zděli a na 120 kroků z šíř na místě závrubku čili místa k mlýnu příslušného. Více svobodnou krěmu, rybníky, lávky pekařské, masářské a ševcecké i kuzni, aby tím vládl, jak nejlépe umí. K tomu má míti z fojtství třetí groš pokutový, jaký jiní fojti v zemi dostávají. Též rybník k té dědině příslušný se všemi požitky. Nad oněch 52 záhonů fojtství to má míti 1/2 lánu vlastního, a na pastvu jeden lán. — A fojt z toho majetku kromě daně

¹⁾ Viz Lebensurkunden. ²⁾ Stark.

naší knížecí bude povinen nám jedním koněm v ceně 6 hřiven a dobrým pancířem sloužiti v čas válečné potřeby. Tomu na svědomí přidáviti jsme dali svou pečeti. Svědkové toho byli: Václav řečený Kobelko, pán Vincene, pan «Hirokloy» rytíři, a pan Sobek z Kornic, Matyáš z Kornic, Pelhřim Grimislavův a j. Dáno v Těšíně »den 10. aprilis im Jahr 1331.«¹⁾

Druhý list latinský, Neněmcovi vydaný, zní:

»Ve jméno Páně. My Kazimír, z Boží Milosti kníže Těšínské k prosbě Staška fojta z Hrušova (Grussow) list jemu někdy od našich předků vydaný a nedbalostí sešlý obnovujeme a to takové: jakož k vesnici Hrušovu náleží 20 lánů franských, z nichž výš jmenovanému Staškovi, synu Sudošovu (Sandoschomis) 3 lány na vrchním konci té vsi náležely, ty jemu dále náležeti budou. Týž bude míti tam ještě 4 svobodné zahrady na šir 3 lánů od vesnice samé až po řeku Odru se táhnoucí. Kromě toho má mlýn svobodný při řece Ostravě na kolik chce kol, a k tomuto mlýnu struhu vésti smí mezi vsí *Muglínem*, kde se mu líbiti bude. Taktéž bude míti krčmu svobodnou a ostrov, který slove obecně »otsok«, položený v řece Odře níže vsi *Vrbice* se všemi požitky. Ševce, pekaře, masáře může v té vsi chovati, z nichž bude bráti plat roční. Též třetí peníz pokutový vezme pro sebe, dva díly dá pánovi té vsi. Za výhon pro dobytek určeno jest ode dávna půl lánu. A když se v té vsi zbuduje kostel, proň jest určen též půl lánu. Více ještě bude mu náležeti břeh s chrastinou, který byl od Heřmana »de *Muglic*« koupil. Tomu na potvrzení naše pečeti. Svědkové: Držislav náš kaštelán v Ostravě, Pelhřim

¹⁾ Mor. VII. 862—3. Fojt Karvinský byl patrně Němec.

z Kačic, Žák a Heřman bratři, Řehoř náš písař. Dáno v Těšíně l. 1332. Cal. Febr. V.« (28. ledna).¹⁾

Připojujeme konečně výňatek z podvrženého listu na fojství v *Záblati*. Píše se v něm, že kníže Přechovi fojství Záblatské pustil, nezůstaviv sobě na něm jiných žádných práv kromě toho, kdykoli by kníže nebo jeho potomci do té dědiny přijeli, aby povinen byl na prostřed návší, kudý se shání dobytek na pastvu, vyjiti s bulavou, knížete uctivě přivítati a potom na půl míle provoditi.²⁾

Jakkoli list tento jest koncept od některého snad mnicha Orlovského jakožto evičení slohové sepsaný a položený k r. 1232, zřetelno jest předce z něho, jak fojti s odznakem své moci, totiž s »právem« čili bulavou se objevovali na veřejnosti a dle okolností pány své provodili.³⁾

Z těchto všech 3 listin máme zjevný doklad, že vesnice Karviná, Hrušov i Záblatí, ačkoli původně byly polskými všemi, dostaly právo zvané německé, tudíž také svého fojta. První fojt v těch dědinách nepochybně, jak zejména o Karvině víme, že dostala jméno německé *Arnoldisdorf*, rozhojnil počet osadníků přistěhovalci. Na to dostali i starí osadníci s novými stejné právo, řečené německé, a fojt byl jejich soudcem. Třikráte do roka právo zasedlo za přítomnosti pána těch dědin. V Karvině patrně byl pánem kníže sám, v Hru-

¹⁾ Mor. VII. 866—7. ²⁾ V pravé listině o fojství Záblatské l. 1497 vydané, kterou se staré svobody potvrzují, zůstavil si klášter na fojtovi jen tyto povinnosti: aby 3 kráte do roka klášteru sloužil na cestě z Orlové do Tynce koněm v ceně 2 hřiven. Též bude povinen dávatí svačinu těm bratřím klášterským, kteří budou vysláni, aby pomáhali fojtovi souditi, kdykoli právo zasedne. *Kętrzyński* 544. ³⁾ *Kętrzyński* str. 35—6.

šově nějaký šlechtic, na Záblatí klášter Orlovský. A pokuty, které platili vinníci scuzení, rozdělily se tak, že jedna třetina připadla fojtovi a 2 třetiny pánům.

V oněch listinách zpomíná se poprvé řemeslníků, že si fojti směli chovati, Karvinský: pekaře, masaře, ševce a kováře; Hrušovský: ševce, pekaře a masaře. Poněvadž o řemeslnících vůbec málo víme, zpmeneme aspoň, o jakých řemeslnících v ostatním Slezsku před příchodem Němcův se mluví, totiž o cihlářích, ševcích, kolářích, soustružnících, hrnčířích, bednářích, masařích a pekařích. Taková řemesla provozovali obyčejně služebníci knížat, pánů a klášterů; proto povinni byli každého roku své dílo řemeslnické dávatí vrchnostem zdarma. Tak klášteru Třebeňskému dávali soustružníci na sv. Bartoloměje 100 dřevěných mís, a koláři dodávali kola.

Není pochybnosti, že také klášter Orlovský choval své řemeslníky.

Té doby trval již klášter benediktinský v Těšíně. O tom máme jen nepřímou zprávu, že roku 1332 dne 12. února opat premonstratský z Božího domu v refektáři u OO. dominikánů v Těšíně rozeznal spor o hranice biskupstev Krakovského a Ostrihomského.¹⁾

Zřízení církevní.

Diecese Vratislavská rozdělena byla na arcijahenství, každé arcijahenství rozpadalo se zase na arcikněžství čili archipresbyteráty. Možná že již tehda trvaly úřady arcikněžstvím podřízené: dekanáty čili komisaráty. Zatím víme, že pod archidiakonát Opolský slušely archipresbyteráty tyto: Olešnický, Střelínský, Tošecký,

¹⁾ Kašperlík, Notizblatt 1872, 82; Sil. I. 9.

Újezdský, Kozelský, Hlivický, Žárský, Těšínský, Ratiborský, H.-Hlohovský, Bělský (Zülz) a Nemodlinský.

Kdo arciknězem byl pro Těšínsko, nevíme, ale dochovaly se nám zprávy, které kostely knížetství Těšínského a kolik daly šestiletého poplatku pro sv. Petra, a sice kostel v Jasenici (Hankendorf) 8 škotův, v Rudici (Rudgeri villa) 3 groše, v Žibřidovicích (Sifridi villa) 10 škotův, v Semorazi (Zimoracz)¹⁾ 3½ škotu, v Lipovci 2 škoty, v Kunčicích (Cuntzen-dorf) 12 škotův, v Dubovci (Bemgard) 5½ škotu, v Lešné (Lezna) 4 škoty méně 1 denár, v Petrovicích (Petri villa) 4 škoty, v Bludovicích (Bluda) 3 škoty; opat v Orlové (Orlovía) 17 škotův.²⁾ Bylo ovšem tehda více farních kostelů, avšak neodvedly povinného platu pro sv. Petra.

Ze seznamu toho máme ještě kořist jinou: že poznáváme postup kolonisace německé, že totiž v letech 1315—1335 vesnice Jasenica a Dubovec rozmnoženy byly koloniemi německými, jak bylo i u Karviné; též Petrovice vznikly teprve v těch letech, a soudíc dle tvaru »Bluda«, hádati smíme, že Bludovice měly též přísadu kolonistů německých.

Smir českopolský.

Po smrti krále Vladislava Lokétka († 1333) zasedl na trůn Kazimír Veliký, za jehož dlouhého panování až do r. 1370 říše polská neobyčejně zmohutněla. Však při počátku jeho vlády, zůstávaly poměry říše polské s českou napiaty, jednak proto, že Slezsko bylo se odcizilo, jednak že král český dosud psal se králem

¹⁾ Dnes v Semorazi, kdež bývala prastará fara, není farního kostela. ²⁾ Theiner, Mon. Polon. I. 371—3.

polským. — Král český naproti tomu, že měl nejedny útrky s císařem Ludvíkem pro Korutany a Tyrole, uznával za potřebno, smířiti se s Poláky a Uhry, aby tím pokojněji mohl hotovost po celé své říši připravovati. Za tou příčinou vypravil v květnu l. 1335 syna svého Karla do Sudoměre učinit smlouvy o jednoroční příměří.¹⁾ Tyto smlouvy byly úspěšny, neboť král Jan sliboval vzdáti se titulu krále polského. A tak brzo potom již dne 24. srpna na Trenčíně vyznávají plnomocníci Kazimírovi jmenem královým, jakož král Jan a jeho syn Karel hledíce ku prospěchu a pokoji říše české, uherské i polské vzdali se panství a titulu království polského, že na vzájem král polský vzdává se panství nad knížaty slezskými: Boleslavem Lehnicko-Břežským, Jindřichem Záhaňsko-Krosenským, Kunratem Olešnickým, Janem Stínavským; pak nad Bolkem Opolským, Bolkem Nemodlinským; Albertem Střeleckým, Vladislavem Kozelsko-Bytomským, Václavem Mazovsko-Plockým, Leškem Ratiborským, Hanušem Osvětimským a Vladislavem Těšínským.²⁾

Brzo potom sjeli se všichni tři panovníci: český, uherský i polský na Vyšehradě nad Dunajem, kde úmluvy výš psané spečetili: Jan vzdal se Polska na věčné časy, začez zavázal se král Kazimír zaplatiti českému 20.000 kop grošů, načež král český přestal se psáti králem polským. — Po těchto námluvách král Jan, že Slezska trvale nabyt, vypravil syna Karla na Bolka II. knížete Zembického, aby jej přinutil uznati vrchnost českou. Brzo potom zdědil král po posledním knížeti Vratislavském Jindřichovi VI. Vratislavsko. Ke konci roku 1336 opětne král Jan vystrojil výpravu kři-

¹⁾ Emler IV. 62—3. ²⁾ Lehenurk. I. 3—4. Mor. VII. 56—7, Emler IV. 74—5.

žáckou do Litvy; i přibyl do Vratislavě dne 4. ledna 1337. Tam jednáno o věci dalekosáhlé.

Přemyslovec dědí po Piastovci.

Když kníže Lešek Ratiborský zemřel nezůstaviv po sobě žádných mužských potomkův, dle manského práva děditi měl po něm král český Jan; avšak týž král, když l. 1327 v Opavě knížeti Leškovi Ratiborsko uděloval v léno, učinil tak s neobyčejnou výminkou, aby v tom knížetství děditi se mohlo i po přeslici.¹⁾ Při smrti Leškově bylo dosti mužských nápadníkův z rodu Piastova: Vladislav Bytomský, Kazimír Těšínský, Boleslav Nemodlinský, Bolek Opolský, Albert Střelecký a Hanuš Osvětimský. Avšak byla i sestra nebožtíkova, Anna, manželka knížete Mikuláše Opavského, která též již měla dospělého syna Hanuše. — O tento nápad jednáno bylo ve Vratislavi. Piastovci žádali, aby se to rozhodlo právem polským — a v tom se jejich vědomí polské probudilo —, kdežto kníže Mikuláš Opavský dovolával se práva manského čili německého. — Král nevěděl si rady, ale rozhodl pro Přemyslovce Mikuláše Opavského, zároveň ale viděl se nucena slíbiti jemu pomoc proti ostatním soupeřům.²⁾

Takový nález, po němž Přemyslovec zasedl na zboží Piasta slezského, zůstavil kyselost a vzbudil nevoli, jak se dočísti možná u kronikářů polských, na př. u Martina Bielského k r. 1279: »Toho času Opavské knížetství násilně držel Přemysl Otakar, český král, jež násilím vydřel Polákům po smrti Mečislava Ratiborského, a to knížetství potom dal Mikulášovi bankartovi svému, takže to knížetství Opavské i Ratiborské do toho času od bankartův spravováno bylo.« — Tento

¹⁾ Lehenurk. II. 379. ²⁾ Emler IV. 155—157.

anachronism obsahuje historické jádro toto ve smyslu těchto kronikářů: Král Jan vzal Piastovcům po smrti Leška Ratiborského Ratiborsko a udělil je ku knížetství Opavskému, k zemi české, potomkovi Mikuláše, nemanželského syna Přemysla Otakarova, Mikulášovi II.

Ostatek král Jan hleděl usmířiti zklamané nápadníky, neb Boleslav Nemodlinský dostal od něho kus země české k Opavsku příslušné, Prudnicko,¹⁾ a též kníže Kazimír Těšínský dostal v zástavní držení Sevěřsko.²⁾

Král vypravil se potom z Vratislavě na Litvu, učinil nové příměří s králem polským Kazimírem a v měsíci březnu zdržoval se opět ve Vratislavi, kdež 30. března vzal pod záštitu statky biskupství Vratislavského dáváje je pod ochranu též všem knížatům slezským, tudíž i knížeti Kazimírovi Těšínskému.³⁾ Ale onemocněv na oči, dal se nešťastně léčiti od francouzského lékaře, kterého, že jej připravil o zrak, utopiti dal v Odře. — Král odjel v dubnu do Prahy.

Pro dobu další máme značné mezery ve zprávách — i zařadíme k r. 1339 nový zápis krále Kazimírův daný dne 9. února v Krakově, kterým se na novo

¹⁾ Viz mé články »Prudnicko« v Čas. Mat. Mor.

²⁾ **Sevěřsko.** Listem daným dne 8. května v Kozlí kníže Kazimír Těšínský slibuje sám od sebe i za dědice své knížeti Vladislavovi Bytomsko-Kozelskému a jeho synu prvorozenému Kazimírovi, že jim zase prodá hrad Sevěř s veškerým příslušenstvím za 720 hřiven a 133 mandelů obilí — složí-li kupní sumu do lhůty vyměřené. Kdyby jí nesložili do té doby, zvýšena bude kupní suma na 800 hřiven . . . Zápis ten podepsali kromě knížat Bolků Nemodlinského a Opolského též Albrecht Střelecký, Šambor z Czachowicz, Sobek z Kornic, Pelhřim z Raticzic a j. (Lehensurkunden II. 626.) Tento prodej se provedl, ale r. 1359 připadlo Sevěřsko k Těšínsku. ³⁾ Emler IV. 164.

vzdává Slezska, tudíž z příslušenství polského vyjímá knížata slezská v listině k r. 1335 uvedené a též knížete Vladislava Těšínského.¹⁾

K této listině třeba poznamenati, že tehda ku Slezsku (kromě Vratislavska) se počítalo Lehnicko, Brežsko, Záhaňsko, Krosensko, Olešnicko a Stinavsko, nikoli Opolsko, Nemodlinsko, Střelecko, Kozelsko, Bytomsko, Ratiborsko, Osvětimsko a Těšínsko.

Přitom náleží nám dotknouti **knížecí rodiny** Kazimírovy, že se tu v listinách z r. 1335 a 1339 mluví o knížeti Vladislavovi Těšínském. Podotkli jsme již výše, že kněžna Ofka byla nejspíše druhá manželka Kazimírova. Nejstarším synem byl nepochybně Vladislav, jehož se v listinách z r. 1335 a 1339 zpomíná. Jsa ku vládě určen zdržoval se při dvoře královském. Druhý syn Přemyslav teprve po smrti Vladislavově zjevuje se při dvoře Pražském. Třetí syn, Semovít, stav se rytířem sv. Jana, učiněn převorem toho řádu v balině české a polské. Dva poslední synové Jan narozený r. 1339 a Boleslav věnovali se duchovnímu stavu.²⁾ Tři dcery Anežka, potom manželka Kunata II. Olešnického, Anna, manželka Václava I. Lehnického, a Alžběta, jeptiška Třebnická, doplnily počet rodiny knížecí na 8 hlav.

Kníže Kazimír a jeho rodina značně lnula ke dvoru královskému v Praze; však i král polský důvěrnější svazky s králem českým minil navázati, chtěje k manželství Janovu dceru Marketu, pro niž si zajel l. 1342 do Prahy. Ačkoli nevěstina smrt tyto úmysly zkazila, slíbil předce jak Janovi tak Karlovi věčné přátelství. Téhož

¹⁾ Lehensurk. I. 4—6, Emler IV. 249. ²⁾ Jan † po r. 1359 jakožto klerik diecese Vratislavské, Boleslav † 1356 jsa proboštem Věch svatých v Praze.

roku kníže Kazimír držel v zástavě zboží Námyslovské, Klužberské a Byčinské, neb listem daným v Krakově dne 30. listopadu slibuje kníže Boleslav Lehnický vyvaditi Karla markrabí Moravského ze závazků, kterými králi polskému zapsán byl dotýkajíc zmíněného zboží, a zpomenuté statky vyvadati u knížete Kazimíra Těšínského.¹⁾ To se také skutečně provedlo l. 1342.²⁾

Při počátku l. 1342 dne 13. ledna kníže Kazimír s Boleslavem Lehnickým a Mikulášem Opavsko-Ratiborským dlel v Praze;³⁾ dne 1. července l. 1342 byl nepochybně ve Vratislavi, poněvadž Přelav, biskup Vratislavský, vyznává, která knížata králi českému holdovala a od něho země své v léno přijala, mezi nimiž i Kazimír.⁴⁾

Rok potom vystrojil král Jan třetí výpravu křižáckou na Litvu, na kterou jej provodil markrabí Karel. Poněvadž se nezdařila, vrátil se Jan rychlými pochody Braniborskem do Lucemburska, kdežto Karel volněji se vracel zeměmi polskými. Avšak působením knížete Svidnického, synovce polského krále Kazimíra, Karel v Kališi jest obstaven a zajat proto, že prý králi polskému nezaplátil jakéhosi dluhu. Karel prchl ze zajetí a dostal se šťastně až do Těšína, kdež listem daným dne 28. prosince 1344 pánům Jaroslavovi a Albertovi ze

¹⁾ Emler IV. 416. ²⁾ Dne 11. května v Krakově král Kazimír slíbil markrabí Karlovi a Boleslavovi Lehnickému vydati Námyslov, Klužborek, Byčinu a Cunczenstadt, jakmile mu bude 3000 hřiven vyplaceno. Což se také stalo, neb kníže Kazimír listem daným v Těšíně dne 17. července vyznává, že výš psaná města již holdovala Lehnickému knížeti a že je propouští ze závazku, kterým se zaručila za věno pro jeho dceru Annu, manželku Václava Lehnického. Emler IV. 457. Levensurk. II. 463

³⁾ Mor. VII. 277. ⁴⁾ Levensurk. I.

Šternberka za škody a za věrné služby králi a jemu Karlovi v zajetí prokázané pouští Úsov na Moravě.¹⁾ — Král Jan dověděl se o skutku tom, chystal se zbrání potrestati nevěrného knížete Svidnického; zatím ale doštal již opovědné listy se všech stran a též se strany polské.

A jakož nikdy neotálel, pospěšně se vypravil na krále Kazimíra proto, že tento byl již vtrhl do země Ratiborské a tam knížeti Mikuláši obléhal město Žáry. Asi v měsíci červnu počala válka, Kazimír pronásledován až ku Krakovu, před nímž se vyznamenal Čeněk z Lípé, ač potom upadl do zajetí. Tu prý král Kazimír nabízel králi Janovi slepému již na obě oči souboj. I odpověděl prý král Jan, že milerad takový podstoupí, ač-li se král Kazimír dá oslepiti, aby souboj byl rovný. Nedostatek potravy nutkal krále Jana, aby skončil vojnu příměřím. Kazimír přitom odřekl se sumy, kterou po markrabí Karlovi pohledával.²⁾

Zaznamenati můžeme, co o té věci píše Calendarii Cracovienses ke dni 12. července l. 1345: »Král Jan s mocným vojskem svým stanul před Krakovem, chtěje město zpusťiti, ale přemožen a dvojí porážkou zmaten, do Čech se strachem se vrátil.«³⁾

Téhož roku jednala papežská stolice o neobyčejnou příhodu, kterou nějaký lžimnich připravil klášteru Orlovskému. Jakýsi Bogušek aby se mohl státi opatem, podvrhl list na jméno papeže Jana XXII. a to obsahu dosti romantického: On Bogušek prý vstoupil do kláštera v Orlové, učinil tam slib, ale když se dva mniši o opatství Orlovské přeli, zpusťošten jest ten klášter tak,

¹⁾ Emler IV. 551. ²⁾ Palacký II. 2, 61—2. ³⁾ victus et confusus duplici clade, Bohemiam se trepidus recepit. Bruchnalski, Pomniki dziejowe VI. 651 Kraków 1893.

že pro Boguška tam výživy nebylo. I odešel Bogušek, žil světsky, až po čase vstoupil do benediktinského (!) kláštera v Ratiboři a tam na novo slib skládal. Ale ani tam nemohl žít, urazili ho tamnější bratři, pročež s vůlí převora polského přijat jest do kláštera Tynce. Tam žil tak zbožně, až jej za opata poslali do Orlové! Teď ale začalo Boguška hrýzti svědomí, neboť neodpykal ještě trestu za svůj útěk z kláštera Orlovského a za to, že světsky žil; nemohl tedy býti ani opatem. Proto tedy utekl se prý s prosbou ku králi polskému Vladislavovi († 1333), aby se u papežské stolice za ním Boguškem přimluvit ráčil. A věc měla ten účinek, že Jeho svatosť papež Jan XXII. jemu prý rozhřešení dává a jej při opatství ponechat ráčila. Poněvadž takového listu nikdy nebylo vydáno, papež l. 1345 dne 3. prosince arcibiskupovi Hnězdenskému a biskupům Vratislavskému i Krakovskému nařídil, aby v klášteře Orlovském dali výš dotčený list prohlásiti za podvržený, aby zrušili vše, co na základě jeho vykonáno, aby pachatele dali zajati a trestali i ty, kteří vědouce o podvrženosti listu, kořistili z toho, a aby spoluvinníky církevně kleli, s úřadů skládali nebo z církve vyobcovali.¹⁾

* * *

Dne 26. srpna l. 1346 u Kreščáku dobojoval král Jan; v bitvě té těžko poraněn i **Karel IV.**, následník na trůně českém. Vyléčen z ran vrátil se Karel do Prahy, a ke dni 2. září 1347 položena byla korunovace. Sjížděli se tudíž knížata slezská do Prahy a mezi nimi i Kazimír Těšínský. Za jeho a jiných knížat svědectví ustanoveno jest, aby krále českého korunoval arcibiskup Pražský.²⁾ Rok 1348 jest na mnohé

¹⁾ Kętrzyński 108—9. ²⁾ Mor. VII. 530.

strany památným: založeny vysoké školy v Praze, na něž chodila do počátku 15. století i mládež z Těšínska, jak toho níže bude zmíněno: dne 7. dubna Karel IV. jakožto římský král přiloučil Slezsko ku koruně české;¹⁾ též převedl Karel na sebe Namysłovsko a Frankenštejnsko, aby omezil moc Bolka Svidnického, jediného ještě přívržence polského ve Slezsku.

Kníže Kazimír l. 1351 se synem Vladislavem dlel ve Vratislavi a l. 1353 založil **Bukovec**:

»Ve jméno Páně. My Kazimír z Boží Milosti kníže Těšínský známo činíme, že obmýšlejíce všelijak dobro své země opatrnému Petrovi řečenému Gros a jeho potomkům les náš nad řekou Bukovcem »Vlgar« (Vlgarum) zvaný, obsahující 60 lánů franských, vzdáváme na osazení na německém právé, ze kterýchž lánů jmenovaný Petr a jeho potomci sedmý lán budou míti tak od desátků jak od platů volný na věky: též nilýn sobě vystaví při řece Olza řečené, též bude míti krému v té vsi, lávku masnou, pekařskou a ševce: tolikéž bude sobě chovati kováře. A vše to bude míti svobodné, též bude bráti jeden peníz pokutní, dva dávati bude nám. A osadníci té vsi budou se těšiti ode dne založení 20leté lhotě, kteráž když pomine, z každého lánů oddávati budou po půl hřívně stříbra a sypati ročně trojiho ospy po 6 měřících, totiž po 2 měřících žita, rži a ovsu. Tomu na potvrzení pečel naši jsme k tomu listu přivěsiti kázali za svědectví: Soběslava řečeného Ben, soudce dvoru našeho; »z tettele« syna Janova příštípkáře, tehdy krajského soudce našeho ve Skočově: Michala Semeslavova, syna Matějova, tehdy klíčníka. Psáno l. P. 1353 od písaře našeho Mikuláše.«²⁾

¹⁾ Lehenursk. I. 8—12. ²⁾ »Praesentibus . . . Sobeslao Judice Curiae nostrae dicto Ben, z tettele, Charissimo filio Johannis

Kníže **Vladislav** Těšínský, Mikuláš Opavský, Bolek Nemodlinský, arcibiskup Pražský, biskup Olomucký a drahně jiných pánů provodili l. 1355 Karla IV. na první jeho jízdě římské, kterou Karel za tím účelem podnikl, aby sebe i s manželkou dal korunovati v Římě na císařství římské. Slavnost ta vydarila se neobyčejně klidně, i rozpustil císař své vojsko, ubíraje se do vlasti zpět. Ale v Pise z nenadání dne 21. května podpálen palác, v němž Karel s císařovnou nocoval. I unikl sotva nebezpečí tomu. Za krvavé bitky, která se tu téže noci s odbojníky strhla, zahynulo mnoho pánů.¹⁾ I ustáleno jest mínění,²⁾ že za téže bitky zahynul i Vladislav Těšínský, avšak máme zprávu, že Vladislav se ještě shledal s otcem svým v Praze, neboť Karel IV. pospěšně vrátiv se do Prahy ke konci měsíce září 1355 svolal valný sněm do hlavního města, naňž se dostavil též kníže Kazimír i jiná knížata Slezská. A dne 27. září jest na majestátě, kterým Karel IV. bratrovi Janovi jakožto císař v léno uděluje Moravu, podepsán i Vladislav Těšínský.³⁾ Každým řádem ale kníže Vladislav buďto r. 1355 buďto při počátku l. 1356 zemřel, neboť při dvoře královském jakoby v náhradu za něho objevuje se mladší jeho bratr kníže Přemek.

Ku konci života svého kníže Kazimír nabyl dědického nápadu na knížetství Kozelsko-**Bytomském**.

Sartoris, tum provinciali Judice ordinario nostro in Skoczow, Michaele Semeslai (?) Filio Macejon tunc clavigero aliisque multis fide dignis. Datum Anno 1353 ultima May, manus, notarii Nicolai. * Poslední slova opravena: per manus nostri notarii Nicolai. Listinu úředně ověřenou laskavě propůjčil p. učitel R. Lehmann v Bukovci.

¹⁾ Palacký II. 2. 133—7, Veitmile v pram. česk. IV. 523—4.

²⁾ Biermann 139. ³⁾ Mor. VIII. 258. Není-li v listině jméno Vladislavovo ze starší listiny opětováno.

Knížetství toto vzniklé l. 1281 po smrti knížete Bolka (1355) zůstalo bez potomkův po meči. Po právě děditi mohly i kněžny a takových tu bylo několik: sestra Boleslavova, manželka knížete Kunata Olešnického a tři dcery Boleslavovy, jimž poručíkem byl kníže Kazimír Těšínský. I jednalo se předně o to, aby toho nápadu král Karel neujal se obyčejem manským. Poněvadž ale k tomu nápadu hlásili se též potomci někdy Vladislava Opolského, sjeli se všichni do Prahy: Kunat Olešnický na místě své manželky Ofky, švakrové Beaty i kněz jeptišek kláštera Třebnického Anežky a Kateřiny; Kazimír Těšínský za sebe i za 3 sirotky nebožtíkovy; Bolek Opolský a Hanuš Osvětimský. I vydavše napřed 3. října 1355 revers, že nároky jejich škoditi nemají právům koruny české, podrobili se všichni tito nápadníci rozsudku samého císaře dne 4. října. A tak rozhodnuto na prospěch Kunata Olešnického a Kazimíra Těšínského. Poněvadž nápadníků i tak bylo mnoho, též 7 kněžen, nastalo rozvlačné jednání o rozdíl, kterému nebylo potom konce. I poněvadž kníže Přemek sirotka Elišku pojal k manželství, vystupuje sám jakožto nápadník. I vydal 1357 německý list na Kladsku, kterým svoluje, aby ten nápad Kozlí, Bytom, Piskovice, Tošek a Hlívce se rozdělil nu 3 díly. A téhož roku v Bytomi kníže Kazimír a Přemek dohodují se takově, aby Kunat Olešnický se zřetelem k manželce Ofce a švakrové Beatce podržel Kozlí, a oni naproti tomu Tošek a Piskovice, dostavše na to připlaceno 1000 hřiven polského čísla. Tento rozdíl potvrdil císař Karel. A l. 1358 dne 24. ledna listem daným v Piskovicích Kunatovi Olešnickému kníže Kazimír a Přemek odpustili oněch 1000 hřiven náhradou za věno, které otec své dceři a bratr své sestře Anežce, manželce Kunatova syna, měli dáti.¹⁾

¹⁾ Lehensurk. II. 4. 23. 421—31. — Za přímlovou Karla IV.

Ta jest poslední listina nám známá, kterou kníže Kazimír vydal, i poněvadž již dne 14. prosince téhož roku kníže Přemek jedná o nápad dědický sám, nepochybně jest, že knížete Kazimíra již nebylo. Nemluví o knížeti Janovi, kleriku Vratislavském, který po l. 1359 zemřel, nápadno jest, že kníže Semovít, rytíř sv.-Janský, občasně s bratrem Přemkem zasahuje ve věci Těšínské.

VII. Těšínsko-Bytomsko,

rozmnoženo 1359 Sevěřskem, 1384 Hlohovskem a Střelínkem, 1402 Místeckem, 1407 Osvětimskem.

Přemek I. 1358—1407.

Kníže Přemek tři leta před svým nastoupením zjevuje se v družině Karlově, a sice hned po návratu Karla IV. od korunovace Římské l. 1355 provází císaře na říšský sněm do Met a odtamtud přes Kolín, Mohuč a Norimberk zpět do Prahy.¹⁾ Dne 10. března a 5. dubna l. 1356 jest s císařem v Brně a v Praze,²⁾ a dne 30. září na hradě Stoufen svědkem jest na majestátě, kterým Karel IV. obnovuje výsady komorním Židům v Praze i jinde v zemích království českého osedlým, udělené již králem Přemyslavem Otakarem II.³⁾

papež Inocenc I. 1357 mladému knížeti Kunatovi Olešnickému a Anežce, dcce knížete Kazimíra Těšínského, pro blízké pokrevnosti udělil dispens, aby jejich manželství platným zůstalo (Theiner, Mon. Pol. I. 584).

¹⁾ Biermann 145. ²⁾ Mor. IX. 9—12.

³⁾ Poněvadž těmito výsadami spravovali se potomně Židé ve všech zemích českých, úryvky z těch výsad židovských tuto položíme: Židé mají svého rychtáře; v těžších případech rozhoduje nejvyšší komorník zemský . . . Křesťan-li zabije Žida, platí králi nebo knížeti 4 hřivny; nemůže-li platiti, ruka mu bude usečena. Vezou-li Židé mrtvého do jiného města nebo do jiné

Ještě l. 1357 jest podepsán na majestátě daném dne 10. září v Praze, kterým Karel Arnoštovi arcibiskupovi Bohušovi a Smilovi bratrům z Pardubic potvrzuje mýto u Pardubic.¹⁾

Při samém počátku svého panování kníže Přemek dlel ve Vratislavi, kdež Karlovi v měsíci prosinci 1358 činil manskou povinnost ze své země Těšínské. Za tohoto pobytu svého ve Vratislavi 14. prosince jednal kníže Přemek s císařem Karlem o své zboží Bytomské, neboť když došlo na vlastní dělení tohoto dědičného nápadu, vznikaly ustavičné spory s Kunatem (Olešnickým. O těchto věcech promluvíme pod čarou.²⁾)

země, nesmí se na nich mýta vydírati; kdyby mýtný něco vybral, podstoupí trest jako loupežník. Kdo útok učiní na židovský hřbitov, hrdlo ztratí; kdo dítě židovské unese, trestán bude jako za krádež. Též se nedopouští obviňování Židův, jakoby se myli křesťanskou krví. Čelakovský, prameny práva městského v král. česk. v Praze 1886 I. 5—9, 100. — V Těšíně žili Židé za knížete Přemka, jak svědčí náhrobní nápisy: Estera, dcera Samuelova zemřela 1362 — 5122; N. N. zemřel 1363; paní Jitel Avnera Zilzerova dcera zemřela 1366; Fraenkel zemřel 1365; Michal zemřel 1335. — Podal Dr. Berger, rabín.

¹⁾ Archiv český IV. 175.

²⁾ Bytomsko. Dne 14. prosince 1358 ve Vratislavi císař nařídil 5 osob, aby knížete Kunata a Přemka o hranice Bytomsko-Piskovské srovnaly. Ale zdá se, že věc nevedla ke konci, neb na druhém příjezdu Karlova do Vratislavě 1359 poručeno Václavovi Lehnickému a Ludvíkovi Břežskému, aby spor ten na novo klidili, což také v Německé Středě 8. dubna dokonali, smířivše obě knížata o hold Bytomských Přemkovi odepřený, o věno kněžen sirot i o jiné věci. Kteréž dohodnutí Karel v Praze 20. června schválil. Však nebylo ještě klidu. Císař sice sám Vratislavany poslal do Bytomě, aby panstvo i měšťany Bytomské přemluvili holdovati Přemkovi, ale kněžna Marketa, vdova † Bolkova, to zapověděla, pročež Vratislavané s nepořízenou odjeli dne 3. června 1362. To bylo příčinou, že císař oběma

kar. 38.

Přítom pamatoval kníže Přemek i na svého mladšího bratra Jana, aby, ačkoli byl teprvé 20iletým mohl dostati výnosnou prebendu. Za ním tedy přimluvil se sám císař u stolice papežské, jak svědčí tento list papežský:

»Inocenc biskup. Milému synu Janovi, synu urozeného knížete Kazimíra Těšínského, klerikovi Vratislavské diecese, pozdravení. Urozenost, mravů vznešenost i jiné ctnostné zásluhy, pro které Tě u Nás odporučují věrohodní lidé, Nás pobádají, abychom se k Tobě láskou apoštolskou naklonili. Chtějíce tedy vzhledem ku Tvým zásluhám a též k pokorným prosbám nejmilejšího v Kristu syna Karla císaře, aby se Tobě prebenda nějaká příslušná podacímu buď císaře buď císařovny udělila přes nedostatek let, an jsi teprvé 20iletý, Tebe od toho nedostatku dispensujeme.«¹⁾

Když císař Karel na druhém svém pobytu ve Vratislavi 9. ledna 1359 knížatům slezským vydával nařízení

kněžnám sirotám Elišce a Bolce dal plná léta, aby před ním samým ve Vratislavi 31. května 1363 své podíly na Bytomsku knížeti Přemkovi postoupily. Tehda již kněžna Eliška byla zasnoubena knížeti Přemkovi. L. 1369 18. ledna v Bytomi Přemek Těšínský a Kunat Olešnický dohodují se, že město Bytom držeti mají na spolek; tím odpadla příčina, aby se Přemek psal knížetem Bytomským. L. 1370 26. března na Zembicích kníže Bolek Zembický vyznává, že jeho manželka Ofka, švakrová Přemkova, co se tkne Hlivicka, jest vybyta. Téhož roku v Střelcích 24. dubna kníže Přemek s Kunatem Olešnickým vyznávají, že stran svých sporů na uznání knížat Hanuše Osvětimského a Ludvíka Břežského přestati chtějí. L. 1370 24. května Karel IV. potvrzuje, že kněžna Ofka na Hlivicku byla spokojena. L. 1372 mezi Přemkem a Kunatem propukly nové spory, které kníže Vladislav Opolský a Hanuš Opavsko-Ratiborský klidí. Ale téhož a následujícího roku kníže Ludvík Břežský a Bolek Zembický klidí spory mezi týmiž pány. (Lehensurk. II. 431—48.)

¹⁾ K r. 1359 Theiner. Mon. I. 589.

stran založení desk zemských, byl i kníže Přemek přítomen. Veliká tato instituce česká, desky zemské, kterou Karel IV. zreformoval, nezůstala bez účinku pro knížetství slezská.¹⁾

Kníže Přemek zahájil své panování šťastně, an své knížetství Těšínské z vůle Karla IV. dne 16. června 1359 rozmnožil o knížetství **Sevěřské**.²⁾

K roku 1361 můžeme zapsati zprávu, která týče se soukenníků Frýštatských, že tak jako Hlivičané na trzích v městě Žárech v knížetství Ratiborském

¹⁾ Bohužel pro dobu námi popisovanou nemáme ani jediného zřetelného dokladu, že desky takové, jaké má Morava od r. 1348 až do přítomnosti, na Těšínsku trvaly; jen tušiti lze, že všechny zápisy o statky do register zámkových se zapisovaly, o nichž té doby není památky.

²⁾ **Knížetství Sevěřské.** Již l. 1337 kníže Kazimír Těšínský koupiv to knížetství od svého strýce Vladislava a jeho syna Kazimíra je zase týmž někdejšímu držitelům za více než 7000 hřiven odkoupiti povolil. Tento kup se provedl, a zboží to časem přešlo na knížata Svidnická. Když pak kníže Bolek Bolek II. Fürstenberský a Svidnický město Sevěř i s příslušenstvím za 2300 hřiven prodal knížeti Přemkovi, Karel IV. l. 1359 kup ten potvrdil. — Od té doby knížata Těšínská knížetství Sevěřské, totiž Sevěř, Čelaď a Svibu, 83 let drželi, až je l. 1442 kníže Václav s vůlí bratra Boleslava a matky Ofky prodal knězi biskupovi Zbygněvovi. Pokusil se sice ještě kníže Kazimír II. l. 1518 o to, aby zase Sevěřska nabyt, ale nahlédnuv v původní listy seznal, že jest vše marno. Však před tím již l. 1462 král Jiří Poděbradský pustil dočasně své nároky na Sevěřsko a Osvětimsko-Zátorsko králi polskému Kazimírovi, načež l. 1474 král Vladislav jmenem království českého vzdal se všeho toho zboží, čímž připadlo ku království polskému. (Viz Lehensurkunden: Sevěř, Osvětim-Zátor) Podotknouti třeba, jak ohromné mezery v dějepiscetvi Těšínském máme, když o činnosti knížat Přemka a Bolka na Sevěřsku pro tak dlouhou dobu nemáme jediné zprávy.

suken sivých a bílých na oděv nesměli již stříhati na lokte, nýbrž prodávati toliko po postavech.¹⁾

Téhož roku a l. 1364 učiněny 3 fundace k **far-nimu kostelu** Těšínskému. Fojt totiž Těšínský Petr a manželka jeho Zbenka ze svého fojstství věnovali 13 hřiven polských na výchování 2 kaplanů při farním kostele, jejichž podání zůstane fundatorům. Pro jednoho toho kaplana určeno 8 hřiven, pro druhého 5. Za druhého kaplana praesentován kněz Petr z Bochně, kterýž na statku v Bobrku koupil na přilepšení té fundace 2 hřivny a 3 měrice trojiho ospy. Tato nadání dne 24. II. 1361 potvrdili kníže Přemek a kněžna matka Ofka za svědectví kněze Macka faráře Těšínského, »Velosbiusa« kaplana knížecího, Mikuláše vladáře a Staška komorníka. — Tři léta později rada Těšínská za 30 hřiven koupila 4 hřivny platů na dvou lánech někdejšího dvorského sudí Boleslava a 1 hřivnu na půllánu měšťana Jekla též v Bobrku na výchování oltařníka při farním kostele. Kníže Přemek tuto fundaci potvrdil (13./XII. 1364) a pro lepší jistotu oba statky v Bobrku, na nichž ty platy vázly, osvobodil ode všech platů a robot knížecích. K tomu oltáři podali měšťané Bartoloměje ze Semoraze. Kněz biskup Přeclav všecky ty fundace potvrdil a oltařníkovi Bartoloměji uložil, aby na pouti chodil a sice, bude-li třeba, v komži (suppellicio).²⁾

Léta 1362 tu středu po quasimodo kníže Přemek půl vsi Dětmárovic vzdal a půl prodal Držkovi z Vernersdorfu. Brzo po tom l. 1363 v neděli před nastolením sv. Petra prodal Paškovi z Barutswerde vsi Polskou a Německou Lutyni za 400 hřiven.³⁾ Krátké tyto zprávy poučují nás především o tom, že Německá

¹⁾ Weltzel Sohrau 27. ²⁾ Kašperlík, Notizenblatt 1874, 51—2. ³⁾ Stark.

Lutyně vznikla mezi léty 1316—1365 a že kníže neváhal zboží svého knížetství vzdáti v držení pánu na Ratiborsku t. j. v **Bohumíně**¹⁾ osedlému.

Na rok 1364 zapisujeme dvě zvěsti závažné, že kníže Přemek městu Těšínu doporučil, aby se spravovalo nyní právem Magdeburským, a že král Kazimír založil vysoké školy Krakovské. Obě ty věci mely

¹⁾ **Bohumínsko** nyní náleží k Těšínsku, pročež tuto o něm na krátce toto povíme. Na tom zboží zvaném později »Bohunčí« seděl již léta 1337 Verner, syn nepochybně zpomínaného Paška Varmuntoviče, který se l. 1338 píše Verner řečený »Paškovič« čili zkrátka »Werner de Oderberg«. Při Bohumíně byl ale hrad »Barutswerde«, po němž se týž nebo jeho syn píše mezi léty 1340—1343 »Wernherus longus de Barutswerde« (Sil. II. 136—8.). Od roku 1365—1382 vyskytuje se Pašek »de Barutswerde«, kterýž l. 1365 nabyl obou Lutyní. Jemu kníže Hanuš Ratiborský, poněvadž mu nadání knížete Leškovo shořelo, vydává nový list na hrad Barutswerde s městečkem Oderbergem a s ½ vsí Zábulkovem po polsku a vůbec Neuschurgersdorf zvanou, též celý Krysov a Grunov čili Slatinu, aby to držel s vyšším i nižším právem knížecím podle práva manského; za to podle práva zemského sloužiti bude jedním ozbrojencem a dvěma střelci. L. 1375 pan Pašek 30 hřiven byl na záduší věnoval, které peníze si půjčili s vůlí knížete Ratiborského měšťané Ratiborští. Stran toho záduší a o poručení jednal l. 1382. i zpomíná se ho ještě 1387 na knížecích listinách (Sil. II. 168—9, 181; VI. 11.) Při počátku 15. století převedli to zboží na sebe páni z Tvorkova, až je Čeněk a Mikuláš z Tvorkova a Beneš ze Svirklan l. 1423 pustili panu Bělíkovi z Kornic. A Bělíkovi listem daným v Ratiborci dne 27. října 1428 Mikuláš a Václav, knížata Ratiborská, potvrdili všecek statek a vsi, zejména: Starý a Nový Zábýlkov, Odříky, Lhotu a »Puodlaw« se vším knížecím právem, však neškodno službám manským, jaké mají konati: za Zábýlkovy a Odříky jedním ozbrojencem, a ze Lhoty a Pudlova jedním střelcem (Sil. VI. č. 177.). Jest tedy Bohunčí zřetelně zbožím Ratiborským.

daleký dosah, neb právem Magdeburským¹⁾ navázaly se nitky na právní odvislost Těšina od Vratislavě, při čemž utvrdila se i platnost němčiny v řízení městském, a vysoké školy Krakovské hlavně pro blízkost, avšak teprve s počátkem 15. století, školáry z Těšínska k sobě přivábily a přetáhly od university Pražské.

Léta 1364 a 1365 papežská stolice z Aviñona vydala o **manželství** tyto listy :

»Urban biskup ctihodnému bratru biskupovi Vratislavskému pozdravení. S velikým zármutkem dověděli jsme se, že nedávno milý syn Jan, markrabí Moravský, a milá v Kristu Alžběta, dcera někdy Kazimíra Těšínského, jeptiška kláštera Třebnického, ačkoli slib již učinila, v manželství prý vstoupili, což kdyby pravda bylo, tím větším pohoršením by bylo, čím výše jsou oba postaveni. Pročež Ti nařizujeme, abys to vyšetřil a, bylo-li by pravda, abys Naším jmenem zpomenutého Jana napomenul, Alžbětu propustiti, a Alžbětě nařídil, by navráťvši se do kláštera, tam polepšením života za svůj přestupek se kála.«

Témuž biskupovi týž papež nařizuje, »aby Bělikovi z Kornic a Jutě dceři nebožtíka Čáka (Czakonis) z Těšína, kteří v manželství potomstvo zplodili, nevědouce, že jsou v 4. koleně pokrevní, pro uvarování dalších nesnází udělil dispens, rozveda je na krátko. Potom může to manželstvo po novém slibu trvati, ač-li Juta nebyla unešena.«²⁾

Pro kulturní historii neméně zajímavý jest list papežský tento :

¹⁾ Viz o tom právě v mých dějinách Opavska str. 118.

²⁾ Theiner Mon. I. 630—6. O únosu děvčat a žen jest tuto jediná zmínka; o únosu židovských dětí jsme zpomenuli výše.

»Urban biskup . . . Milému synu urozenému Přemyslavovi knížeti Těšínskému pozdravení. Vzhlednouce k pokorným prosbám Tvým milostivě dovoluujeme, abys se svými lidmi, kdybys přibyl v místa církevně kletá, směl o zavřených dveřích, nepřipouštěje lidí kletých, beze zvonění a tichým hlasem, dávati mši svatou a jiné obrády sloužiti, vyjímaje případ, žebyš sám nebo Tvoji lidé klatby byli původci.«¹⁾

V dubnu l. 1366 Přemek, kníže Těšínské a Bytomské, dlí v Praze, kdež 21. dubna vydává revers německý, jakož před několika léty ve Vratislavi od krále českého léno přijal na země své: Těšín; Bytomě polovinu, Tošek, Piskovice, Hlivice; Sevěř, Čelaď a Svibu i s příslušenstvím, že chce zůstatí svému králi věren.²⁾ Tímto listem přesně určeno jest, co tehda ku Těšínsku slušelo. — Kníže Přemek již tehda v radě královské držel vynikající místo dvorského sudí čili komorníka, jakž svědčí majestát Karlův (3. srpna) vydaný, kterým za jeho svědectví Pražanům svobody na obchod se potvrzují.³⁾ A Karel IV. užíval často Přemkovy rady na př. o rozdíl knížat Hanuš a Ratiborského a Mikuláše Opavského, zůstává mu příznivě nakloněn, jednak když Přemek měl spor s Bolkem Nemodlinským, jednak když císař Přemkovi l. 1372 pojišťoval dědičný nápad na Osvětimsko.⁴⁾ Jakkoli nápad Bytomský od l. 1369—1373 (viz str. 138) pořád ještě knížeti činil veliké nesnáze, pamatoval předce na rozmnožení svého zboží, jak svědčí nabytí zástavy Žárův a Palovic.

Přitom ale zjevuje se nám nápadná věc, že s Přemkem začíná jednati též jeho bratr Semovít, veliký

¹⁾ Theiner, Mon. I. 636. ²⁾ Lehen-surk. II. 561. ³⁾ Čelakovský práva m. 138. ⁴⁾ Lehen-surk. II. 479, 578; Sil. VI.

převor řádu sv.-Janského. Nemohouce si té věci vysvětliti, nedržíme jinak, leč že zatím byli pomřeli všichni tři ostatní bratři a že po nich všechny dědické nápady přejal převor. Proto asi Semovít začíná vládnouti s Přemkem. S ním l. 1378 slibuje Žáry od knížete Hanuše ve 4500 hřivnách zastavené vydati po zaplacení té sumy. S ním také nejspíše na koupi Žárův půjčuje od kanovníka Vratislavského Jana Gosvini a od mistra Petra z Břehu 200 hřiven a zapisuje platy na městech Těšíně, Frýštátě, Skočově a Bílsku do 20 hřiven ročních.¹⁾ Zboží toho ovšem nedrželi dlouho, neb l. 1380 má Žáry již Vladislav kníže Opolský.²⁾

* * *

Když Karla IV. dne 16. prosince 1378 u sv. Víta ukládali do hrobu, jistotně kníže Přemek účastnil se těch obřadův. Úmrtí císaře Karla jest tak velikým mezníkem v dějinách světských, jako současná smrt velikého papeže Řehoře XI. v dějinách církevních. Na místo Řehoře zvoleni dva papežové Urban VI. a Klement VII., čímž zahájen jest onen veliký rozkol církevní, kterýž nemohl zůstat bez následků pro panování nového císaře a krále Václava IV. Kníže Přemek za velikých rozběrů, jejichž dějištěm především Morava se stala, zůstal rádcem též nového krále.

Při své smrti totiž markrabí Jan byl zůstavil 3 syny Jošta, Prokopa a Soběslava. Jim všem vyměřeny údíly na Moravě, ač Jošt měl zůstat vrchním pánem. Ale Jošt pobádán úžasnou lakotou, aby zboží své rozmnožoval, rozpadl se s kapitolou Olomouckou takovou měrou, že na něho puštěna církevní klatba, a Morava dána do interdiktu. Jošt se přičiňoval, aby se této

¹⁾ Kašperlik, Notizenblatt 1873 13. ²⁾ Weltzel, Sohrau 30.

klatby zbavil, což se mu za prostředkováním knížete Přemka Těšínského podařilo. A takž po sepsání smlouvy mezi ním a kapitolou učiněné za přítomnosti Přemkovi v Písku dne 20. II. 1380 od kardinála Pilea sprostěn jest klatby. Tímto smírem nebyly odčiněny ještě Joštovy spory s biskupem Olomouckým a s bratrem Prokopem. Že válka mezi oběma bratříma nepropukla již l. 1380, zabránil král Václav, an kardinála Pilea Moravou do Uher provodil. Byl-li kníže Přemek v tom průvodu, nevíme: avšak téhož roku den Nanebevzetí P. Marie jest doma, neboť koupil fojtství Těšínské a pustil za ně zámek »zur Wendischen Ostra« a Nové Kunčice (Malé u Ostravy). Prodej knížecího hradu pohraničného Ostravy způsoben jistotně ne bez příčiny; možná, že kníže Přemek, vida propukání války v sousední Moravě mezi Joštem a Prokopem, opatrování toho hradu raději jinému svěřil pod závazky i pro zemi prospěšnými. — Neumíme ovšem pověděti, co se v příčinách obrany hranic stalo u Jamnického hradu Friedeke zvaného; též nevíme, stálo-li již město Frýdek.¹⁾

Přemek jest l. 1382 dne 11. října v Praze, jak svědčí zápis krále Václava, kterým poroučí, aby statek Dřevčice u Brandýse v Čechách spojen byl se stolními statky biskupa Olomouckého.²⁾

Kníže Přemek nabývá nových zemí.

Kořistě z přízně královny, byltě Přemek členem

¹⁾ Před r. 1393 již stálo: zpráva z Brandlových půh. I. k r. 1386 o Frýdku není bezpečná; stávalo Frýdků několik, na př. v Blščinsku. ²⁾ Mor. XI. 561. Jediný tento manský statek v Čechách zůstal biskupům Olomouckým do 16. století; biskup Prusinovský 1566 po nálezu manského soudu Kroměřížského se naň »zvedl«. Viz Prameny dějin Op. a Těš. čís. 2.

nejvyšší královské rady,¹⁾ na sebe převedl za 11.000 hřiven zástavu Sosniševic, Prudnicka (Neustadt) a Krysova, avšak již 1. 1383 dne 10. listopadu pustil ji Vladislavovi Opolskému. Za to však král Václav téhož roku v prosinci pojistil Přemkovi nápad netoliko na zboží toto, nýbrž i na zboží Nemodlínské.²⁾ — Léta 1384 dne 1. ledna shledáváme knížete Přemysla v průvodě s králem Václavem na cestách po Německu zejména v Lützelburgu,³⁾ ale dne 23. března »Przemislaus dux Teschinensis et **Silesie**« a pán na **V. Hlohově** již v Krakově potvrzuje jeptišce Ofce v Krakovském klášteře sv. Kláry platy z lávek ševeckých v Bytomi.⁴⁾ A opět dne 27. září téhož roku v Lucemburku vydává německý revers, kterým zavazuje se k věrnosti a poslušnosti, jakož císař Václav jemu milostivě své vlastní královské zboží půl Hlohova (Velikého), Stinavu a Gurov byl udělil v manské držení. A tak již listem daným na V. Hlohově 25. února 1385 k rozkazu královskému královská polovina města Hlohova jemu holduje německým zápisem.⁵⁾ Nedlouho potom dne 14. listopadu 1385 kníže Přemek pro sebe, svého bratra Semovíta i pro potomky, od knížete Bolka Zembického za 10.000 hřiven zakoupil město **Střelin** s příslušenstvím.⁶⁾

Nabytím Hlohovska na nejzazším severozápadě Slezska blíže hranic palatinátu Poznaňského a marky Braniborské rozloženého způsobeno několik závažných účinků: odtud počínaje knížata Těšínská titul svůj rozmnožili, píšíce se »V. Hlohova«. Zroveň ale udála se ta změna, poněvadž V. Hlohov ležel v těch krajích, ke kterým se nesl název »Slezsko« (viz str. 126.), že se kníže počal psáti »v Slezí«, čímž jméno to přirozeně

¹⁾ Palacký II. 2. 253. ²⁾ Lezensurk. II. 311—2. ³⁾ Bierm. 237.

⁴⁾ Sil. VI. 15. str. ⁵⁾ Lezensurk. I. 196—8. ⁶⁾ Tamt. 348—9.

začalo se přenášeti i na knížetství hornoslezská, kteráž dotud slula jen polským. Konečně ještě jiný výsledek způsoben praktický. Hlohovsko bylo tehda již úplně německým, tak jako kraje slezské severně od Vratislavě položené; pročež nutnost toho vyžadovala, aby knížecí kancelář do Hlohovska vydávala německé listy. Touto okolností, a také druhou, že Vratislavská rada, též německá, vydávala městskému právu Těšínskému v těžkých případech naučení německá, utvrdila se na Těšínsku převlada řeči německé jakožto diplomatické.

* * *

Roku 1386 dne 13. prosince v Praze královna Alžběta pode svou a pod pečeti markrabí Jošta a knížete Přemka Těšínského a Hlohovského vzdala se ungelu z vinic okolo Prahy. A dne 22. pros. zemskému soudu českému na místě krále předsedali markrabí Jošť, kníže Přemek a j.¹⁾

Za pobytu svého v Těšíně 1. 1388 vydal kníže dva listy, o prodej Bohušovic a Malých Kunčic.

»My Přemyslav z Boží Milosti kníže na Těšíně v Slezí a pán Hlohovský vyznáváme, že před nás předstoupili slovní Ješek z Ogrozoné (Ogrozin) a Hanuš z Ogrozoné strýci a veřejně vyznali, že pravým prodejem prodali všecko své dědictví otcovské, což na ně spadlo a odemřelo po jich otci ve vsi a na statku Bogušovicích s polem a platy i se mlýnem i vším panstvím statečnému Bělíkovi z Kornic a paní Jutě jeho manželce za 60 hřiven Pražských grošů polského čísla, kteréž peníze zaplacený přijali, aby výš jmenovaný pan Bělík z Kornic a jeho potomci — a paní Juta to dědičně drželi a tím konali, jak se jim nejlépe

¹⁾ Čelakovský, práva m. I. 175.; Archiv český II. 347.

libiti bude, a tou měrou, jak výš psaní Ješek a Hanuš z Ogrozoné výš psaným statkem v Bogušovicích vládli a jak to s jinými statky ve svých mezích leželo. — Pročež vzhlednouce k jich oboustranným službám mocí tohoto listu toho jim potvrzujeme a pečeti svou ověřujeme. Dáno první pátek po sv. Duše l. 1388. A při tom jsou byli: pan Crziwassaud rytíř, Girske Schrame z Bítkova, Petráš z Golasewicz, Mikuláš z Kunčie, Sobek z Kornic a Gelfried Lukow náš písař.¹⁾

»My Přemyslav z Boží Milosti kníže Těšínské a pán Hlohovský známo činíme, že věrní naši milí Mikoláš Milotův, farář v Lubomi, a Janík z Křižanovic za zdravého rozumu prodali své podíly na statku svém Malých Kunčicích²⁾ záležejících v našem Těšínském kraji Petrášovi z »Golaschowicz«, našemu starostovi Těšínskému, se vším panstvím, s požitky i užitky . . . Což zpomenutému Petrášovi za věrné služby potvrzujeme, aby on a jeho potomci tím činili, jak se jim nejlépe líbiti bude. avšak aby on i jeho dědici nám i budoucím knížatům Těšínským sloužili jedním střelcem ozbrojeným na koni za 6 hřiven. Jenž dán na Těšíně před sv. Tomášem apoštolem. Tomu na potvrzení naši pečef. Svědkové toho byli: Miček z Bítkova, Jiřík Schrame z Bítkova, Šasek ze Šonova (Schonow), Štefek z »Berteilsdorffu« a Gelfrid Luckaw náš písař.³⁾

L. 1389 dně 8. ledna v Osoblaze konal se veliký sjezd okolních knížat, na němž Václav biskup Vratislavský, Ludvík Brežský, Vladislav Opolský, Přemyslav a Semovít Těšínská, Kunat Olešnický, Jindřich

¹⁾ Pečeť červená visutá na modré šnuře; nápis S. PREMISLAI DUCIS THESSINENSIS — ze Šeršníkova musea podal Landsfeld. ²⁾ zu wenig Kuntzendorff. ³⁾ An sante Thomas obind des heiligen czwelfboten. Z měst. arch. čís. 26 prof. Landsfeld.

Brežský, Ruprecht Lehnický, Mikuláš Opavský, Jindřich Hlohovský, mladý Kunat Olešnický, Jindřich Freistadský. Přemek Opavský a Bolek Opolský spojili se s Joštem markrabím Moravským a Mikulášem biskupem Olomuckým na odboj a výboj proti všem kazičům svých zemí.¹⁾

Téhož roku v neděli před sv. Michalem kníže Přemek svolil k tomu, aby Pavel »von der Windischen Ostra« na svém zboží platy prodati směl knězi faráři Rychvaldskému.²⁾ Kdo ten Pavel byl, poskytuje nám vysvětlení list daný dne 9. června 1390 na Mírově, kterým biskup Mikuláš Olomucký bratřím Hanušovi z »Darchowicz«, Pavlu fojtovi Těšínskému a jich matce Zbince, někdy manželce Jindřicha z Nevojic, povoluje, aby to věno, které ona a její synové na díle tvrzi Stolbachu a vsi Moštenici měli, prodati směli Jakubovi Kuncelovi a Zbince jeho manželce z Prus za pravé manství.³⁾ Jakož se tuto Pavel píše ještě fojtem Těšínským, podobalo by se ku pravdě, že týž Pavel držel Ostravu jen způsobem zástavním. L. 1391 dne 20. června dohoduje se kníže Přemek se svým spoludržitelem Hlohovským, Jindřichem starším, v ten rozum, že spory jejich o Hlohov, Stínavu a Gurov rozhodnouti mají Jindřich nejstarší dědic Brežský a kníže Kunat Olešnický.³⁾

L. 1392 vydal kníže tento list:

»My Přemyslav z Boží Milosti kníže Těšínské a pán V. Hlohova vyznáváme tímto listem, že před nás předstoupili za zdravého rozumu slovutní Mikuláš z Woyeczichsdorffu a Mikuláš Petire a Martin jeho syn na místě svém a jiných bratří a sester nezletilých vyznávající, že pravým prodejem prodali všecek svůj

¹⁾ Mor. XI. 454. ²⁾ Stark. ³⁾ Lehensurk. I. 200. Podobný spor klizen jest l. 1399 mezi Přemkem a knížaty Záhaňskými. Tamtéž.

díl, kterýž měli na statku a vsi Ochabech,¹⁾ slovněmu a pobožnému (!) Gochovi z Ochab a jeho potomkům za 100 hřiven grošů Pražských čísla polského, kteréž hotově vyplaceny dostali, se všemi požitky, platy i právy, a se vším příslušenstvím, ničeho nevyjímaje, aby tím vládli tou měrou, jakou sami, a jak to ve svých mezích leží. K jejich tedy pilné žádosti jim toho milostivě potvrzujeme, aby to věčně za dědictví drželi a tím činili, jak se jim nejlépe viděti bude. Též výš psaní Mikuláš z Woyczichsdorffu, Mikuláš Petire a Martin jeho syn slibili, že výš jmenovaného Gocha z Ochab chrániti budou od nároku a zejména od svých nezletilých bratrů a sester. Tomu na potvrzení naše pečť. Der geben ist czu Koczow an dem nesten Dinstag nach sente Jacobstage des heiligen czwelfbothen 1392. A při tom jsou byli: slovní Sasske hejtman na V. Hlohově. Stepfke von Dytmersdorff, Vitus Sonczay von Heynechow, Miczke Poelke, Jenke von Jilownicz, Sedke Kiczicz vnd gelfrid luckow vnser Screiber, der desen briff hat gehabt in beuelunge.²⁾

Dvě léta později listem daným v pondělí po svatě Trojici kníže potvrzuje, že Vincenc, Ranisbor (?) a Ondřej, synové někdy pána »Jaykonis« z Gůrek třetinu své vsi Kamenice spravedlivým prodejem za 70 hřiven českých grošů polského čísla prodali Bolkovi z Ogrozoné.³⁾

* * *

Zatím kníže Přemek zapletl se v rozepře svých sousedů markrabí moravských, Jošta a Prokopa, a to

¹⁾ Malé Ochaby za 130 hř. koupil prý Goch l. 1420. což potomně potvrdil kníže Bolek. Biern. 156. ²⁾ Pečeť: orel bezkorunný: S. PREMISLAI DUCIS IN SIL. TESSINENSIS — Ze Šeršníkova musea Landsfeld. ³⁾ Stark.

takově, že, jak prvé stál po straně Joštově (viz str. 149.), tak se potom stal zřejmým pomocníkem Prokopovým. Že pak se s knížaty Hanušem Ratiborským, Kunatem Olešnickým a Svatoborem Štětinským brannou mocí účastnil zhoubné války obou bratrů, vychází na jevo ze zápisu markrabí Prokopova, daného v Praze dne 4. ledna 1394, kterým v příměří, jež učiniti hodlá s Joštem, pojímá i tyto své spojence.¹⁾ Že ovšem kníže Přemek tímto svým spojenstvím neškodil si u krále Václava, jest pochopitelno, neb markrabí Jošt se byl zatím spolčil s pány českými proti králi a jej zajal. Prokop naproti tomu vstoupil na stranu královu. A takž kníže Přemyslav dne 25. srpna v Písku s několika jinými pány přivěsil pečť svou k listu královu, kterým král svou při s Joštem mírně ukliditi slibuje.²⁾ V tuto dobu listem daným v Bytomi 21. října 1397 ukoupil Přemek se syny svými Bolkem a Přemyslavem od Zbitka palatína Krakovského Lublinec, Olešno a Gořov; avšak již l. 1401 držel všecko to kníže Bolek Opolský.³⁾

Zatím rozbroje na Moravě trvaly dále a přivrženci Prokopovi, Hanuš Ratiborský, Semovít Mazovský, Přemek Těšínský a jeho syn Bolek s nesčíslným počtem pánů z biskupstev Hnězdenského, Krakovského i Vratislavského činili veliké nájezdy do statků biskupských a kapituly Olomucké, pročež je opat kláštera škotského ve Vídni k rozkazu papežské stolice dne 4. března 1399 dal do klatby.⁴⁾

Kterak se knížata Těšínská této klatby sprostili, nevíme, vždyť ani král Václav netroufal si ujímati se

¹⁾ Mor. XII. 174. a předml. IV. ²⁾ Archiv český I. 54. ³⁾ Leheusurk. II. 321—3. ⁴⁾ Mezi kletými jsou též Verník »Luthenský«, Jesko a Passko de »Petrwicz« — možná, že jsou to zemané z Těšínska.

markrabí Prokopa. Též nevíme, stihl-li interdict zemi Těšínskou, takže v celé zemi nesmělo se žádných služeb Božích konati; rozumí se samo sebou, že knížeti Přemkovi nebyla nic platná papežská dispens, ale zajímavé jest, že prohlášku klatební psal Cunrad z Těšína, veřejný notář. — Tím usilovněji namáhali se markrabí Jošt a jiní velmoži, aby uherského krále Zikmunda, bratra Václavova přiměli k boji s Prokopem. To se jim také podařilo, neboť listem daným v Kroměříži dne 9. srpna 1400 »Jakub řečený Ščeně z Bilin uvázal se příkázáním krále Zikmunda v město Ostravu a v hrad Hukvald, pokud král Zigmund a biskup Jan (Mráz) proti markrabí Prokopovi váleči budou, i slibuje k napomenutí královu opět sestúpiti.«¹⁾ Poněvadž tou dobou též král Václav sesazen a potom uvězněn jest, zřetelno bude, v jaké nepřijemné postavení přišel kníže Přemek, když mocný král uherský, kterýž současně usiluje o nabytí české říše, právě v těch místech, kde se kostelu Olomuckému nejvíce škodilo, posadí svého vojevůdce, jakoby proti knížatům Těšínským.

Abychom se vmyslili v situaci, jak se za předešlých válek od r. 1387—1400 dařilo biskupskému zboží po levém břehu Ostravice, nemáme bohužel zpráv písemných, jen lakonický regest:

Kvetoucí někdy městečko biskupské Friedeberk (Místek) opustlo tak dokonale, lid se rozprchl na vše strany, takže když je na novo osadili, jemu přezdělali »Newenstetel« (nové město), zapomenuvše na staré jméno.²⁾

Při tom zaniklo i několik vesnic: Ebirmansdorf, Quittenow.

A jak se kníže Přemek vpravil do nových okolností? Dovedl si nakloniti přízeň Zikmundovu a l. 1402 trvale ku Těšínsku připojil **Mistecko**:

»My Lacek a Vok bratři z Kravař, páni na Jičíně a Štramberce, vyznáváme tímto listem, že s dobrým rozmyslem a s radou našich přátel spravedlivě prodali jsme v dědictví za 400 těžkých hřiven gr. Pražských a čísla Moravského, kteréž jsme úplně dostali zaplacený, statečnému rytíři Sobkovi Kornicovi z Ogrodzonné a vysoce urozeným knížatům panu Přemyslavu knížeti Těšínskému, panu Bolkovi jeho synu a jich dědicům k ruce pana Sobka, naše vsi a statky jmenovitě: Fridland, Cunczendorff, das Newenstetel, »den langenswenss«, † Ebirmansdorf a † Quittenow¹⁾ se vším právem a panstvím vrchním a nižším, s platy a požitky a vším příslušenstvím, jak jsme to sami drželi a jakž ve svých hranicích záležití, aby tím činili, jak se jim nejlépe viděti bude. Též máme na to panství vyjeti a je panu Sobkovi odevzdati podle zemského práva. Též máme výš psaného pana Sobka, pana Přemysla i jeho syna Bolka k věrné ruce Sobkově podle obyčeje zemského chrániti ode všech nárokův. Tomu na potvrzení naše pečeti. Der gebin ist zu Titzin 1402 an dem nehisten Dunerstage noch sante Valentines-tag des heiligen Martirers.«²⁾

Ke konci svého života kníže Přemek syny své patrně pomýšlel podělití, neboť shledáváme, že dne 1. dubna l. 1404 kníže Bolek na Bytomi vydává listinu o prodej statku »Czanto.« A spolupodepsáni jsou Pašek z Blatnice náš starosta v Tošku, Miklík a Zbrošek bratři z Čechovic a Mikuláš Georgen, náš kaplan a

¹⁾ Frydlant, Kunčice, Místek, Sviadnov; ostatní vsi zanikly. ²⁾ Ze Šeršníkova musea podal Landsfeld.

¹⁾ Arch. český III. 473. ²⁾ Hochwald, 38.

písař.¹⁾ A téhož roku dne 23. května král Václav, na novo panující, udělil v léno Stinavu, Gurov (nepochybně i Hlohov) Přemyslavovi II. knížeti Těšínskému.²⁾

Tento Přemyslav maje k manželství Marketu dceru Hanuše I. Ratiborského z příčin nepovědomých se rozpadl se svým švakrem Hanušem II. Když tudíž Přemyslav o novém roce l. 1406 vracel se z Hlivic k Těšínu, kázal jej loupežnickou rotou vedenou Martinem Hřanem z Moravy úskočně zavraždit. — Otec Přemek postaral se prý o to, aby jak Hřana tak 6 jiných společníků v moc dostal a je ukrutně z tohoto světa zprovdil.³⁾ Nejjasnějším dokladem na to, že Přemyslav II. toho roku nebyl mezi živými, poskytuje nám revers kněžny Ofky Opolské vydaný dne 26. listopadu 1406, v němž se mluví již jen o starém knížeti a o synu Bolkovi.⁴⁾

Téhož roku 1406 byl ale také již kníže Hanuš II. Osvětimský mrtev, tudíž kníže Přemek I. na základě majestátu daného r. 1372 mohl se pokojně uvázati v držení Osvětimska, jakž také vydává list daný 18. července, kterým Mikulášovi Plaškovi povoluje dědictví v Mikušovicích v našem Těšínském též Osvětimském kraji položené prodati nějakému Brussovi za 140 hřiven.⁵⁾

Kníže Přemek byl již od několika let chorý, neboť, když jemu a jeho dědicům král Václav majestátem daným v Praze dne 22. února l. 1407 po úmrtí Hanuše Osvětimského v léno uděloval Osvětimsko, odpustil mu zároveň činění manské povinnosti, poněvadž z dopuštění Božího a pro starobu do takové nemoci upadl, že sama

¹⁾ Sil. II. 93—4. ²⁾ Lehensurk. I. 201. ³⁾ Weltzel, Ratibor 75. Pochybnosti o té věci viz u Biermana 150. ⁴⁾ Lehensurk. II. 324. ⁵⁾ Bierm. 143.

sebe mocen není, nýbrž že jej třeba nositi, zdvihati a pokládati.¹⁾

Téhož roku ten pondělí po oculi přijal prý král Václav knížete Bolka do své společnosti zvané »trzmítze« či »toczenitze«.²⁾

Dne 7. září l. 1407 bratři Přemek a Boleslav knížata Těšínská s jedné a Hanuš kníže Ratiborský s druhé strany o tvrz Bohumínskou, o věno knížete Hanušovy sestry Markěty, o nové clo při Visle a Strumeni a konečně o solný sklad v zemi Ratiborské dohodují se prostřednictvím pánů: Štěpána Stroll-a, Sobka z Kornic, Ješka Šaška, Ješka Hynka a Vernka Šelih bratří, Michala z Bitkova, zemského soudce Ratiborského a Ferkáče z Meziříčí, starosty Blštanského.³⁾ Touto zprávou Stark nám nadělal mnoho zmatků proto, že mluví o »bratřích« Přemkovi a Boleslavovi, kdež nutně třeba předpokládati, že tu jednájí Přemek otec a syn Bolek. Že běželo o věno kněžny Markěty, manželky Přemyslava II. l. 1406 zavražděného, jest pochopitelno; ale jinak se věc má, co do cla i solného skladu. Kníže totiž Bolek solnému obchodu Ratiborskému na škodu založil prý sklad solný v Těšíně.⁴⁾

Před svou smrtí se synem Boleslavem ku klásteru dominikánskému, kdež chtěl míti svůj pohřeb, učinil veliké nadání: dal vystavěti kapli ke cti a slávě sv. Salvatora, P. Marii a sv. Ondřeje. Též nařídil, aby se v tom konventě chovalo 20 kněží a 8 laikův. Toto nadání dne 14. ledna 1408 přijali bratři: Mikuláš Leopold z Ratiboře, převor, Matěj Lezemeister, lector, Mikoláš Weyker, podpřevor, Blasius, sacristan, Dominík Blumel,

¹⁾ Lehensurk. II. 581. Odtud prý slul kníže »Nosák«, nikoli »Nosák«. ²⁾ Stark. ³⁾ Lehensurk. II. 562. ⁴⁾ Weltzel, Ratibor 75., Sobrau 36.

hospodář, Martin Pistoris a Mikoláš Doleatoris, kantorů. Matěj šlechtic Damian, Mikuláš Radowicz a j.¹⁾ — U benediktinů v Orlové opatoval 1407 kněz Jan, kterýž spolupodepsán jest s opatem Týneckým Mstislavem o nějaké zboží blíž Krakova.²⁾

Při obou těch klášterích trvaly nepochybně školy domácí, v nichž se učili především takoví mladíci, kteří minili dosáhnouti kněžského svěcení. O jiných školách té doby neděje se zmínky. Předce však takové trvaly, poněvadž shledáváme studenty na vysokých školách v Praze i Krakově.

I zůstane zjevem zajisté pamětihodným, že jak za života Přemkova školárové táhnou k universitě Pražské, tak po jeho smrti naprosto se od ní odvracejí a ku Krakovu takovou měrou překlouňují, že pro dobu od r. 1407—1530 v Praze nestuduje z Těšínska nikdo.¹⁾

V Praze studovali rodáci z Těšína: l. 1383 Kunrad immatrikulován za darmo (propter Deum), 1396 zapsán Martin. Na hodnost bakalářskou povýšení byli: 1383 Petr a Matěj, 1394 Filip, 1401 Martin, 1404 Mikuláš. Z Bělska (de Belicz): 1372 Mikuláš dal od zápisu 2 gr.; 1389 Štěpán učiněn bakalářem. Z Frýdku: 1393 mezi mrtvé zapsán: »Nicolaus Dubowicz de Fredeg, clericus Vrat. dioec., notarius publicus et studens«; 1406 »Nicolaus Dubewicz de Fredek dedit 14 grossos.«³⁾

V Krakově studovali: 1400 Mathias Stanislai de Teschyn, Jacobus Andreae de Fredek, Petrus Nicolai de Skoczow; 1403 Johannes Petri de Odirberg; 1404 Bernardus Bomgarte de Belicz, Johannes medici de Teschyn, Johannes Rotmann Petri de Odirberg.

¹⁾ Kašperlík. Notbl. 1872, 83. ²⁾ Kętrzyński 201—5. ³⁾ Monumenta univ. Pragensis.

Tento tuším Johannes Oderberg 1406 dosáhl bakalářství.¹⁾ Z jiných krajanů zaznamenáme ještě tyto: Kníže Semovit † po 1388, jsa velikým převorem křižovníků sv. Jana v balině české a polské;²⁾ kníže Boleslav † 23. července 1356, jsa proboštem u Věch svatých v Praze; kníže Jan 1359 jest klerikem Vratislavským; Jan Oderberg okolo 1375 jest notářem v Ratiboři; Bartoloměj ze Semoraze 1364 jest oltářníkem v Těšíně; 1383 Mikuláš z Těšína od papeže praesentován na děkanství Opatovské; 1399 Conrad z Těšína notarius publicus; Mikuláš z Radovic u Puncova jest 1408 dominikánem v Ratiboři.

Poněvadž podací k oltářům Těšínským zůstavili sobě fojt a měšťané, starali se též o to, aby k nim se dostávali rodáci; tedy pečovali i o studenty.

Pohyblivost městského a svobodného obyvatelstva prospívala ku vzdělanosti. Zpomenují jsme již Mikuláše Dubovce z Frýdku a Bernarta Bomgarten z Bělska: tu patrně otcové obou těch mužův posílají z jednoho místa, z Dubovce, odstěhovavše se jeden do Bělska, druhý do Frýdku; odtud mají jeden německé, druhý české příjmení. Podobnou pohyblivost shledáváme na příkl. v Krakově, kdež pro konec 14. a počátek 15. století mezi přísežnými kmety a konšely najdují se: Jan z Freyenstadt, Mikuláš z Těšína, ba i Jan Hulczner t. j. z Hlučína.³⁾

Nejzajímavější případ pohyblivosti poskytuje nám

¹⁾ Album studiosor. univers. Cracov. I. Cracoviae 1887; Muczkowski, statuta nec non liber promotionum univers. Jag. Cracoviae 1849. ²⁾ Některá data o Semovítovi poskytuje Historický archiv české akad. čís. 2 »Soudní akta konsistoře Pražské II. vydal Ferd. Tadra, v Praze 1893. ³⁾ Codex dipl. univ. studii generalis I. Cracoviae 1880.

rodina fojtovská z Těšina. Petr, někdejší fojt Těšínský, 1349 stal se pánem na Landeku a Hlučíně. tedy na Opavsku: a jiný Petr fojt měl k manželství paní Zbenku, která po Moravanu Jindřichovi z Nevoje ovdověla a na biskupském zboží na Stolbachu tvrdí i na Moštěnicích statku nabytá. A toto zboží se syny svými Pavlem fojtem Těšínským a Hanušem z Darkovic (u Hlučína) vzdává 1390 v ruce biskupa Olomuckého!

VIII. Těšínsko-Hlohovsko-Bytomsko-Sevěřsko-Místecko

(po odloučení 1414 Osvětimsko-Tošecko-Hlivicka a 1416 Střelínska).

Bolek I. 1403—1431 —

Poněvadž úmysl nebožtíka Přemka, aby se synové jeho, Bolek a Přemyslav, zbožím otcovským tak hojně rozmnoženým podělili, se neuskutečnil pro úmrtí Přemyslavovo a pro nezletilost syna jeho Kazimíra, vládl Bolek veškerému zboží sám i píše se též knížetem Osvětimským, jak první list jeho nám známý svědčí.

»My Bolek z Boží Milosti kníže v Slezi, pán na Těšině, Osvětimě (Awssycz) a V. Hlohově vyznáváme, že před nás předstoupil statečný Hynek Šeliga a jeho manželský syn statečný rytíř Vernek, též Šeliga, a pokorně Nás prosil, abychom jemu přáli sstupku s jeho bratrem Ješkem Šeligú a s jeho dětmi manželskými na vše statky, které pod námi v knížetství Těšínském na manstvích mají. I vzhlednouce na jich pokornou prosbu a jich věrné služby takového sstupku jim milostivě povolujeme tímto listem a to takově, kdyby výš psaný Hynek Šeliga anebo jeho syn Vernek též

Šeliga z dopuštění Božího zemřeli a manželských dětí nezůstavili, aby tehdy jejich odemřelé statky na bratra Ješka a na jeho děti všechny spadly. Což svou pečeti potvrzujeme. Při tom jsou byli statečný rytíř Sobek pyenthlet.¹⁾ Ješek Kornic, »pelka z kalicz« a Mikuláš náš kaplan, který ten list psal.²⁾

Tou dobou bylo knížeti Bolkovi jednati o **Místecko**. Z toho jednání vychází na jevo, že Místecko nebylo zbožím dědičným, nýbrž zůstalo manským, poněvadž původně náleželo kostelu a biskupovi Olomuckému. Proto z tohoto zboží knížeti Těšínskému bylo odpovídati před manským soudem biskupovým v Kroměříži!

Nevíme sice, oč běželo paní Anežce, manželce Dika z Koberic, když tam v Kroměříži pohonila pana Jana z Kozolup,³⁾ hejtmana knížecího Těšínského, o statek Místecký (»de bonis Fridberg«), ale jisto jest, že pan Jan zboží to držel knížeti Bolkovi k věrné ruce. Jak se zdá, pan Jan Kozolupец ukazoval k tomu, že on není vlastním pánem zboží Místeckého, pročez manský soud učinil l. 1409 v den sv. Havla tento nálezký:⁴⁾

»Mezi paní Díkovú a mezi pánem Janem Kozolupcem hajtmanem »Czyesynskey« země dal hofrychteř na many. Tu jsou manové nalezli, že pan Jan Kozolupец

¹⁾ Patrně přezdívka polská »pięc lat«, jako podobné příjmení Opavské »Pětivajec«. ²⁾ Geschaen und gaben zu Tessen an unser lieben vrawentag wurczweyn 1409, ze Šeršníkova musea Landsfeld. ³⁾ Jan z Kozolup, rytíř knížete Bolkův, osedlým byl na Střelínsku, poněvadž na tamnější své vsi Habirdorfu Janoví Janovu z Bilska, oltařníkovi oltaře sv. Petra a Pavla v Těšině, prodal 12 hřiven platu, což kníže Bolek 24. června 1412 potvrdil a biskup Václav 15. března 1413 schválil. (Kašperlik, Notblatt. 1874, 1875.) Měl však jistotně i statky na Těšínsku. ⁴⁾ Pamětihodno jest, že manský soud Kroměřížský, ač původu německého, nejprvnější v zemích českých začal užívati češtiny.

má prázdnen býti toho púhona, protože jest úředník a hajtnan toho (Místeckého) i jiného zboží svého kněze Czyessynskeho« do jeho vůle. A ten urtel vynesol Jenec z Kostelce ode všech manov.»

Žaloba byla tuhá, neboť »Dík na svej ženy městě« dal zapsali do manských knih, že »druhý rok stál protiv pánu Janovi Kozolupcovi.« Ale odporoval jemu »týž den pan Jan Kozolupce žádaje, aby bylo vtaženo v knihy, že druhý rok stál a že opovídá, že jej (Dík) k škodám připravil.«

A přes to opětován 1409¹⁾ púhon »de bonis Fridberg« od Anežky ženy Díkovy, kteráž si za poručníky toho púhonu vyvolila Hanuška z Bělé a Hanuška ze Zábřeha (u Ostravy). Ale k tomu púhonu byv poprvé volán nedostavil se Jan z Kozolup. Tímto púhonem nejspíše zároveň s Kozolupcem pohnán jest i kníže Bolek, neboť k r. 1410²⁾ zapsáno jest, že Dík poručník své ženy po druhé stál, nestál však kníže Bolek. Minul třetí »rok«, a kníže Bolek zase nepostavil se před manský soud v Kroměříži, i zapsáno ku čtvrtému »roku« téhož léta³⁾, že Dík po čtvrté stál, nestál však knížepán Těšínský, nýbrž urozený pán Lacek z Kravař, kterýž patrně jakožto prodávatel zboží Místeckého povinen byl zastoupiti knížete Bolka jakožto kupitele.⁴⁾ Z toho všeho vychází na jevo, že brzo po nabytí Místecka knížatům Těšínským činěn byl odpor, aby Místecka nepovažovali za zboží dědičné.

Touže dobou činí kníže Bolek opatření o dvě vsi pohraničné, že l. 1409 v den sv. Jiří Ondřejovi z Tvorkova pouští ves Petřvald, v Těšínsku záležející, a že

¹⁾ Feria IV. infra octavas Corporis Christi. ²⁾ Feria IV. post Invocavit. ³⁾ Feria IV. před sv. Vítem. ⁴⁾ Z manských púhonů Kroměřížských laskavě sdělil P. Hrbáček. Sign. N. 2. fol. 45—48.

mu l. 1411 potvrzuje kup Bartovic i s veškerým vrchním knížecím právem.¹⁾ Z toho zřetelně vychází, že pan Ondřej z Tvorkova již drží P. Ostravu tak, jako nepochybně též Bohumínsko držel.

Rozdil zboží otcovského.

Doposud se pokládalo za pravdu, že již kníže Přemyslav II. byl knížetem Osvětimským, tudíž že po smrti jeho Bolek přejal poručnictví za nezletilého Kazimíra a že se za tohoto svého poručíkování²⁾ teprve začal psáti knížetem Osvětimským. Též marně namáhají se historikové vyhledati aspoň jednu listinu svědčící této činnosti poručnické.³⁾ Ale o tomto poručnictví zatím nikdež není zmínky; nebylo tedy kromě úmluv ústních žádné řeči o dělení před tím, než Kazimír nabyt let. A l. 1414 kníže Bolek se dělí se strýcem svým Kazimírem⁴⁾ takově: sám si ponechává Těšínsko,

¹⁾ Stark. ²⁾ Biermann pokládá za Přemkův rok úmrtní buď 1411 buď 1412. ale uvedena jest listina z r. 1409, kde se Bolek píše knížetem Osvětimským. ³⁾ Rychlik, księstwa Oświęcimskie i Zatorskie 30, uvádí též list daný (prý od Bolka) roku 1415 (!) o dominikány Osvětimské.

⁴⁾ Vývod Kazimírovičů Osvětimských:

Kazimír I. 1427 prodal Střelínsko, † 1433

1. m. Anna dc. Jindř. Hlohov., 2. m. Marketa dc. Hanuše II. Ratibor.

Václav † 1465 na Zatoře	Přemyslna Tošku † 1484 m. Machna dc. Mik. Opolsk.	Hanuš III. na Osvětimě a Hlivicích † ok. 1495
1. Kazimír II. † 1491 m. Machna dc. Mikuláše Ratiborsk. † po 1510	Marketa † 1513 abatýše u sv. Kláry ve Vratislavi	m. Barbora poslední Přemyslovna na Krnově
2. Václav † po 1487		Alina
4. Václav † po 1492		m. Jiřík Šelenberk
3. Hanuš IV. † 1513 m. Barbora	Hanuš † 1515.	z Kosti, pán na Krnově.

půl Bytomska¹⁾ a zemi Sevěřskou. Kazimírovi pak pouští Osvětimsko, Tošecko²⁾ a půl Hlivicka, ³⁾ přestávaje se odtud psáti knížetem Osvětimským. Ale tento rozdíl byl jen zatímný, neb nebylo jednáno o Hlohovsko a Střelínsko. Kníže Bolek užíval totiž i titulu »pán na Střelíně«, jak se píše l. 1411, 1412, 1413 (na př. na listech o Piskovice a Tošek a o Bilský les vydaných). Také jednal jednou o ves »Wammilwicz« jižně Střelína a severně Zembic položenou. Když konečně dne 21. listopadu l. 1416 došlo na rozdíl, Bolek podržel si Velký Hlohov s veškerým příslušenstvím, a Kazimírovi pustil ku Osvětimsku Střelín, přidav mu náhradou 3000 hřiven grošů českých. Téhož roku dlel kníže Bolek na Hlohovsku, kdež listem daným »zum Gore an synte Barbaratage« jakožto pán země Hlohovské Gurovským potvrzuje svobody. Kníže Kazimír nepodržel na dlouho Střelínska, prodav je Ludvíkovi knížeti Břežskému.⁴⁾ Další osudy Osvětimska viz pod čarou.⁵⁾

¹⁾ L. 1414 tu středu po sv. Duše kníže Bolek Hanušovi z Měchovic u Bytomě nějaké potvrzení uděluje. (Biermann 152.)

²⁾ Ještě l. 1412 kníže Bolek svým měšťanům Tošeckým a Piskovským pustil odmrť. (Tschoppe u. Stenzel.) ³⁾ Lehensurk. II. 562.

⁴⁾ Lehensurk. II. 551; I. 201, 373.

⁵⁾ **Přehled dějin Osvětimska** od r. 1414—1850. Synové Kazimíra I. podělili se zbožím otcovským takto: Václav dostal knížetství nově utvořené Zátorsko, Přemysl Tošecko, Hanuš III. Osvětimsko. Knížata tato značně klonili se ku Krakovu a k říši polské. (Různé tyto zjevy vyličuje Rychlik, Księstwa Ośw. i Zatorsk. str. 38 násl.) Proto Hanuš III. již 1453 Osvětimsko prodal králi polskému za 50.000 kop. Král Jiřík Poděbradský tomu sice odporoval, ale 1462 slíbil Kazimírovi, že ho do života pro Osvětim, Živec, Sevěř, Zátor nebude nařikati. A král český Vladislav 1474 jmenem království českého vzdal se nároků na to zboží. — Kníže Hanuš Osvětimský, podléžev Hlivice

Styky s Krakovem a s říší polskou.

L. 1414 s Hanušem Ratiborským, Bernartem Nemodlinským a j. vypravil se Bolek po straně polské proti německému řádu do Prus.¹⁾ Stark píše o tom: l. 1414 kníže Bolek Těšínský a král Vladislav polský, před svým pokřtěním Jagello zvaný, Olgerův syn a vnuk Gudemína, který byl u velkoknížete Litevského Vitenisa podkoním, bojovali v Prusách. Na tuto nepochybně výpravu půjčil si peněz, jak svědčí listy dané l. 1413 dne 13. a 19. července; a sice z fundace špitálu a kostelíku sv. Trojice na předměstí Fryštátském náležitě²⁾ přijal 100 hřiven grošů českých polského čísla; za něž 10 hřiven úroků poukázal na knížecích platech z Těšina. z nichž 4 hřivny faráři Michalovi, poněvadž se v tom kostelíku 3krátě týdenně mše sloužily, měl

s manželkou svou Přemyslovnou Barborou na čas vládl na Krnovsku. Zátorsko sice 1447 dalo se pod ochranu krále polského, ale ač je král polský již 1470 chtěl koupiti, trvalo předce dále. L. 1477 synové Václavovi podělili se o Zátorsko českým listem: Kazimír a Václav dostali jednu polovinu; Hanuš a Vladek druhou. Téhož roku slíbil sice Hanuš Kazimírovi Těšínskému, jehož sestru Barboru měl za manželku, že po něm děditi má Kazimír Těšínský; též Kazimír Zátorský 1487 nápad pojistil svému švakru Hanušovi Ratiborskému, ale r. 1494 král polský Jan Albert skoupil Zátorsko za 80.000 zlatých. — Jediný kníže Kazimír Těšínský usiloval o navrácení těchto zemí, ale překonal se, že vše jest marno. Osvětimsko-Zátorsko tvořilo potomně zvláštní kraj říše polské až do r. 1773. L. 1820 prohlášena obě knížetství za česko-slezská i připočtena jsou ku krajům německého bundu. R. 1848 usilováno o to, aby Osvětimsko-Zátorsko připadlo ku Slezsku. Podobněž chtěl sněm Moravský Opavsko sloučiti zase s Moravou. Nejvyšším patentem daným dne 29. listopadu 1850 sloučeno Osvětimsko-Zátorsko s Haličí. Ve velkém titulu Císař Pán píše se knížetem Osvětimským a Zátorským.

¹⁾ Weltzel, Sohrau 37. ²⁾ Domus pauperum extra muros Tess., sicut itur versus Freyenstadt.

vypláceli jakožto správce toho špitále měšťan Petr Schawenflug. Současně připojena jest ta kaple k faře. — Druhým listem 30 hřiven z fundačních peněz farnímu kostelu náležitých půjčil za prostředkováním faráře Michala, a poukázal 3 hřivny úroků na knížecích kšosích v městech Těšíně a Frýštátě. Biskup dal k tomu svolení.¹⁾

Tou výpravou zadlužil se kníže Bolek značně, neb ještě l. 1418 králi polskému Vladislavovi zůstával dlužen 1000 hřiven.²⁾ — Ostatek kníže Bolek zachovával se dvorem polským věrné přátelství, neb l. 1424 výpravil se na korunovací královny Žofie, druhé manželky Vladislavovy.³⁾

Války husitské byly vážnou příčinou, aby se knížata slezská začínala přikloňovati ku polské říši. A styky ty se značně rozmnožovaly, že od počátku 15. století počínaje a tak napořádě až do druhé čtvrti 16. století mládež studující vyhledávala universitu Krakovskou.

V Krakově studovali z Těšína: 1415 Matěj Jakubův, 1417 Michal farář z Těšína, Mikuláš Markův, 1419 Jan z Těšína, Petr Mikulášův, 1422 Petr z Těšína jest bakalářem, 1424 Bernart Mikulášův, 1428 Ambrož Romualdův, Jan Mikulášův Hemrle, 1432 Jan Mikulášův Fryč. Ze Skočova: 1413 Jan Mikulášův de »Skoschow« ? Z Frýštátu: Urban Petrův de Freynstat, 1428 Mikuláš de Freynstat jest bakalářem, 1424 Petr Mikulášův de Freynstat. Ze Strumeně: 1414 Petr Janův Pyntleth de »Swartzwasser.«⁴⁾

Rodáci z Těšínska: L. 1412 Jan Janův z Bílska jest oltářníkem v Těšíně. L. 1419 pro oltář

sv. Mikuláše, Martina a Stanislava v kapli Všem svatých v Těšíně Hlohovský kanovník Mikuláš, Jiříkův syn z Frýštátu, 12 hřiven koupil na radě Těšínské a Frýštatské. Tuto fundaci biskup Kunat, kníže Olešnický 20. ledna 1419 potvrdil a zakladatele samého učinil oltářníkem.¹⁾

Věci úřední a soudní. Potvrzování kupů a prodejů dávalo se za knížete Bolka podobněž jako za jeho otce; bohužel málo dochováno jest kupův úplných. Nápadno jest, že kníže i majestáty vydává za přítomnosti svědků:

»My Bolko z Boží Milosti kníže v Slezí, pán Těšínský a V. Hlohova vyznáváme . . ., jakož velkomocné kníže sl. paměti Meško i se syny svými knězem Vladislavem a knězem Kazimírem prodali jsůu pravým kupem les příslušný k Holešovu — tejto vsi, v šanóm a sedláckóm z Holešova . . ., protož vzhlednuce na jejich službu a pokoru z naší knížecí moci jim toho listu potvrzujeme, že mají les držeti dědičně a věčně požívati se všemi požitky takové spůsobů, žeť my a naši potomkové knížata máme požívati toho lesa dřeva velikého neb malého k našemu budování, aneb kde potřeba bude. Dáno na Těšíně den sv. Doroty l. 1417, a při tom jsou byli naši věrní milí pan Sobek z Kornic, pan Pientlat Kornic, Janek Hunt, Mikolaj Pelgrím a kněz Mikolaj kantor z Hlohova náš kaplan a písař toho listu.«²⁾

Jiná potvrzení z té doby jsou již jen dle obsahu známa: l. 1416 Mikolášovi Pelhřimovi potvrzuje svobody; 7. ledna Michalovi z Fridrichsdorfu za věrné služby vzdává Jiskřičín; den sv. Jana paní Marketě Vickovně na Mazancovicích potvrzuje věno v 70 hřivnách.³⁾ — Kupy potvrzuje Vernerovi Šeligovi, který

¹⁾ Kašperlík Notizbl. 1874 52—58. ²⁾ Biern. 155. ³⁾ Stark.
⁴⁾ Album studiosor. a Liber promotionum univers. Cracov.

¹⁾ Notizblatt 1874, 458. ²⁾ Dle starého překladu z německého originálu též zachovaného podal inspekt. Terlitza. ³⁾ Stark.

koupil od Ješka z Kornic Kunčice; Petrovi Fergáčovi z Meziříče, jenž koupil Pogoř od Mikuláše Grolla; Zikmundovi z Kremže hejtmánovi Těšínskému, jenž byl Malé Kunčice koupil za 200 hřiven od Jana z Golasovic.¹⁾ Co Mikulášovi Stopákovi z Dolního Arnoldsdorfu čili z Karviné vzdal, nevíme.

Nemluví se tedy nikdež o deskách zemských, do nichž by se prodeje a kupy i věna vkládaly, a do nichž by se zapisovaly statky někdy knížecí v pozemské proměněné. Za to však jest nepochybné, že tehda již trvaly knihy zámkové, do nichž se všecka taková obdarování knížecí zapisovala, jak hádati smíme z té okolnosti, an Stark svůj Verzeichnus až do r. 1579 svedený jen z takových knih sestaviti mohl.

Nebylo tedy na Těšínsku v tom smyslu «desk zemských» jako na Opavsku, aby kníže posly k deskám dával a proměny nastalé zapisovati kázal.

Zajímavé však jest, že páni zemané měli své dvorské právo, o jehož existenci máme dva příklady: Bilštané měli les sobě potvrzený již od knížete Meška, avšak vznikl spor o hranice se strany Přeska ze Seifersdorfu. Záležitost ta nabyla neobyčejné tvárnosti, neboť seděla na ní 3 práva dvorská cizí: v Ratiboři, Kozlí a Střelcech. Konečně podána před právo Těšínské panské, jemuž předsedal zemský (po druhé se jmenuje dvorský) sudí Mikuláš z Meziříče a přisedali Jan z Kozolup, Ondřej z Tvorkova, Mníšek z Kačic (? Kunčic) a Pěntlat Kornic. Toto právo konečně dalo městu Bílsku za právo, načež kníže Bolek I. 1413 les ten Bilštanům na novo potvrdil.²⁾

Druhý případ zaznamenal nám Stark: I. 1415 kníže Bolek nabyl práva na Dubovec před

¹⁾ Bierm. 156. ²⁾ Tamtéž.

dvorským soudem v Těšíně, za dvorského sudího Mikuláše Jeniče z Meziříče, za přisedicích Michálka z Friedrichsdorfu, za pana Sobka z Kornic, Vernka Šeligy «von Merkitschdorf», Pyntlata z Kornic, «Gotschy von Ratschütz», Mitka z Kyčic, Jaška z Kyselova, Zbynka ze Stonavy, Zikmunda ze Semoraze. Nelze pochybovati, že se tu jedná o zemský soud, poněvadž předsedá jemu týž starosta, za něhož se jednalo i o Bílský les.

Nevíme ovšem, jakým obyčejem kníže činil nároky na Dubovec, ale zdá se, že **odmrtem** na něho spadl. Zboží bez dědice odmírá na knížete, ať jest to statek dědičný ať manský. Dědičný statek málokdy může spadnouti na knížete, poněvadž poslední dědic může jej poručiti, komu chce, ale u manských statků bylo jinak. Manské statky byly původně knížecími statky. Takové statky pouštěl kníže některému šlechtici za takovou podmínkou, aby ten šlechtic, konaje jisté povinnosti knížeti, na př. stavěje v čas potřeby ozbrojence na koni do pole, ten statek držel a jeho užíval sám i potomci jeho po meči. Jakmile by nebylo mužských potomkův, připadne statek zpět zase knížeti. Takovými many byli tuším páni Šelihové: otec Hynek a syn Vernek. Poněvadž pan Vernek neměl mužských potomkův, po jeho smrti byl by spadl statek jeho na knížete, ačkoli žil bratr Hynkův, maje několik potomkův mužských. Pro uvarování takového případu vyprosili páni Šelihové Hynek a Vernek u knížete Bolka **sstupku** (Erbverbrüderung), o čemž nás poučuje list na str. 158. otištěný. Jestliže šlechta povolenými od knížat **sstupky** pojišťovala si dědické právo, měšťané toho dosahovali nabytím **odmrtův**. A měšťům na Těšínsku dostávalo se odmrtův mnohem později, než v jiných knížetstvích slezských

anebo na Moravě. I položíme tu listy na odmrty Těšínu a Místku udělené:

»My Bolko z Boží Milosti kníže v Slezí, pán na Těšině a Velkém Hlohově známo činíme tímto listem, jakož před Nás předstoupili purkmistr a rada města Těšina, pokorně Nás prosíce, abychom je a obyvatele, jejich dědice a potomky, milostivě nadali, pročez zejména všechny jich statky a zboží, což buďto pohyblivé nebo nepohyblivé na městském právě mají, též jejich platy, jež na vidrkaf mají zapsány na stačích našich manů nebo na městech zemských i mimo zemi, po jejich smrti spadati dopouštíme na jich nejbližší pokrevné buď mužského buď ženského rodu až do čtvrtého kolena. A se čtvrtým pokolením má příbuzenstvo přestávali. načež my a naši potomci knížata toho práva dědického užívati máme. I vzhlednouce tedy na jich služby, které nám již učinili a přístě činiti budou, potvrzujeme jim tento odmrť ve všech artykulích, alevšak takově, že takové nápady naší zemi Těšínské nemají býti odcizovány. Zvláště ale zůstavujeme sobě: kdyby některý měšťan nebo obyvatel našeho města Těšina dědičné statky kupoval nebo koupeny měl statky manské nebo dědičné, aby ty se dále nedědily než podle práva a obyčeje zemského.

Tolikéž udělujeme městu tomu milost, kdyby zeman nebo zemanka, sedlák nebo selka, některému měšťanu dlužni byli za to, co protrávili, propili nebo za to, co se na míru nebo loket měří, aby takoví zemané a sedláci tomu měšťanu před právem městským o tyto dluhy odpovídali: i může měšťan na ně v jich hospodě právem sáhati. — Tolikéž město míti má věčně svou pastvu, les, statek i ves »Elgoth«, zvanou »Burgersdorff«, kterýž statek i se svými požitky

ode dávna ku městu sluší, aby jej ve svých mezích a hranicích i v týchž právech, jako jejich předkové drželi. Též chceme, aby u nich žádný cech nesměl dávat sobě řádu a ničeho ustavovati bez vůle a vědomí radních pánův. Též chceme, aby žádný řemeslník o míli města Těšina neobýval kromě příštípkářů, vetešníků a kovářů, kteří zbraň brousí; tolikéž o míli aby nebylo ani krěmy, ani lávek pekařských, masařských nebo krejčířských leč by kdo to řemeslo právem dělati směl. Též chceme, aby ten, kdožkoli je cizinec nebo jinde bydlí a v městě nebo s městem Těšínem dědictví poplatné drží, aby k tomu dědictví táhl anebo je prodal . . . Též jim všem obyvatelům milým tímto listem potvrzujeme všecka jich práva a pokuty¹⁾, svobody, výsady, obyčeje a zvyky, jakž jich již za našich předkův užívali — neškodno našim knížecím právům a našemu fojstství Těšínskému. Tomu na svědomí naše pečef. Dáno v Těšině²⁾ l. 1416. Při tom jsou byli: Sobek Kornic náš rytíř, pan Mikolajek z Blotnice náš maršálek, Michalek z Fredrichsdorffu starosta v Těšině, Pyntlat Kornic, Gorschy z Kaschicz a Mikuláš kantor V. Hlohovský, náš kaplan dvorský a písař tohoto listu.³⁾

Také městu Místku listem daným na Těšině to pondělí po svatém Jiří l. 1416 pustil odmrť k prosbě Oldřicha z Boskovic a celé obce. Obsah se srovnává s odmrtem Těšínských. i otiskujeme list jakožto **ukázkou němčiny**.

IN gotis namen Amen . Alle dyng die irkanth Werden off eynen gemeynen notz und fromen . uff besserunge eynes yczlichin menschen . und eyner ganczen gemey | nen Ist Wal notdorfft .

¹⁾ Měněny poplatky od vinníků za přestupky dávané. ²⁾ Am Freytag vor dem Sontage als man yn der heiligin kirchin pflegit zu singin Esto mihi. ³⁾ Podal Landsfeld.

und guth . das dy czu eynem ewigen gedechteniss mit brifen befestend und bestetigt Werden, Dorumb Wir Bolko von | gotis gnadin . herczog in Slesien und herre czu Thesschin etc. Bekennen und thun kunth offentlich allen und yczlichin yn desim briffe dy en sehen adir | horin lesen, das vor unsir keginwortikeith komen ist der Edel herre ulrich von Boscowicz . unsir libir getrawir mit der gemeyne und ynwonern | des Stetchin Newenstetil bey ffredeck ym Merherischir Weychilde . und yn unsirn gebitte gelegin. und hat uns demutlichin gebethin, das Wir dy egenanten ynwoner und alle dy gancze gemeyne . do selbist czu Nawenstetil, und alle ere kynder . ere erbin und rechte nochkomen, und sost alle dy yn erim | stadrechte sitzen adir sitzen Werdin, dorczu gehorin . adir gehorin Werdin, durch got und durch eris ewigin dinstis Willen geruchten czubegnadin, In sulchir mase als her noch geschribin stehet, vornemlich das alle ir guth und habe is Were Weglich . adir unweglich farende adir unfarende das sy yn eren | stadrechtin habin . ad r ymer habin Werdin ewiclichen sulden losen erbin, sterbin, und gefallin . von eyne an den andirn, der ym allirnehte geborin | sey, is Were manis adir Weybis geslechte mit ynnehaldunge des vunfften gledis, des so habin Wir angesehin . des egenanten herrn Ulrichs bethe, und | der vorgeantanten Burger und ynwoner dinst, dy sy uns getan habin, und yn czukunpftigin zeitin noch thun sullen, und habin dy selbin Burger | und ynwoner czu Newenstetil von sundirlichin gnadin dirhoret, und begnadin sy von furstlichir macht mit rechtir Wisse . und guttim vorrathe | unsir eldisten Mannen gnediclichin mit den anfallen als oben geschribin stehet nemlichen . das alle ir guth und habe Weglich und unweglich varende und unfarende . das sy yn eren stadrechtin habin . adir ymmer habin Werdin . ewiclich komen . sterbin . und gefallin sal, von eyne off den andern | der em allirnehte geborin ist, is sey Mannes . adir Weybis geslechte, mit ynnehaldung des vunfften gledis . und nicht hochir, als sich eyner | dem andirn . adir eyns dem andirn mit guttir erber beweysunge . und Wissenschaft der Stete und dorffere . do dy selbin geborin seyn . allirnehte | czu moge adir frunde berechin moge, dy czu erim stadrechte sitzen und gehorin, und Wy Wal eynir . adir eyne . czu sulchim anefalle . von moge | Wegin . recht mochte habin, der yn erim

stadrechte nicht sese, adir uswendig dem lande Wonele. der sal keyn recht dorczu habin, is sey denne | das her do selbist czu Newenstetil Wirt Wonen, und noch deme vunfften gleden gerechtin, sal dy mogeschaft usgehin und eyn ende habin | und Wir unsir erben und nochkomen sollen dornoch unsirs furstlichin rechtis gebruchin, Auch, behaldin Wir uns unsirn erbin und nochkomen | ap Irn eyn Burger adir ynwoner do selbist czu Nawenstetil . erpguttir hette adir Wurde habin, dy czu lehin gehin, adir ym erprechte legin | dy sullin nicht Weytir erbin, Wen noch des landis rechte und gewonheitin, des czu eyner ewigin sichirheit eyner ganczin haldung und | bestetigung habin Wir unsir Ingesehil an desin briff mit rechtir Wisse losen hengin. Gegeben zu Thesschin des Montags noch | synle Jorgen tage, Noch Chr. geburth fierzehenhundert Jar dornoch yn deme Sechzendin Jare.¹⁾

Jednání o slezské úděly. Dne 31. listopadu r. 1420 s knížetem Ludvíkem Břežským kníže Bolek zvolen byv za prostředníka mezi bratřími Ruprecht, Václavem a Ludvíkem, knížaty Volovskými, po učiněném přátelském jednání vydal ve Volově německý list.²⁾ Však touže dobou měl kníže Bolek s knížaty Jindřichem starším i mladším Hlohovskými tuhé spory o své zboží v Hlohovské a sice o hranice mezi Slavou a Tarnovem, o louky, o cesty, o požár³⁾ v městě a j. Za tou příčinou požádaly obě strany Hanuše Ratiborského, Bernarta Nemodlinského a Kunata Kętského (Canth) na Olešnici, aby ty spory uklidili. Což se stalo listem daným dne 15. ledna 1421 ve Velkém Hlohově. Po straně Bolkově jednali šlechtici Pintlat, Petr Deher, Thamme von Gerirsdorff a Mikuláš Unru.⁴⁾ Téhož roku kníže potře-

¹⁾ Pečeť, červený vosk. orel. Nápis: † sigillum bolkonis † ducis † Teschnensis †. — Z Kroměřížského kn. arcibisk. archivu E. I. a. 14. laskavě sdělil prof. Hrbáček, kn. arc. knihovník. ²⁾ Wir Bolko von gotis gnadin in Slesien herczog hirre czu Tesschen etc. Lehensurk. II. 3 6—8. ³⁾ Biermann 154. pozn. ⁴⁾ Lehensurk. I. 202.

boval peněz, i vypůjčil si 600 hřiven od města Opole začez jim zastavil 60 hřiven plaťu na své polovině města Bytomě. Listem tudíž daným v Těšíně l. 1421 dne 28. března¹⁾ nařídil svým milým Bytomanům, aby každého roku takové peníze, polovinu na sv. Valpurgu, polovinu na Michala, do Opole odváželi. A poslušní Bytomané vydali od sebe dne 29. dubna Opolanům zápis, že takové peníze budou správně na své útraty odvážeti do Opolí. A kdyby toho opomenuli, 2 radní páni s 1 pacholkem a se 3 koňmi budou povinni do Opole vlehnutí: a kdyby tak neučinili, mají Opolané právo je Bytomany a jich statky obstavovati -- to vše do vyplacení sumy výš jmenované 600 hřiven.²⁾ Přejímání takových povinností za knížata stávalo se městům často obtížno a škodno.

Kníže ochudil svou komoru patrně za potřebami válečnými, ješto knížata slezská připravovali se na husity. Za týmiž potřebami nepochybně Těšňanům na novo potvrdil l. 1421 jich výsady, poněvadž za ně bylo třeba platiti taksy. — O tom však, aby snad za přípravami svatebními se byl zadlužil, nelze mysliti, ačkoli Stark k r. 1422 pokládá zasnoubení s kněžnou Žofií, kteréž poddaní holdují. Bude to jistotně mýlka v letopočtu, an kníže Bolek již od r. 1412 s Ofkou dcerou Semovíta Mazovského byl sezdán.

Spory o hranice k Uhrám. Z jakých podnětů a příčin l. 1417 kníže Bolek jednal o své hranice k Uhrám, nemáme zpráv; zpomíná se však reambulační listiny tehda vydané v zápisech pozdějších o spory hraničné husto opakované (1589, 1662, 1688, 1754, 1770, 1793). Na kolik z pojednání Heinrichova¹⁾ rozuměti, ujednáno

¹⁾ Am Freitag vor dem Suntag Quasimodogeniti. ²⁾ Sil. VI. 47.

²⁾ Hormayer's Archiv 1828 564—73.

tehda o hranice takto: Při potoku Předmíru od Beskyd tekoucímu k osadě Turzůvce, též Předmít jindy jmenované, sbíhaly se hranice moravsko-slezsko-uherské. Od potoka Předmíru vedeny byly hranice směrem východním k potoku Balaně vyvírajícímu z hory »mons Balanna« l. 1736 zvané; od Balany šly k potoku Trstěné a od Trstěné k potoku Milošové, kterýž svým pravým břehem činil rozhraní až do potoka Skalitého, po němž šly hranice až ku řece »Čača« zvané, kteráž až po Královu louku a V. Maguru nejjižnější částku Těšínska ohraničovala.¹⁾

Války husitské. Roztržky náboženské po smrti Václava IV. († 16. srpna 1419) způsobily válku a vrcholily v tom, že kališníci nechtěli uznati vlastního dědice Zikmunda za krále Českého. Na Moravě kališnictví přičiněním biskupa Jana Železného nenabylo takové síly; proto Zikmund svolal sněm do Brna a k měsíci lednu 1420 do Vratislavě, kamž se dostavil i Bolek. Ve Vratislavi připravoval první svou křižáckou výpravu do Čech, kteráž bitvami na Žižkově a u Vyšehradu nešťastně skončila pro Zikmunda a tím bolestněji proto, že Čechové začali jednati s králem polským Vladislavem o přijetí království českého. Veliké poselstvo české ubírajíc se do Polské přibýlo v měsíci září do Ratiboře, a kníže Hanuš, že to po-

¹⁾ Věc ovšem není dle výkladu Heinrichova tak jednoduchá, poněvadž mluví též o »Čadečce hraničné«, kteráž s Magury sbíhající (dle mapy Wielandovy) teče směrem severozápadním do potoka Skalitého, kdežto i Wieland i Šembera »Čadečkou« jmenují potok od Magury směrem západním též do Skalitého vpadající. A jest při něm osada Čadečka Šemberou Závodím jmenovaná. Posléze jmenuje Wieland onen potok Čačou, při němž jest osada Oščadnica. Dle Wielanda byly by pohraničními osadami k Těšínsku uherskými: Oščadnica, Hofelice, Čadce, Ráková.

selstvo (asi 40 mužův) zajal. nebezpečí válečné na svou zemi i na Těšínsko přivábil, neb propukla veliká nevole proti němu jak se strany české, tak se strany polské. — Zatím knížata slezská v Grodkově (dne 18. října 1421) pilně rokovali o to, kterak hranice slezské ochrániti. Hanušovi Ratiborskému poručeno, vlehnouti do Krnova: Bolek Těšínský přejal na sebe úkol, 50 koňmi obsaditi Ostravu a Bolek (Opolský) měl mu přispěti 25 koňmi. Pro případ, žeby »kacíři« do Slezska vtrhnouti měli, budiž připravena všeobecná hotovost zemská t. j. co 10 sedláků mējž po jednom voze se zbraní a potravou na 3 měsíce přichystán. Na každém voze aby byl řetěz zvaný »lancuch«, 2 desky, 2 rýče, lopata a sekera. Každý rytíř vezmiz nejlepší zbraň, kopí, samostřel. Knížata nech vezmou velké pušky (děla) na boření zdíva; celkem aby bylo velkých pušek 20, 300 flint a 2000 píšťal (pistolí). Na výpravu třeba kněze s ornátem, mešní knihou, světlem, lampičkami a oltářním kamenem. Dále jiné potřeby: peníze, víno, pivo, maso, slanina, uzenina, sádlo, maslo, ryby, české tvarůžky, sůl, lůj, hrach, zelenina, koření: oves: ručníky, kotly, třínožky, rýče, lopaty, konve, hrnky: futrasky, stany, pušky, prach. Nejpotřebnějšími řemeslníky v čas války byli: tesari, puškaři — a »balbíři« čili felčari.¹⁾

Poněvadž jednání české s králem polským, hlavně pro odpor Zbyhněva Olešnického se rozbilo, nabízeli království české knížeti Litevskému Vitoldovi. Ten byl ochotnějším, vypravil poselstvo do Čech, kteréž pobádalo Pražany, aby potrestali knížete Ratiborského pro zajetí vyslancův. Ale Hanuš Ratiborský zatím byl poslal

zajatce Zikmundovi do Brna, kdež čelěd' na Špilberku postínána a páni vypraveni na Trenčín do vězení.

Když Zikmundovi Žižka novou porážku u Němckého Brodu připravil, i kníže Vitold i král polský věci české více se naklonili. Však opatrný Vitold začal jednati se stolicí papežskou, ale rovněž strožil na své útraty výpravu Čechům na pomoc. U Krakova shromáždilo se vojsko pod praporem Korybuta, synovce Vitoldova i Vladislava. A tak Korybut počátkem měsíce dubna 1422 od Krakova Těšínskem táhl na Moravu k Olomouci a odtud do Čech, kdež učiněn správcem zemským uznaným i od Žižky. — Zikmund vida takový úspěch Korybutův, zamýšlel s knížaty slezskými (též s Bolkem a Kazimírem Osvětimským¹⁾) a s německým řádem smlouvu učiniti na útočnou válku na Poláky a Litviny. Že však polské vojsko porazilo křižáky, hleděl se s oběma panovníky smířiti. Tou dobou stolice papežská napomínala oba panovníky polské, aby se odvrátili od Čechů, načež Korybut odvolán z Čech. I mělo se vše obrátiti v pravý opak, láska v nepřátelství: Zikmund, Vladislav a Vitold sjeli se v Šramovicích při hranicích uhersko-polských a usnešeno, že Vladislav vypraví na Čechy kruciatu o 30.000 mužích. Aby jen ve slovu stál, posílal mu Zikmund upomínky a rady, aby žádný Polák do Čech kacířům na pomoc nejezdil. obchodu s nimi neměl, olova k Těšínu a od Těšína ku Kladsku a na Moravu nevozil. Ano i tajné stezky, po nichž se podlouný obchod koná, měly se oznamovati králi uherskému. Vladislav neodolal a všecek obchod s Čechy zastavil, zejména též solný²⁾. A ku podivu.

¹⁾ L. 1422 Zikmund Kazimírovi dává dlužní úpis na 8000 zlatých uherských. — Šeršník - Landsfeld. ²⁾ Poněvadž obchod solný do Čech se přerušil, tím bedlivěji potom v Čechách i ve Slezsku hledali sůl.

¹⁾ Palacký hus. Beitr. I 151.

když Vladislav strožil křižáckou výpravu do Čech, vlastní synovec jeho, Korybut, odloudil mu 1500 jezdců Čechům na pomoc. V Praze uvítán jest s jasotem. A Vladislav dověděl se o takovém bezbožném skutku, kázal konfiskovati statky Korybutovy, a sám vyslal 5000 mužův — Těšínskem — k Olomouci na Čechy. Ale nedůvěřovalo se lidu Vladislavovu: kníže Albrecht, jemuž Zikmund Moravu byl udělil v léno, vojska polského nepřipustil ku svému, že mu nevěřil. A tak Vladislavův lid poležev u Olomouce s neporízenou vracel se zase Těšínskem domů.

* * *

Tolikeré průchody vojsk polských zemí Těšínskou nezůstaly bez následků pro pokojné obyvatelstvo městské. Pro tuto asi příčinu pospíšil kníže Bolek hojiti rány a chalkati stesky svých poddaných. Není to sice zřetelno z listin, ale za starých časů neudělovaly se svobody a výsady bez podobných příčin. Napřed přispíšili si Frýdečané; po nich přišli měšťané z Bílska.

»Ve jméno Páně Amen . . . My Bolek z Boží Milosti kníže v Slezi, pán na Těšině a na V. Hlohově, vyznáváme tímto listem, že před Nás předstoupili Naši věrní milí purkmistr a rada města Frýdku, pokorně Nás prosíce, abychom jim milostivé nadání učinili, jak níže psáno; předně tedy pouštíme jim od mrtvy do čtvrtého kolena, aby svým majetkem činiti a jej komukoli nejbližšímu pokrevnému poručiti mohli, vyminující, aby takové nápady Naší zemi Těšínské nebyly odcizeny a zůstávajíce sobě a svým potomkům, by statky pusté nebyly dále dávány leč po právu zemském. Též jim pouštíme všecky Nám příslušné zločiny, jakož by někdo v noci »nástoje« volal v záповěděné dni; též hody nožové, suché rány, násilí vykonané ve dne nebo v noci,

v městě, v domech, v branách, na příkopě, na zdech městských, nebo na zdvihacích mostech spáchané, jakož by kdo vratného, služebníka nebo posla městského bil: to vše jim radním pouštíme, aby to trestali, pokutovali a kárali, vyjímaje krevné viny. Též jim za právo dáváme, aby sedlák nebo selka ať náš ať zemanův, uručí-li se státi k právu městskému, aby stál tu a nikde jinde. Též dáváme jim za právo, jestliže zeman některému měšťanu co dlužen jest, buďto za to co projedl a propil, buďto co mu mírou nebo loktem naměřeno bylo, aby tomu měšťanu městským právem odpovídal. — Také má to město užívati pastvy, lesa, chrastin, jak od starodávna ve svých hranicích záležejí, jakož toho dosud užívalo.

Také chceme, aby žádný cech bez jich vůle se neustavil aniž co nařídil. Též chceme, aby o míli žádného řemeslníka vyjma přístipkáře, vetešníky a kováře, kteří brousí, ani krémáře, ani lávek pekařských, masařských a křečcovských, lečby kdo takové řemeslníky chováti právo měl, nebylo.

Též chceme, aby každý kdož koli jinde bydlí, nebo cizinec jest ale ve Frýdku dědictví očekává, aby buďto k dědictví se osadil anebo to dědictví prodal. A kdožby zlovolně nebo neprávem se osadil a si osvojil věci městu náležité, jako pastvu, lesy, chrastiny anebo podobného co, ten bude-li v tom překonán, aby to městu vrátil. Též jim potvrzujeme všecka jejich práva, svobody a ustanovení i zvyky, jakých za Nás i za Našich předkův užívali, neškodno Naším knížecím právům. Tomu na potvrzení list Náš jsme dali spečetiti, jenž dán na Těšině (deß sonabendts vor dem Sontag als man in der heiligen Kirchen Oculi pfleget zu singen) l. P. 1423. Při tom jsou byli: pan Sobek z Kornic, Náš kanclíř, Mikuláš

Stopák Náš hejtman Těšínský, Borek Sosechke, Náš maršálek, Dobeš z Tisovnice. Michálek z Dětmarovic (Dittmansdorf) a Vavřinec Velin z Virzhledu písař.¹⁾

Poznavše výsady Frýdecké, poznali jsme i Bělské; nepotřebujeme jich tedy opáčiti, podotýkájice, že je kníže Bolek Bělským udělil dne 8. listopadu r. 1424 za pobytu svého ve Skočově.²⁾ Možná i Skočov dostal výsady.

O činnosti Bolkově lze jinak málo pověděti. Léta 1425 dne 13. července za svědectví Mikuláše Stopáka, starosty Těšínského, Mikuláše z Dittmansdorfu, Mikuláše »de Blandowiz«, Mička Nováka a Jindřicha Symelwicz-kanovníka Hlohovského a písaře půjčil si 100 zl. peněz ze špitále Těšínského.³⁾ L. 1425 v den sv. Alžběty vydal list o Neborovice nyní Nebory zvané.

My Bolek kníže v Slezí, pán na Těšíně a V. Hlohově známo činíme, že věrný náš milý Michal Neborovský podal Šamborovi a Mikuláši bratřím Neborovským folvarek v »Neborowicz«-ích v naší zemi Těšínské se všemi požitky a užitky . . za dědictví, neškodno Našemu panství. Což tímto potvrzujeme svou pečeti. Jednání toho přítomni byli: Hanuš Kornic řečený Pintlat, Mikuláš Stopák náš starosta, Mikuláš a »Dzeczke« bratři z Dittmansdorffu a Vavřinec Velin náš písař.⁴⁾

Léta 1426 pustil svou knížecí ves Vendryni Alšovi z Orlové.⁵⁾ Zajímavý jest list daný 1427 na Polské Visle, kterým paní Helena Ondřejovi Jalovcovi ze Strumeně prodává selský dvorec v Polské Visle za 6 polských hřiven grošů českých takově, že z něho potomně platiti bude po 1/22 hřivně ročního platu.⁶⁾ Že

¹⁾ Frýdecký kopiář, propůjčil Dr. Sláma. ²⁾ Notbl. 1866. 70 ³⁾ Šeršník-Landsfeld. ⁴⁾ Landsfeld ze Šeršníkovy archivu. ⁵⁾ Bierm 155. ⁶⁾ Weltzel, Sohrau 39.

se tu jedná o selské volenství, jest zřejmo. Za 288 grošů českých selský statek!

Husité ve Slezsku.

Husité po toliku vítězstvích doma nabytých k radě Prokopa Velikého uznali za dobré nepřestávati na obraně, nýbrž vrhati se na ty země, z nichž se nájezdy konaly do Čech, na Rakousy a na Slezsko. Knížata totiž slezská neustále se jednotili a křižácké výpravy na husity strojili, zejména zase dne 14. února 1427 veliké námluvy konali v Střelíně. Protož vojska česká přes Žitavu vtrhše do Lužice a do Slezska dobývala Loewenberku čili Lvova, Lehnice a Javoru. Tou dobou činili husité i na Moravě značné pokroky, dobyli Dolan a hradu Hlubokého. Jakmile se i na Odrách osadil Jan Tovačovský, kníže Přemek Opavský a Hanuš Ratiborský mnoho usilovali o vypuzení husitů z Oder.¹⁾

Následujícího roku 1428 vojská tábořská a sirotčí vytáhla pod vedením Prokopa Velikého a Prokupa na Moravu, odkudž se bez boje dostali daleko do Uher. Navrátili se tamodtud u Uherského Brodu uradili se o jízdu do Slezska.

Vůdcové této slezské jízdy jmenují se: Jaroslav z Bukoviny a Blažej z Kralup. I byli též přítomni Frydrych z Boží Milosti kníže Ruský z Ostroha, Jan Tovačovský, Dobek Puchala Polák a Prokop Holý.²⁾

Již při samém blížení se husitského tábora města některá, jako Moravská³⁾ Ostrava, Ketř a Osoblaha opuštěna byla strachem, zvěstují nám letopisci. Táhlo

¹⁾ Palacký, husit. Beitr. I. 510—12. ²⁾ Palacký III. 2. 304.

³⁾ Klademe místo Polská Ostrava, Moravská proto, že tato Ostrava byla městem a k tomu biskupským, kdež Polská Ostrava jen svým hradem vynikala.

tedy vojsko husitské k Moravské Ostravě a odtud se obrátilo k Opavě. Kníže Přemek, který tuším dostal posilu od Olomouce¹⁾, ubránil se prvnímu útoku. Od Opavy táhnouce zabrali husité Novou Cerekev, biskupský Ketř a hnali se k Hlubčicím, kdež se jim kníže Hlubčické Václav i s hradem Hradcem dobrovolně poddal. Ubírajíce se dále podrobili si Osoblahu biskupskou, Prudník, Bělou, Cigenals, Vidnavu, Pačkov, Otmuchov a Nisu, Frankenštejn, Reichenbach, Stinavu, Sobotín a Kety nedaleko Vratislavě. Na tomto pochodě poddal se jim též kníže Zembický, čímž svou zemi zachránil. Ačkoli husité byli obsadili 3 města blízko Vratislavě: Sobotín, Kety a Německou Středu, nemínili ještě útočiti na Vratislav. Měli ovšem ještě v tyle Lehnicko a Svidnicko nepodrobené. A právě tam začal operovati biskup Vratislavský Kunrat, an 14. dubna obsílá knížata Přemka Opavského, Bolka Těšínského, Kazimíra Osvětimského a též Ratiborského, aby s lidem přirazili k Nise. Však výprava ta byla marná, neboť husité vojsko nepřátelské rozehnali a dne 1. května přitrhli k Vratislavi. Brzo potom jedna částka vojska husitského vrátila se do Čech, druhý zástup, asi 10.000 mužův, bral se k Moravě. A tomuto zástupu podrobili se kníže Opavské, Ratiborské, Bolek Těšínský a Kazimír Osvětimský, jak biskup Kunrad dne 21. května oznamuje. I přirozená jest věc, že husité Moravskou Ostravu vojskem svým osadili, neb čelila Opavě, Ratiboři, Těšínu i Osvětimu.

Píšeť o tom biskup Kunrad dne 22. srpna :

»Kacíři z Oder a z jiných posádek moravských (Moravské) Ostravy dobyli, obsadili a ji opevňovali. A včera poslal k nám kníže (Kunat) Bílý, že on a kníže

¹⁾ Arch. český VI. 481.

Přemek, knížata Ratiborská, kníže Bolek Těšínský a kníže Kazimír Osvětimský vytáhli, aby jim v tom bránili, volajíce země i města na pomoc.«¹⁾

Že se o tu věc knížata Opavský, Ratiborský, Těšínský a Osvětimský pokusiti mohli, mělo jistotně dobrou příčinou v tom, že kníže Bolek držel pevný hrad Hukvaldy, jemu od Zikmunda i s Mor. Ostravou svěřený. Není nám zachováno žádných zpráv, jak se výprava na Moravskou Ostravu zdařila, ale nepochybíme tuším. řkouce, že pro Bolka velmi žalostně, an pozbyl i Hukvaldův. Král Zikmund totiž byl knížeti Bolkovi se svolením biskupa i kapitoly Olomucké hrad Hukvaldy i s příslušenstvím svěřil, ale kaziči země mu jej vydřeli.²⁾ Všecky další okolnosti svědčí, že kníže Bolek již l. 1428 sevrěn byl od Moravy, ale brzo potom i s jiné strany dostalo se mu výstrahy.

Aniž bychom zpomínali marné výpravy Slezáků na Sirotky do Kladska učiněné a okolnosti, že husité osadili Němčí a Olavu, však vážnou věc zůstane, že při počátku l. 1430 ve službách českých pracují Bolek ml. Opolský, Zikmund Korybut Litevský a Frydrych z Ostrohu kníže Ruský. Pod jich vedením dobyto 13. dubna města Bytomě, 17. dubna města Hlivic. Hlivice dány za sídlo knížeti Korybutovi, kdež si svůj knížecí dvůr zařídil, a Dobeslav Puchala vládl městu Klužberku. Dobytím ještě města Břehu opanovali husité takořka dvě třetiny Slezska. A bylo-li jim Němčí klíčem ku Slezsku, a Ostrava-li čelila Opavě, Ratiboři a Těšínu, však Korybut z Hlivic mohl na úzdě držeti tak Ratiborsko, jak Těšínsko i Osvětimsko. Pochopitelno tedy, proč o Bolkovi, co by podnikal, nic neslyšíme: nemohl

¹⁾ Palacký, hus. Beitr. I. 609—35. ²⁾ Tak Zikmund sám l. 1437 vyznává, že se před několika léty stalo. Hochw. 14.

se hýbati. A zdá se, jakoby mu ani sám Zikmund hrubě netroufal, neboť v den sv. Jana Křtitele (1430) knížeti Bolkovi za věrné služby podmíněně zapisuje 2000 zlatých uherských ročního platu, které bude bráti od té chvíle, jakmile syna svého Václava ku dvoru postaví do služeb císařovny Barbory.¹⁾ Nevíme ovšem, jak se zachoval kníže Bolek, ale rovněž charakteristickou jest štedrá nabídka Zikmundova.

Jedinou známkou životní Bolkovou jest list vydaný téhož roku:

Na Tešíně tu středu po neděli Judica (an der nehsten mittwochen noch dem sontage judica) l. 1430: My Bolek z Boží Milosti kníže Tešínský a pán V. Hlohova známo činíme, že před námi věrný náš milý Držko (Dzecko) z Dietmarsdorffu pravým kupem slovuťnému Čamborovi (Tschamboren) z Goric prodal ves a statek Wernersdorff se všemi požitky a užitky za dědictví, což potvrzujeme takově, aby výš jmenovaný Čambor sloužil nám i budoucím našim potomkům ozbrojeným střelcem. Tomu na potvrzení naše pečeti. Svědkové toho jednání byli naši věrní milí Sobek Kornic z Ropie, Hanuš Pintlat, . . . z Pogursy, Mikuláš (Stopák z Arnoldis?) -dorffu, Jakúbek z Březovic dědičný fojt z Kalen-(?bic), . . . farář v Tezirle²⁾ náš kaplán a písař toho listu.²⁾

Zatím vojsko husitské sedělo v Němci tak pevně, že se mohlo tamodtud odvážit na Moravu ku Šternberku a k Brnu. Na darmo též podnikli Vratislavští, Lehničtí a Svidničtí útok na Němci; naopak Korybut a Prokop Holý mohli se dne 28. listopadu odvážit na Námyslov, čímž působnost vojsk husitských pošinuli blíže k Vratislavi.

¹⁾ Stark. ²⁾ Landsfeld ze Šeršníkova archivu.

Však tehda udála se veliká změna po smrti Vitolda Litevského, která krále polského nutkala — vyvázal sotva z velikého nebezpečí —, aby hledal přátelství české. Neslýchaná věc jistotně se sběhla, když kníže Korybut i Dobek Puchała, vynikající vůdcové husitští, zase přijati jsou na milost. Vladislav král polský snažil se ale přátelství toto utvrditi tím, že obmyslel Čechy smířiti s církví. Proto umluven ke dni 18. března 1431 veliký sjezd do Krakova, naňž se dostavili Vilém Kostka, kněz Prokop a Bedřich ze Strážnice. Veliké hádání, většinou konané po česku, o věci náboženské. nevedlo k cíli a to tím méně proto, že biskup Zbygněv Olešnický na všecku dobu pobytu kacířův českých v Krakově zastavil služby Boží.

Zatím za nepřítomnosti vynikajících vůdcův ve Slezsku, Hlivice zradou Bernarta Rotha přešly v moc knížete Kunata Olešnicko-Kozelského, a pro lepší jistotu vypáleny. Pokoušel se ještě Kunat o to, aby Klužborek vyrvál Puchalovi, což se mu nepovedlo. Když tedy vůdcové z Krakova se vraceli, málem by byli upadli v zajetí; předce však moc husitská zůstala neoslabena, když uznali protivníci za hodno, učiniti s husity ve Slezsku příměří. — Nebylo tedy pro knížete Bolka ani po pádu Hlivic příležitosti, aby brannou rukou vystupoval proti kacířům. — Tou dobou kníže Bolek rozžehnal se prý se světem.¹⁾ Dne 15. srpna l. 1431 sběhla se událost dalekého dosahu: u Domažlic křižácká výprava utrpěla tak strašlivou porážku, že následkem

¹⁾ Spor o úmrtní rok Bolkův jest nerozhodnut: Dluoš pokládá rok 1426, Notizenblatt 1873 rok 1431 mezi 3. březnem a 22. květnem; Grotefend má určitě 6. květen 1431; Biermann 1433. Takových a jim podobných otázek máme velmi mnoho, kteréž bohdá obživením ruchu dějepysného budou rozřešeny.

jejím husité opanovali úplně jak v Čechách, tak na Moravě a že si pojistili svou moc i ve Slezsku samém, jak svědčí nejlépe ta okolnost, že hlavní síla táboorská ze Slezska mohla se hnouti do Uher. Od Němčí přitřhlo vojsko táboorské a sirotčí vedené Otíkem z Lozy a Janem Čapkem ze Sán hejtmany, k Opavě na nejbojovnějšího dotud bojovníka protihusitského knížete Přemka. Město tuším obleháno, ale kníže Přemek byv pohnut nejspíše bídou, jaká hrozným požárem před tím (31. srpna) na měšťany přišla — za toho požáru shořely též desky zemské —, dal se v jednání s Tábority a Sirotky, učinil s nimi příměří a přislíbil i přistoupiti ku 4 článkům Pražským.¹⁾

Za nepřítomnosti hlavní síly vojska husitského pokusili se Vratislavští s Nisskými o dobytí Střelína, ano i o poškození posádky husitské v Němčí. Však uslyševše o tom Táboři na Moravě dluží vedením Jana Čapka ze Sán a Otíka z Lozy přikvapili ku Střelínu a dne 16. června celou posádku Vratislavskou tam zajali. Na dalším pochodu u Stínavy (29. června) připravili Kunatovi Ketskemu a Kunatovi Bílému velikou porážku. vzali veliký plen na pravém břehu Odry v městech Vinciku, Miliči, tedy v krajinách s Poznaňskem sousedících. Po té učinila vojska husitská příměří dvouleté se Slezáky až do sv. Jana I. 1434.

Jsouce tak blízko říše polské, vypravili Sirotci poselství ku králi Vladislavovi, nabízejíce mu užší spojení státní království českého i polského. Král Vladislav rozhlášené kacíře tenkrátě vlídně přijal a před 19. srpnem 1432 oznámil do Budína, že s Čechy učinil spolek proti všem národům, vyjímaje uherský.²⁾

¹⁾ Arch. český VI. 425. 6. ²⁾ Palacký III. 3. 53.

A přátelství českopolské osvědčeno tím, že v dubnu 1432 asi 1000 mužův vojska husitského táhlo Polákům na pomoc.

Zatím vypraveno poselstvo české ku církevnímu sboru do Basileje, aby sjednán byl především mír náboženský.

Roku 1433 podniknuty dvě výpravy husitské: první pod hejtmany Bedřichem ze Strážnice a Janem Pardusem z Horky se 700 jízdnými a 8000 pěšáky a 300 vozy okolo 19. dubna vedena jest z Moravy Slezskem a Polskem do země Spišské. Král Vladislav těžko nesl tuto výpravu, že skrze jeho zemi vojsko české ubírá se do Uher. Druhou výpravu s 8000 brannými podnikl hejtman sirotčí Jan Čapek ze Sán do Poznańska, pak do Nových Marek a do zemí pruských až k moři baltickému na pomoc králi polskému, který tehda válčil s křížovníky pruskými a se Svidrigalem. Jakmile se byl vzdálil Jan Čapek ze Slezska, začalo se vojsku husitskému dařiti zle: dne 13. května kníže Bolek Opolský, jemuž arcikacíř přezdívali, poražen jest u Rybníkův od knížete Mikuláše Ratiborského. a Petr Polák, hejtman posádky husitské v Němčí, dav se překvapiti v poli od Vratislavských a Svidnických, dne 16. května upadl do zajetí. Léta následujícího na hradě Nemodlíně upadl do zajetí kněz Bedřich ze Strážnice. Toto zajetí vyvážilo veliké vítězství nad husity, neboť vojska husitská dala za Bedřicha města Němčí a Otmuchov, čímž Slezsko vymaněno z moci husitské.¹⁾ — Zatím po přijetí prvních kompaktát a po bitvě u Lipan obracely se věci šťastně a pro císaře Zikmunda příznivě, an přijat jest za krále českého. Za

¹⁾ Hukvaldy a Ostrava po smrti Zikmundově, když Čechové chtěli za krále nikoli Albrechta, nýbrž Kazimíra polského, přešly v držení Jana Čapka ze Sán.

těchto válek, jimž jinde není příkladu, navazovalo se sblížení národa českého a polského takovou měrou, že konečně na trůn český dosedl králevic polský.

* * *

Kníže Bolek při své smrti zůstavil vdovu Ofku, čtyry syny a dceru Alexandru, kteráž se po tom provdala za uherského palatina Garu. Knížata Těšínská s matkou svou počátečně vládli velikému svému zboží otcovskému nedílně. I poněvadž nemáme určité zprávy, kdy vlastně kníže Bolek zemřel, položíme na tomto místě list, z něhož poznáme, kdy synové jeho Václav, Vladek, Přemek a Bolek vykonávají zeměpanská práva, první to český list o příslušnost Těšínskou, totiž o Frýdecko a Místeczko, vydaný, který nám bude **ukázkou češtiny**.

Já Arnost z Tvorkova a z Polské Ostravy vyznávám tímto listem . . . že sie jest taková úmluva stala mezi osvícenými knížaty, knězem Václavem, knězem Vlodkem, knězem Přemkem, knězem Bolkem, knížaty Těšínskými a pány V. Hlohova etc., pány mými milostivými s jedné a mezi mnú s druhé strany s radú a povolením bratrov svých (!) vlastních Ondřeje, Zbinka a Jana také z Tvorkova a z P. Ostravy, o zámek Frýdek, i což k tomu sluší.

Najprv že jejich Milosti jsem na ten zámek Frýdek . . . 500 kop grošov dobrých stříbrných, za každú kopu 60 grošov počítajíc, pojeil jakžto na město Frýdek, Bruzovice, Bašky, Lhoty, na všecko Miesteczské zboží pod takovými úmluvami, jakož sie duole píše, takže jmám ten zámek Frýdek ctně, řádně držeti jako dobrý člověk a z toho zámku s žádným člověkem buď ktož buď neváleti bez povolení knížat svrchupsaných anebo rady jejich a zvláště s Těšínskou zemí a jinými zemany JJMtí; a slibuji těm lidem a všem, ješto k tomu zámku slušejí a poddaní jsú, žádných útiskuov nečiníti, žádným obyčejem, ale je při jejich starých práviech a zasazení držeti a zachovati. Také slibuji, že ten zámek jmá JJMtí anebo jejich úředníkom odevřen býti, kdyby JJMf kázala a toho potřebovala, po všecky časy, a zvláště starostě Těšínskému, kterýž v ten čas bude, a žádného člověka slibuji

na tom zámce nechovati chudého aneb bohatého, buď ktož buď, bez vuole a povolení knížat svrchupsaných anebo jejich úředníka. A slibuji věrným obránci býti země Těšínské buďto lúpení, drání i všelijakých škod bezelsti vedle svého všeho přemožení. A jestližby ten zámek skrze mě ztracen byl zradú neb stečením, jehož Bože ostřez, tehda předepsaná knížata nemají mně mých peněz ani budú povinovati zase dáti, ani navrátiti, kterýchž jsem JJMtí na ten zámek pojeil, než mám jich škoden býti. Pakliby JJMf toho zámku dobyly anebo dosáhly, buď jakž buď, tehda JJMf má mně dáti mé peníze a navrátiti. Paklibych já sám toho zámku dosáhnúti mohl zase anebo těch peněz na tom zboží postihnúti, to jmám také bezelsti učiniti. Pakliby mocná ruka přitrhla a mne dobývala na napřed jmenovaném zámku: tehda mám bez meškanie napředpsaná knížata aneb úředníky JJMtí obeslati, aby mne retovali. A jestližby mne JJMf aneb jejich úředníci neretovali a mocná ruka mne dobyla a já zámek ztratil: tehda častojmenovaná knížata povinovati jsú, mně mé peníze dáti a navrátiti. A ten zámek a zboží svrchupsané jmám držeti čtyři léta od datum toho listu úplně a pořad počítajíc, tak jakž jsú předepsaná knížata drželi, se vším a nic přestavějíc (?); a po čtyřech letech kteráby strana v těch úmluvách nechtěla déle státi jmá jedna druhé 1/2 léta napřed dáti věděti, a ve dvú nedělí po postúpení tvrze i zboží mají mně knížata předepsaná mé peníze dáti a zaplatiti a ty bez zmatkuov na Polské Ostravě položiti; pakliby Buoh ~~Polské~~ Ostravy neuchoval, ale čtyři míle odtavád tu, kdež by svrchupsaný Arnost anebo jeho věrná ruka kázali. A když bych měl svrchupsané tvrze postúpiti i zboží knížatom svrchupsaným aneb jejich úředníkom, jmají mne svrchupsaná knížata tolikéž jiných (?) rukojmí přistaviti, kteříž vedle jiných prvních rukojmí povinovati jsú mně ve dvú nedělí po postúpení tvrze mé peníze dáti a zaplatiti, tak jakož sie svrchupíše bez zmatkov všelikakých. A slibuji JJMtí ostřihati a jejich zemí věrně, a dáti věděti, cožbych zvěděl zemského dobrého aneb zlého a to vše učiniti slibuji bezelsti a v tom opatren (!) býti. A jestližby mne JJMf potřebovala (k) kterým jězdám do Moravy, jmám a slibuji jeti a JJMtí dobré a zemské věrně jednati jako dobrý člověk a JJMf má mně na stravu dáti, ale nemá mně za škodu státi. Jestližby mne JJMf potřebovala do Slezie na knížecí strany, jmám jeti a JJMf má mně úplnú potřebu dáti i koniem, i za

škodu státi. A jestliže bych jat byl v jízdě kniežat svrchupsaných anebo mi sie která príhoda stala na kniežeciej strane, jehož Bože uchovaj. tehda JJMť jmá o mě státi a pracovati jako o svého služebníka, a mne bez mé škody vyvaditi. Také nejímám na ten zámek žádného groše naložiti na opravení bez vuole JJMtí, a byloby potřebie pro zemské dobré té tvrze Frýdku zbořiti aneb vypáliti, proti tomu sľubuji nebýti obyčejem všelikakým. A kdyby potřebie bylo čeledí na Frýdku položití a JJMtí ji poslaly: tej čeledi JJMtí jmají potřebu dáti. A připrosil sem urozených a slovutných přátel svých dobrých, aby za mne té smlůvy zdržení sľbili a pečeti své k tomuto listu zavěsili: Ondřeje z Tvorkova a z Jasenice, Mikoláše z Tv. a z Mankovic, Ondřeje z Tv. a z Polské Ostravy, Jana z Tv. a z Polské Ostravy, bratrov vlastních; Mikoláše z Paskova, Uničle (?) z Lutyně. — A my svrchupsaní rukojmíe s ním i zaň sľbujem naší dobrú, čistú vierú za zdržení svrchupsané smlůvy a že všechny kusy, punkty i artykuly napředpsané beze vsí zlé lsti a chytrosti bez zmatkov a porušení všelikakého ctně, řádně, věrně bez podřtení napředpsaný Arnost jmá úplně držeti a poplniti jako dobrý člověk kniežatom svrchupsaným a starostě jejich k věrně ruce jesto nyní jest aneb potom v příšlých časech bude. Pakliby toho nesplnil . . dokonale, jmáme jeho opomeuťti, aby v měsíci tu úmluvu dokonat. Pakliby té úmluvy v měsíci nezdržel a nedokonat, jakož sie svrchu píše: tehda nás rukojmíe svrchupsaná knížata často jmenovaná aneb úředníci jejich mohou, a mají nás upomínati, láti, haněti tak jakož sie JJMtí aneb jejich úředníkom nájlepe zdáti bude, a my rukojmíe nemáme proti tomu žádným obyčejem býti ani mluvití tak dlúho, ažby ta úmluva byla zdržena od Arnošta svrchupsaného; jakož se svrchu píše. Paklibychoh ještě tak plniti netbali: tehda jmáme a sľbujeme v záluoh vjeti a vléci do města Těšína v dom ctného hospodáře, tu kdež nám od našich věřitelov ukázáno bude, a odtud sľbujemy nevyjížděti ani vychoditi žádným obyčejem ani právem duchovním ani světským ani na žádné panské ani panenské povolání tak dlúho, ažbychoh smlůvu svrchupsanú společně a nerozdílně sdrželi a úplně dokonali. A ktožby tento list jmíel kniežat předepsaných dobrú vuoli: ten jmá a bude jmíeti plnú moc a právo ke všem svrchupsaným kusom, jako kniežata nadepsaná sami. Tomu všemu na svědomíe já Arnošt i rukojmíe předepsaní kázali sme naše vlastní pečeti k tomuto listu s vě-

domím přivěsiti. Jenž dán na Těšině l. nar. Božíeho 1434 den svatého Bartoloměje apoštola Božíeho.¹⁾

Ukázavše, kdy po latině němčina (1312) a po ní čeština (1434) objevila se na Těšínsku řečí úřední, přirozeně položíme otázku, proč na Těšínsku převahou polském neopanovała polština? A když ne na Těšínsku, proč ne na Osvětimsku, které církevním příslušenstvím a obchodem odkázáno jsouc na Krakov lnulo k říši polské takovou měrou, že se 1452 prodalo k říši polské? Ale ku podivu synové Václava Zátorského l. 1477 dělí se o zboží své listem českým! Odpověď jest jednoduchá: králové polští drželi se latiny houževnatě a připustili polštinu za diplomatickou řeč o 200 let později²⁾ než králové čeští češtinu. Zatím jízdami právě husitskými všude tam, kde se mluvilo řečí češtině blízkou, z praktické potřeby ve známost přišla čeština i v Uhrách, Polské a Slezsku. A přirozeně všude tam, kde čeština byla srozumitelnější, než latina a němčina, ochotně se přijímala, jak svědčí na př. i hojné polonismy v listech českých. List námi uvedený jen »Vlodkem« prozrazuje se, že jsme v kraji převahou polském.

První tento list český nevyšel z kanceláře kniežecí, kteráž téhož roku ještě vydala 2 listy německé. Prvním³⁾ knežna Otka se synem nejstarším Václavem Mikuláší a Petrovi bratrím »Lesenern« dala vůli na statek v Bobrku za svědectví Gocha z Ochab starosty Těšínského, Alše z Orlové (vön der Orle), Zikmunda »von Cunczicz«, Machného Kornice »von der Blawde« a Vrochníka ze † Šepetovic. Druhým listem táž kněžna

¹⁾ Ze Šeršníkova musea — Landsfeld. ²⁾ Nejpádnější na to doklad poskytuje nám Štěpána Bátorého majestát latinský, do něhož l. 1578 inseruje český list daný 1548. Heck, Archiwa Ośw. i Zatorskie. ³⁾ Am nechsten freitag vorm Palmentage.

a též kníže¹⁾ Hanušovi Pohanovi vzdávají jatku, jak se od bratrské studně (Bruderborn) do jatek jde. Svědkové toho jednání byli: Mikuláš Kornic z Ogroženě (Ogrodzen). Mikuláš »von Gylownicz«, Mikuláš »von Arnstorff«.²⁾ Oba ty listy psal Mikuláš z Kornic, kanovník Velko-Hlohovský.

Jak jsme již výše zpomenuili, knížecí kancelář s Hlohovskem mohla úřadovati jen německy. Záleželo ovšem také na písarích, uměl-li který česky. Tak Jiří z Vilmešova, farář Těšínský l. 1439 Vladislavovi a Přemkovi a 1443 Přemkovi psal německé listy. — Kdežto první český list z knížecí kanceláře od knížete Vladka a Přemka vydaný v Bytomi 1441 psal Jan z Bělé, druhý od týchž knížat v Těšíně l. 1442 vydaný psal Jurga. A léta 1445 zjevují se dva písari čeští: Ondřej u knížete Přemka, Viplar z Ušic u knížete Bolka.³⁾

Předeslavše toto můžeme dotknouti slov Lepkowskiého, který na str. 55 nařiká anachronisticky t. j. k těm časům, kdy Slezsko (1327) připadlo k říši české: »Czeszczyzna ta i niemczyzna co gdyby robak toczył poczęła Szląsk — wypłynęła wiele i na mowę polską, która od owego czasu mieszaniem obcych wyrazów psuć się poczęła«. Pokud se týče polského slovníka vůbec, jest známo, že na něm má podíl latina, němčina, čeština, vlastina i franština. Zdali se polština

¹⁾ Am nesten Sonabende nach sinte Jacobstage des heil. zwelfboten. ²⁾ Otázka jest, týče-li se Karvině či Javoří; v poslednějším případě Javoří již bylo by osazeno na německém právě. Javoří nikoli. ³⁾ Z knížecí kanceláře Ratiborské první list český, pokud povědomo, vyšel l. 1437, z Opolské 1440, z Těšínské 1441, z Osvětimské 1459, ze Zátorské 1477. První soukromý český list na Ratiborsku vydal 1421 Jan opat Rudský. (Sil. II. a VI.)

češtinou více popsula. než němčinou, vlastinou a franštinou, netřeba se dotazovati. Co se pak týče Slezska vůbec, nepatrné jen sledy češtiny pro Opolsko a Ratiborsko lze prokázati, o nic větší než zůstavila tam spisovná řeč latinská a německá. Na Těšínsku sledy ty ovšem jsou největší.¹⁾ Ale hlavní věci zůstane otázka zdali a kde spisovná čeština odnárodnila lid polský? Neboť spisovná řeč cizímu lidu zůstane lhotejná: panující latina, němčina a čeština nic nezmohla všude tam, kde nežilo Latinů, Němců a Čechů. A »popsutí« řeči neznamena nic. poněvadž nikomu na Opavsku a na severní Moravě ještě nenapadlo nařikati na popsutí češtiny polštinou, ač nezvratně jisto jest, že v těch krajích polština měla na češtinu značnou influenci. Tak bývá všude na rozhraní jazykovém Ostatek polské nářečí Těšínské nijak nepovažujeme za popsuté, poněvadž by spisovná polština z něho dobře mohla kořistiti. Čeština spisovná tedy na Těšínsku mohla influenci působiti po roku 1434. nikoli již za krále Jana I., ale influence ta byla by bezúčinná zůstala, kdyby nebylo živlu českého bývalo, jak zřetelně svědčí okolnost ta. že na Opolsku a Ratiborsku se nic nepočestilo. anobrž že čeština všude tam volně polštině ustupovala, jakmile přirozenou a elementární silou začala působiti obrozená polština.

Těž na Těšínsku od r. 1848 čeština ustupovala volně polštině, až se zastavila celkem na tom rozhraní, které jsme pro doby Meškovy na str. 105. vytkli.

* * *

¹⁾ Bystron, o mowie polskiej w dorzeczu Stonawki i Łuciny. W Krakowie 1885

Stručný přehled dalších dějin až do r. 1850.

Synové Bolkovi se 1442 podělili: Václav dostal a pozbyl Bytom a Sevěr; Vladislav dostal a pozbyl Hlohovsko. Přemek II. a Bolek II. podělili se Těšínskem. Kazimír II. († 1528) spojil Těšínsko zase v jedné ruce. Za Václava III. († 1579) ztenčeno knížetství utvořením svobodných panstev Bilského, Frýštatského a Frýdeckého. Od Frýdecka brzo po tom odstěpeno Místecko a přiloučeno zase k Moravě. Adama Václavův syn Frydrych Vilém († 1625) byl posledním Piastovcem na Těšínsku. Dědila po něm sestra Alžběta Lukrecia, po jejíž smrti 1653 lenním nápadem Těšínsko přešlo na nejjasnější rod Habsburský, takže císařové byli i knížaty Těšínskými. Avšak od roku 1722 udělováno zase v léno. Toto léno podle starých ještě obyčejů l. 1847 udělené jakožto »kníže Těšínské« drží nyní nejjasnější pán arcivévoda Albrecht. Po míru Vratislavském 1742 připadla ku Těšínsku část svobodného panství Bohumínského; zároveň dostalo Těšínsko s $\frac{1}{2}$ Opavskem, $\frac{1}{2}$ Krnovskem a $\frac{1}{3}$ Nisskem společný konvent slezský. Samostatnost Těšínska až do r. 1848 jevila se jen stavovským sněmem. Nejvyšším rozhodnutím daným dne 30. prosince 1849 pro různé ty částky dán společný sněm o 30 poslancích, od kteréž doby Rakouské Slezsko jest jednotnou zemí korunní, takže té chvíle historickou různost ohlašuje již jen příslušnost diecesanní: Těšínsko a Nisko jakožto částky někdejší polské čili slezské sluší pod biskupství Vratislavské, Opavsko jakožto stará země česká čili moravská přísluší k diecesi Olomucké.

* * *

Dodatek. Právě mne došly »Rozprawy akademii umiejętności wydziału historyczno-filozofickiego, ser. II. tom. V. Kraków 1894« s pojednáním slovního učence Kętrzyńskiego »Granice Polski w X. wieku«, k němuž ohlášena jest mapa. Vážný spor o hranice českopolské nabývá jiné tvárnosti: zprávou Ibrahim-Ibn-Jakuba o rozšíření říše české (viz str. 14—15. těchto dějin); nemožností důkazu, že biskupství Vratislavské skutečně trvalo před r. 1050 (str. 17—20.) a naším důkazem, že »Gradice Golensicezke« jest — Kozlí (str. 25—28.). Těmito důvody tyto dějiny Těšínska různí se zásadně od mínění páně autorova.

Rejstřík jmen a věcí.*)

Oprava chyb.

Chyby smysl rušící:

- Na str. 18. řádek 6. od spodu čti: 990 místo 1990.
 » » 71. » 7. » vrchu » učinil i místo učinili.
 » » 79. » 7. » » pro veliké i malé věci.
 » » 105. » 4. » » vypadlo slovo od: od Doubravy na Záblatí.
 » » 109. » 4. » » čti: z Těšínska m. a Těšínska.

Jiné chyby:

- Na str. 9. řádek poslední čti: Čechů místo Čechu.
 » » 10. » 11. čti: księżęta m. księżeta.
 » » 37. pod čarou vynecháno jméno Zámorsk. ✓
 » » 48. řádek 15. od vrchu čti: 1840 m. 1890.
 » » 112. » 13. » » Eufrosinou m. Eufrosinu.

Jiné chyby tiskové jako před (27. str.), Sonnersberg (28), události (48), Mikuláš (141) místo před, Sommersberg, události. Mikuláš račiž 1. čtenář sám opravit.

(Číslice značí stránky, † jména zapomenutá a jména osad zaniklých.)

- Adam hrabě 7; z Kokoř 60;
 Václav kníže Těš. 192.
 Adamovice 60.
 Albert rytíř 37; ze Šternberka 130; Střelecký 126—8.
 Albrecht markr. Mor. 176; král český 185.
 Albrechtice = Albrichtisdorf 103. 105.
 Alexandr rytíř 37.
 Alexandra dc. Bolka I. Těš. 186.
 Alina dc. Hanuše Osv. manž. Jiřika Šelenberka 161.
 Alžběta dc. Kaz. Těš. 129, 142; královna česká 147; Lukrecia kněžna Těš. 192.
 Anna dc. Jindř. Hlohovského 161; dc. Václava krále česk. 45, 129, 130.
 Anežka dcera Kaz. Těš. 129, 135—6; manž. Dika z Kobeřic 159; manž. Vlad. II. krále polsk. 24.
 arcibiskup Hnězdenský 17, 25, 43, 71, 84, 132, 151; Magdeburský 18; Mohučský 18, 21; Pražský 1-2, 134.
 arcikněz Těš. 96.
 archidiakonát Opolský 124.
 archipresbyterát Ratib. 101; Těš. 125.
 Arnold biskup Babenberský 77.
 » fojt 66.
 » kaplan a písař 68, 83.
 † Arnoldisdorf = Karviná 103, 105, 121, 123, z A— u Mik. Stopák 182 viz Stopák.
 Arnstorff 190 Karviná? Javoří?
 Arnoštarcib. Pražský 137; z Tvorkova 186 viz z Tvorkova.
 asyl = útěžiště v Orlové 62.
 Auschwitz = Útěchovice 133.
 Auschwitz = Osvětim 113.
 Awchla ves, Uchylsko? 93.
 Babenberské dědictví 50.
 Babice 95.
 Bachovice 89, 113.
 Balana, hora 173.
 Barbora císařovna 182.
 » kněžna Krnovská 161.
 163.
 Bartoloměj kněz 70, 146 viz též Semoraz.

*) Laskavě opatřil professor Robert Parma.

Bartovice = Bertholdi villa 98, 102, 161.
 Baruth Žibrid 86—7, 97, 108.
 † Barutov 87, 97, 100, 102, 105, 108.
 † Barutswerde = Bohumín 140-1.
 Basilej 184.
 Bašky 186.
 Bátory Štěpán 189.
 Batzdorf = Bertoltovice = Komorovice 102.
 Baumgarten = Bemgart 103 viz Dubovec.
 Beata kněžna 135.
 ? Beigelsdorff 113.
 Bela král uh. 22, 50, 53.
 Bělá = Zülz 36, 63, 120, 180;
 z Bělé Jan pís. český 190.
 Bělá u Paskova 167. Hanušek z B. 160.
 Bělá = Biala řeka 9, 175.
 Bělík z Kornic 141, 142, 147—8 viz Kornice, Pěntlat, Sobek.
 Belitz = Bielitz ves a město viz Bílsko.
 Bělobřeze 58.
 Bělovicko = Beleuisco ves 37, 101.
 Ben Soběslav 133.
 benediktini 61, v Orlové 39, 40.
 v Tynci 34 viz Orlová, Tynec.
 Beneš rytíř 52.
 * ze Svirklan 141.
 Bernarb Nemodlinský 163, 171 viz Nemodlín.
 Bertholdi villa = Batzdorf = Bertoltowitz 96—7, 101—3, 105.
 † Bertholdi villa u Frýštátu 96, 97, 102.

z † Berteilsdorfu Štefek 148.
 Beskydy 21, 173.
 Biccow 116 viz Bítkov.
 Bílsko město 59, 66, 94, 102, 110, 113—4, 119, 120, 144, 166, 178, svobody; rodáci z Bílka 156—7, 164.
 Bílsko Staré 59, 102.
 biskupství biskupové: Krakov 18, 20, 23, 75, 111, 132, 151; Olomouc 21, 23, 27—8, 34, 43, 86, 134, 145, 149, 151—2, 158, 173, 192; Poznaň 17, 71; Praha 15, 16, 18, 21, 23; Vladislav 71; Vratislav 18, 20—1, 23, 26—8, 33, 43—4, 54, 63, 75, 95, 132, 142, 148, 151, 159, 165, 180, 192—3.
 biskupstev hranice: Vratislavského s Olomuckým 25—6, 46, 58.
 z Bítkova: Girske Schramme 148; Miček (?) 148; Michal, z soudce Rat. 155.
 Blandowicz 178 = Blawde.
 Blasius, sacristan dom. Těš. 156.
 z Blatnice (Blotnica) 44—5, 154;
 z B. Mikolájek 169; Pašek 154.
 Blawde = Bludovice, Machný z Kornic 189.
 Blščinsko = Pštinsko = Pless 145.
 Blud de Hycin (Jičín) 86, 108.
 Bluda = Bludovice 109, 125.
 Bludovice 87, 105, 108—9.
 Bludovští z Kornic 109.
 Blumel Dominik hosp. kl. dominik. 156.
 Bobersdorf = Bobrek 116, 140, 189.

Bobr řeka 18, 106.
 bobrovníci (bobři) 35, 38—9.
 Bobrovníky ves 43.
 Bogun = Boguň 12, 57, 110 viz Bohumín.
 Boguš rytíř 78—9, 114.
 Bogušek lžimnich 131.
 Bogušovice (Bohušovice) 78, 103, 114, 147.
 Bogutín město 67.
 Bohdanovice 34.
 bohemorum villae 108.
 Bohumín = Bohunín, Bohumínsko = Bohunčí město, tvrz 9, 12, 33, 60, 75, 81—2, 93, 101, 107, 110, 140—1, 161, 192.
 Bohuš z Pardubic 137.
 Bochňa 60.
 Boleslav (Bolek = Bolko) český: I. 14, II. 15—6, III. Ryšavý 16—8; polský I. Chrabrý 16—8, 29; II. Smělý 22; III. Křivoustý 23—4; IV. Kadeřavý 25; Krakovský (Stydlivý) 42-3, 46, 48, 50—5, 60, 67—8, 84; Velkopolský 67—8; kníže slezské 31—2, 35; Bytomsko-Kozelský 135; Kazimíra Bytomského syn 74; Lebnický 91, 126, 130; Mazovský 73, 76, 83; Nemodlinský 126—8; 134, 143; Opolský 62, 68—9, 76, 83, 85—6, 86, 88, 126—8, 135, 149, 151, 174, 184—5; Svidnický II. 133, 139. Těšínský: probošt 129, 157; I. 151, 153, 155, 158—92; II. 186—92; Zembický II. 126, 138—9, 416; sudí 140.

Boleslav, město 107.
 Boleslavec, m. 106.
 Bolko syn Leška III. 10.
 Borek soudce 86; Sosechke maršálek 178.
 Bořuta panoše 86.
 z Boskovic Oldřich 169—70.
 Branibory 130, 146.
 † Bransowicz 109 viz Bruzovice
 † Bratmansdorff 113.
 Brdo = Gradice Barda 13, 26-8.
 Břeh (Vysoký) 11, 181.
 Břežsko 129: kníže 148.
 Brenco kaštelán 70.
 Břetislav český 19—23.
 Březovice (Břesovice) 60; Jakubek z B. 182.
 Brno 77, 90, 136, 173, 175 Špilberk.
 Brod uherský 179.
 Broniš kaštelán v Rudě 43.
 bruderborn, bratrská studně 190.
 Bruno biskup Olom. 49, 54—6, 60, 68.
 Bruntál 36, 49, 91.
 Brus Ondřej 86—7.
 Brusi = Prusové 15.
 Brusovice = Bruzovice 86, 96, 97 (Bruschowitz) 105, 109, Bransowicz 117, 186.
 Brynica řeka 39.
 Budín 184.
 Budišín 18—9.
 Bug řeka 15.
 Bujslav (Bojslav) kníže české Boleslav 14.
 Bukovec potok, ves 133.
 z Bukoviny Jaroslav 179
 bulava 123.

Bulharské kníže 14; kněžna Viola 42.
† Burgersdorff = Lhota u Těš. 168.
Byčina ves 130.
Bytom, kraj, město 13, 32, 40, 120, 129, 137—8, 143, 151, 153, 158, 162, 172, 181, 190, 192; kostel 16, 54; lávky 146.
Bzí = Goldmansdorf 83.
Cech pekařský v Těšíně 106, cechy 177.
Cerekev Nová 180.
cesty obchodní z Moravy na Těšín k Polské 36, 87, 82; stará cesta Bělská 112; z Těšína k Ostravě 87; Pražsko-Krakovská 19; přeložení cesty 59; u Místku a Frýdku 60.
Cigenals 33, 180.
církevní zřízení 22, 124.
Cirminy 70.
císaři knížaty Těšínskými 192.
civitas a oppidum 120.
† Clechemuje = Cleczomie ves 37, 70.
clo u Sevěře a Olešna 36, Hradecké 34, u Visly a Struméně 155.
Conka = Konská 96—7.
† Creshim 97—8.
Crziwassand rytíř 148.
† Cula = Czula 59, 97-8, 100-1.
Cunczenstadt 130.
Cunczicz Zikmund 189.
Cunczindorf 97, 103, 105, Pasconis 96, 102; principis 96, 130; u Místku 153.

Cysownica = 96, 98.
Czanto 153.
Chalambyci = Chalubice = Kalembyce 97—8.
Chařev 58.
Chelm 53.
Chotebanz = Koczobenz = Chotěbuz 12, 40, 61, 101, 105.
Chothowitz polonicum, theutunicum Čechovice? 96, 99, 102, 107.
Čadce 173.
Čadečka hraničná = Závodí ves a potok 173
Čača řeka 173.
Czako z Těšína 142, jeho dcera Juta
Čambor z Gořic 182.
Čapek Jan ze Sán 184—5.
Czarnowas = Boží dům, ves a klášter 37.
Čechovice srv. Chotovice 100, 108—9; Miklík a Zbrošek z Čechovic 154.
Čechy říše a země 14—5, 22, 24, 77, 174, 176, 184.
Čelaď město 39, 58—9, 62, 139, 143.
Čeněk z Lipé 131; z Tvorkova 141.
Černé ves 9.
Češi kolonisté 108; čeština na Osvětimsku 113, v Polské a Uhrách 189; na Těšínsku 189—90.
Dambouczał = Dąbowdział = Dubovec 11, 96.

Daniel Haličský 50—3, 68.
z Darchowicz (Darkovic) Hanuš 149, 158.
Dědošané 15.
Deher Petr 171.
desátky 95, 101; polský 99; na penězích 100; sypaný 99—100.
Desky zemské 139, 166, 184.
Děhylov viz Zengilow.
Dětmar biskup 15.
Dětmarov 58.
Dětmarovice = Dithmari villa = Ditmansdorf 58, 97, 102, 106, 140; z Dětmarovic Michálek 178; Mikuláš a Dzecke = Držko z Dietmarsdorffu 178, 182; Stepfke 150.
Dětrich biskup Olom. 77, 85—6.
Diedesi kraj 19.
Dik z Koberic 159.
Dobek viz Puchala.
Dobeš biskup Pražský 80—2.
Dobrá = Dobrazemica 98.
Dobravka 15—6.
† Dobrazemica viz Dobrá 97, 105.
Doleatoris Mikoláš, kantor dom. Těš. 156.
Dolany 179.
Domaslav syn Zibotův 41.
Domaslavice 96, 102, 105. 1 9.
Domazlice 183.
Dominik probošt 70.
Dombrová = Doubrava 40, 61, 63—4, 101, 105, 109.
Dřevčice v Čechách 145.
Držek 140.
Držislav kaštelan P.-Ostr. 122.
Dubovec 11, 103, 125 (Bemgard) 166—7 viz Dambouczał.

Dubowicz Mikuláš de Fredeg 156.
Džingischan 45.
† **Ebirmansdorf** 153 u Místku.
† Edelštejn hrad 71.
Elgoth = Burgersdorff 168.
Eliška kněžna uherská 88, 90; manž. Přemka Těš. 135, 138.
Eufrosina manž. Vladka Osvětimského 112.
Falkenberg = Nemodlim 39.
Ferdinand I. král 64.
Ferkáč z Meziříčí 155; Petr 166.
Flámové 106.
Flassnici ves 113.
fojstství Hrušovské 121, Karvinské 121, Těšínské 107, 145, Zábalské 123; fojtové z Kal(embic) 182, Petr a Pavel Těš. 158.
Frága = Praha 15.
Francěk ze Smilovic 117.
Frankenštejn 133, 180.
Frankové 106.
Frawenstat = Vadovice 112—3.
de Fredeg Mikuláš Dubowicz 156.
z Frédrichsdorffu Michal starosta Těš. 167, 169; Pelgrim 165.
Freienstadt viz Frýštat.
† Frideberg = Místek 60, 152, 160.
Fridlant 153.
Fritton minemistr 78.
Frýdek, Frýdecko 59, 145, 156, 176—7, 186—8, 192; z Frýdku Mikuláš Dubowicz a Mikuláš Dubewicz 156, Jakub Ondřejův 156.

Frydrych I. cis. 25: Rakouský 47, Kazimír Těš. 64, Vilém Těš. 192; kníže ruské 179: farář 70. Frýštát 59. 66. 96—7, 102, 109, 119, 120. 144, 139, soukenníci; z Fr. Mikuláš Jiríkův kan. Hloh. a písař 165; rodáci z Fr.: Jan 157; Urban Petrův, Mikuláš, Petr Mikulášův 164; Frýštat-ské předměstí v Těšině 163. Frývaldovsko 21. † Fulštejn hrad 49.

Gara palatin uh. 185. Georgen Mik. písař 154. Gerolsdorff 113. z Gerirsdorffu Thamme 171. Glogaw = Hlohov Dolní čili Veliký. Godinice 26. Godov 9. Gola 94. Golasovice 84, z G. Petráš 148; Jan 166. Goldmansdorf = Bzí 84. Golesouo 37 viz Holešov. Golkovice 9, 40, 109. Gorkii ves 96 viz Gürky. Gořice 9, 40, 101. Gořov 152. Gorschy z Kačic 169 a Gotschy von Ratschütz 167. Goschegowitz 96, 102. Goslar 20. Gothard písař 62. Gradice Golensicezke = Kozli 26—7, 193. Grandin 26. gratia 100.

Grifina manž. Leška Černého 76, 82, 88. Grimislav 37. 114. Grodische 96 viz Hradiště. Grodkov 174. Groll Mik. 166. Gros Petr 133. Grošovice 43. Grunov = Slatina 141. Grussene = Grussow 57, 97, 122. Gudemin 163. 96, 98) Gürky; synové Jaykovi 150; Gurečtí z Kornic 109. Gurov 146, 149, 163. Guth Jan z Dětmarovic 94. Gutha = Guty 96. 98. Gylovniša 96. von Gylovnice Mik. 190 viz Jilovnica.

Habirdorf 159. Habsburkové 192. Halič 163. Hanko z Prandotína 111. Hanuš Opavský 138: Osvětimský I. 112; II. 112—3, 120, 126—7, 135, 138. 154; III. 161—2; Ratiborský 141, 143-4, 151. 154—5, 163, 171, 174, 179: Zátorský 161, 163. Hartmansdorf 113. Hazlach viz Hesleth. Hedvika sv. 42, 45—6; manž. Hanuše II. Osv. 112. Helembort de Turri 49, 55—6. Herbert z Fulštejna 49, 52, 55. Hermanní villa = Heřmanice 86, 97, 102. 105. Heřman de Muglic 62, 108, 122. 123: kanovník 90.

Hesleth — Hazlach 96. Heynechov 150. Hirokloy rytíř 122. hlava (vražda) 29. 36. 64—5. Hlivice. Hlivicko 120. 135. 138—9, 143. 154, 158, 162. 181. 183. Hlohov Horní 36 65—6, 120. * Veliký 19. 22, 146, 168, 171: kantor a kanovník Mikuláš 165, Jindř. Simmelwicz 178. Hlohovsko 31—2, 162, 147. 158, 192; kníže Jindřich 149, starší 171. Hlubčice 27, 34, 36. 45, 52; kníže Václav. Hlučín 108—9, 158. Hluboký, hrad 179. Hnězdno 16. 19, 24. 88. Hnojník (Gnoyník) 96, 98, 115, 109. hofrychtěl 159. Holasovice, Holasovsko 21, 26, 27, 34. 45. Holešov 21, 79, 101. 165. † holzmul 96, 98, 103. 105. Hořelice 173. hornictví 44. hosti 35. Hostom 41. Hoštětín (Kostenthal) 36. 44. Hoštice 70. hotovost zemská 174. Hrabov = Hrabová 86. Hradec u Opavy 22. 26. 35, 36. 180. Hradiště ves 87, 105. Hranice 36. 60. hranice česko-polské 21, 27, 104, 193: polské 16—7; moravsko-polské 41; Opolské s Moravou

57; Těšínské 85. k Moravě 86, s Osvětimskem 75. k Uhrám 85, 172—3; biskupstev Krakova a Ostrihomě 124. Olom.-Vratislav. 41; Pražského 15. Hremata 80. Hrobníky 34, 44. Hrušov = Grussow 75. 105, 108. 123. Hukvaldy 152, 181, 185. Hulczner = z Hlučína 157. Hunt Janek 165. Hürky 87 viz Gürky. husitské války 173—6. 179—86, 189. Hynek z Dubé 88.

Ibrahim-Ibn-Jakub 14. 193.

Jagello 163. Jakska kaštelán Sevěřský 42. Jakub kaštelán Ratiborský 39; Ščeně z Bilin kašt. M.-Ostravský 152. Jamnica = St. město u Frýdku (Jannutha = Jamnitha) 59, 60, 87, 96, 98, 101. 105, 110, 119—20. 145. Jan král český 111—2, 115. 118—121, 126—32: Albert král polský 163; markr. mor. 134, 142, 144; bisk. Vrat. 17; cudář 62; farář z Círmin 70; Gosvini 144; kaštelán Těšínský 38, 39, 44, 86; kněz a kníže 129, 136, 138; kněz ze Suhej 118; opat Orl. 81; z Pernštejna 64; přístípkář 133; rytíř 37; Stinavský 126;

vladář Osvětimský 90; syn Žibotův 41.
 Januš man 58.
 Jaresswicze 113.
 Jaromír kníže a biskup 22—3.
 Jaroslav biskup Vrat. 32; ze Šternberka 130.
 Jasenica = Hankendorf 125; na Moravě 188 Ondřej z Tvork. z J. 188.
 Jašek = Ješek.
 jatky 190.
 Jatvigové 46, 68.
 Javor 179.
 Javoří = Ernsdorf 96, 97, 190.
 Jekl měšťan 140.
 † Jemnitz viz Jamnica.
 Jendřejov 32.
 Jesenice = Gessenita 96 viz Jasenica.
 Jeseníky 21
 Ješek z Benkovic 78; z Kornic 70, 78, 86, 159; syn Ondřeje Prosy 75; Šasek 155.
 Jičín Nový 36, 60, 153.
 Jilava hrad 18.
 Jilovnica = Gylovnita 96—7; Jenke z J. 150.
 Jindřich IV. císař 18—9, 22—3; z Vrbna bisk. Vrat. 95; kníže Vratislavský: I. (Brada) 33. II. 35, 41—3. 45; III. 49, IV. 71—3, 76—7; VI. 126; nejstarší Břežský 149; Frejstadecký 149; Hlohovský 85. 92, 115; Záhaňský 126; Zem-bický 63; syn Boleslava Křivoustého 24; z Lipé 91. 111; z Vošova 77.

Jiří z Poděbrad král 63, 139, 162.
 Jiskříčín = Ysrichino 12, 37, 101, 110, 165.
 Jodlovnice 44.
 Jošt mark. mor. 144—5, 149, 151—2.
 Judita 41, 46—7, 49.
 Jurga písař český 190.
 Jurja tisícník 50—51.
 Juta 142, 147—8.
Kačice 86; z K. Gorschy 169 srv. Gotschy von Ratschütz 167.
 Kališ hrad a město 43, 46, 49, 88, 91, 130.
 kališníci 173.
 Kamenica = Kemnitz ves 94. 110, 121, 150.
 kanceláře knížecí 189—90.
 Karel IV. 126, 129—39, 143—4
 Karviná = † Arnoldisdorf 63, 97—8, 105. 166 srov. Stopák.
 kaštelán Krakovský 43, 84.
 Osv. 79, Sudomířský 84. Viz křestná jména na př. Ondřej.
 kaštelanie Ratiborská 9, 28, 40: Kozelská 28, Těšínská 9, 28, 37, 40, 101.
 Kateřina kněžna 135.
 Kazimír Obnovitel 19—20; Spravedlivý 32; Kujavský 49; syn Boleslava Křivoustého 24; Bytomský 71, 74, 76—7, 82, 83, 128, 139; Opolský 35—42; syn Vladislava Opolsk. 62, 68—9; Těšínský: I. 64, 78—9, 89, 110—36, 165; II. 139, 163, 192; Osvětimský I. 161—3, 180—1; Zátorský 161—3; král

polský 125—6. 128, 130—1, 139, 141. 162, 185.
 Kazimír ves 58.
 Kemnitz 96 viz Kamenica.
 Keř 179—80.
 Kety na Osvět. 46, 59, 66, 112, 120; u Vratislavě 180.
 Kaymandorff 113.
 Kladsko 19, 21, 23, 107, 135, 175. 181.
 kláštery: Boží dům 42—3. 46, 70, 73, 75, 79, 101; Hradiště 34; Jendřejov 112; Kostomlaty 35; Krakov sv. Kláry 146; Lebus 44, 46; Měchov 58; Mogyla 70, 89; Orlovský 32, 62, 64, 79, 97, 100—1, 123—4, 131—2; Ratiboř 46. 58, 94; Ruda 49, 70; Rybníky panenský 34, 37; Staničky 46, 59; Těšín bened. 39, 124, dominik. 155; Třebenice 124, 135, 142; Tynecký 39—40, 123, 132; Velehrad 60, 84; Vladislav 49, 59; Vratislav sv. Vincence 42, 44. sv. Kláry 161.
 Klatba církevní 25, 41, 71, 143, 151—2.
 Klečom = Cleczenie 101.
 Klezín 55—8.
 Kluč 43.
 Klužberk 130. 181, 183.
 Klyzino 46 viz Klezín.
 knihy zámkové 166.
 knížecí kanceláře v Ratiboři. Opoli, Těšíně, Osvětimě, Zátoře 190.
 Kobelko Václav 122.
 Koczobenz 40 viz Chotěbuz.

Kojkovice? 97
 Kolín 136.
 Kolonisace 13. 29. 35. 44, 49. 58. 102—3, 106, 108—9, 113. 125.
 Komorovice 107.
 kompakáty 185.
 Konařev 43.
 Kopylov 9.
 Kornice 58; z K. Sobek 148; Ješek 166; Mikuláš z Ogroně 190; Mikuláš kan. Hlohovský a písař 190 viz Sobek a Pěntlat.
 Korutany 126.
 Korybut 175—6. 181—3.
 z Kostelce Jenec 160.
 Kostkovice? 97.
 Kozákovice? 97.
 Kozlí = Gradice Golensice zke 13, 19, 22, 24. 26—8. 36—7, 46. 50. 120. 129. 135, 193, právo dvorské 166.
 z Kozolup Jan 159—60, 166.
 kováři 177. —
 Krakov 15—6, 19, 23, 32, 42—3, 45—6, 50. 52, 54. 60, 73. 76—7. 80. 82—4. 92. 109, 112. 120, 131, 146, 162, 175, 183. 189; sídlem králů 24; hrad 15, 17; slov. biskupství 14; klášter sv. Kláry 146; universita 156.
 Krakovsko 24, 33, 43, 61, 73—8, 83—4, 91.
 Králová louka 173.
 z Králup Blažej 179.
 Krásná = Pulchra villa 101.
 z Kravař Lacek 160.

kréma 169.
 z Kremže Zikmund hejtm. Těš. 166.
 Kresov 11, 41.
 Kreščák 132.
 krevné viny 177.
 Křižan 37.
 z Křižanovic Janík 148.
 křižovníci sv. Jana 34, 44—5, 129.
 křižovníci něm. 185.
 Krnov město a knížetství 36, 161, 163, 174, 192.
 Kroměříž 152.
 Krosno 19, 45, 106, 129.
 Krysov 141, 146.
 Kujavsko 24, 36.
 Kumáni 56.
 Kunat Olešnický 126, 129, 135—8, 149, 151; mladý Ol. 149; Bílý 180, 184: Olešnicko-Kozelský 183: Ol. biskup Vratislavský 165: Kętský 171, 184 viz Kunrad.
 Kunčice 87, 97, 125, 166; z K. Mikuláš 148: Malé = Nové u Ostravy 103, 145; Kunčice Velké u Ostravy 98; Kunčice Malé = Wenig Kuntzendorf 147—8 srv. Kuntzendorf.
 Kunhuta královna 68, 76.
 Kunka kněžna haličská 50.
 Kunrat (Kunat) král. něm. 24; syn Kazimíra Spravedlivého 32; syn Vladislava II. Opolského 31—2; Mazovský 41—2, 44, 46, 67: premonstrát 68; z Těšína notář 152.
 z Kyčic Sedke 150; Mitek 167.
 Kyjev 45.

† Lachbanty 40, 101.
 Łačany 70, 89.
 Lampert kněz 81, z Těšína 78.
 Landek 85, 87, 108, 153.
 † Langenswenns 59 u Místku.
 lávky řemeslnické 169, 177.
 Laziska 9.
 Lazy 87, 105, 108, Paczconis 97, 102.
 Lebus 19, 43.
 legát papežský.
 Lehnice. Lehnicko 45, 129, 179—82.
 Lelov 46.
 Lembach mistr 64.
 Lenziny 59.
 les hraničný 105.
 Lesenerové bratři 189.
 Lešek Bílý 33, 41: Černý 67—8, 73—4, 76; Krakovský 71—2: Pomořanský 85, Ratiborský 94, 119, 120, 126—8, 141; Serazský 67.
 Leszko 10.
 Lešná = Lezna 87, 125; principis 96, Suessonis = Sven-tošova 96, 102.
 Lev Haličský 50—2.
 Lezemeister Matěj lector dom. Těš. 155.
 ležení 93—4, 172 viz záluh.
 Lhota u Bohumína 141, Lhoty u Frýdku 186, z nichž Horní Moudrého 98 snad † Warmuntovice; Elgoth = Burgersdorff u Těšína.
 † Libewerda = Kęty Osvětimské 112—3.
 Lípa 57—8.

Lipany 185.
 Lipník 121.
 Lipovec 96, 125.
 Litva 127—8, 130, 167 Vitenis viz Vitold a Korybut; Litvíni 46, 68, 91, 118.
 Loewenberg = Lvov 83, 179, slezský
 z Lozy Otík 184.
 Lublinec 151.
 Lubnice 43.
 Lubno = Lubná 63, 68, 105.
 Lubom, farář 148.
 Lubří 41, 58.
 Lucemburk 130, 146.
 Ludmila manž. Meška Těš. 34.
 Ludvík císař 126; Břežský 137—8, 148, 162, 171; Volovský 171.
 Luitfrid opat 40.
 Lukov Helfrid písař 148, 150.
 Lutyně 97—8, 103, 107; Německá 98, 140; Polská 140; Luthenský Verník 151; z Lutyně Uničle 188.
 Luetzelburg 146.
 Lužice 18—9, 106, 179.
 Lysá 21.
 Macek farář 146.
 Maďari 14, 19.
 Magdeburk 18—9.
 Magura V. hora 173.
 Machyn Kornic z Bludovic (Blawde) 189, Machný z Těřlínka 117.
 Makov 44—5, 58.
 z Mankovic Mikuláš z Tvorkova.
 manský soud 145 srv. hofrychtěj; manství 157—8, 167.

Marketa abatýše sv. Kláry ve Vrat. 161; dcera krále Václ. II. 91, 137; Jana Luc. 129; Hanuše Rat. 154—5; Vickovna na Mazancovicích.
 Marklovice 96, 102—3, 106.
 maršálek Těšínský 169.
 Martin farář Osvět 90; fojt Těš. 116; kaplan Orlovský 59; Hrán I. 154.
 Matěj slechtic Damian 156.
 Matějův Keř 58, 72.
 Matyáš z Kornic 122.
 Mazancovice 96, 98, 165.
 Mazovsko 24 viz jména knížat.
 Měčislav syn Bol. Smělého 23 viz Mešek.
 Měchov, kostel 42; z M. Hanušek 162.
 Menka hrad 80.
 z † Merkitschdorffu Vernek Šeliga 167.
 Mesperek? man 114.
 Město Staré u Frýštátu 60 viz † Cula: u Frýdku viz Janica: měst zakládání 66.
 Mešek I. polský 15; II. král 19; Starý Krakovský 32; syn Boleslava Křivoustého 24; I. Opolský 31—4; II. 43—5, 47—8, 63, 127; Těšínský 62, 67, 69—110, 112, 165—6, 191.
 Mety 136.
 Meziříčí = Mezisrozho 19, 96;
 Ferkáč starosta Blšanský 155;
 Ferkáč Petr 166; Mikuláš Jenič z M. dvorský sudí 166—7.
 Michal klíčník 133; farář Těš. 163.

Mikolaj kantor Hlohovský pís. 165, 169.
 Mikoláš kaplan a písař 159.
 Mikuláš Opavský I. 48, 71, 77, 83—4, 88, 91—2, 115; II. 115, 127—8, 130—1, 134, 143, 149;
 Ratiborský 141; kaštelán Opol-
 ský 58; Lysýgnat kaštelán
 Osvět. 78, 83, 86, 94; písař
 133; Georgen písař 154; Tvor-
 kova 141; vladář 140; Petire
 149, 150.
 Mikulec Jindřich 86.
 Mikulov 13.
 Mikušovice 154.
 Milčané 15, 18.
 míle 169, 177.
 Miliče hrad 26, 184; Milič ves
 a potok 33, 58.
 Milošek man 72.
 Milošová pot. 173.
 Milota z Tvorkova 93; Milotův
 Mikuláš 148.
 mír 29.
 místní jméno 11, 109—110.
 Míšeň 19.
 Místko viz Friedeberg 153, 158-9,
 169, 186—8, 192.
 Mitka z Kyčic 167.
 Mnišek z Kunčic (Kačic?) 166.
 Mohelnice = Muglic 108.
 Mohuč 136.
 Morava říše 13—4; 19, 20, 22,
 24, 33, 41, 50, 53 (Opavsko)
 56, 60, 75, 77, 84—5, 108,
 134, 144, 151, 158, 173, 175—6,
 179, 182, 185, 187, 191.
 Moravice řeka 21.
 Morávka řeka 60, 87.

Moskva lužická 106.
 Mostau-Wendisch 106.
 Moštěnice 149.
 Mroček palatin 62.
 Muglic = Mohelnice Mor. 108,
 122.
 Muglinov = Muklín 12, 37, 98,
 110, 122.
 Muškata Jan bisk. Krak. 84.
 Muthindorf 96, 103 (Komorovice).
 Mška kníže polské 15.
 Načeslav kaštelán Kozelský 39.
 † Nageuizi = na Jemnici?
 37, 60.
 Nákló 41.
 Nákon kníže 15.
 Námyslov 107, 130, 133.
 naráb 79.
 Násile 52.
 Neborovice 178 (nyní Nebory):
 Neborovský Šambor a Miku-
 láš 178.
 němčina na Těšinsku 94, 103—4,
 189—90; na Osvětimsku 113.
 Nemechi = Němčí 26, 13, 18,
 19, 181—2, 184—5.
 Německo 24, 77.
 Německá Středa 36, 137, 180.
 německý Brod 175.
 německý řád 41, 46, 91, 123,
 175.
 Nemodlín(im) a Nemodlínsko 12,
 39, 59, 59, 120, 129, 146, 185
 viz knížata.
 † Newenstat = Zátor 112—3,
 † Newenstetil = Městko 152—3,
 170—1.
 z Nevojic Jindřich 158.

Nicolaus de Blandowicz 109.
 Nikelsdorf = Niklasdorf = Mi-
 kušovice 94, 103.
 Nisa město. Nisso 32—3, 36,
 45, 72, 180, 184, 192; řeka
 106.
 Norimberk 136.
 Novák Miček 178.
 † Nouosa 37, 101.
 Nové marky 185.
 Nový hrad 77.
 Obchodníci 36, obchod do Čech
 175.
 obšťávka 172.
 Oderberg viz Bohumín 81, 101,
 141.
 odmrt 162, 168—71.
 Odra řeka 9, 19, 21, 23, 50, 52,
 57, 73, 75, 85, 122, 128.
 Odřiky 141.
 Odry město 179—80.
 Ofka manž. Vladislava Opol.
 49, 68; Opolská 154; Bytom-
 ská manž. Kunata Oleš. 135;
 Hlivická manž. Bolka Zemb.
 138; Mazovská manž. Kaz.
 Těš. 118, 129, 140; dcera Se-
 movíta Maz. 172; manželka
 Bolka I. Těš. 186, 189; klárka
 v Krakově 146.
 Ogrozona 37, 101; z O. Hanuš
 a Ješek 147—8; Bolek 150;
 Sobek 153; Mikuláš Kornic
 190.
 Ochaby = Ochaby 96; z Ochab
 Goch 150; Goch z O. star.
 Těš. 189; Malé 150.
 Okruhlice hora 9.

Olava 181.
 Oldřich kníže 19; převor 71;
 z Boskovic 88, 91.
 Oldřichovice = Ulrici villa 98,
 102.
 Oldřišov 34, 52.
 Olešnice město a kraj 129, 171.
 Olešno 36, 54, 151.
 Olomouc 36, 45, 53, 76, 92, 176,
 180; kntžetství 20—1, 33—4,
 50.
 Olkuš město 80.
 Olza řeka 9, 75, 78, 133.
 Ondřej III. král uh. 88; voje-
 vůdce 51; kašteláni: Bytom-
 ský 39, Kališský 43, Mikulov-
 ský 39, 42; Jaykonis de Gurek
 150; z Tvorkova 93, 107 viz
 Tvorkov; písař český 190.
 olovo 175.
 oltáře 165.
 opat Božidomský 124, Orlovský
 125, Tynecký 61—2, 81—2.
 Opatov u Krakova 157.
 Opava řeka 51; město 34, 36,
 48, 51—4, 67, 87, 109, 119—20,
 127, 180—1, 184; kraj a kní-
 žetství 26—8, 33—4, 47—50,
 53—4, 66—8, 75, 92, 108, 115,
 127—8, 191—2 viz též Miku-
 láš, Přemek.
 oppidum a civitas 120.
 opole 26, 39, 64.
 Opole město 35, 38, 45—6, 59,
 67, 82, 172; kostel 16, 46.
 Opolsko 31—69, 75, 115, 129,
 191; hranice 33. Viz knížata.
 ordalia 29—30, 59.
 Orlová 11, 34, 39, 40, 64, 82

101; kaple 28, 61; klášterem a opatstvím 61; z Orl. Aleš 178, 179; Jan opat 156.

osadníci 107—9.

Osoblaha řeka 27, 33, 148; město a kraj 27, 49, 52, 179—80.

Ostrava — Ostravice řeka 9, 33, 57, 60, 68, 75, 85—6, 122, 152; Polská 40, 61, 86—7, 101, 105, 107 (Wendisch 107, 145, 169), 119, 174, 179, 197, z Ostravy Ondřej, Zbynek a Jan z Tvorkova bratří 187—8; Moravská 68, 87, 107, 109, 152, 179—81, 185.

z Ostroha Frydrych kníže ruské Osvětim 72, 78, 80—1, 83, 112, 120, 158, 180. Osvětimsko 32, 44, 46, 66, 69, 75—6, 80—1, 89—90, 102, 111, 113, 120, 129, 143, 154, 158, 162—3, 189, Osvětimsko-Zátorsko 139.

Ošadnica ves 173.

Ota rytíř 62; Braniborský 82.

Otice 94.

Otmuchov 19, 26—8, 45—6, 71, 180, 185.

Oto III. císař 17—8.

otroci 36, 53, 56.

otsok, ostrov v Odře 122.

Otuška řeka.

Pačkov 180.

Palovice 143.

papež Hadrian IV. 25. Honorius 71, Jan XXII. 118, 131—2; Inocenc 46, 138; Klement VII. 144, Řehoř 39—42, 144, Urban VI. 142—4, stolice 151, 175.

Pardubice 138.

Pardus Jan z Horky 185.

Paskov 86; z P. Mikuláš 188.

pastva 168, 177.

Pašek Varmuntovič 73, 75, 83, 89, 108, 140—1; z Blatnice 154; de Petirwicz 151.

Pavel bisk. Krak. 67, 71; z Wendisch Ostra 149; fojt Těš. 149.

Pelgrim Mikolaj 165, z Fridrichsdorfu 165; Grimislavův z Kačic (Raticzicz) 117, 122, 128.

Pelka zkalicz 159; Poelka Miczke 150.

peníze české 93.

Pěntlat (Pintlat) z Kornic 165-7, 169, 171; Hanuš 178, 182.

Pětivajec 159.

Petirswalde (Petřvald) 97, 103, 105, 113, 161.

Petirwicz Ješek a Paško de 151 viz Petrovice.

Petr fojt Těš. 140, 149; bratr Arnolda kaplana 83; z Bochně 140; z Břehu 144; z Kyčic 114; z Rožmberka 111; Polák starosta 185.

Petráš z Golaszewicz 148.

Petrovice = Petri villa = Petirwicz 103, 125, 151; Petrůvka potok.

Piastovci 48, 92, 127—8; slezští Vladislavoviči 25.

Pileus kard. 145.

Pilica řeka 25.

Pinteier Petr 114, 117.

Pintlat viz Pěntlat.

Pisa 134.

pisáři 190 viz Georgen, Lukov, Viplar, Jurga. Mikolaj, Mikuláš.

Ondřej, Řehoř. Stanislav, Velin. Písek v Čech. 145, 151.

pišeň Boga rodzico 16.

Piskovice 120, 135, 143, 162.

Pistoris Martin kantor dom. 156.

Pischycz 75.

Plašek Mikuláš v Mikušovicích 154.

Plavci 50, 53.

Plocko 42.

Podlesí 9.

Podolczie 113.

Pogorz 96, 97, 166, 182.

Pohan Hanuš 190.

pohyblivost obyvatelstva 157-8.

pokuty 29, 65—6.

Polská 19, 43, 60, 68, 77, 84-5, 88, 90—2, 115—6, 125, 185 viz panovníky polské; polský = slezský 147, 192; polština 104, 189—90.

Pomniševce 58.

Pomořany 24.

Popiel 10.

Popo biskup Krak. 117.

Poruba 11.

posloupnost knížat Bytomských 69, Ratiborských 74, Osvětimských 111, 161.

povoz 38—9, 89.

Poznaň 19, 25, 184—5.

Praesing měšťan Těš. 78.

Praha 18, 76, 128, 130, 132, 134—6, 143, 145, 147, 151, 154, 156 universita, 174.

Prandota bisk. Krak. 55.

právo dvorské 79, 166—7; flamské 72, 106; hradské 64, 79; krajské = zemské 38, 79; Magdeburské 141—2; městské 79, 168, 177; německé 35, 123; panské 79; polské 38—9 (břemena), 64, 127; nepodezřelé = tři práva 72; zemské 166—8.

Přelav bisk. Vrat. 130, 140.

Předbor rytíř 90.

Předmír potok a ves 173.

Přech fojt 123.

Přemek Opavský 149, 179—81, 184; Těšínský I. 107, 113, 129, 136—158; II. 186—92.

Přemysl Otakar I. 34; II. 48—51, 53—7, 67, 127—8, 136.

Přemyslav král 49; Osvětimský 72; Poznaňský 49, 82, 84; Ratiborský 62, 69, 70, 82—3, 93; Těšínský II. (syn Přemka I.) 151, 154, 161; Tošecký 161-2; Velkopolský 73—6.

Přemyslovci 14, 20, 47, 92.

Přerov 45, kostel 27.

Přetišov 112.

převod 36, 38—9.

Převoz = Přívoz 87, 112.

Přibor 60.

Přibuz 106.

Přibyslav z Kornic 37, 70.

přístipkáři = vetešníci 177.

Prochna = Pruchná 96—7.

Prokop markrabí mor. 144-5, 151-2; Holý 179, 182; kněz 183; Veliký 179.

Prokůpek 179.

Prudina tvrz, ves 14, 120.

Prudník řeka 33, 41, 58; město
a kraj 45, 58, 111, 128, 146, 180.
Prudoš ves 58.
Prusi = Brusi 15—6.
psaři 38—9.
Přítina řeka 21, 33, 50—1; město
120 viz Blatina.
Pudlov = Puodlaw 9, 141.
Puchala Dobek 179, 181, 183.
Pulehra villa = Krásná 70—1.
Puncov = Punzo 37—9, 64, 101,
157.

† Quitenov u Místku 153.

Kadim arcib. Hnězdenský 17.
† Radouiza část Puncova 37.
101, z Radovic Mikuláš 157.
Radwanowitz = Radvanice 97,
98, 105.
Radslavice 50, 56, 57—8.
Ráj 96—7, 109.
Raková 173.
Rakousy 179.
Ranishor syn Jaykonis de Gurek
150.
Rasycha (ne Kasycha) 60.
Ratiboř 13, 21—2, 24, 31—2,
35, 42, 46—7, 49, 54, 60, 66,
68, 70—74, 81, 120, 132, 141,
173; soudce 155, právo dvorské
166; z Ratiboře Mik. Leopold
převor dominik. Těš. 155.
Ratiborský 48, 54, 75, 82, 93,
106, 127—9, 155, 180—1, 185,
191 viz též knížata a právo.
z Ratschütz (Kačic?) Gotschy 167.
reambulace hranic 172.
regale 44.

Rejčka 85, 88.
Reichenbach 180.
Reinber biskup 17.
Repice 44—5.
Reptov 48.
Richinwalde 97, 103, 105 viz
Rychvald.
Robert král uh. 120.
Rogatovská púšť 117.
roky manského soudu 160.
Ropica 96, z R. Sobek z Kornic
182.
Roth Bernart starosta zradný
183.
Roztropice 96.
Ruda hrad 43, 49; řeka 59;
klášter: Jan Opat 190.
Rudgeri villa = Rudice 96, 100,
102, 105, 125.
† Rudgeri villa 96 ves na Frý-
decku zaniklá.
Rudiger man 83.
Rudolf Habsburský 67.
ruka panská 64.
Rupert i Ruprecht: kaštelán
Těš. 43, 58—9; kníže Leh-
nické 149; Volovské 171.
Rusové (Rusini) 15, 41, 51—3,
56, 73.
Rybník město a kraj 28, 40, 72,
98, 120, 185.
Rychwald 98, farář 107, 149.

Řehoř písař 123.
řemeslníci 124, vetešníci 169
viz cechy.
Řím 134.

Sadě město 83.

Sadecz Jan z Albrechtic 118.
Samo 13.
Sandoš = Sudoš 122.
Sasske starosta Hlohovský 150.
Sedke Kiczicz 150.
sedlák, selka 168, selský slav
svobodný 117.
Sedlicz = Sedlišť 96, 105.
ze Seiffersdorffu Přesek 166.
Semeslav 133.
Semian hrabě
Semoraz ves 12, 71, 96, 100,
110, 125, 140; Bartol. ze S.
157. Zikmund ze S. 167.
Semovit Těšínský 129, 136, 143,
146, 149, 151, 157; Mazovský
172.
Seraz město 67, 82.
Sevěř. Sevěřsko 36, 128, 139,
143, 158, 162, 192.
Sezesko hrad 26.
Sierliczko = Těrličko 61.
Siffridi villa 96, 102, viz Žibři-
dovice a Seifridesdorf.
Silensi kraj 19.
Sirdnice ves 70.
Sitina řeka 68.
Skála = Steyn hrad 17.
Skalice 96, 105.
Skalitá ves 10.
Skalitý potok 173.
Skalka hora 9.
Skavinka řeka 75.
Skočov 11, 120, 133, 144, 150
(Koczow), 178.
Skorogostov (most) 11.
Skřečoná 98.
Slava = Schlawe 171.
Slavětice město 59.

Slav Un hrad 120.
Slavkov město u Krakova 77.
sled 36, 39.
Slenza hora 31.
Slezsko 19, 20, 23—5, 31 jméno
a rozsah 63, 73, 77, 107—8,
116, 121, 125—6, 129, 133,
146 název, 174, 179 čeština
a němčina 187, 190—1; Dolní
43, 45; Rakouské 192.
Slovensko 17, 19. Slováci 106.
Smil z Pardubic 137.
sněm v Kladsku 24, v Opavě
54, 56, v Brně a Vratislavi
173.
Sněžka — Praděd 21.
Sobek z Kornic 90, 114, 117,
121—2, 128, 153, 155, 165,
167, 169; 177 kanclíř; z Ro-
pice 182. Sobek Pěntlat viz
z Kornic a Pěntlat.
Soběslav český 24; moravský
144.
apud Sobesonem ves 96, 98.
Soběšovice (Šebišovice) 87, 98,
105.
Sobotin 180.
Soseschke maršálek 178.
Szobelezke hrad 26.
Sola řeka 80.
Solec = Solca osada 63 srv.
Zülz.
solec = slanice 63—4.
Sonczay Vitus de Heynechow
150.
Sosiševce 146.
soudnictví 30, 79, 165—7.
Speher Heřman kaštel. Ostr.
86, 94.

Spíšská země 185.
 Spilkovice ves, město 70, 89,
 112—3, 120.
 Srbové lužiči 106—7.
 stan 38, 79, 89.
 Stange Daniel z Berytova 64.
 Stanice 59.
 Staniatky 46, 59.
 Stanislav biskup Krak. 22, 71;
 svatý 54—5; Abraham z By-
 tomě písař 118; z Marklovic 93.
 Stašek fojt Hrušovský 122; ko-
 morník 140.
 Stinava, Stinavsko 44, 70, 129.
 146, 149, 180, 184.
 Stolbach 149, 158.
 ze Stonavy Zbyněk 167.
 Stopák Mik. starosta Těš. z Dol-
 ního Arnoldisdorfu 166, 178.
 Stoufen hrad 136.
 Straduna řeka 33.
 ze Strážnice Bedřich 183, 185.
 Středa Německá 36, 137 viz Ně-
 mecká St.
 Střela Sobek 86.
 Střelce město 120, 129, 138.
 právo dvorské 166.
 Střelín, Střelínsko 146, 158—9,
 165, 179, 184.
 Strezo rytíř 37.
 stroža daň a povinnost 29, 38, 89.
 Strumień czorny, řeka 9, 84.
 Strumeň ves 9, 75; clo 155; ze
 St. Ondřej Jaloc 178.
 sstupek 158, 167.
 stubnice 121.
 Styr řeka 15.
 Sudoměř, -řsko 24, 45, 53, 73,
 82—3, 126.

† Suenchizi = Světici 27.
 Suesso = Světšo 86—7, 90,
 96, 98.
 Suchá 97, 102. 1^o5; Jan ze S.
 kněz 118.
 sůl 60—2, 175, 84 z Bochně,
 155 sklad v Těš.
 Sulek kaštelán Chřanovský 62;
 z Meziríčí 73.
 Svatava kněžna 22.
 Svatobor Stětínský 151.
 Svatopluk Pomoranský 41.
 Svatošůvka 98.
 Sventici 101.
 Sventoš 37 viz Suesso.
 Světov 107.
 Sviba město 139, 143.
 Svidrigal 185.
 Svidnicko 180, 182.
 svobodná panství Bilsko, Frý-
 štatsko, Bohumínsko, Frý-
 decko 192.
 Svrčnov 9.
 Symelwicz Jindřich kanovník a
 písař 178.
 Šambor z Čechovic 128 viz
 Čambor.
 Šašek z Šonova 148 srv. Sasschke
 a Sochke.
 Šebesta kaplan 35.
 Šelenberk Jiřík z Kosti 161.
 Šelihové Jašek, Hynek, Vernek
 155, 158; Hynek 158, 167;
 Vernek z Merkitschdorfu 165,
 167.
 ze † Šepetovic Vrochník 189.
 Šimon převor 82; ze Stinavy 62.
 školy vysoké v Krakově a Praze

133, 141—2, 156; školáři z Tě-
 šínska 142, 156—7, 164
 Škot Veliký 90, 112.
 Šoltys Jan z Karviné 121.
 Šonov = Šenov 46, 55—8, 96,
 102, 105; ze Š. Šašek 148.
 Schottenhov = Schygod 90, 112.
 špitál Těš. 178.
 Šprotava 18.
 Schramme Girske z Bítkova 148.
 Šramovice 175.
 Schroeter Jiřík z Nisy 64.
 Štěpán král uh. 16—7; Stroll
 (Střela?) 155.
 Štěrný 66.
 Štýrsko 50.
 Šunychl 9.
 Szmaków Niemiecki, Polski,
 Woldrzykowski 107.
 Szucowo = Žukov 61.
 Tarnov 171.
 Tas z Visenberka 88.
 Tataři 45.
 Tatry 16—7.
 z † Tczirle farář 182, snad Czule?
 Temkowicz 117, Třenkovic?
 Těrličko 40, 62, 101, 105.
 Tessinowitz 96, Tošnovice?
 Těšimír 10.
 Těšín 10—1 jméno. 22, 27,
 46—7, 49, 66, 70, 78—9, 81,
 102, 106, 110, 119, 120, 130,
 140—2, 144; předměstí 37,
 101; hradská kaple 30, farní
 kostel 140, Mariánský 34. Mi-
 kulášský 37, klášter dominik.
 155—6; právo 83, 147, soudce
 kníž. 38, rodáci z Těšina: Kun-

rad, Martin, Petr, Matěj, Filip,
 Martin, Mikuláš, Matěj Stani-
 slavův 156, Mikuláš 157; Matěj
 Jakubův, Mikuláš farář, Mi-
 kuláš Markův, Jan, Petr Mi-
 kulášův, Ambrož Romualdův,
 Jan Mikulášův, Hemrle, Jan
 Mikulášův Fryč 164. Viz dále
 knížata a j. záhlaví.
 Thusnowitz 114.
 Tisovice 41, 58.
 Tisovnica = Cyssownica 96,
 Dobeš z T. 178.
 Tišky 44—5.
 Tlučany 113.
 Tlustomosty 50.
 točence, společnost krále Václava
 IV. 155.
 Tomáš biskup Vrat. 44, 59, 71-3.
 Tomnice 55—8.
 Tošek, Tošecko 13, 46—7, 120,
 135, 143, starostu 154, 158,
 162.
 Tovačovský Jan 179.
 † Trecen 25.
 Trenčín 126.
 Trezhes = Trítež 96.
 Třebované 15.
 Trzewogecz 112.
 Trítěz 96, 98.
 Trojačky 9.
 Trojden kníže Maz. 118.
 Trstěná pot. 173.
 Turzůvka = Předmír 173.
 Tvorkov 38.
 z Tvorkova Ondřej 160—1, 166,
 Arnošt, Jan, Mikuláš, Ondřej,
 Zbyněk 186—8
 Tyl farář.

Tynec 46, opat Mstislav 156 viz Orlová.
Tyrole 126.

Uhry, Uhři 22, 33, 41, 67, 75, 77, 88, 106, 126, 145, 179, 184—5.

Uchylsko 9, 40, 93, 101.

Újezd jméno 85; ves 35—6, 43—4, městem 59.

Ulrici villa — Oldřichovice 96, 102. ungelt 116.

únos 142.

Unru Mikuláš 171.

Uredicilatensis episcopatus 17.

Úsov 131.

Ustroň 96, 98.

Usswienczim = Osvětim 90, 110, 112.

Úvalno 49.

Václav král český I. 45, 48, 53; II. 73, 76, 78, 80, 82, 84, 88, 90, 115; III. 88, 90—2, 115, 119; IV. 112—3, 144—6, 151—2, 154—5, 174; Lehnický 129, 137; Mazovsko - Plocký 126; Ratiborský 141; Těšínský I. 117, 139, 186—92; III. 64, 192; Volovský 171; Zátorský I., II. 161—3; z Bruzovic 117; z Doplaz 118; z Marklovic 93.

Vadovice 112, 120.

Váh, kraj 15.

Valan hrad 26.

války česko-polské 22—4, 181, německo-polské 25, husitské 173—6; 179—86.

Valter bisk. Vratisl. 25.

Wammilwicz 162.

Vasilko kníže haličské 50.

Vavřinec bisk. Vrat. 35—7, 40; kaštelán Osvět. 59; Velin viz toho

Wandrina 96 = Vendryně.

† Warmunthovici 87, 96, 102, 105, 108 tuším Moudrého Lhota.

Věclavovice = Wenceslaowitz 96.

Velin z Virchledu Vavřinec, písař 178.

Vělička 73.

Vělobius kaplan 140.

Wenceslaowitz 96, 105—6, 109 viz Věclavovice chybně Venclovice.

Wendisch Ostra 145, 149; Mostau 106; Marchwitz 107.

Vendryně 178 viz Wandrina.

Verner kaštelán Osvět. 39, 42; palatin 83; Paškovič 141.

Vernersdorf 140, 182.

Verník Lutenský 151.

Ves Stará u Rat. 72.

Weyker Mik. podpřevor Těš. 156.

Vickovna Marketa 165.

Videň 54; klášter škotský 151.

Vidnava 180.

Vilamovice 116.

z Vilměšova Jiří farář Těš. něm. písař 190.

Vincenc z Gůrek 151; rytíř 37; z Tošinovic 114, 117, 122.

Vincík město 184.

Viola Opolská 42—3, 46—7, 49; manželka krále Václ. III. 90-1, 93, 111.

Viplar z Ušic pís. český 190.

z Virchledu Velin Vavřinec pís. 178.

Visla = Vislice 14; ves 37, 101, 107; polská 178.

Vitašova Poraba 75.

Vitanovice 112.

Vitenius kníže lit. 163.

Vitkonič farář 121.

Vitold lit. 174—5, 183.

Vitov 46.

Vladek Osvětimský 78—9, 89.

110—112, 118; Těšínský 186-92.

Vladimír řeč. Kača 86; kaštelán Osvět. 43; kníže Olom. 34.

Vladislav polský I. Heřman 22-3;

II. 24-5, 132; III. Leskonohý 33, 41-2; Lokétek 49, 73, 76, 82,

84-5, 88, 90, 92, 115-6, 119-20, 125; Odonič 41, 43; král

polský 163, 173; 175—6, 183-4; král český 139, 162; moravský

I. 34, II. 47; Kozelsko-Bytomský 119, 120, 126—7; Opol-

ský 42, 47—69, 74, 83, 90, 135, 138, 146, 148; Osvětimský 165

viz Vladek; Sevěřský 139; Těšínský 126, 129, 133—4;

Zátorský 161, 163; hrabě 75.

Vladislav město 96, 98.

Vlgar les 133.

Vloscibor sudí 70, Vlostibor z Bitkova 116.

Vodka 11.

Vojan Pavlovic 83—4.

Vojtěch kaplan 81; komorník 116; podkomoří 78, 86, 94;

dvořan 109; svatý 15—6.

Volek hrad 112.

Volenství 117, 179.

Woycichsdorff 108—9, z W. Mikuláš 149, 150.

Vozniki 89.

Vratimov = Wrothimow 11, 97, 105

Vratislav kníže české 20, 22;

rytíř 37; město a kraj 19, 20, 31—2, 70—1, 107, 126—30,

133, 137—8, 143, 147, 173, 187, 182, 184; kostel 46;

kláštery viz ty; mír V-ský 192; diecese 124 viz biskup-

ství; Vratislavsko = Slezsko 20.

Vrbice = Wierzbica 40, 61, 64, 75, 81—2, 101, 122.

Vrochník ze † Šepetovic 189.

Všemír rytíř 37.

Vyšehrad v Uhrách 126, u Prahy 173.

Záblatí (Zablocie) 40, 61, 64, 101, 105, 123.

z Zábřeha Hanušek 160.

Zabřice 113.

Zábulkov = Neu Schurgersdorf 141.

Záhaň, Záhaňsko 106, 129

Zajač 89.

Zakřov 113.

záluh = ležení 188.

Zamarchi = Zámorsk 37, 101.

Zařišev 46.

† Zasere 37, 101.

Zátor 39, 46, 59, 83, 112, 120; Zátorský 162—3, 189

Závodí 9. = Čadečka 173.

zběhové 108.

Zbenka manž. fojta Těš. a Jindřicha z Nevojic 140, 149.

Zbítok palat. Krak. 151.

Zbronovič Štěpán 70.
 Zbygněv bisk. 139, 174. 183;
 kníže 23; rytíř 81.
 Zbytkov 84.
 zemané 168.
 Zembice, Zembicko 138. 163;
 kníže 180.
 Zemomysl Kujavský 85.
 Zengilov = Děhylov 96.
 Zchirnicyna potok 112.
 Zchotsow 119 viz Skočov.
 Zikmund král uh. 152—3, 173,
 175—6, 181—2, 185.
 Zimoracz 125 viz Semoraz.
 Zlinice 59.
 Zlotnice 59.
 Zořov 113.
 Zpini 26 = Svidnice.

z tettele soudce 133.
 Ztrigoni gradice = Strihom 26.
 Zülz = Bělá 36, 63.
 Žák man 123.
 Žáry 66, 96, 98, 120, 131, 139,
 143—4.
 Žibřidovice 102—3, 108, 125.
 židé v Praze 136, v Těšíně 137.
 Žigota z Benkovic (Třenkovic)
 114, 117.
 Žitava 179.
 Živec = Seybuch 112, 113, 120,
 162.
 Žizka 175.
 Žizkov 173.
 Žukov 40, 61—2.
 župa, župan 28—30.

Seznam p. t. předplatitelův do 8. srpna přihlášených.

- Z Benkovic: p. Fr. Holeš, učitel.
- Bílska: p. c. kr. okresní hejtman Gustav Derlik; c. kr. okr. šk. inspektor Viktor Terlitza.
 - Brantic: důstp. Fr. Tymel, kooperator.
 - Bruzovic: důstp. Vinc. Humplík, farář 3 ex.
 - Bystrošic Mor.: důstp. Ondřej Pavlík, farář; sl. spolek Rastislav: paní Leopoldína Uvírova.
 - Děhylova: p. Ant. Jureček, učitel.
 - Dětmarovic: p. Alois Šedý, učitel.
 - Domaslavic: důstp. farář Jan Ježíšek.
 - Dombrové: p. Josef Korejz.
 - Frýdku: nejdůst. p. generální vikář Karel Findinský; důstp. Fr. Havlas, kaplan; p. Karel Hruštický, stud.; p. Jan Kment, ředitel kůru; důstp. Ferd. Schubert, kooperator; důstp. Jan Tvrdý, administrator.
 - Frýdlantu M.: p. J. Kadlčák, řidičí učitel.
 - Hnojníka: pan přednosta stanice Adolf Janál; důstp. Karel Paždziara, farář.
 - Hrabyně: důstp. Jan Böhm, farář.
 - Hradce: důstp. Ignác Černocho, kaplan; důstp. Tomáš Klein, farář.
 - Chvalikovic Mor.: důstp. farář Ferd. Harna.
 - Jakteře: vys. důstp. děkan Jan Šlapeta; důstp. Jan Vyhlídal, kooperator.
 - Kateřinek: důstp. Ant. Brož, kooperator.
 - Klimkovic: důstp. farář Evstach Glabazňa; p. ředitel J. Hradil.
 - Komárova: důstp. Josef Bartoník, kooperator.
 - Kanské: důstp. Ignát Skotnica, farář.
 - Kozlovic M.: důstp. Vojt. Plotěný, kooperator.

- Z Kylešovic: důstp. Florian Fritz, farář.
- Laz p. t. páni Pavel Bartek, Josef Bůra. Jan Glac, Ant. Grim. dozorce: Fr. Gvuzd, skladník; Karel Jestřábek, inženýr: Josef Krigl, dozorce: Jos. Krístek vážný; Jan Kubát, dozorce: Karel Kuzník, dozorce; Fr. Meinhard, důlní účetní: Jan Mička, dozorce; C. Pešek, důlní; Heralt Procházka, dozorce; Edvard Štefánek, dozorce; Josef Šoustal, klempíř; Alois Tümler, Adolf Tvardek. Josef Vavřík, dozorce.
 - Lipníka Mor.: důstp. Josef Glabazňa, katecheta; důstp. farář Fr. Hajduček; vys. důstp. děkan Jan Stoniš.
 - Litultovic: vys. důstp. děkan Josef Benda; důstp. Josef Knaibl, kooperator.
 - Mírova Mor.: důstp. duchovní správce Dominik Škaruda.
 - Místku Mor.: Dr. Alexis Řeha, advokát.
 - Morávky: důstp. farář Ant. Humplik; důstp. páni kooperator Josef Janša a Dominik Weissmann.
 - Návisi: důstp. farář Fr. Michejda.
 - Neplachovic: důstp. farář Josef Kotek; důstp. Rudolf Snášel, kooperator.
 - Opavy: p. t. páni: Ludvík Bican, sládek; Fr. Březina, notář; Dr. J. Dienelt, auskultant; Dr. Rom. Dubový, advokát; prof. Václav Hauer; Dr. J. Honal, auskultant; prof. Tím. Hrubý; pan dvorní rada Jan Chovanec; komisář Petr Janeček; prof. Dr. Fr. Kahlik; prof. Vikt. Karas; prof. Rud. Karras; prof. Ant. Karásek; sollicitator Rudolf Keller; J. Knobloch, magister; prof. Vinc. Kopr; prof. Josef Krejčí; prof. Dr. Ant. Kubíček; Dr. Anton Mlčoch, advokát; prof. Fr. Novák; prof. Ant. Paleček; prof. Rob. Parma; prof. Aug. Pirchan; Leopold Sedláček, učitel; prof. Jan Svoboda; prof. Ignác Vališ; důstp. Alois Vysoudil, kooperator.
 - Orlové: p. t. páni: Josef Dubný, kancel.; Fr. Havlín, účetní; důstp. Placid Holoubek, kooperator; Pavel Kania, starosta; Dr. Josef Mikeš, závodní lékař; August Novotný, dozorce: Josef Petroš, učitel; Fr. Polásek, říd. učitel; důstp. farář Heralt Pospíšil; vrchní účetní Rameš; Ant. Rauchmann, učitel; důstp. Celestin Solfický, kooperator; vrchní inženýr Jan Václavík; inženýr assistant Ladislav Zimmerhanzl.
 - Ostravy Moravské: p. t. páni: Em. Balcar, vrchní inženýr; důstp. Fr. Benda, kooperator; důstp. Jan Břečka,

- kaplan; inženýr Václav Červinka; vrchní inženýr Josef Hýbner; důstp. Tomáš Kubíček, kaplan; vrchní účetní Ant. Kupča; Dr. Edmund Palkovský, advokát 10 ex.; inženýr V. Polívka; důstp. Teodor Wagner, kaplan.
- Z Ostravy Polské: důstp. Josef Bystřičan, kooperator.
- Petřvaldu: důstp. farář Jan Bednárek.
 - Polomě Pusté: důstp. Vinc. Palkovský, kooperator; důstp. farář Jan Šamárek.
 - Polomé Velké: důstp. kooperator Rudolf Nečesaný.
 - Poruby = Poremby p. t. páni: Josef Cichoň, dozorce: Alois Dostal, důlní měřič; účetní Fr. Hýbner; Ant. Kania, Jiří Kania, Rudolf Klimecký, dozorce; vrchní inženýr Jan Mládek; Fr. Pelucha, skladník; Frant. Rosa, Alois Sítek, Pankrác Stankus, dozorce.
 - Poruby: důstp. farář J. Kožaný; důstp. Jan Matonoha, kooperator.
 - Rajhradu Mor.: důstp. Metoděj Halabala O. benediktin.
 - Rožnova Mor.: důstp. kooperator Adolf Kuzník.
 - Rudice: důstp. Jan Štihel, kaplan.
 - ze Sedlišť: důstp. farář Frant. Nogol.
 - Sedlnic Mor.: důstp. Ant. Pospíšil, kooperator.
 - Siersze, Halič: inspektor Fr. Bartonec.
 - Slavkova: vysoce důstp. monsignore Josef Kubíček, konsisteriální rada.
 - Stěbořic: důstp. Jan Gela, farář; důstp. Fr. Zmrzlík, kooperator.
 - Suché Horní: důstp. Josef Fiala, kooperator.
 - Suché Prostřední: důstp. farář Matěj Augustin.
 - z Těšína: p. t. páni: Václav Hrubý, rada z soudu; Václav Komárek, celní úředník; Dr. N. Kusionowicz, auskultant; prof. Ant. Landsfeld: rada zemsk. soudu Jaroslav Lisec: důstp. Josef Londzin, kaplan; N. N. dva studující; Vilém Náhlavský, žalačník; Stanislav Pokorný, hudebník; Frant. Pospíšil, obchodník; vysoce důstp. monsignore Ign. Świeży, říšský poslanec 5 ex.; Bedřich Šimáček, c. kr. soudní adjunkt; důstp. Jan Tagliaferro, kooperator; professor J. Witrzens.
 - Tlumačova Mor.: důstp. farář Petr Tesař.
 - Ustroně: důstp. Karel Žurek, kaplan.

Z Valtěřovic: důstp. farář Jan Beinhauer.

• Vídňě: důstp. Ferd. Pěčka, kaplan a spisovatel.

• Vítkovic Mor.: důstp. Josef Kuča, farář; pan Emanuel Rotter.

• Vratimova: důstp. Ant. Poledník, farář; důstp. Stanislav Weissmann, kooperator.

ze Vsetína Mor. pan c. kr. šk. insp. Matěj Václavek.

• Zábřeha (u Ostravy): důstp. Fr. Lepařík, administrator; sl. spolek Rastislav; p. říd. uč. R. Sedliský.

